

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง

การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน
จังหวัดเลย

Development and upgrading of Buddhist community culture
management along the border of Loei Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การขับเคลื่อนวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย

Propulsion of Buddhist Oriented Community Culture along Loei Border

โดย

ดร.ศตวรรษ สงกาพันธ์

รศ.ดร.ธงชัย สิ่งอุดม

พระนุชิต โพวิชัย,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

พ.ศ.๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765024

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง

การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน
จังหวัดเลย

Development and upgrading of Buddhist community culture
management along the border of Loei Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การขับเคลื่อนวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย

Propulsion of Buddhist Oriented Community Culture along Loei Border

โดย

ดร.ศตวรรษ สงกาพันธ์

รศ.ดร.ธงชัย สิงอุดม

พระนุชิต โพวิชัย,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

พ.ศ.๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765024

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Research Sub-project 2

Development and upgrading of Buddhist community culture
management along the border of Loei Province

Under Research plan

Propulsion of Buddhist Oriented Community Culture along Loei Border

BY

Dr.Satawat Songkapan

Assoc. Prof. Dr. Thongchai Singudom

Phranuchit Phowichai,Dr.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Loei Buddhist College

B.E. 2565

Research Project Funded

By Science Research and Innovation Promotion Fund

MCU RS 800765024

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานวิจัย:	การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย
ผู้วิจัย:	ดร.ศตวรรษ สงกาพันธ์ รศ.ดร.ธงชัย สิงอุดม พระนุชิต โทวิชัย,ดร.
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๕
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๒) เพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๓) เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม การวิจัยในครั้งนี้จึงใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพปัญหาทั่วไปการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย

ถึงแม้สภาพทั่วไปของประชาชนจะสร้างความสามัคคีในหมู่คณะได้เป็นอย่างดี แต่ยังขาดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในทางขับเคลื่อนวัฒนธรรมวิถีพุทธ กล่าวคือ เนื่องจากประชาชนในเขตตามแนวชายแดนทั้ง ๔ อำเภอ ประชาชนยังมีความยากจนจึงทำให้เกิดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางสังคมในชนบทประชาชนตามแนวชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงทั้ง ๔ อำเภอ ผู้ที่มีรายได้น้อยหรือครอบครัวที่ยากจนต่างก็ยินยอมปฏิบัติตามผู้นำที่มีรากฐานทางฐานะที่ดีกว่าเนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจยังยากจนอยู่ ส่งผลให้ประชาชนยังขาดการสร้างจิตสำนึกให้เลื่อมใสในระบอบการพัฒนาการขับเคลื่อนวัฒนธรรมโดยแท้จริง และนอกจากนั้นข้าราชการบางกลุ่มยังทำงานไม่สนองความต้องการของประชาชน เช่น ยังทำงานเข้าขามเย็นขาม ขาดความรวดเร็ว ทำให้ประชาชนเบื่อหน่ายในระบบราชการ ข้าราชการประจำยังทำงานสนองนโยบายของนักการเมืองมากกว่าประชาชน ส่งผลให้ประชาชนขาดความรู้ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมตามท้องถิ่นตนเอง ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีความใกล้ชิดกับหน่วยงานของรัฐและผู้นำทางศาสนา เช่น โรงเรียน วัด กลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชน

๒. พัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน

การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามหมวดหมู่ เนื่องจากสภาพพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายวิถีพุทธนั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้ยาก สืบเนื่องจากกำลังคนที่ไม่มีความชำนาญการเฉพาะด้านส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ บางครั้งชุมชนต้องการโดยอาศัยกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นผลมาจากขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อต่างๆ ของชุมชน บนพื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรม ศาสนา วัฒนธรรม ตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมภายในชุมชน รวมถึงการรักษาทรัพยากรส่วนรวมของชุมชนผสมผสานกับการตั้งกฎกติกา เพื่อ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามหมวดหมู่ให้เป็นสัดส่วน โดยมีวิธีการและกระบวนการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนตามหมวดหมู่ในชุมชนตามแนวชายแดน เพื่อเป็นการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยการเสริมสร้างเครือข่ายและสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายอย่างมีส่วนร่วมกัน

๓. เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยมีส่วนร่วม

กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนประชาชนจะเล็งเห็นความสำคัญในกระบวนการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผ่านกระบวนการชักจูงจากผู้นำชุมชน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนกลุ่มแม่บ้าน โดยมีมาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ การประชุมประชาคม การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างเสริมความเข้าใจและปรับทัศนคติชาวบ้านในชุมชนระดับแกนนำ สรรหาผู้นำทั้งทางการและผู้นำธรรมชาติ พัฒนาศักยภาพโดยฝึกอบรม/ศึกษาชาวบ้านในชุมชน กระบวนการจัดทำแผน การแปลงแผนสู่การปฏิบัติ รวมทั้ง การบูรณาการงบประมาณจากทุกแหล่งให้มุ่งไปสู่เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์เสริมความเข้มแข็งให้กับกลไกอำนวยการและกลไกปฏิบัติการ สร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นการจัดทำทะเบียนวัตถุโบราณในพิพิธภัณฑ์ จัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บทบาทการสร้างการพัฒนาวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลยร่วมกับสภาวัฒนธรรมประสานงานการจัดกิจกรรมการประชุมเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการประชุมตามกำหนดการจัดทำสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการให้สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ มีการวางแผนการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธภายในหน่วยงานที่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้จริง โดยมีเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในทิศทางการทำงานของสภาวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินงานด้านอนุรักษ์ สืบสานประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตลอดจนกิจกรรมด้านการส่งเสริมงานประเพณีวัฒนธรรมอื่นๆ ในพื้นที่ตามแนวชายแดนจังหวัดเลยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาในทุกมิติ ข้าราชการ พนักงาน/ลูกจ้างสังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย และเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย ตลอดจนหน่วยงานเอกชน พ่อค้าประชาชนคนทั่วไป

คำสำคัญ : การพัฒนา, การยกระดับ, วัฒนธรรม, ชุมชนวิถีพุทธ

Research Title: Development and upgrading of Buddhist community culture management along the border of Loei Province

Researchers: Dr. Satawat Songkaphan
Assoc. Prof. Dr. Thongchai Singudom
and Phranuchit Phowichai,Dr.

Department: MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity
loeï Buddhist College

Fiscal Year: 2565 / 2022

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

Research study on This “development and upgrading of Buddhist community culture management along the border of Loei province” aims to 1) develop problems in community culture management with Buddhist ways along the border of Loei province; Buddhism along the border of Loei province and 3) to present the model of knowledge of community culture management, Buddhist lifestyle along the border of Loei province by participation. This research therefore uses a qualitative research model.

The results showed that

1. General problems in the management of Buddhist community culture along the border of Loei ProvinceAlthough the general condition of the people will create unity among the group as well. But there is still a lack of inculcating morals and ethics in driving Buddhist culture. That is, because people in the border areas of the 4 districts still have poverty, thus causing gaps in social inequality in rural areas. People along the borders of the four districts of the Mekong River Basin, those with low incomes or poor families, have agreed to follow leaders with better foundations due to their poor economic status. As a result, the people still lacked in creating awareness of the real culture driving development regime. And in addition, some government officials still do not work to meet the needs of the people, such as working in the morning and evening bowls. lack of speed causing people to be bored in the bureaucracy Full-time civil servants also work more on the policies of politicians than the people. As a result, people lack knowledge and do not participate in cultural development in their own locality. Although people have close connections with

government agencies and religious leaders such as schools, temples, community leaders, and the public sector

2. Develop and upgrade the management of Buddhist community culture along the border Gathering information on Buddhist community culture by category Due to the condition of the rural area and the distance from civilization Developing the capacity of officials to visit the area to develop a culture according to the Buddhist policy is quite difficult to do. Due to the lack of specialized skills, most of them operate in remote areas. far from prosperity Sometimes the community demands through rules and regulations that result from tradition. various beliefs of the community based on local wisdom, rituals, religions, cultures according to the way of life and culture within the community including preserving community resources in combination with setting up rules to collect information about community culture, Buddhist way of life according to categories, in proportion There are methods and processes for organizing activities to promote community culture according to categories in communities along the border. In order to carry out the conservation of local wisdom culture By strengthening the network and building cooperation between the networks in participative ways.

3. To present a model of knowledge of community culture management in a Buddhist way along the border of Loei Province through participation. The process of building a culture to raise the level according to the Buddhist community policy. Along the border, people will recognize the importance of the process of government officials. and to cooperate with government officials through a process of persuasion from community leaders, including village headmen, mayors, and sub-district administrative organizations; as well as a group of housewives There are measures for cultural development in order to comply with the Buddhist community policy. congregation meeting public relations campaign Promote understanding and adjusting the attitudes of villagers in the community at the leadership level Recruit both official and natural leaders. Develop potential by training/studying villagers in the community in planning process Translating plans into action, including integrating budgets from all sources towards goals and achievements, strengthening facilitation and operational mechanisms. Create a body of knowledge on cultural development for tourism to conserve folk wisdom It is the registration of antique objects in the museum. Exhibits in local museums role in creating cultural development Loei Provincial Cultural Office in cooperation with the Cultural Council to coordinate activities for meeting network meetings of the Provincial Cultural Council to coordinate relevant agencies. and

conduct the meeting according to the schedule, prepare a summary and report on the project results to the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Culture and related agencies. There is a cultural development plan according to the Buddhist community policy within the organization that can be put into practice. with a network of the Loei Provincial Cultural Council To create knowledge and understanding in the direction of the operation of the Cultural Council to be able to carry out conservation work carry on tradition local culture as well as other cultural traditions promotion activities in the area along the border of Loei province effectively Development in all dimensions, civil servants, employees/employees under the Loei Provincial Cultural Office and the network of the Loei Provincial Cultural Council as well as private agencies general public merchant

Keywords: development, upgrading, culture, Buddhist community

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะคณะผู้วิจัยได้รับความเมตตาอนุเคราะห์อันเป็นกำลังใจที่ประกอบด้วยความปรารถนาดีจากคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและเจ้าหน้าที่จำนวนหลายท่านและหลายฝ่ายผู้วิจัยขอ ระบุนาม ไว้เพื่อแสดงความ ขอบพระคุณและขอบคุณท่านตามลำดับดังต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. (สุทิพย์ อาภากร) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ ต่อข้าพเจ้าที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ก้าวสู่วงการวิจัย ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ โดยให้คำชี้แนะ นับตั้งแต่การนำเสนอหัวข้อการวิจัยจนทำให้โครงการวิจัยมีความชัดเจนมากขึ้น ทำให้ผู้วิจัยมองเห็น ช่องทางในการวิจัยเป็นอย่างดี จนสามารถดำเนินการเขียนงานวิจัยฉบับนี้ให้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ พระมหาสุติภัก อภินนโท ผู้อำนวยการส่วนงานวางแผนส่งเสริมการวิจัยที่ได้ให้ ความอนุเคราะห์ ต่อข้าพเจ้าเสมอมา คอยติดตามถามไถ่ ความก้าวหน้าของงานวิจัยเสมอมาเปี่ยมไปด้วยความหวังดีเสมอ และเจ้าหน้าที่ประจำสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่านที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดี ในการติดต่อและประสานงานในด้านต่างๆ ทำให้ได้การติดต่อประสานงานเกี่ยวกับงานวิจัยทุกขั้นตอนของข้าพเจ้ามีความราบรื่นและผ่านไปด้วยดี

ดร.ศตวรรษ สงกาพันธ์ และคณะ

๑๓ กันยายน ๒๕๖๕

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	จ

บทที่ ๑	บทนำ.....	๑
	๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
	๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๒
	๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๒
	๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๔
	๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๓
	๑.๖ กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	๔
	๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๕
บทที่ ๒	แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
	๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา.....	๗
	๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม.....	๑๗
	๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ.....	๒๑
	๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน.....	๒๓
	๒.๕ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	๒๘
	๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๓๕
บทที่ ๓	ระเบียบวิธีวิจัย.....	๔๐
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๔๐
	๓.๒ พื้นที่การวิจัย.....	๔๑
	๓.๒.๑ พื้นที่การวิจัย.....	๔๑
	๓.๒.๒ ประชากร.....	๔๑
	๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๔๑

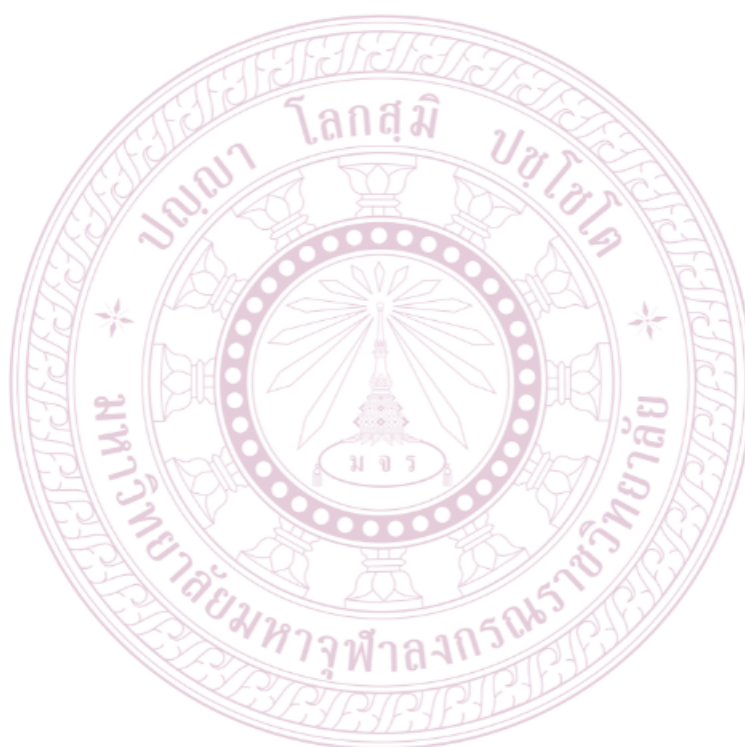
๓.๒.๔ ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม.....	๔๔
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย.....	๔๔
๓.๓.๑ แบบสัมภาษณ์.....	๔๔
๓.๓.๒ แบบสนทนากลุ่ม.....	๔๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๔๖
๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม.....	๔๖
๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์.....	๔๖
๓.๔.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุม.....	๔๖
๓.๔.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม.....	๔๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๔๖
๓.๕.๑ การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร	๔๖
๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๔๗
๓.๕.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ.....	๔๗
๓.๕.๔ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลจากการวิจัย.....	๔๗
๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๔๗
๓.๖.๑ ขั้นตอนการเตรียมการ.....	๔๗
๓.๖.๒ ขั้นตอนการดำเนินการ.....	๔๘

บทที่ ๔

ผลการวิจัย.....	๕๐
๔.๑ สภาพทั่วไปปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน จังหวัดเลย.....	๕๐
๔.๑.๑ สภาพปัญหาทั่วไปด้านองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อชุมชน.....	๕๐
๔.๑.๒ สภาพปัญหาทั่วไปด้านองค์ความรู้ของประชาชนที่มีต่อวัฒนธรรม... ..	๕๕
๔.๑.๓ สภาพปัญหาทั่วไปด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อนโยบาย ของรัฐ.....	๕๘
๔.๑.๔ สภาพปัญหาทั่วไปด้านทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการพัฒนา วัฒนธรรม.....	๖๒
๔.๒ พัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน จังหวัดเลย.....	๖๖
๔.๒.๑ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามหมวดหมู่	๖๖
๔.๒.๒ ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนตามหมวดหมู่.....	๖๙

๔.๒.๓	การดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	๗๔
๔.๒.๔	เสริมสร้างเครือข่ายและสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่าย	๗๘
๔.๓	นำเสนอรูปแบบองค์ความรู้การจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนว ชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม.....	๘๖
๔.๓.๑	กระบวนการสร้างรูปแบบวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบาย ชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน.....	๘๗
๔.๓.๒	มาตรการในการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตาม นโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชน.....	๙๑
๔.๓.๓	เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมเพื่อ ยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดน.....	๙๔
๔.๓.๔	บทบาทการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรม ตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน.....	๙๘
๔.๔	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๐๐
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๐๖
๕.๑	สรุปผลการวิจัย.....	๑๐๖
๕.๑.๑	สภาพทั่วไปปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนว ชายแดนจังหวัดเลย.....	๑๐๖
๕.๑.๒	พัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนว ชายแดนจังหวัดเลย.....	๑๑๐
๕.๑.๓	นำเสนอรูปแบบองค์ความรู้การจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตาม แนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม.....	๑๑๒
๕.๒	อภิปรายผล.....	๑๑๕
๕.๒.๑	อภิปรายผลสภาพทั่วไปปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนจังหวัดเลย.....	๑๑๖
๕.๒.๒	อภิปรายผลพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนจังหวัดเลย.....	๑๑๗
๕.๒.๓	อภิปรายผลนำเสนอรูปแบบองค์ความรู้การจัดการวัฒนธรรมชุมชน วิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม.....	๑๑๘
๕.๓	ข้อเสนอแนะ.....	๑๑๙
๕.๓.๑	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	๑๑๙
๕.๓.๒	ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ.....	๑๒๐
๕.๓.๓	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	๑๒๐
บรรณานุกรม		๑๒๒

ภาคผนวก	๑๒๗
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๑๒๘
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย.....	๑๓๑
ภาคผนวก ค รูปภาพกิจกรรมภาคสนามในการวิจัย.....	๑๓๖
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๑๔๔
ภาคผนวก จ การรับรองการนำไปใช้ประโยชน์.....	๑๕๐
ภาคผนวก ฉ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ.....	๑๕๒
ภาคผนวก ช แบบสรุปโครงการวิจัย.....	๑๕๕
ประวัติผู้วิจัย	๑๕๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศตามเมืองชายแดนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม ในฐานะเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ การที่ เศรษฐกิจและแหล่งจ้างงานมีการกระจุกตัวในเมืองใหญ่เพียงไม่กี่แห่ง ทำให้เกิดการอพยพแรงงาน ทำให้แรงงาน ต้องทิ้งครอบครัวไปทำงานทำในเมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวและปัญหาเยาวชนและสังคม ตามมา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดเมืองหลักให้มากขึ้นและมีการกระจายตัวในทุกภูมิภาค เช่น การพัฒนา เขตพิเศษและความร่วมมือในภูมิภาค เพื่อเป็นกลจักรสำคัญของการสร้างเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากร แรงงาน ความรู้และความริเริ่มสร้างสรรค์ของคนในพื้นที่ จากการคาดการณ์ในอนาคตเกี่ยวกับการขยายตัวของเมือง ทำให้คาดได้ว่าประชากรของประเทศไทยเกิน กว่าครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งประเทศจะอาศัยอยู่ในเมือง และเส้นแบ่งระหว่างเมืองกับชนบทจะน้อยลงเป็นลำดับ ด้วยพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทั่วถึง หากมิได้เตรียมการรองรับกับสถานการณ์ดังกล่าว อาจเกิดความ ไม่สมดุลในด้านสิ่งแวดล้อมและเกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเมือง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการ จัดทำแนวทางการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน เมืองน่าอยู่ (Smart/Livable City) และเมืองอัจฉริยะ ซึ่งไม่เพียงพัฒนา ทางกายภาพเท่านั้น แต่จะรวมไปถึงการบริหารจัดการด้วย เช่น การพัฒนาระบบงบประมาณพื้นที่และระบบ บริหารราชการแผ่นดินเพื่อการกระจายศูนย์กลางความเจริญ การเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์หลักให้ประชาชนผู้อยู่อาศัย "อยู่ดีมีสุข" ทั้งในมิติสิ่งแวดล้อม มิติเศรษฐกิจ และมิติสังคม ตลอดจนสร้างเป็นวัฒนธรรมวิถีพุทธ บ้าน วัด โรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนสืบไป

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ เสนอแนวทาง ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๘^๑ ภายหลังการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทุกภาคส่วนย่อมได้รับผลกระทบ เนื่องจากการขยายตัว และการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจภายในภูมิภาค ดังนั้น การเตรียม ความพร้อมด้านเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุเสาหลักด้านประชาคมเศรษฐกิจ จึงเป็นพันธกิจ อันเร่งด่วนของรัฐบาล ที่มุ่งเน้นระบบ “การขับเคลื่อนวัฒนธรรม” ที่ชุมชนท้องถิ่นพึ่งตนเองได้ ก่อให้เกิดการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ทั้งสังคม คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และกำหนดแนวในการจัดการภายในชุมชนท้องถิ่นให้ครบวงจร ได้แก่ การสร้างทุน การผลิตพื้นฐาน การแปรรูป การบริการ การตลาด การผลิตอาหาร สำหรับคนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือเป็นธุรกิจของชุมชน อีกทั้ง ยังสามารถขยายฐานการผลิต

^๑ ไตรรัตน์ ยืนยง, รอบรู้เรื่องประชาคมอาเซียน, กรุงเทพมหานคร : บริษัทรวมสาส์น, ๒๕๕๘, หน้า

การค้าขาย และการลงทุนไปสู่ประเทศในประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน^๒ มากไปกว่านั้นกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังร่วมกันกำหนดมาตรการการขับเคลื่อนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นระยะเวลา ๓ ปี (ปี ๒๕๕๙-๒๕๖๑) เพื่อเชื่อมโยงตั้งแต่การพัฒนา ด้าน การผลิต การบริหารจัดการการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมเชิงพาณิชย์ เครือข่ายธุรกิจ ซึ่งก่อให้เกิดผู้ประกอบการรายใหม่ที่จะเพิ่มการลงทุนในประเทศ และขยายการลงทุนจากตลาดท้องถิ่นสู่อาเซียนและตลาดโลก (กระทรวงพาณิชย์, กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, ๒๕๕๘)

ปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้มีนโยบายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยผ่านการผลักดันผู้ประกอบการให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นเพื่อก้าวขึ้นสู่บทบาทของการเป็นผู้ประกอบการส่งออก ส่งผลให้ประเทศไทยสามารถเป็นฐาน การผลิตที่สำคัญของภาคอุตสาหกรรมส่งออกไปทั่วโลก' ประกอบกับในยุคปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจทุกระดับควบคู่กับการเชื่อมโยงความสามารถในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรม ด้วยการบูรณาการปัจจัยการผลิต ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบภายในท้องถิ่น การจัดหาทุน วัสดุอุปกรณ์ผสมผสานกับเทคโนโลยีภูมิปัญญาท้องถิ่นนำความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่ถูกต่อยอดหรือประดิษฐ์คิดอย่างสร้างสรรค์และก้าวหน้ามากขึ้น ทั้งส่งผลให้เกิดการพัฒนาผู้ประกอบการด้านการจัดการเชิงสร้างสรรค์ผ่านการประกอบการเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้ผลผลิตมีความแตกต่างเหนือคู่แข่งขึ้น ตลอดจนมีคุณภาพและมาตรฐานในทุกๆ ระดับด้วยการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการวิสาหกิจและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันนำไปสู่การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดการสร้างงาน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ จึงกล่าวได้ว่าผู้ประกอบการทำหน้าที่ทั้งในด้านการสร้างสรรค์และอำนวยความสะดวกต่อธุรกรรมทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศภายใต้แนวทางการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นนโยบายของประเทศที่ให้ความสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีการสร้างกลไกส่งเสริม และสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นจากชุมชนและผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการผลักดันนโยบายในการจัดซื้อจัดจ้างผลิตภัณฑ์หรือบริการที่เรียกว่า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างอุปสงค์ให้แก่ตลาดในระดับประเทศสู่ระดับองค์กรท้องถิ่น และมุ่งให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นแข่งขันกันปรับปรุงคุณภาพสินค้าหรือบริการของตนเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด โดยคำนึงถึงการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน

ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ คือ ทรัพยากรหรือทุนเดิมที่มีอยู่ในชุมชนหรือองค์กรโดยเฉพาะด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นทรัพยากรทางปัญญาของท้องถิ่นไทยที่เป็นความภาคภูมิใจในรากเหง้าของชุมชน พร้อมแปรสภาพจากทุนเดิมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มหรือ คุณค่าหมายรวมถึง ทรัพยากรในรูปแบบของสินทรัพย์หรือองค์ความรู้ที่ไม่มีตัวตน อาทิ อัตลักษณ์ตำนานและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของแต่ละอำเภอหรือจังหวัด วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียม ประเพณีการทำมาหากินของชาวบ้านและพิธีกรรมต่าง ๆ แต่สามารถสร้างมูลค่าในเชิงรูปธรรมได้ อาทิ สร้างรายได้ให้กับวิสาหกิจขนาดย่อมผ่านตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการ นวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ส่งมอบให้กับลูกค้า^๓

^๒ คณะอนุกรรมการเศรษฐกิจฐานราก, คู่มือการส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก, สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน : สำนักสนับสนุนขบวนการองค์กรชุมชน และสำนักสื่อสารการพัฒนา, ๒๕๕๙.

^๓ บุญทวรรณ วิงวอน, การเป็นผู้ประกอบการยุคโลกาภิวัตน์, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่อง “ การพัฒนาวัฒนธรรมและยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ” เพื่อถอดบทเรียนปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน เพื่อพัฒนา และตรวจสอบความสอดคล้อง การพัฒนาวัฒนธรรมและยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน และเพื่อนำเสนอกระบวนการองค์ความรู้พัฒนารูปแบบวัฒนธรรมและยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการสร้างชุมชนให้มีส่วนร่วม ตอบสนองนโยบายของจังหวัดในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ เกิดพลังความคิดในการพัฒนาการแปรรูปแก้วให้มีคุณค่า ต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างสร้างสรรค์และเพิ่มมูลค่า ต้องนำความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมสมัยใหม่มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นสินค้าที่มีอัตลักษณ์ของชุมชน มีการสร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ (STORY) การปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดในยุค ๔.๐ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของการพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนสร้างความเข้าใจในหลักคิด แนวทางในการสนับสนุนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก ด้วยการรวบรวมบทเรียนประสบการณ์จากชุมชนต่างๆ ซึ่งได้มีการดำเนินงาน และปฏิบัติการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย
๒. เพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย
๓. เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑. สภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย
๒. พัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย
๓. รูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

๑. พื้นที่ในการวิจัยศึกษา คือ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดสถานที่ทำการวิจัยในขอบเขตพื้นที่ชุมชนที่มีพื้นที่ชายแดนในจังหวัดเลย ที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) จำนวน ๔ ชุมชน ได้แก่

- ๑) ชุมชนบ้านอาฮี ตำบลอาฮี อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย
- ๒) ชุมชนบ้านท่าดีหมี ตำบลปากคม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
- ๓) ชุมชนบ้านแสงภา ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย
- ๔) ชุมชนบ้านสงาว ตำบลห้วยพิชัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

- ด้านเนื้อหาและเอกสาร ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมและยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา คำบรรยาย เอกสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่างๆ การสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาวิจัย

ขอบเขตด้านการให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๖๐ รูป/คน ดังต่อไปนี้

- ๑) ชุมชนบ้านอาฮี ตำบลอาฮี อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย
- ๒) ชุมชนบ้านท่าดีหมี่ ตำบลปากคม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
- ๓) ชุมชนบ้านแสงภา ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย
- ๔) ชุมชนบ้านสงาว ตำบลห้วยพิชัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแทนผู้นำชุมชน วัฒนธรรมจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานราชการ และตัวแทนภาคประชาชน ดังนี้

ตัวแทนผู้นำชุมชน/ผู้นำศาสนา	จำนวน ๑๕ รูป/คน
ตัวแทนอาสาสมัครนักพัฒนาชุมชน	จำนวน ๑๕ รูป/คน
ตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	จำนวน ๑๕ รูป/คน
ตัวแทนภาคประชาชน	จำนวน ๑๕ รูป/คน

โดยการใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) รวมทั้งสิ้น จำนวนประชากรจำนวน ๖๐ รูป/คน ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการรับฟังการให้ข้อมูลจากวิทยากรที่ทางทีมวิจัยได้ติดต่อมาบรรยาย โดยกิจกรรมดังกล่าว ให้ประชาชนจำนวน ๖๐ รูป/คน ได้จัดแบ่งกลุ่มกลุ่มละ ๑๕ คน จำนวน ๔ กลุ่ม ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันหลังจากได้รับฟังการบรรยายจากวิทยากรที่ทาง ทีมผู้วิจัยได้เชิญมาซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนจากนักพัฒนาชุมชนอำเภอ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำทางศาสนาจังหวัดเลย โดยให้ผู้เข้าร่วมรับฟังได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็น ที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมและยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ อาทิ เช่น ทศนคติที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นในการยกระดับนโยบายชุมชนวิถีพุทธ การรับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมวิถีพุทธ รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมและยกระดับนโยบายวิถีพุทธ ในหน่วยงาน บทบาทการสร้างเครือข่ายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน การพัฒนาวัฒนธรรมและยกระดับนโยบายชุมชนวิถีพุทธกับหน่วยงานภายนอกและประชาชน และปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะ

และนอกจากนั้นได้มีการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๐ รูป/คน ได้แก่ ตัวแทนผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา อาสาสมัครนักพัฒนาชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และตัวแทนภาคประชาชน ตลอดจนภาคีเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้านี้ได้กลายเป็นเรื่องที่ได้รับการเอาใจใส่กันมาก มิใช่เรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว รวมไปถึงเรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วย

การจัดการ หมายถึง การให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากร การนำหรือสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีจราจรและขนส่ง วิถีการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิถีการความสุขทางใจและหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงออกถึงวิถีชีวิตนั้น อาจเริ่มมาจากเอกชนหรือคณะบุคคลทำเป็นต้นแบบแล้วต่อมาคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบทอดกันมาและอาจมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือพัฒนาให้วัฒนธรรมเป็นไปตามความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ^๔

วิถีพุทธ หมายถึง การเข้าใจในหน้าที่ เข้าใจในแนวทางปฏิบัติตามที่ และทำหน้าที่ให้ถูกต้อง การรู้เท่าทันความเจริญและความเสื่อมของวิถีชีวิตตนเองและของโลก เรียกว่า พุทธะ หมายถึง ผู้รู้ ผู้ตื่นใจ ผู้เบิกบานใจ การเข้าใจในหน้าที่และการปฏิบัติให้ถูกต้องตามหน้าที่ของวิถีชาวพุทธ มีอยู่ ๓ ระดับ ๓ ขั้นตอนด้วยกัน คือ ๑.รู้ปริยัติธรรม ๒.รู้การปฏิบัติให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ๓.รู้เข้าใจในผลสำเร็จอันเนื่องมาจากการปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อให้เข้าถึงปฏิเวธธรรม

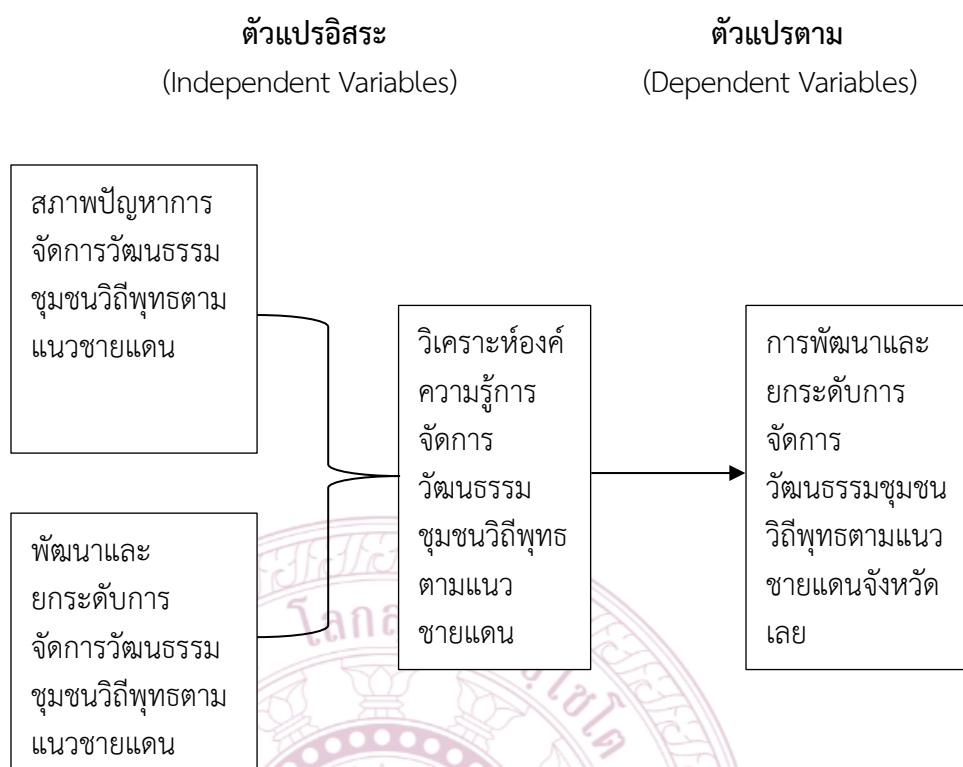
ชุมชน หมายถึง หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งต้องเป็นชุมชนที่อยู่เย็นเป็นสุขมีวัฒนธรรมประเพณีเดียวกัน และยอมรับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมร่วมกันอยู่ตลอดเวลา มีฐานองค์ความรู้ (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) ฐานวัฒนธรรมของชุมชน (วิถีชีวิต) ฐานทรัพยากร ท้องถิ่นและฐานอาชีพของชุมชน ส่งเสริมให้ทุกกระบวนการขั้นตอนการดำเนินการต้องให้คนทุกภาคส่วนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดในทุกขั้นตอนร่วมกันอย่างสันติ

การยกระดับ หมายถึง วัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมสามารถพัฒนาให้มีความสมดุลโดยอาศัยปัจจัยในหลายๆด้านเข้ามาควบคุมบริหารจัดการให้มีผลสัมฤทธิ์ดีกว่าเดิมที่เป็นอยู่ และสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นไปสู่รุ่นอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยผู้นำท้องถิ่นและประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ให้ความร่วมมือหรือเข้ามามีส่วนร่วมในการยกระดับการจัดการวัฒนธรรม

รูปแบบ หมายถึง รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับกันภายในชุมชนและสังคมโดยรวม เช่น รูปแบบการจัดการวัฒนธรรม รูปแบบการบริหารจัดการวิถีพุทธโดยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามามีอิทธิพลจิตใจของคนในชุมชน รูปแบบการพัฒนาท้องถิ่นโดยผู้นำท้องถิ่นนำหลักธรรมมาภิบาลมาพัฒนาบุคลากรให้ยึดปฏิบัติโดยพร้อมเพรียงภายในองค์กร เป็นต้น

^๔ อรุณี ตันศิริ, วัฒนธรรมถิ่นวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๔๙, หน้า

๑.๖ กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๗.๑ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย
- ๑.๗.๒ ได้ชุดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย
- ๑.๗.๓ ได้รูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยมีส่วนร่วม
- ๑.๗.๔ ได้บทความวิชาการและบทความวิจัยเผยแพร่ในงานประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทนี้จะกล่าวถึงหลักแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัฒนธรรม นโยบายชุมชน การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดอยู่บางประการ โดยเฉพาะข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องทางด้านหลักการบริหาร และการพัฒนาทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายวิถิพุทธ ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยเอกสารและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการบริหารนโยบายของชุมชน โดยใช้เอกสารต่างๆที่ปรากฏขึ้นนำมาเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ตลอดจนได้นำเอาข้อมูลแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบบการบริหารการพัฒนาวัฒนธรรมวิถิพุทธ และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงข้อมูลเชิงลึกในการสัมภาษณ์เพื่อมาเป็นข้อมูลในการเทียบเคียงของผู้วิจัยในการลงภาคสนาม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นลำดับหลักการบริหารและรูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถิพุทธ ผู้วิจัยจึงจัดลำดับความสำคัญของการวิจัยเพื่อง่ายต่อการศึกษาตามหัวข้อรายละเอียดที่จะกล่าวในลำดับต่อไป

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปจากของเดิม แล้วทำให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น^๑และนักวิชาการอีกท่าน ได้อธิบายว่า คำว่า “พัฒนา” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Development” หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อให้ดีขึ้น เจริญขึ้น^๒ นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความว่า “พัฒนา” คือ ทำให้เจริญ ทำให้ยั่งยืนถาวร^๓และยังหมายถึงความเจริญก้าวหน้า การเติบโต ความมั่งคั่ง การเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทางมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงสู่สภาพที่ดีกว่าเดิมหรือเป็น

^๑ ไพบูลย์ ช่างเรียน, ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๓), หน้า ๖๔.

^๒ วิจิตร ศรีสอาด, การศึกษากับการพัฒนา, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๔), หน้า ๑๐.

^๓ มานิต มานิตเจริญ, พจนานุกรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น, ๒๕๑๙), หน้า ๖๖๓.

วิวัฒนาการในทางที่ดีกว่าเดิม หรือเพื่อเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างจริงจังเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุขความสะดวกสบายความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมของร่างกายแล้วประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดีการพักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วยความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่าเพิ่มรายได้เท่านั้นหากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า^๕ ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาชุมชนของอังกฤษได้ให้ความหมายของการพัฒนา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น^๖ อีกท่านหนึ่งได้ให้ความหมายโดยเน้นทางด้านเศรษฐกิจว่าหมายถึงความก้าวหน้าที่มีจุดสวัสดิการเป็นต้นว่าการลดความยากจนและการลดการว่างงานการลดความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ^๗

สำหรับนักสังคมวิทยาเชื่อว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายใต้การแบ่งโลกที่พัฒนาและไม่พัฒนาซึ่งการพัฒนามีอยู่สถานะได้แก่^๘

๑) การพัฒนาในฐานะที่เป็นกระบวนการในความหมายนี้หมายถึงกระบวนการวิวัฒนาการของความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์รวมทั้งขององค์การทางวัฒนธรรมด้วยการพัฒนาในฐานะนี้เกี่ยวกับทฤษฎีวิวัฒนาการทั้งแนวเก่าแนวใหม่ความแตกต่างทางสังคมการผสมผสานและการปรับตัวด้วยการทำให้ดีขึ้นตลอดจนขั้นตอนของวิวัฒนาการทางสังคม

๒) การพัฒนาในฐานะที่เป็นปฏิสัมพันธ์ในฐานะนี้เป็นการมองการพัฒนาว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตของสังคมด้วยการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมต่าง ๆ การพัฒนาที่ค่อยพัฒนาด้วยการติดต่อสัมพันธ์ทางการค้าระบบพาณิชย์ระบบอาณานิคมอาณานิคมยุคใหม่การแปลงสภาพโครงสร้างของสังคมด้วยการเป็นสมัยใหม่ภายใต้ลัทธิอาณานิคมการกระจายทัศนคติค่านิยมสถาบันต่าง ๆ ภายใต้ลัทธิอาณานิคมและการขาดตอนของกระบวนการวิวัฒนาการ

๓) การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิบัติการการพัฒนาในฐานะนี้ถือว่าการพัฒนาจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและตรวจสอบกระบวนการแห่งความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงโดยมีเป้าหมายให้เลือกสำหรับการพัฒนาหลาย ๆ เป้าหมายรวมทั้งรูปแบบของการพัฒนาเป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์ที่อยากเห็นสิ่งดี ๆ เกิดขึ้นในสังคมของตนเอง การเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในทางที่ดีขึ้นที่เราเรียกกันว่า “การพัฒนา” (Development) หรืออาจให้คำจำกัดความของการพัฒนาได้ว่า คือกระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนอย่างต่อเนื่องภายใต้คำจำกัดความดังกล่าว เนื้อหาสาระสำคัญของการพัฒนาจึงอยู่ที่ความสามารถของคนส่วนใหญ่ส่วนกลไกหรือกระบวนการนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน นอกจากนั้น

^๕ ทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ, พัฒนาการทางการเมือง, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑), หน้า ๒๙.

^๕ วิทยากร เชียงกุล, การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : ฉบับกระ, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗-๑๘.

^๖ Batten, Community and Their Deployment, (London : Oxford University, 1959) , p.4.

^๗ Brookfield (บรูคฟิลด์), สังคมวิทยาว่าด้วยการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : กิจจันทรการพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๘.

^๘ Hoogvelt, The Manager's Span of control, (The Harvard Review may june, 1956), pp. 39-47

การดำเนินงานควรจะต้องให้ผลได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องเป็น กระบวนการระยะยาว และจากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่า มีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ หลายท่าน ดังนี้ ส่วน ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญ เติบโต หรือก้าวหน้า^๙ ในขณะเดียวกัน ยูวันน์ วุฒิเมธี ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การกระทำที่ดีขึ้น คือ เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า^{๑๐} อย่างไรก็ตาม จิตยา สุวรรณชฎ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ซึ่งได้แก่ คน กลุ่มคน การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรม และมีประสิทธิภาพ^{๑๑} ในขณะที่ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การที่ คนในชุมชนและสังคมโดยรวม ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของ ตนเอง ได้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตน ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น^{๑๒} คำว่า การพัฒนา มา จากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น^{๑๓} ทางด้าน สนธยา พลศรี กล่าวไว้ว่า เมื่อการพัฒนาถูก กำหนดความหมายจากหลายแหล่ง และหลายสาขาวิชา ทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ แต่ลักษณะที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

๑) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งใด สิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น หรือให้มีความเหมาะสมอันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงใน ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ

๒) มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอน และอย่างต่อเนื่องกัน โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอน หนึ่งได้

๓) มีลักษณะเป็นพลวัต คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้า ๆ ปริมาณมาก หรือน้อยก็ได้

๔) เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลง ใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

๕) เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธี หรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาการเมือง การพัฒนา เศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

^๙ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นาน มีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๔๕.

^{๑๐} ยูวันน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : ไทยอนุเคราะห์ ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๒.

^{๑๑} จิตยา สุวรรณชฎ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๓๕๔.

^{๑๒} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมไทย : แนวทางวิจัยและการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัย พุทธิกรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๗๙.

^{๑๓} พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต), ทางสายกลางของการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๖-๑๘.

๖) เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิด หรือเป็นเพียงแนวคิด หรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริงจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

๗) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการพัฒนาตนเองและสิ่งต่าง ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้ว จะไม่ใช้การพัฒนาแม้ว่าจะมีลักษณะอื่นๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

๘) ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุข เพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง

๙) มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ^{๑๔} นอกจากนี้ ยังได้แนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาไว้ ดังนี้

๑) แนวคิดแบบวิวัฒนาการ เป็นการนำการพัฒนาไปใช้อธิบายประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่เคลื่อนย้ายจากภาวะหนึ่งไปสู่อีกภาวะหนึ่งที่สูงกว่า ทำให้มนุษย์มีความก้าวหน้าในด้านต่างๆ มากขึ้น เช่น มีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ขึ้น ร่ำรวยมากขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น มีความแตกต่างกันมากขึ้น เป็นต้น การพัฒนาในแนวคิดนี้จึงมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ความก้าวหน้ามาก

๒) แนวคิดแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้น ในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เนื่องจากมีความเป็นกลางมากกว่าการพัฒนา ไม่เกี่ยวข้องกับอดีตหรืออนาคต อันรุ่งโรจน์ แต่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น การแบ่งชนชั้นทางสังคม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงอาจมีลักษณะเป็นการปฏิรูป คือ เฉพาะในโครงสร้างใด โครงสร้างหนึ่ง และเป็นการปฏิวัติ คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทั้งหมดของสังคม

๓) แนวความคิดแบบเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์นำการพัฒนาไปใช้จำแนกประเทศต่างๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น รายได้ประชาชาติ การรู้หนังสือ การมีงานทำ เป็นต้น ออกเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนา และประเทศด้อยพัฒนา การพัฒนาในแนวความคิดนี้ จึงมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ความเป็นอุตสาหกรรม ความทันสมัย และการเจริญเติบโตมาก

๔) แนวความคิดแบบการปฏิบัติการทางสังคม เป็นแนวความคิดที่เกิดจากรัฐบาลของประเทศต่างๆ พยายามปรับปรุงแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปของการวางแผน ปฏิบัติการ เช่น การปฏิรูปที่ดิน การสหกรณ์ การพัฒนาชนบท เป็นต้น และเรียกวิธีการนี้ว่า การพัฒนา

๕) แนวความคิดแบบความขัดแย้งทางสังคม เป็นแนวความคิดของการพัฒนาประเทศด้วยระบอบสังคมนิยม ที่นำทฤษฎีความขัดแย้งมาใช้เป็นแนวทางในการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างและ

^{๑๔}สนธยา พลศรี, กระบวนการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๕-

ระบบสังคม โดยถือว่าการนำระบอบสังคมนิยมเข้ามาใช้แทนระบบที่ใช้อยู่เดิมเป็นการพัฒนา^{๑๕} ในขณะที่ความหมายของการพัฒนาที่น่าจะส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ใน ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้านี้ได้กลายเป็นเรื่องที่ได้รับการเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่า การพัฒนานั้น หมายถึง เรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทัศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปนั้น ควรหมายถึง เรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วย ไม่เฉพาะแต่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น

๒) การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด ในทางสังคมก็เช่นกันเราต้องการเห็นความมั่นคงทางสังคม เป็นสังคมที่สงบสุข สังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้โดยปราศจากความรุนแรง ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่ และในการพัฒนางี้ต้องคิดถึงเรื่องนี้ด้วย

๓) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง การพัฒนายังควร หมายถึง ความเป็นธรรม อีกด้วย โดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนในการพัฒนาตามควร ดังนั้น การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วย^{๑๖}

จากการศึกษาความหมายของคำว่า “การพัฒนา” สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเจริญก้าวหน้าโดยมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยวิธีการที่หลากหลาย อย่างมีทิศทางและเป้าหมาย อันจะนำไปสู่สภาพที่ดีกว่าเดิม

๒.๒.๑ แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

คำว่า การพัฒนา (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง หรือ การเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า ได้มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของคำว่าซึ่งสามารถสรุปได้ถึงความผูกพันอยู่กับลักษณะแห่งการเปลี่ยนแปลง ๓ อย่าง คือ

๑) การเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (Qualitative changes) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบกระทำการ (Changes in the system which performs) เช่น ระบบคมนาคมที่เปลี่ยนจากรถที่ใช้กำลังม้ามาเป็นกำลังเครื่องยนต์ ซึ่งเรียกว่าเป็นการพัฒนาการขนส่งทางบก

๒) การเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณ (Quantitative changes) หมายถึง การเพิ่มด้านระดับของการกระทำการ (Changes in performance level) หรือการเจริญเติบโต (Growth) เช่น ทางที่มีรถมากขึ้นการขนส่งก็เจริญเติบโตขึ้น

๓) การเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อม เช่น การที่รถยนต์มีจำนวนเท่าเดิม แต่การเปลี่ยนแปลงสภาพถนนให้ดีขึ้น มีจำนวนหลายสายขึ้นสามารถถึงไปจุดต่าง ๆ ได้มากขึ้น ลักษณะเช่นนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพแวดล้อมของการขนส่งทางบกไม่ใช้การพัฒนาในการขนส่งทาง

^{๑๕} สนธยา พลศรี, กระบวนการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๗.

^{๑๖} โฆสิต บั่นเปี่ยมรัษฎ์, การพัฒนาประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

บก^{๑๗} ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญเหนือทรัพยากรธรรมชาติและมีความสามารถในการขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าให้ดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง การพัฒนาข้าราชการต้องเป็นระบบและกระทำอย่างต่อเนื่อง ข้าราชการนั้นหากเปรียบเสมือนเพชร เพชรจะงดงามได้ก็ต้อนำมาเจียรไนมิใช่เพชรที่ดีแล้วไม่ต้องเจียรไน บุคคลก็เช่นกันเมื่อเลือกสรรได้คนดีมีคุณธรรมมีความรู้ความสามารถแล้ว ต้อนำมาฝึกฝน ให้เหมาะสมกับงานแต่ละตำแหน่งแต่ละหน่วยงาน อีกทั้งต้องพัฒนาความรู้ ความสามารถอยู่เสมอจึงจะนับว่าได้ผลคุ้มค่า ฉะนั้นต้องทำงานอย่างเข้มแข็ง ยึดมั่นในความสุจริตเป็นที่ตั้ง ทำงานเพื่อพัฒนาประเทศเพื่อประชาชนด้วยความรับผิดชอบ และต้องกล้าที่จะยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ยุคโลกาภิวัตน์ต้องการคนกล้า พร้อมที่จะพูดว่าผิดก็คือผิด แม้ว่าใครเขาทำกันถูกก็คือถูก แม้ว่าไม่มีใครเขาทำกันความทะนงที่ดีที่สุด คือ ความทะนงที่สามารถบังคับให้ตนเองทำงานอย่างดีที่สุดอีกทั้งพยายามพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อปรับตนเองไปสู่ความเป็นเลิศ^{๑๘}

การเปลี่ยนแปลงองค์การสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายระดับ คือ ในระดับบุคคล กลุ่ม หรือองค์การ โดยอาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงองค์การทั้งหมดหรือบางส่วนขององค์การ ซึ่งรวมถึงการออกแบบโครงสร้างองค์การใหม่ การติดตั้งระบบสารสนเทศใหม่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ โดยที่ Johns and Saks มองการเปลี่ยนแปลงใน ๒ ลักษณะที่สำคัญ คือ

๑) การเปลี่ยนแปลงในด้านหนึ่งอาจส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นด้วยก็ได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ขององค์การอาจทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์การไปด้วย

๒) การเปลี่ยนแปลงในวัตถุประสงค์ โครงสร้าง กลยุทธ์ การออกแบบงาน เทคโนโลยี กระบวนการทำงาน และวัฒนธรรม จะทำให้องค์การต้องให้ความสำคัญกับคนมากขึ้นโดยจะต้องมีการพัฒนาทักษะ ทักษะคติที่จำเป็นก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจึงจะทำให้การเปลี่ยนแปลงบรรลุผลลักษณะที่เกิดขึ้นดังกล่าวส่งผลทำให้สังคมที่มีความรู้จะกลายมาเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่ง การพัฒนาความรู้ใหม่ๆ เพื่อการแข่งขัน และเสริมสร้างความเข้มแข็งจะเป็นฐาน ที่สำคัญอย่างยิ่งของกระบวนการพัฒนาประเทศ ลักษณะที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่สำคัญมี ๔ มิติ^{๑๙} ดังนี้

- ๑) นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงความรู้
 - ๒) บุคคลมีความสำคัญต่อการสร้างการกระจาย และการนำความรู้ไปใช้
 - ๓) เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญสำหรับการประมวลผล การเก็บรักษา การถ่ายโอน และการสื่อสารข้อมูลทั้งในรูปของข้อความเสียงและภาพ
 - ๔) สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ อันได้แก่ นโยบายทางกฎหมาย และเศรษฐกิจของรัฐบาล
- กลไกสำคัญของกระบวนการพัฒนาการพัฒนาคน หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะต้องได้รับการเอาใจใส่โดยองค์การที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน ต้องมีการพัฒนาให้มี

^{๑๗} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การวิจัยและพัฒนาทางเทคโนโลยี(R&D), [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล <http://school.obec.go.th/gtrg๑๐๒/krid/research techno.doc.p.๒> [๑๒ ต.ค.๖๔].

^{๑๘} เตชิต บรรจงอักษร, การฝึกกองทัพในปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๘, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๗.

^{๑๙} พรธิดา วิเชียรปัญญา, การจัดการความรู้พื้นฐานและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมกมลการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒.

คุณภาพ มีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาองค์การให้ยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้องค์การทุกองค์การจึงควรมุ่งให้ความสำคัญกับตัวคน ในกระบวนการบริหารงาน เพราะคนเป็นหัวใจของการทำงานทุกระบบ และมีผลจะช่วยให้งานนั้นสำเร็จหรือล้มเหลวได้ประเทศพัฒนาต่างๆ ในโลก จึงให้ความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะเชื่อว่าหากทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพ ก่อให้เกิดทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพ และจะคิดทำการสิ่งใดยังมีโอกาสพบกับความสำเร็จ^{๒๐}

Schultz ยังอธิบายว่า การลงทุนในทุนมนุษย์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของตัวมนุษย์ ดังนั้น จึงไม่สามารถซื้อขายได้แต่ก็มีความเกี่ยวเนื่องกับตลาดโดยสะท้อนออกมาในรูปแบบของค่าจ้างหรือเงินเดือนที่บุคคลได้รับ และแบ่งกิจกรรมการลงทุนในทุนมนุษย์เป็น ๕ ลักษณะ^{๒๑} ดังนี้

- ๑) สาธารณะสุข สาธารณูปโภคและบริการ
- ๒) การฝึกอบรม
- ๓) การศึกษาในระบบ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและที่สูงกว่า
- ๔) การศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ได้รับจากสถานที่ทำงาน และ
- ๕) การโยกย้ายของบุคคลหรือครอบครัวเพื่อแสวงหาโอกาสในการทำงาน

ทางด้าน Weatherly กล่าวว่า มนุษย์เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาและบ่มเพาะได้ ซึ่งได้สรุปแนวทางที่ผู้บริหารควรปฏิบัติไว้ดังนี้ คือ

๑) มีการบริหารจัดการที่เน้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อเนื่องการฝึกอบรมให้กับพนักงาน

- ๒) การวัดผลสำเร็จของการบริหารจัดการคน
- ๓) การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
- ๔) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงานในอนาคต
- ๕) สร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการพัฒนา^{๒๒}

นอกจากนี้ Leggett and Dwyer ศึกษาผลการปฏิบัติงานในระดับสูงในองค์การ ได้แก่

- ๑) การกำหนดเป้าหมายและการให้ข้อมูลย้อนกลับ
- ๒) ภาวะผู้นำที่จะช่วยสร้างผลการปฏิบัติงาน
- ๓) การจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๔) บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การ
- ๕) โครงสร้างองค์การรวมถึงสิ่งแวดล้อม
- ๖) องค์การแห่งการเรียนรู้และการถ่ายโอนความรู้
- ๗) การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
- ๘) การอบรมและพัฒนา^{๒๓}

^{๒๐}สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, การพัฒนาองค์กรและบุคลากรแนวคิดใหม่ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : ๒๑ เซ็นจูรี่, ๒๕๔๗), หน้า ๑.

^{๒๑}Schultz, T. W., “Investment in human capital”, The Role of Education and of Research, Vol.51 (New York : The Free Press, 1971) : p.36.

^{๒๒}Leslie A.Weatherly, “Human Capital-The Illusive Asset, Measuring and Managing Human Capital : A Strategic Imperative for HR”, SHRM Research Quarterly, (2003) : pp.1-7.

ผลการปฏิบัติงานทั้ง ๘ ประการที่กล่าวมาย่อมเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคคล และเพิ่มคุณค่าผลผลิตในรูปของการสร้างคุณค่าและการฝึกอบรมเป็นการลงทุนทรัพยากรที่สำคัญที่สุด^{๒๔} ด้านโทมัส โอ ดาเวนพอร์ท ได้แบ่งองค์ประกอบเชิงคุณลักษณะของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ ๔ อย่าง^{๒๕} คือ

๑) ความสามารถ หมายถึง ความชำนาญในชุดของกิจกรรม หรืองานรูปแบบใด โดยความสามารถประกอบด้วยส่วนย่อยๆ อีก ๓ ส่วน ดังนี้ ๑) ความรู้ ๒) ทักษะ ๓) ความสามารถเฉพาะตัวหรือพรสวรรค์

๒) พฤติกรรม หมายถึง ลักษณะการแสดงออกที่มีส่วนต่อความสำเร็จของงานที่สังเกตได้

๓) ความพยายาม หมายถึง การนำเอาทรัพยากรทางกายและความคิดไปใช้ด้วยความมีสติ เพื่อบรรลุเป้าหมาย

๔) เวลา หมายถึง ปัจจัยด้านลำดับเวลา

ท่านพุทธทาสภิกขุได้แสดงทัศนะต่อระบบการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ที่มีอยู่ในสังคมโลกไว้หลายประเด็น สรุปความได้ดังนี้^{๒๖}

๑) การศึกษามุ่งพัฒนาวัตถุ ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า ความรู้หรือศาสตร์ทั้งหลายที่มนุษย์กำลังเรียนอยู่ในโลกนี้ เรียนเพื่อจะไปเป็นเครื่องมือ หรือเป็นอุปกรณ์ของเทคโนโลยีซึ่งไม่เคยนำไปใช้เป็นอุปกรณ์ของการพัฒนาความสว่างไสวทางวิญญาณเป็นมรดกตกทอด ปู่ ย่า ตา ยายของเราไม่เคยประสบความสำเร็จหรือปัญหายุ่งยากทางศีลธรรม หรือทางอะไรเหล่านั้นก็เพราะเขาพินหลักในทางความสว่างทางวิญญาณคือพระธรรมหรือศาสนา

๒) การศึกษามุ่งเพิ่มพูนกิเลสตัณหา ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะว่า การศึกษาแผนปัจจุบันของโลกนี้ระบุว่า หลงพวกฝรั่ง การศึกษาส่วนใหญ่ของโลกเดินตามแผนของพวกฝรั่ง... การศึกษาแผนปัจจุบันของโลกเลยกลายเป็นเรื่องของวัตถุไปหมด แล้ววัตถุที่เกี่ยวข้องกับการเป็นอยู่ของคนที่ยากจะกินดี อยู่ดี หรือวัตถุที่จะเป็นปัจจัยของสงครามเป็นเรื่องการเมือง เรื่องเศรษฐกิจ

๓) การศึกษาที่ขาดความเข้าใจชีวิตในพุทธศึกษา ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า ในมหาวิทยาลัยมีการจัดการศึกษาเป็นคณะต่างๆ วิศวกรรม แพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ดูเป็นพุทธศึกษาไปหมด...นักศึกษาหนุ่มสาว แพรพรรณไปด้วยการศึกษานั้น เป็นผู้บูชาปากบูชาท้อง บูชาความเอร็ดอร่อยทางเนื้อทางหนังทั้งนั้นในชั้นที่เรียกว่าอุดมศึกษามีเพียงเท่านั้นเพราะฉะนั้น ผลของการที่ไม่รู้ ว่า เกิดมาทำไม คือ ไม่มีพุทธศึกษาที่ถูกต้อง

๔) การศึกษาขาดการปลูกฝังคุณธรรมในพลศึกษา ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า “กำลัง” มีอยู่ ๒ ประเภท คือ กำลังทางวัตถุ กำลังทางวิญญาณ การเตรียมกีฬา ก็คือ การเตรียมกำลัง

^{๒๓}Sandra Leggatt and Judith Dwyer, “Factors supporting High Performance in Health Care Organization”, in National Institute of Clinical Studies,(Melbourne : Health Management Group at La Trobe University, 2003) : pp. 9-21.

^{๒๔}Becker, G.S., **Human Capital** : A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education, (Chicago : The University of Chicago Press, 1994) : p.1

^{๒๕}ศิริระ โอภาสพงษ์, **ทุนมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร : เออาร์ บีซิเนส เพรส, ๒๕๔๓) หน้า ๓๓-๓๔.

^{๒๖}พุทธทาสภิกขุ, **การศึกษาคืออะไร**, (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๔๓ - ๔๔.

ที่จะไปชนะเขา เอาเกียรติให้แก่เรานั้น ผิดจากความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ แต่โบราณกาลของการมีกีฬา เพื่อให้มีการเล่นออกกำลังกาย เพื่อเสียสละเมื่อถูกผู้อื่นล่วงเกินพลั้งพลาด เดียวกันในสนามกีฬานั้นแหละคือลัทธิ “ ฟันต่อฟัน - ตาต่อตา ” และมากขึ้นๆ จนกระทั่งกองเชียร์ใช้ระเบิดขวด คำว่า “ โก่ดี ” พลศึกษากำลังโก่ดี มันโก่อย่างไร^{๒๗}

๕) การศึกษาด้านจริยศึกษาไม่สมบูรณ์แบบ ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า “ จริยศึกษากลายเป็นเพียงบทท่องจำไม่ใช่จริยะ คือ การประพฤติ ปฏิบัติอยู่ที่กาย วาจา จิต อยู่ในที่เนื้อที่ตัว จริยศึกษาที่ถูกต้องควรสอนให้รู้และตระหนักถึงระเบียบวินัยของนักเรียน ของความเป็นมนุษย์ ด้วยบทบาทหน้าที่อันงดงาม อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ประกอบด้วยคุณธรรม มีความสำรวม มัธยัสถ์ มีหิริ โอตตัปปะ ”

๖) การศึกษาหัตถศึกษายังไม่ถูกต้อง ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า หัตถศึกษา แปลว่า การใช้มือ คือ ฝีมือลายมือ ก็คือ วิชาอาชีพนั่นเอง หมายความว่า วิชาเทคนิค ทุกแขนงเพื่ออาชีพ...เรียนวิทยาศาสตร์ เรียนประวัติศาสตร์เรียนปรัชญาเพื่ออาชีพนั้น มันเป็นหัตถศึกษาตามแบบภาษาธรรม คือไม่ใช่ทางภาษาวัตถุ

๗) การศึกษาขาดผู้นำทางวิญญาณ ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า “ ครู ” เป็นผู้เปิดประตูวิญญาณ หรือเป็นผู้นำวิญญาณของสัตว์ ให้เดินไปถูกทาง ถ้าทำไปไม่ถูกต้องตามอุดมคติของครู ก็กลายเป็นครูปลอม ในที่สุดก็สูญเสียความเป็นปुरुณียบุคคล กลายมาเป็นลูกจ้างเหมือนกับที่เขาประณามครูบางคน ในที่บางแห่งว่าไม่เป็นครู แต่เป็นเพียงลูกจ้างที่รับจ้างสอนหนังสือเท่านั้น...ครูที่ละเสียซึ่งอุดมคติอันนี้ ก็กลายเป็นลูกจ้างในหัวใจไม่มีอะไร นอกจากต้องการจะรับค่าจ้างหรือเงินเดือน และหนักเข้าก็โกงเวลา เอาเปรียบในหน้าที่การงานของตนเพราะความเห็นแก่ตัว เพราะปราศจากปัญญาและเมตตา^{๒๘}

๘) การศึกษาไม่เข้าถึง “ บรมธรรม ” ท่านพุทธทาสภิกขุให้ทัศนะไว้ว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานของโลกในสมัยนี้หรือแผนการศึกษาทั้งหมดของโลกนี้ ไม่ได้รวมสิ่งที่เรียกว่า “ บรมธรรม ” เข้าไว้ด้วยไม่มีการทำให้เด็ก รู้ว่าเกิดมาทำไม ไม่มีหลักสูตรอะไรสอน นั่นคือ การไม่รวมเอาเรื่องบรมธรรมเข้ามาไว้ในหลักสูตรของการศึกษา ยึดถือเป็นหลัก Education for Survival การศึกษาเพื่อการอยู่รอด ...การอยู่รอดที่พูดถึงนั้นหมายถึงทางวัตถุทั้งนั้น จึงไม่เป็น “ บรมธรรม ” ซึ่งเป็นการอยู่รอดทางวิญญาณ

ทุกประเทศที่เจริญเติบโตทางอารยธรรม ทางวัฒนธรรม และด้านอื่นๆ ได้นั้นก็โดยอาศัยการพัฒนาเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความมั่นคงในทุกด้าน ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรัสว่า “ การพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้นไปนั้น ย่อมต้องพัฒนาบุคคลก่อน เพราะถ้าบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของส่วนรวมไม่ได้รับการพัฒนาแล้ว ส่วนรวมจะเจริญและมั่นคงได้ยากยิ่ง การที่บุคคลจะพัฒนาได้ก็ด้วยปัจจัยประการเดียว คือ การศึกษา การศึกษานั้นแบ่งเป็นสองส่วน คือ การศึกษาวิชาการ (Academic Learning) ส่วนหนึ่ง กับการอบรมบ่มนิสัย (Spiritual Development) ให้เป็นผู้มีจิตใจใฝ่ดีใฝ่เจริญ มีปกติ ละอายชั่วกลัวบาปส่วนหนึ่ง การพัฒนาบุคคลจะต้องพัฒนาให้ครบถ้วนทั้งสองส่วน เพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ไว้ใช้ประกอบการและ

^{๒๗} พุทธทาสภิกขุ, บรมธรรม กับการศึกษาของโลกปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : คณะธรรมทานไชยาจัดพิมพ์ ๒๕๑๒), หน้า ๑๒๙ - ๑๔๕.

^{๒๘} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาของโลก, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาจัดพิมพ์, ๒๕๑๘), หน้า ๕๘.

มีความดีไว้เกื้อหนุนการประพฤติปฏิบัติทุกอย่างให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร และอำนวยผลเป็นประโยชน์ที่พึงประสงค์^{๒๙}

พฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งของการอาศัยอยู่กันเป็นสังคม จากการอยู่ร่วมกันนี้เอง ก่อให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม เฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมอันเนื่องกับพฤติกรรมทางสังคมซึ่งออกมาในรูปของระเบียบแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ในสังคม^{๓๐} ทางแนวคิดทฤษฎีของนักสังคมวิทยากล่าวถึงพื้นฐานการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมไว้ ๓ ประการ คือ

๑) กลุ่มสังคมจะมีการปฏิสัมพันธ์โดยการกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

๒) ปฏิสัมพันธ์จะเป็นปฏิสัมพันธ์ทุก ๆ ด้าน คือ

๒.๑) การปฏิสัมพันธ์ทางกาย

๒.๒) การปฏิสัมพันธ์ทางวาจา

๒.๓) การปฏิสัมพันธ์ทางจิตใจ

๓) กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์นี้จะก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกขึ้น^{๓๑}

จะเห็นได้ว่าการกระทำระหว่างกันเป็นส่วนหนึ่งกิจกรรมของมนุษย์ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทุก ๆ ทาง ทั้งภายในและภายนอก ซึ่งก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเสมอการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์จากทฤษฎีและแนวคิดของนักสังคมวิทยาในปัจจุบัน พบว่าการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์กับมนุษย์อยู่ในการกระทำระหว่างกันและโต้ตอบกันด้วยสัญลักษณ์ที่มีความหมายซึ่งสามารถสื่อสารกันได้โดย ภาษา ซึ่งเป็นกลไกและตัวกระตุ้นที่สำคัญของมนุษย์ในการสร้างวัฒนธรรมการดำรงชีวิตและพยายามรักษาวรรณธรรมเหล่านั้น วัฒนธรรมเหล่านั้นก่อให้เกิดการจัดระเบียบสังคมที่มีความสงบเรียบร้อยในสังคม มุ่งให้เกิดความเจริญก้าวหน้า มุ่งให้ทุกคนมีความสุขสบาย” ดังนั้นทุกคนจึงมุ่งที่จะพัฒนา แต่เพราะการที่ทุกคนมุ่งที่จะพัฒนานี้ จึงมีทางทำให้เสียได้ เพราะว่ามีผู้ที่ไม่ได้มุ่งให้เกิดความก้าวหน้าแท้จริงรวมอยู่ด้วย หรืออาจเป็นว่าฝ่ายตรงข้ามนำเอาคำ “พัฒนา” ไปใช้ด้วยก็ได้ ผู้ที่ฉลาดมีไหวพริบดีจึงจะแยกได้ว่า ใครจะมาพัฒนาให้ และใครจะมามุ่งพัฒนาเพื่อประโยชน์ของฝ่ายพวกตัว^{๓๒}

กล่าวได้ว่า แนวคิดการพัฒนาศักยภาพ พยายามที่อธิบายถึงโอกาส แนวทางและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้มนุษย์เกิดการพัฒนารอบด้านเพื่อสร้างความเจริญให้กับตนเอง ให้กับองค์กร และให้กับประเทศเพราะการที่มนุษย์จะได้รับการพัฒนานั้นย่อมจะต้องสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมทั้งในและนอกองค์การหรืออาจจะรวมถึงปัจจัยทางเทคโนโลยี เครื่องมือที่ก่อให้เกิดการพัฒนาคนมนุษย์แท้จริงพร้อมกับการรับมือจากการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

^{๒๙} พระบรมราชาวาท พระราชทานแก่ผู้นำเยาวชนและเจ้าหน้าที่ ณ สำนักจิตรลดาตรโหรณาน เมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๒.

^{๓๐} สมเกียรติ ดันสกุล, สังคมวิทยาเบื้องต้น, (สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๓๓), หน้า ๗๑.

^{๓๑} Homans และ Whyte, อ้างใน, กาญจนา ไชยพันธุ์, กระบวนการกลุ่ม, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮาส์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๖-๒๗.

^{๓๒} โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหนังสือและโฮมเพจ, คนหัวใจของการพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www2.swu.ac.th/royal/book4/b4c5t2.html> [๑ ก.ค.๖๔].

ตารางที่ ๒.๑ สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ไพบูลย์ ช่างเรียน	การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปจากของเดิม แล้วทำให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น
วิจิตร ศรีสอ้าน	การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อให้ดีขึ้น เจริญขึ้น
มานิต มานิตเจริญ	พัฒนา หมายถึง ทำให้เจริญ ทำให้ยั่งยืนถาวร
ทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ	การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้า การเติบโต ความงอกงาม การเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทางมีเป้าหมาย เพื่อเปลี่ยนแปลงสู่สภาพที่ดีกว่าเดิม
วิทยากร เชียงกุล	การพัฒนา หมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุขความสะดวกสบายความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมของร่างกาย
Brookfield	การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าที่มีเจตจำนงคือการเป็นต้นว่าการลดความยากจนและการลดการว่างงานการลดความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ
Hoogvelt	การพัฒนา คือ เป็นกระบวนการ เป็นปฏิสัมพันธ์ เป็นการปฏิบัติ
จิตยา สุวรรณะชญ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข	การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม การพัฒนา หมายถึง การที่คนในชุมชนและสังคมโดยส่วนรวมได้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตน ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น
พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต)	การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น
สนธยา พลศรี	การพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ มีลักษณะเป็นกระบวนการ มีลักษณะเป็นพลวัต เป็นแผนและโครงการ เป็นวิธีการ เป็นปฏิบัติการ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ และมีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นและสั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน ตั้งแต่ภาษาศาสนาขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย ศิลปะ จริยธรรม ตลอดจนวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ จนกลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมได้เลือกสรรปรับปรุงแก้ไขจนถือว่าเป็นสิ่งที่ดำรงเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมายาวนานก่อให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกันและสามารถประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในปัจจุบันซึ่งการพัฒนาารูปแบบวัฒนธรรมการปกครองเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิตการประกอบอาชีพ เนื่องจากการเข้ามาของความทันสมัยและนโยบายของรัฐในการส่งเสริมสืบสานประเพณีวัฒนธรรมและที่สำคัญได้ส่งผลให้ประชาชนปรับเปลี่ยนบริบทความเป็นดั้งเดิมตามความทันสมัยใหม่ๆที่เข้ามาแต่ก็ยังคงรูปแบบวัฒนธรรมที่เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจดังนั้น

วัฒนธรรม จึงหมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีจราจรและขนส่ง วิถีการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิถีการความสุขทางใจและหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงออกถึงวิถีชีวิตนั้นอาจเริ่มมาจากเอกชนหรือคณะบุคคลทำเป็นต้นแบบแล้วต่อมาคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบทอดกันมาและอาจมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือพัฒนาให้วัฒนธรรมเป็นไปตามความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ^{๓๓}

วัฒนธรรมประชาธิปไตยมีดังนี้ ๑) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจะต้องมีเวทีทางการเมืองให้กับประชาชนทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับในทุกภาคส่วนของการกระจายอำนาจหรือกำหนดนโยบายในทุก ๆ ระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่ต้องอาศัยการสร้างวัฒนธรรมในเรื่องเหล่านี้วัฒนธรรมในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ว่ามีใช้ความรู้ประเภทสองที่ได้จากห้องเรียนหรืออ่านจากตำราความรู้ที่สร้างขึ้นจะต้องอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการค้นคว้าสังเกตศึกษาเฝ้ามองมีที่มามีแหล่งอ้างอิงจนได้ข้อค้นพบที่เป็นความจริงที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ซึ่งหมายถึงการวิจัยนั่นเองการสร้างความรู้และนำความรู้มาใช้จะให้ประโยชน์มากกว่าการใช้ความเห็นที่ขาดความรู้เพราะความเห็นเพียงอย่างเดียวจะทำให้เกิดอารมณ์ขาดเหตุผลและผล๒) วัฒนธรรมการรวมกลุ่มทางสังคมเป็นการจัดการโดยการรวมกลุ่มคนที่มีจิตสำนึกร่วมกันในการทำกิจกรรมใดๆที่เป็นกิจกรรมสาธารณะจึงถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการระดมพลังสมองเพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติสร้างวิสัยทัศน์ด้วยกันหาทิศทางร่วมกันให้ได้การมองอนาคตร่วมกันต้องเร่งทำให้เกิดแม้เป็นเรื่องยากก็ต้องทำต้องสร้างเป็นการสร้างเครือข่ายกับองค์กรต่างๆทั้งองค์กรประชาชนระดับล่างตลอดจนชนชั้นระดับกลางในเมืองเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงมีพลังทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ ๓) วัฒนธรรมในการติดตามตรวจสอบเพื่อให้การทำงานของภาครัฐทุกภาคส่วนตรงกับจุดประสงค์ตรงกับความต้องการของชุมชนและป้องกันการทำผิดเป็นการช่วยเหลือตัวแทนของตนได้อีกแนวทางหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมหลายๆฉบับปรากฏว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และการวางแผนเท่านั้นเมื่อถึงขั้นการปฏิบัติมีปัญหาในเรื่องการเบิกจ่ายงบประมาณไม่โปร่งใสแต่ประชาชนไม่สามารถเข้าไปติดตามตรวจสอบได้๔) วัฒนธรรมในการจัดการให้มีการแบ่งงานตามภาระหน้าที่ตามความถนัดกระตุ้นให้มีส่วนร่วมและมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะการเรียนรู้เรื่องการเมืองในระบอบการปกครองประชาธิปไตยแบบมี

^{๓๓} อรุณี ต้นศิริ, วัฒนธรรมถิ่นวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช), ๒๕๔๙),

ส่วนร่วมภาคประชาชนจะต้องมีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อยกระดับความรู้และการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนอันจะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์

วัฒนธรรมประชาธิปไตย คือ วิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งรวมทั้งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดค่านิยมของคนในสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย^{๓๔} วัฒนธรรมประชาธิปไตยนั้นเกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ค่านิยม และการดำเนินชีวิต การมีวัฒนธรรมประชาธิปไตยนั้นคนในสังคมต้องมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

(๑) มีความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและค่านิยมในเรื่องที่เกี่ยวกับการเคารพในควมมีศักดิ์ศรี และความเท่าเทียมกันของคน

(๒) ต้องมีส่วนร่วม โดยมีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมเอง ตามความต้องการโดยไม่มีการจัดตั้งหรือชักจูง

(๓) ต้องมีความรักและหวงแหนในเสรีภาพ และมีระเบียบของสังคมเป็นตัวกำกับต้องมี ความสมดุลกันระหว่างเสรีภาพและระเบียบ เสรีภาพจะเป็นตัวหลัก ระเบียบจะเข้ามาเป็นจุด ๆ

(๔) คนในสังคมต้องมีความอดกลั้นในความแตกต่างโดยเฉพาะด้านความคิดต้องยอมรับ ความคิดที่มีความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล

วัฒนธรรมประชาธิปไตย จึงมีความหมายและความสำคัญไม่ใช่แต่เฉพาะระบบการเมือง การปกครองเท่านั้น แต่ความหมายและความสำคัญจะต้องหยั่งรากลึกลงไปถึงระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ฐานรากของชุมชนไปจนถึงระดับชาติ ซึ่งจะเป็นวิถีชีวิตและหล่อหลอมให้เกิดสังคมประชาธิปไตยขึ้นตามอุดมคติ^{๓๕} และแกเบรียล อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) และซิดนีย์ เวอร์บา (Sidney Verba) ได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองเป็น ๓ ประเภท^{๓๖} คือ

๑) วัฒนธรรมการเมืองแบบท้องถิ่น (Parochial Political Culture) หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ไม่รับรู้การปฏิบัติงานขององค์กรทางการเมือง และไม่คิดว่าตนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง เช่นนี้ แสดงว่า ประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองต่ำและขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองมักปรากฏในสังคมที่ล้าหลังหรือสังคมแบบจารีตประเพณีดั้งเดิม เช่น สังคมเผ่าในแอฟริกาที่มีลักษณะการปกครองที่เรียบง่าย เป็นต้น

๒) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subjective Political Culture) หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่ยอมรับในอำนาจของรัฐบาล มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองและระบบการเมืองโดยทั่วไป แต่ไม่สนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าในระดับใด มักปรากฏในสังคมที่มีการพัฒนาก้าวหน้ากว่าสังคมในแบบแรก

^{๓๔} พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ, วัฒนธรรมทางการเมืองกับประชาธิปไตยของไทย, วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๒, หน้า ๔๒๘.

^{๓๕} สถาบันพระปกเกล้า, แผนพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๓๓.

^{๓๖} พระครูปลัด เกษภา ฆาทอง และคณะ, วัฒนธรรมทางการเมือง: แนวคิดสู่การพัฒนาสังคมไทย วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำ เดือนเมษายน - มิถุนายน, ๒๕๖๒, หน้า ๑๘.

๓) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant political Culture)

หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่สนใจการเมือง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองในทุก ๆ ด้าน มีจิตสำนึกทางการเมืองสูงโดยมีความรู้สึกผูกพันต่อระบบการเมือง มีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยอย่างน้อยเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มักปรากฏในสังคมที่มีระดับพัฒนาการทางการเมืองสูง

สำหรับวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทยนั้น ประกอบด้วยหลัก ๔ ประการที่สำคัญ คือ

๑) **เกณฑ์คุณค่าของสังคมประชาธิปไตย** ที่คนในสังคมจะต้องตกลงร่วมกัน เข้าใจร่วมกัน และยอมรับร่วมกันถึงคุณค่าในการแสดงออกถึงการมีประชาธิปไตย เกณฑ์คุณค่าที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าเหมาะสมสำหรับสังคมไทย คือ “การมีอิสรภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ รวมทั้งความสุจริตถูกต้องและความรับผิดชอบ”

๒) **พฤติกรรมประชาธิปไตยของประชาชน** ที่สังคมต้องการให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติและแสดงออกในการดำเนินชีวิตมีหลากหลายและที่สำคัญคือ “ความรู้สึกนึกคิดและค่านิยม ในความมีศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของคน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ความรักและห่วงใยในเสรีภาพและความอดกลั้นในความแตกต่างโดยเฉพาะด้านความคิด”

๓) **พฤติกรรมขององค์กรหรือสถาบันสังคม** ที่อยู่แวดล้อมและปะทะสังสรรค์กับคนในสังคมที่สำคัญอันได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการเมือง สื่อมวลชน สถาบันภาครัฐเอกชน สถาบันองค์กรเอกชน สถาบันชุมชนและผู้นำท้องถิ่น สถาบันการเมือง และสถาบันต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน “จะต้องมีพฤติกรรมที่ต้องเสริมสร้างวิถีทางแห่งประชาธิปไตย ตามบทบาทภารกิจของแต่ละสถาบัน และเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดบรรยากาศ ประชาธิปไตย ผสมผสานไปกับการเรียนรู้และพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยขึ้นในสังคมไทย”

๔) **การมีกรอบกฎหมาย** กติกาของสังคมที่มีความสมดุลระหว่างอำนาจของรัฐและประชาชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดตัวบทกฎหมายและกติกาของสังคมต่าง ๆ เป็นกติกาความสัมพันธ์ที่เป็นที่ยอมรับของรัฐและประชาชนในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมอย่างสันติ

จากการที่ศึกษาวิเคราะห์หลักประชาธิปไตยตามทัศนะต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วจึงสรุปได้ว่าหลักการประชาธิปไตยที่สำคัญควรประกอบด้วยหลักการต่อไปนี้

๑. หลักเสรีภาพ หมายถึง สิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมาพร้อมกับการเป็นมนุษย์ทั้งขั้นการคิด การพูด การทำ โดยอยู่ภายในขอบเขตแห่งระเบียบและความเรียบร้อยของสังคม

๒. หลักความเสมอภาค คือถือว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกันในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แม้จะต่างเพศ ผิวพรรณ ศาสนา อุดมการณ์ทางการเมือง

๓. หลักการยัดเสียงข้างมาก ทั้งนี้ต้องไม่นำเสียงข้างมากไปใช้ในทางเอารัดเอาเปรียบ กดขี่หรือละเมิดสิทธิของคนส่วนน้อย

๔. หลักเหตุผล หมายถึง การมีความเชื่อในเหตุผลให้ความสำคัญแก่กระบวนการหรือวิธีการ ค้นหาคำตอบที่ถูกต้องหรือเหมาะสม ซึ่งเป็นหลักเชิงวิทยาศาสตร์

๕. หลักการมีส่วนร่วมหมายถึงการที่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ โดยผ่านกลไกหรือการใช้สิทธิในการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ

๖. หลักการตรรกภาพ หมายถึง การที่มนุษย์ปฏิบัติต่อกันด้วยความเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เอาเปรียบ และมีความรักใคร่กันฉันท์พี่น้องโดยไม่แบ่งเชื้อชาติ เพศ ศิพพรรณ หรือลัทธิความเชื่อ

๒.๒.๑ แนวคิดทางวัฒนธรรมทางการเมือง^{๓๗}

คือ กระบวนการเรียนรู้และอบรมกล่อมเกล้าทางการเมือง (Political Socialization) ของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองนั้น จะเริ่มต้นจากการรับรู้และความเข้าใจต่อระบบการเมืองเป็นเบื้องต้น เมื่อบุคคลมีความรู้ ความเข้าใจอย่างต่อระบบการเมืองและส่วนต่างๆ ของระบบการเมืองอย่างไรแล้วจะพัฒนาต่อไปเป็นความรู้สึก ความรู้สึกดังกล่าวอาจจะเป็นได้ทั้งความพอใจและไม่พอใจ เห็นหรือไม่เห็นด้วย จากนั้นจะพัฒนาเป็นความเชื่อ และนำไปสู่การใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจว่าจะมีบทบาทอย่างไรหรือไม่ต่อระบบการเมือง ซึ่งเป็นผลจากการประเมินค่าของระบบการเมืองในขั้นสุดท้ายนั่นเอง Almond และ Verba ได้เปรียบเทียบลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มคนในสังคมต่างๆ และพบว่า มีลักษณะที่แตกต่างกัน ๓ ลักษณะ ๑) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคัมแบค คือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ประชาชนแทบไม่มีความสัมพันธ์กับระบบการเมืองและขาดสำนึกความเป็นพลเมืองของรัฐเขาไม่คิดว่าการเมืองระดับชาติจะกระทบเข้าได้และเขาไม่หวังว่าระบบการเมืองระดับชาติจะตอบสนองความต้องการอะไรของเขาได้เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเลยไม่มีการรับรู้ไม่มีความเห็นและไม่ใส่ใจต่อระบบการเมืองไม่คิดว่าตนเองมีความจำเป็นต้องมีส่วนร่วมทางการเมืองจะพบได้ในกลุ่มคนที่ยากจนและไร้การศึกษา เป็นกลุ่มคนที่ขาดโอกาสในการรับรู้และเข้าใจบทบาทของตนต่อระบบการเมือง ๒) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟาย คือ วัฒนธรรมทางการเมืองในรูปแบบนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมรู้จักสถาบันทางการเมืองและมีความรู้สึกต่อระบบการเมืองโดยทั่ว ๆ ไปไม่ว่าในแง่บวกหรือลบ ประชาชนเริ่มมีความสนใจและความสัมพันธ์กับระบบการเมือง คือ เขารู้วาระบบการเมืองสามารถจัดสรรและจัดการผลประโยชน์ให้เขาได้ แต่เขาไม่สามารถมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อระบบการเมืองนั้นได้ เขารู้เรื่องราวเกี่ยวกับอำนาจรัฐและการเมืองและยอมรับกับระบบนั้นๆ แต่รู้ว่าตนจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมผ่านช่องทางหรือกลไกใดจะพบได้ในกลุ่มคนชั้นกลางเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองโดยทั่วไป แต่มีความเชื่อว่าอำนาจรัฐเป็นของผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไปควรมีหน้าที่เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น ๓) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม คือ วัฒนธรรมการเมืองแบบนี้ ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับระบบการเมืองและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือลบ ประชาชนมีสำนึกและตระหนักถึงบทบาทของตนในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง พวกเขาเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถมีอิทธิพลต่อการเมืองได้และมีอำนาจที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมจะพบเห็นได้ในชนชั้นกลางส่วนใหญ่ของประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้ เพราะประชาชนส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง

วัฒนธรรมทางการเมืองไทยในยุควัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเกิดขึ้นและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมการเมืองที่มีมาก่อน วัฒนธรรมทางการเมืองมีลักษณะไม่หยุดนิ่ง และลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองบางอย่างก็สืบทอดถึงปัจจุบัน ผ่านการศึกษา สื่อ ปฏิสัมพันธ์

^{๓๗} สมบัติ อารังธัญวงศ์, การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เสมาธรรม, ๒๕๔๕, หน้า ๓๐๔-๓๐๗).

ระหว่างรัฐกับประชาชน ๑) ไทยโบราณ (ก่อน ร.๕) สังคมสมัยนั้นอำนาจกระจายอยู่ในชนชั้นปกครอง มีการต่อรองและเล่นการเมืองระหว่างขุนนางเกิดลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาหรือระบบอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่พึ่งพากันและกัน ๒) สมบูรณาญาสิทธิราชย์วัฒนธรรมการเมืองแบบรวมศูนย์ หลัง ร.๕ สถาปนารัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์โดยรวมอำนาจทั้งหลายอยู่ภายใต้การกำกับควบคุมของกษัตริย์ การเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำเท่านั้นเป็นเรื่องเฉพาะของชนชั้นนำ ที่มีความรู้และฐานะทางเศรษฐกิจ มองว่าการเมืองเป็นเรื่องของความรู้และการใช้เทคนิคขั้นสูงในการบริหาร ให้คุณค่ากับการเมืองที่มีความสงบเรียบร้อย ฉะนั้นความหวาดกลัวต่อความไม่มั่นคงของชนชั้นตนเองจึงมีอยู่ เป็นเหตุให้การจัดการทางการเมืองมีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงอย่างมาก(เช่นรัฐใช้ความรุนแรงในการปราบปรามกลุ่มกบฏกลุ่มที่คิดต่าง) พัฒนาการของชนชั้นกลางไทยมาตั้งแต่ช่วงสมัย สมบูรณาญาสิทธิราชย์ พวกพ่อค้า, ข้าราชการ ๓) ในระบอบการเลือกตั้งและรัฐประหารวัฒนธรรมการเมืองที่ใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือยังมีอยู่แต่อาจมีสมรรถภาพในการใช้ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น วัฒนธรรมทางการเมืองของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยังคงอยู่ในขณะเดียวกันชนชั้นกลางยังสามารถควบคุมอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้ผ่านอำนาจทางกฎหมายและสื่อคนชนชั้นกลางนอกระบบราชการมีเพิ่มมากขึ้นซึ่งพัฒนาวัฒนธรรมของสังคมใหม่ๆขึ้นและสถาปนาวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ผ่านการวางกฎเกณฑ์มาตรฐานวิถีชีวิตแทนชนชั้นสูงในระบบเก่า

ตารางที่ ๒.๒ สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
อรุณี ดันศิริ	วัฒนธรรม จึงหมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต
พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ	วิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งรวมทั้งความรู้สึนึกคิด ค่านิยมของคนในสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
สถาบันพระปกเกล้า	ความสำคัญจะต้องหยั่งรากลึกลงไปถึงระเบียบแบบแผนในการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกๆระดับ
พระครูปลัด เกษภา ผาทอง	วัฒนธรรมการเมืองแบบท้องถิ่น วัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า วัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม
สมบัติ อารังธัญวงศ์	วัฒนธรรมไทยโบราณ สังคมสมัยนั้นอำนาจกระจายอยู่ในชนชั้นปกครอง เกิดลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาหรือระบบอุปถัมภ์ส่วน สมบูรณาญาสิทธิราชย์วัฒนธรรมการเมืองแบบรวมศูนย์และในระบอบการเลือกตั้งและรัฐประหารวัฒนธรรมการเมืองที่ใช้ความรุนแรง

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะส่วนใหญ่จะมีความเข้าใจกันโดยทั่วไปว่าเป็นสิ่งที่ฝ่ายผู้บริหารระดับสูงจะเป็นผู้กำหนดหรือแถลงออกมาเพื่อการแปลงไปสู่การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ และโครงการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเป้าหมายหรือจุดประสงค์ขององค์กร แต่สำหรับการบริหารองค์ของรัฐในปัจจุบันฝ่ายประชาชนจะมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นถึงจะไม่มากก็ตามแต่อย่างน้อยก็มีบทบาทในการเข้าไปเสนอแนะความต้องการเพื่อให้ฝ่ายบริหารเกิดการตอบสนองในระดับนโยบาย ซึ่งหากฝ่ายบริหารกำหนดนโยบายสาธารณะออกมาแล้วย่อมเป็นข้อผูกมัดในสิ่งที่ได้เลือกกว่าจะทำอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งมีนักวิชาการมากมายได้เสนอไว้ดังต่อไปนี้

ความหมายของนโยบายสาธารณะ

คำว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางการกระทำของรัฐเกี่ยวข้องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ความยากจน การผูกขาดตัดตอนทางอุตสาหกรรม เป็นต้น ด้าน Anderson มองว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติ (ของรัฐบาล) ที่กำหนดวัตถุประสงค์แน่นอนเพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจัดการกับปัญหาหรือเรื่องที่อยู่ในความสนใจ^{๓๘} ดังนั้นจะเห็นว่านโยบายสาธารณะ เป็นสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำ” ประเด็นก็คือ สิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจกระทำกับสิ่งที่รัฐบาลกระทำจริงอาจจะไม่เหมือนกันก็ได้ นอกจากนี้การถือว่าสิ่งที่รัฐบาลทำทุกอย่างเป็นนโยบายนั้นยังสร้างความสับสนมากขึ้น เช่น ถ้ารัฐบาลใช้อำนาจในการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการประจำในระดับต่างๆ ตามความหมายนี้ก็กระทำได้เพราะถือว่าเป็นงานนโยบาย ซึ่งตามหลักบริหารงานบุคคลนั้นการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการประจำที่ไม่ใช่ผู้บริหารระดับสูง ถือว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการประจำ^{๓๙} และอำนาจในการจัดสรรค่านิยมของสังคมทั้งมวลของผู้ที่มีอำนาจในการจัดสรร คือ รัฐบาลและสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำเป็นผลมาจาก “การจัดสรรค่านิยมของสังคม”^{๔๐} อย่างน้อย ๒ ประการ คือ

ประการแรก ต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่จะกระทำการ หรือดเวนกระทำ การอย่างใดอย่างหนึ่ง

ประการที่สอง ต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องของกับสิ่งใดก็ตามที่ได้กระทำการ หรือดเวนกระทำ การซึ่งเป็นการกระทำที่ได้ตัดสินใจตามประการแรกแล้ว^{๔๑}

นอกจากนี้แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะยังมองถึง ความสัมพันธ์กัน ลักษณะที่หนึ่งมีความหมายถึงกิจกรรม (Activities) ส่วนอีกลักษณะ หนึ่งจะมีความหมายในฐานะที่เป็นศาสตร์ (Science) ซึ่งจะมี ๒ ลักษณะที่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ นโยบายสาธารณะในฐานะที่เป็นศาสตร์ จะทำการศึกษาจากนโยบายสาธารณะที่เป็นกิจกรรมแล้วนำมาสะสมกันเป็นความรู้หรือเป็นวิชา (Subject) เพื่อประโยชน์ในการศึกษาที่จะได้ทำให้การกำหนดนโยบายในฐานะที่เป็นกิจกรรม

^{๓๘} Anderson nderson, James E., *Public Policy Making: An Introduction*, 2 nd, ed. (Boston : Houghton Mifflin ,1975), p. 3.

^{๓๙} Dye, Thomas R. *Understanding Public Policy*. (5th Edition), (N.J. : Prentice-Hall, 1984), p.1.

^{๔๐} David Easton, *The Political System An Inquiry in to the State of Political Science*, (New York : Alfred A. Knorf, 1953), p. 129.

^{๔๑} James E. Anderson, ed., *Politics and Economic*, (Policy making Reading Mass : Addison Wesley, 1970), p. 1.

บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป^{๔๒} หรืออาจจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลกับสิ่งแวดล้อมมีความหมายครอบคลุมเกือบทุกสิ่งทุกอย่างว่าเป็นงานนโยบายทั้งสิ้น ซึ่งความจริงนั้นงานบางอย่างอาจเป็นงานนโยบายแต่งงานทุกอย่างไม่ใช่งานนโยบายทั้งหมด^{๔๓}ทางด้าน Lynton Caldwell มองว่า นโยบาย เป็นการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทั้งหลาย ซึ่งสังคมยินยอมให้มีการกระทำ หรือไม่ยินยอมให้มีการกระทำ” ซึ่งไม่แตกต่างจากความคิดเห็นของ Anderson และ R. J. S. Baker, ระบุนโยบายเพียงสั้น ๆ ว่า “การตัดสินใจจะทำอย่างไร”^{๔๔} เพราะการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบาย เหล่านี้แสดงออกด้วยหลายรูปแบบ เช่น คำแถลงการณ์ ตัวบทกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ คำพิพากษา ฯลฯ วัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ประชาชนโดยทั่วไปได้รับรู้และเข้าใจจนลงนามรายละเอียดของนโยบายจะต้องบอกกล่าวอย่างชัดเจน ถึงสิ่งที่ประชาชนต้องกระทำ หรือเตรียมตัวเพื่อกระทำตามนโยบายนั้นในอนาคต^{๔๕} ซึ่ง Harold Lasswell และ Abraham Kaphan พยายามมองนโยบายไปที่ตัวของแผนหรือโครงการที่ได้กำหนดขึ้นอันประกอบด้วย เป้าหมายปลายทาง คุณค่า และการปฏิบัติต่าง ๆ” ดังนั้น ในบรรดากิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลกระทำโดยมีองค์ประกอบต่อไปนี้

๑. ขอบข่ายของการบริการสาธารณะต่าง ๆ เช่น การศึกษา สวัสดิการ ทางหลวง แผ่นดิน เป็นต้น

๒. การออกกฎ ข้อบังคับ สำหรับบุคคล และหน่วยงาน เช่น กฎข้อบังคับของทหาร ตำรวจ ผู้ควบคุมโรงงาน หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เป็นต้น

๓. การเฉลิมฉลองในโอกาสและเหตุการณ์ที่เป็นสัญลักษณ์ของประเทศ สำหรับประเทศไทย ได้แก่ ประเพณีวันสงกรานต์ วันปอยมาฆบูชา วันจักรี เป็นต้น

๔. การควบคุมกระบวนการกำหนดนโยบาย หรือการกระทำทางการเมืองอื่น ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีการเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐสภา การกำหนดเงินประกันในการเลือกตั้ง การป้องกันยาเสพติดให้โทษต่าง ๆ ฯลฯ^{๔๖}

กล่าวได้ว่า นโยบายสาธารณะ เป็นสิทธิ์และอำนาจของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลที่จะกำหนดตัดสินใจว่าจะทำหรือไม่ทำอะไรเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่สังคมสามารถยอมรับและอนุญาตให้เกิดขึ้นได้ด้วยลักษณะของคำแถลงการณ์ ตัวบทกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และคำพิพากษา เป็นต้น ซึ่งประชาชนทั่วทั้งประเทศสามารถจะรับทราบได้โดยทั่วกันและมีผลผูกพันกับคณะรัฐบาลหรือองค์กรของรัฐที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายนั้น ๆ และเป็นข้อตกลงหรือความสามารถที่จะนำแนวทางต่าง ๆ เพื่อมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือพัฒนาระบบอย่างใดอย่างหนึ่งให้เกิดความเจริญ ซึ่งสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงเพราะเมื่อประกาศนโยบายแล้วย่อมมี

^{๔๒} กวี รัชชน, การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยทางรัฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เอกสารทางวิชาการคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

^{๔๓} Eyestone R. *The Threads of Public Policy: A Study in Policy Leadership*. (Indianapolis : Bobbs-Merrill, 1971), p. 18.

^{๔๔} Baker, R. J. S. *Administrative Theory and Public Administration*, (London : Hutchinson University Library, 1972), p. 15.

^{๔๕} Linton K. Caldwell, *Environment : A Challenge to Modern Society*, (New York : Doubleday, 1970), p. 1.

^{๔๖} Sharkansky, Ira., *The Political Scientist & Policy analysis*, Policy Analysis in Political Science, ed, (Ira SharKansky Chicago : Markham, 1970), p. 1.

กิจกรรมต่าง ๆ ทั้งแผนยุทธศาสตร์ และโครงการที่อาจส่งผลกระทบทั้งทางบวกและด้านลบก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพได้อย่างไร

ตารางที่ ๒.๓ สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Anderson nderson	นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติ(ของรัฐบาล)ที่กำหนดวัตถุประสงค์แน่นอนเพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจัดการกับปัญหาหรือเรื่องที่อยู่ในความสนใจ
David Easton	รัฐบาลตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำเป็นผลมาจาก“การจัดสรรค่านิยมของสังคม
James E. Anderson	ความสัมพันธ์กัน ลักษณะที่หนึ่งมีความหมายถึงกิจกรรม (Activities) ส่วนอีกลักษณะ หนึ่งจะมีความหมายในฐานะที่เป็นศาสตร์
กวี รักษ์ชน	เป็นกิจกรรมแล้วนำมาสะสมกันเป็นความรู้หรือเป็นวิชา (Subject) เพื่อประโยชน์ในการศึกษาที่จะได้ทำให้การกำหนดนโยบายในฐานะที่เป็นกิจกรรม บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป
Eyestone R	งานบางอย่างอาจเป็นงานนโยบายแต่งงานทุกอย่างไม่ใช่งานนโยบายทั้งหมด
Baker, R. J. S	การตัดสินใจว่าจะทำอย่างไร เช่น คำแถลงการณ์ตัวบทกฎหมายระเบียบข้อบังคับคำพิพากษา
Linton K. Caldwell	สิ่งที่ประชาชนต้องกระทำหรือเตรียมตัวเพื่อกระทำตามนโยบายนั้นในอนาคต
Sharkansky, Ira	การควบคุมกระบวนการกำหนดนโยบายหรือการกระทำทางการเมืองอื่นๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีการเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐสภา การกำหนดเงินประกันในการเลือกตั้ง การป้องกันยาเสพติดให้โทษต่าง ๆ ฯลฯ

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการปัญหาของตนเองได้ในระดับหนึ่ง ด้วยการมีผู้นำที่มีความสามารถ มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานวัฒนธรรมความเชื่อ คุณค่าดั้งเดิมศาสนาและเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพาเอื้อเฟื้อกันและกัน โดยแต่ละชุมชนได้ใช้ศักยภาพของตนเองเข้าคลี่คลายและจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองภายใต้ความร่วมมือและสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ส่วนการพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปจากของเดิม แล้วทำให้ดีขึ้น

ขึ้น ให้เจริญขึ้น^{๔๗} และนักวิชาการอีกท่าน ได้อธิบายว่า คำว่า “เข้มแข็ง” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Development” หมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อให้ดีขึ้น เจริญขึ้น^{๔๘} นอกจากนี้ยังมี นักวิชาการได้ให้คำจำกัดความว่า “พัฒนา” คือ ทำให้เจริญ ทำให้ยั่งยืนถาวร^{๔๙} และยังหมายถึง ความเจริญก้าวหน้า การเติบโต ความงอกงาม การเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทางมีเป้าหมายเพื่อ เปลี่ยนแปลงสู่สภาพที่ดีกว่าเดิมหรือเป็นวิวัฒนาการในทางที่ดีกว่าเดิม หรือเพื่อเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่าง จริงจังเป็นสำคัญ^{๕๐} สำหรับการพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ ของ ประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมของร่างกาย แล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษาสังแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจและการ พัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่าเพิ่ม รายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า^{๕๑} ผู้เชี่ยวชาญ ด้านพัฒนา ชุมชนของอังกฤษได้ให้ความหมายของการพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น^{๕๒} อีกท่านหนึ่ง ได้ให้ความหมายโดยเน้นทางด้านเศรษฐกิจว่า หมายถึง ความก้าวหน้าที่ยั่งยืนสวัสดิการเป็นต้นว่า การลดความยากจนและการลดการว่างงาน การลดความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ^{๕๓}

สำหรับนักสังคมวิทยา เชื่อว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายใต้การแบ่งโลกที่พัฒนาและไม่พัฒนาซึ่งการพัฒนามีอยู่ ๓ ฐานะ ได้แก่^{๕๔}

๑) การพัฒนาในฐานะที่เป็นกระบวนการ ในความหมายนี้ หมายถึง กระบวนการ วิวัฒนาการของความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์รวมทั้งขององค์การทาง วัฒนธรรมด้วย การพัฒนาในฐานะนี้เกี่ยวกับทฤษฎีวิวัฒนาการทั้งแนวเก่าแนวใหม่ความแตกต่างทาง สังคมการผสมผสานและการปรับตัวด้วยการทำให้ดีขึ้น ตลอดจนขั้นตอนของวิวัฒนาการทางสังคม

๒) การพัฒนาในฐานะที่เป็นปฏิสัมพันธ์ ในฐานะนี้ เป็นการมองการพัฒนาว่า เป็น กระบวนการเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตของสังคมด้วยการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมต่าง ๆ การ พัฒนาที่ค่อยพัฒนาด้วยการติดต่อสัมพันธ์ทางการค้า ระบบพาณิชย์ ระบบอาณานิคม อาณานิคม ยุคใหม่ การแปลงสภาพโครงสร้างของสังคมด้วยการเป็นสมัยใหม่ภายใต้ลัทธิอาณานิคม การร่

^{๔๗}ไพบุลย์ ช่างเรียน, **ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช , ๒๕๑๗), หน้า ๖๔.

^{๔๘}วิจิตร ศรีสอาน, **การศึกษากับการพัฒนา**, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๔), หน้า ๑๐.

^{๔๙}มานิต มานิตเจริญ, **พจนานุกรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น, ๒๕๑๙), หน้า ๖๖๓.

^{๕๐}ทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ์, **พัฒนาการทางการเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัย รามคำแหง, ๒๕๔๑), หน้า ๒๙.

^{๕๑}วิทยากร เชียงกุล, **การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : ฉบับกระ, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗-๑๘.

^{๕๒}Batten, **Community and Their Deployment**, (London : Oxford University, 1959) , p.4.

^{๕๓}Brookfield (บรูคฟิลด์), **สังคมวิทยาว่าด้วยการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : กิจจันท์การพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๘.

^{๕๔}Hoogvelt, **The Manager's Span of control**, (The Harvard Review may june, 1956), pp. 39-47

กระจายทัศนคติ ค่านิยม สถาบันต่าง ๆ ภายใต้ลัทธิอาณานิคม และการขาดตอนของกระบวนการวิวัฒนาการ

๓) การพัฒนาในฐานะที่เป็นการปฏิบัติการ การพัฒนาในฐานะนี้ถือว่า การพัฒนาจะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและตรวจสอบกระบวนการแห่งความเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงโดยมีเป้าหมายให้เลือกสำหรับการพัฒนาหลาย ๆ เป้าหมาย รวมทั้งรูปแบบของการพัฒนา เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์ที่อยากเห็นสิ่งดี ๆ เกิดขึ้นในสังคมของตนเอง การเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในทางที่ดีขึ้นที่เราเรียกกันว่า “การพัฒนา” (Development) หรืออาจให้คำจำกัดความของการพัฒนาได้ว่า คือ กระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนอย่างต่อเนื่อง ภายใต้คำจำกัดความดังกล่าว เนื้อหาสาระสำคัญของการพัฒนาจึงอยู่ที่ความสามารถของคนส่วนใหญ่ ส่วนกลไกหรือกระบวนการนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน นอกจากนั้น การดำเนินงานควรจะต้องให้ผลได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องเป็นกระบวนการระยะยาว และจากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่า มีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้หลายท่าน ดังนี้ ส่วน ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต หรือก้าวหน้า^{๕๕} ในขณะเดียวกัน ยูวันน์ วุฒิเมธี ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การกระทำที่ดีขึ้น คือ เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า^{๕๖} อย่างไรก็ตาม ชิตยา สุวรรณชฎ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ซึ่งได้แก่ คน กลุ่มคนการจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรม

และมีประสิทธิภาพ^{๕๗} ในขณะที่ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา หมายถึง การที่คนในชุมชนและสังคมโดยรวม ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเอง ได้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตน ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น^{๕๘} คำว่า การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น^{๕๙} ทางด้าน สนธยา พลศรี กล่าวไว้ว่า เมื่อการพัฒนาถูกกำหนดความหมายจากหลายแหล่ง และหลายสาขาวิชา ทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ แต่ลักษณะที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

๑) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น หรือให้มีความเหมาะสมอันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ

^{๕๕} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๔๕.

^{๕๖} ยูวันน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๒.

^{๕๗} ชิตยา สุวรรณชฎ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๓๕๔.

^{๕๘} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมไทย : แนวทางวิจัยและการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๗๙.

^{๕๙} พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), ทางสายกลางของการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๑๖-๑๘.

๒) มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอน และอย่างต่อเนื่องกัน โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนหนึ่งได้

๓) มีลักษณะเป็นพลวัต คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้า ๆ ปริมาณมาก หรือน้อยก็ได้

๔) เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

๕) เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธี หรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

๖) เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิด หรือเป็นเพียงแนวคิด หรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริงจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

๗) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการพัฒนาดตนเองและสิ่งต่าง ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้ว จะไม่ใช้การพัฒนาแม้ว่าจะมีลักษณะอื่นๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

๘) ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุขเพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง

๙) มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ^{๖๐} นอกจากนี้ ยังได้แนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาไว้ ดังนี้

๑) แนวคิดแบบวิวัฒนาการ เป็นการนำการพัฒนาไปใช้อธิบายประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่เคลื่อนย้ายจากภาวะหนึ่งไปสู่อีกภาวะหนึ่งที่สูงกว่า ทำให้มนุษย์มีความก้าวหน้าในด้านต่างๆ มากขึ้น เช่น มีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ขึ้น ร่ำรวยมากขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น มีความแตกต่างกันมากขึ้น เป็นต้น การพัฒนาในแนวคิดนี้จึงมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ความก้าวหน้ามาก

๒) แนวคิดแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้น ในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เนื่องจากมีความเป็นกลางมากกว่าการพัฒนา ไม่เกี่ยวข้องกับอดีตหรืออนาคต อันรุ่งโรจน์ แต่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น การแบ่งชนชั้นทางสังคม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงอาจมีลักษณะเป็นการปฏิรูป คือ เฉพาะในโครงสร้างใด โครงสร้างหนึ่ง และเป็นการปฏิวัติ คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทั้งหมดของสังคม

^{๖๐} สนธยา พลศรี, กระบวนการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๕-๖.

๓) แนวความคิดแบบเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์นำการพัฒนาไปใช้จำแนกประเทศต่างๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น รายได้ประชาชาติ การรู้หนังสือ การมีงานทำ เป็นต้น ออกเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนา และประเทศด้อยพัฒนา การพัฒนาในแนวความคิดนี้ จึงมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ความเป็นอุตสาหกรรม ความทันสมัย และการเจริญเติบโตมาก

๔) แนวความคิดแบบการปฏิบัติการทางสังคม เป็นแนวความคิดที่เกิดจากรัฐบาลของประเทศต่างๆ พยายามปรับปรุงแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในรูปของการวางแผน ปฏิบัติการ เช่น การปฏิรูปที่ดิน การสหกรณ์ การพัฒนาชนบท เป็นต้น และเรียกวิธีการนี้ว่า การพัฒนา

๕) แนวความคิดแบบความขัดแย้งทางสังคม เป็นแนวความคิดของการพัฒนาประเทศด้วยระบอบสังคมนิยม ที่นำทฤษฎีความขัดแย้งมาใช้เป็นแนวทางในการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างและระบบสังคม โดยถือว่าการนำระบอบสังคมนิยมเข้ามาใช้แทนระบบที่ใช้อยู่เดิมเป็นการพัฒนา^{๖๑} ในขณะที่ความหมายของการพัฒนาที่น่าจะส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ใน ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ

๑) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้านี้ได้กลายเป็นเรื่องที่ได้รับการเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่า การพัฒนานั้น หมายถึง เรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทัศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปนั้น ควรหมายถึงเรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วย ไม่เฉพาะแต่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น

๒) การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด ในทางสังคมก็เช่นกันเราต้องการเห็นความมั่นคงทางสังคม เป็นสังคมที่สงบสุข สังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้โดยปราศจากความรุนแรง ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่ และในการพัฒนาที่ต้องคิดถึงเรื่องนี้ด้วย

๓) การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง การพัฒนายังควร หมายถึง ความเป็นธรรม อีกด้วย โดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนในการพัฒนาตามควร ดังนั้น การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วย^{๖๒}

จากการศึกษาความหมายของคำว่า “การพัฒนา” สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเจริญก้าวหน้าโดยมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงด้วยวิธีการที่หลากหลาย อย่างมีทิศทางและเป้าหมาย อันจะนำไปสู่สภาพที่ดีกว่าเดิม แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้ความสำคัญไปที่มุมมองต่อประเด็นปัญหาและการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างการยอมรับ และเปิดใจกว้างของผู้มีอำนาจทางการตัดสินใจในต่อผลได้ผลเสียที่เกิดขึ้น หากประชาชนในพื้นที่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งได้ง่าย รวมทั้งการบริหารจัดการสมัยใหม่ต่างก็มุ่งไปสู่การยอมรับความคิดเห็นจากประชาชนแทบทั้งสิ้น และนักวิชาการทั้งต่างประเทศและในประเทศก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งทางผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไป

^{๖๑}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

^{๖๒}โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, การพัฒนาประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

การแข่งขันกันอย่างรุนแรงในขณะนี้ทำให้องค์การทุก ๆ แห่งต้องเผชิญทั้งความเสี่ยงภัยที่สูงขึ้นและการสร้างโอกาสที่ดีมากขึ้นเป็นผลจากกระแสโลกาภิวัตน์เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องและมีแนวโน้มทางสังคม องค์การแบบยุคคลาสสิก ในศตวรรษที่ ๒๐ ไม่สามารถดำเนินการได้ดีภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้าง (Structure) ระบบ (Systems) การปฏิบัติ (Practices) และวัฒนธรรม (Culture) เป็นเหตุที่ทำให้เกิดความล่าช้าและเป็นอุปสรรคทำให้ยากต่อการเปลี่ยนแปลง^{๖๓} การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้กับทุกองค์การ ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีมากมาย อาทิ การปฏิรูประบบราชการ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์การ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การออกนอกระบบ การร่วมทุน การร่วมกิจการ รวมทั้งการนำเทคนิคการจัดการใหม่ๆ มาใช้ในองค์การ^{๖๔}

ตารางที่ ๒.๔ สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ไพบุลย์ ช่างเรียน	ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการปัญหาของตนเองได้ในระดับหนึ่ง ด้วยการมีผู้นำที่มีความสามารถ มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานวัฒนธรรมความเชื่อ
วิจิตร ศรีสอ้าน	“ชุมชนเข้มแข็ง” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Development” หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ดีขึ้น เจริญขึ้น

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

“การมีส่วนร่วม” ได้มีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย และความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งอาจจะมองทั้งในแง่ของแนวคิด หลักการ กระบวนการและวิธีการปฏิบัติ มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่การวิจัย การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน(public participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารซึ่งเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ โดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนควบคุมโดยตรงจากประชาชน การมีส่วนร่วมได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายแขนงทั้งทางด้านจิตวิทยาสังคมซึ่งได้อธิบายถึงความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของสังคม ทางด้านการเมืองให้ทัศนะว่า

^{๖๓} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **ทฤษฎีองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๓๔๔.

^{๖๔} ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, **ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่**, หน้า ๒๕๗.

การมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้แก่สมาชิกในสังคม สร้างความเท่าเทียมกัน และเพิ่มพลังอำนาจให้แก่สมาชิกทุกคนทางด้านการพัฒนา ยังให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็น กระบวนการที่ผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางในการ พัฒนาด้วยตัวเอง พร้อมทั้งมีส่วนรับผลประโยชน์และผลเสียที่เกี่ยวข้องจากการพัฒนา^{๖๕}

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการ นโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การ ร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมี ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมการจัดการ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตามและประเมินผลตามนโยบาย แผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น^{๖๖}

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นครบถ้วนทุกขั้นตอนในการดำเนินงานข้างต้นนั้นย่อมเรียกได้ว่าเป็น การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย (Meaningful Participation) เป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้ มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการ ตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้า ร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการ รับรู้-เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย^{๖๗}

การมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองในระดับประชาธิปไตยอาจจำแนกเป็น ๓ ระดับ คือ

๑) การมีส่วนร่วมในระดับเบื้องต้น เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง, ร่วม พุดคุยอภิปรายเรื่องราวทางการเมืองและสถานการณ์ปัจจุบัน, ร่วมลงชื่อเพื่อเสนอเรื่องราวหรือ ประชาพิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งในทางการเมือง, รวมกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อแสดงความคิดเห็น ในทางการเมือง, เป็นสมาชิกพรรคการเมือง

๒) การมีส่วนร่วมในระดับกลาง เช่น ร่วมเดินขบวนเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม, ร่วม ปราศรัยในการชุมนุมเรียกร้องเรื่องราว, ร่วมลงชื่อเพื่อเสนอให้ฝ่ายที่มีอำนาจตัดสินใจอย่างใดอย่าง หนึ่ง, ร่วมอดข้าวประท้วงหรือร่วมกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเรียกร้อง

๓) การมีส่วนร่วมในระดับสูง เช่น ร่วมลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิก วุฒิสภา, ร่วมก่อตั้งพรรคการเมือง, ร่วมก่อตั้งรัฐบาล

การมีส่วนร่วมทั้ง ๓ ระดับจะมีลักษณะที่เป็นกระบวนการที่ส่งเสริม ชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มคนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนิน กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจมิใช่เข้ามาร่วมเพราะ การหวังรางวัลตอบแทนและที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องไม่สอดคล้องกับชีวิตความจำเป็น

^{๖๕} เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, “การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร”, **ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อ การพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรหน่วยที่ ๙**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕๐.

^{๖๖} ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ”, **รายงาน การศึกษา**, (นันทบุรี: มูลนิธิเอเชีย สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘ .

^{๖๗} อรทัย ก๊กผล และคณะ, **บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า ๕๒ ด้านความโปร่งใสและส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชน**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๓), หน้า ๙.

ความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย^{๖๘} การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา และยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น^{๖๙} กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชนสมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน^{๗๐} โดยการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค^{๗๑}

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย เชื่อว่าจะมีเพียงการเลือกตั้งเท่านั้นที่ประชาชนได้มีโอกาสในสิทธิหน้าที่ของพลเมืองที่ดี แต่ยังมีองค์ความรู้มากมายตามแนวคิดที่มีการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย ที่บางครั้งประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมทั้งสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคในกระบวนการทางการเมืองต่าง ๆ ที่ฝ่ายการเมืองจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันสร้างประโยชน์ ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นรวมทั้ง ร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่พรรคการเมืองกำหนดขึ้น และการมีส่วนร่วมในด้านอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นการกระทำที่มีจุดมุ่งหมาย ที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การบริหารงานของรัฐ หรือการเลือกผู้นำรัฐบาล และการกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจซึ่งอาจเป็นไปในทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้”^{๗๒} และเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นไปโดยสมัครใจซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม ในการเลือกผู้ปกครองประเทศการกำหนดนโยบายสาธารณะ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งการติดตามข่าวสาร การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงินและการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลักษณะความกระตือรือร้นของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอาจพิจารณาได้จากการสมัคร

^{๖๘} วิรัช วิรัชนิการวรรณ, ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน: ประชาชนข้าราชการ และผู้นำรัฐบาล, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๖๑.

^{๖๙} นรินทร์ชัย พัฒนาพงศ์, แนวทางแนวการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๓๘), หน้า ๑๙.

^{๗๐} ไพรัตน์ เดชะรินทร์, นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศักดิ์โสภารการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๖ - ๗.

^{๗๑} UnitedNation, Department of Internation Economic and Social Affair. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development. Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert. (New York :United Nation , 1981), p. 5.

^{๗๒} Mc Closky , อ้างใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, สังคมวิทยาการเมือง, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานา, ๒๕๓๗), หน้า ๓๙.

เป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็นทางการ การเขียนและกล่าวสุนทรพจน์การณรงค์หาเสียงการ
แข่งขันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจ เช่น การเสียภาษี
การเป็นทหารและหน้าที่ด้านตุลาการ^{๗๓} ทางด้าน Milbrath มองว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า
“เป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันในสัมพันธ์ภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน คือทุกรูปแบบของ
สังคมมนุษย์จะมีการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแฝงอยู่ด้วยเสมอ”^{๗๔} ส่วน Huntington and
Dominguez ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าหมายถึงกิจกรรมหรือการกระทำของ
ประชาชน ที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลโดยที่การกระทำเป็นไปได้อาจต้องตาม
กฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลังทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจ
หรือไม่สมัครใจรวมทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับการเลือก การร่วมรณรงค์หาเสียงหรือการรวมตัวกันเพื่อโน้มน
้าวหรือกดดันต่อรัฐบาล ได้แก่ การประท้วง การใช้ความรุนแรงโดยที่เน้นการกระทำของประชาชน
เอง (Autonomous Participation) หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการปลุกกระตือรือร้นประชาชน (Mobilization
Participation)^{๗๕} ส่วนทิพาพร พิมพ์สุทธิ ให้ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง “หมายถึง การมี
ส่วนร่วมในการกระทำ (Activity) ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล การ
มีส่วนร่วมที่มาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจของรัฐบาล เรียกว่าการมีส่วนร่วมโดย
ตนเอง และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางอ้อม เรียกว่า การมีส่วนร่วมโดยการ
ถูกระดม”^{๗๖} นอกจากนี้ทางด้าน สิทธิพันธ์ พุทธหุน ระบุว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองว่า “เป็น
กิจกรรมที่ราษฎรโดยส่วนตัวเองที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในนโยบายของรัฐบาล”^{๗๗}

นอกจากนี้ Myon Weiner ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ๑๐
ประการ ดังนี้

๑). การมีส่วนร่วมหมายถึง การกระทำในการสนับสนุนหรือการกระทำในการเรียกร้อง
กับผู้นำของรัฐบาลในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและเผด็จการก็ได้ เช่น การออกเสียง
ประชามติ

๒). การมีส่วนร่วมหมายถึง ความพยายามที่สำเร็จในการสร้างผลกระทบต่อการ
ดำเนินการของรัฐบาลหรือ การเลือกผู้นำรัฐบาล

๓) การมีส่วนร่วมหมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมทางการเมืองที่กำหนดไว้ในตัวบท
กฎหมาย เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การยื่นข้อเรียกร้อง การวิ่งเต้นในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นไปตาม
กฎหมาย ซึ่งการกระทำเหล่านี้จะต้องไม่ขัดกฎหมาย

^{๗๓} Mc Closky, H., **Political Participation**, International Encyclopedia of the
Social Science, Vol 12, (New York: McMillan and Free Press, 1968), p. 252.

^{๗๔} Milbrath, อังโน อำพร สุคนธ์ตันสุข, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร
วิชาชีพชั้นสูงในจังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

^{๗๕} Huntington, S. P. and G. Dominguez, “Political Development”, In Fred, G. and W.
N.Polsby (EDS.) **Handbook Political Science** : Non Government Politic. R, (Massachusetts:
Addison Wesley, 1975), p 5.

^{๗๖} วรณธรรม กาญจนสุวรรณ, **วัฒนธรรมทางการเมือง**, เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการ
ทางการเมือง หน่วยที่ ๖, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๒๐.

^{๗๗} สิทธิพันธ์ พุทธหุน, **ทางเลือกของมวลประชา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๕.

๔) การมีส่วนร่วมหมายถึงการใช้สิทธิเลือกตัวแทนเข้าไปใช้อำนาจแทนตัวเองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน

๕) การมีส่วนร่วม หมายถึง ความรู้สึกแปลกแยกหรือแปลกปลอม หรือตีตนออกจากระบบการเมืองเนื่องจากการถูกกีดกันไม่ให้เขาได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม

๖) การมีส่วนร่วม หมายถึงการกระทำที่ตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งการกระทำยังหมายรวมไปถึงการพูดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมืองหรือพวกที่สนใจข่าวสารทางการเมืองในสื่อสารมวลชน ไม่จำเป็นจะต้องอยู่ในรูปของการใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอไป

๗) การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นกิจกรรมทางการเมืองทุกชนิดทั้งแบบที่ใช้ความรุนแรงและไม่ใช้ความรุนแรง

๘) การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมทางการเมืองและกิจกรรมที่มองว่าต้องมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมือง มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการและดำเนินการของข้าราชการด้วย

๙) การมีส่วนร่วมบางคนก็มองเพียงการกระทำที่จะมีผลต่อการดำเนินการทางการเมืองระดับชาติเท่านั้น แต่ที่จริงก็รวมถึงการดำเนินการที่มีผลต่อการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติ

๑๐) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือการปฏิบัติทางการเมืองและเป็นกิจกรรมทุกชนิดที่เป็นการเมือง^{๗๘}

กล่าวได้ว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือกกระทำซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การดำเนินงานของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือในระดับชาติก็ตาม ซึ่งการกระทำนั้นอาจผิดกฎหมาย หรือถูกต้องตามกฎหมาย อาจใช้ความรุนแรงหรือไม่ใช้ความรุนแรงสำเร็จผลหรือไม่ หรือการกระทำโดยความสำนึกหรือถูกชักจูงระดมพลังก็ได้^{๗๙}

๒.๓.๒ รูปแบบความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่จะแสดงออกซึ่งอำนาจสูงสุดที่ตนมีอยู่ได้ ๕ ทางดังนี้ คือ

๑. การออกเสียงเลือกตั้ง (Election) เป็นการแสดงออกซึ่งอำนาจของประชาชนสามารถจะเลือกรัฐบาลคือผู้ที่จะดำเนินงานของรัฐบาลเลือกตั้งที่ใช้หลักการเสมอภาคให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการเลือกตั้งทั่วไปโดยไม่มีข้อจำกัดทางเพศ ทางทรัพย์สินสมบัติหรือทางชาติตระกูล เรียกว่า Universal Suffrage จึงจะถือว่าเป็น ประชาธิปไตยที่แท้จริง ในอดีตนั้นการต่อสู้เพื่อ Universal Suffrage เป็นไปอย่างดุเดือดและเข้มข้น กว่าที่คนจนผู้ไม่มีที่ดินหรือสตรีจะมีสิทธิในการเลือกตั้ง

๒. การออกเสียงประชามติ(Referendum) คือ อำนาจที่ประชาชนมีอยู่ในการตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ของรัฐตามเจตจำนงของตน ส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น การจะยอมรับร่างรัฐธรรมนูญที่ยกร่างขึ้นใหม่ทั้งฉบับ หรือข้อแก้ไขเพิ่มเติม

^{๗๘} Myon Weiner, อ้างใน นรนิติ เศรษฐบุตร, แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง, (เอกสารประกอบการประชุม สัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น, มปป), หน้า ๒-๔.

^{๗๙} มยุรี ธนอมสุข, การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, รายงานการศึกษาวิจัย, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์๒๕๕๔), หน้า ๒๓.

รัฐธรรมนูญตอนใดตอนหนึ่งหรือไม่การลงคะแนนเสียงก็ไม่ซับซ้อนแต่อย่างใด คือเพียงแค่โหวตว่า Yes หรือ No เท่านั้นเอง ที่มาของการออกเสียงประชามตินี้มาจากสวิตเซอร์แลนด์ที่เน้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และพบในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย เป็นต้น ให้ประชาชนออกเสียงประชามติรับรองหรือไม่รับรองการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

๓. ประชาชนมีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย (Initiative) ตามหลักประชาธิปไตยโดยทั่วไปแล้วประชาชนมักจะใช้อำนาจอธิปไตยในการร่างกฎหมายผ่านทางฝ่ายนิติบัญญัติ คือ รัฐสภาแต่ประชาชนก็มีสิทธิที่จะแสดงอำนาจอธิปไตยในการเสนอร่างกฎหมายเองได้ ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปีพ.ศ. ๒๕๔๐ ก็รับรองสิทธิและอำนาจนี้อย่างแจ่มชัด ในมาตรา ๑๗๐ บัญญัติไว้ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายได้ แต่เฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเท่านั้น (ทั้งนี้ ต้องมีร่าง พรบ. เสนอมาด้วย) เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมากยิ่งขึ้นกว่าการเลือกตั้งทั่วไปแต่เดิม

๔. ประชาชนสามารถตัดสินใจปัญหาสำคัญเกี่ยวกับนโยบายรัฐ (Plebiscite) ที่มาของ Plebiscite นั้นมีประวัติมาจากสาธารณรัฐโรมัน (ก่อนสมัยที่จะเป็นจักรวรรดิโรมัน) นั้นมีการแบ่งประชาชนชาวโรมันเป็นสองชั้นคือพวกพาตริเซียน (Patricians) เป็นพวกผู้ดี กับพวกพลเบียน (Plebeians) เป็นพวกไพร่คล้ายกับการแบ่งชนชั้นของเมืองไทยในสมัยโบราณที่มีสิทธิในสังคมแตกต่างกันดังนั้นก็มีการลงคะแนนเสียงที่พวกไพร่ลงคะแนนด้วยจะเป็นเรื่องสำคัญระดับชาติทีเดียวในทางปฏิบัติเมื่อรัฐบาลมีปัญหาระดับนโยบายที่ไม่สามารถตัดสินใจได้เองเนื่องจากอาจจะเกิดผลกระทบอย่างใหญ่หลวงในสังคม เช่น การที่จะเลิกจำหน่ายสุราหรือการที่จะเปิดให้มีโสเภณีหรือบ่อนการพนันอย่างเปิดเผย ถูกต้องตามกฎหมาย รัฐบาลจำเป็นต้องให้ประชาชนตัดสินใจกันเองโดยตรง ซึ่งการลงคะแนนเสียงก็คือ Yes หรือ No นั่นเองสำหรับการใช้ศัพท์ระหว่าง (Referendum) กับ (Plebiscite) ปัจจุบันมักใช้แทนกันมั่วไปหมดเนื่องจากคนทั่วไปไม่ทราบประวัติความเป็นมาของคำศัพท์ทั้งสองดังกล่าว

๕. ประชาชนสามารถเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่สำคัญของรัฐบาลได้ (Recall) การแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยของประชาชนที่สามารถมีสิทธิออกเสียงถอดถอนเจ้าหน้าที่ตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งได้มาโดยการเลือกตั้ง (ไม่ใช่การแต่งตั้ง) เป็นการยืนยันถึงหลักการว่าเมื่อประชาชนเลือกตั้งเข้ามาได้ประชาชนก็สามารถที่จะปลดหรือถอดถอนได้เช่นกัน^{๔๐}

ทางด้านสิทธิพันธ์ พุทธuhn ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งจำแนกแบบต่าง ๆ ตามพฤติกรรมของการเข้ามีส่วนร่วมออกเป็น ๕ รูปแบบดังต่อไปนี้

๑. กิจกรรมการเลือกตั้ง รวมทั้งการออกเสียงลงคะแนน การให้ความช่วยเหลือในการรณรงค์หาเสียง และการทำงานเลือกตั้งด้วย

๒. การลอบบี้ หมายถึงการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลพยายามติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้นำทางการเมืองโดยหาทางที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกำหนดนโยบายของรัฐบาลโดยการให้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคล หรือเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

^{๔๐} โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ ๒๑, (นครปฐม : โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน, ๒๕๔๖), หน้า ๓๑.

๓. กิจกรรมองค์กร หมายถึงการเข้ามีส่วนร่วมของสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในองค์กรที่แสดงออกโดยมีจุดมุ่งหมายเข้าไปมีอิทธิพลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เฉพาะอย่างหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ

๔. การติดต่อ หมายถึง การเข้าหาหรือการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือข้าราชการเป็นการส่วนตัวโดยปกติจะหวังผลประโยชน์เฉพาะบุคคลหรือเฉพาะกลุ่มเล็ก ๆ

๕. การใช้กำลังรุนแรง หมายถึงการพยายามใช้กำลังที่รุนแรงเพื่อสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล โดยการทำให้ร้ายร่างกายหรือทำลายทรัพย์สิน การกระทำการใช้กำลังรุนแรงกระทำโดยมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมือง เช่น การทำรัฐประหาร การลอบสังหารผู้นำทางการเมือง สร้างผลกระทบต่อนโยบายรัฐ การจลาจล หรือมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองทั้งหมด เช่น การทำการปฏิวัติ^{๔๑}

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ได้ให้นิยามแนวความคิดในรูปแบบกิจกรรมทางการเมืองไว้ ๖ ประเภท

๑. การร้องเรียนด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร

๒. ร่วมเดินขบวนในการเมือง

๓. ติดโปสเตอร์ช่วยหาเสียง

๔. สนับสนุนให้ญาติมิตรสมัครรับเลือกตั้ง

๕. เป็นหัวคะแนน

๖. เคยสมัครรับเลือกตั้ง^{๔๒}

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือชุมชน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยมีการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อให้ภูมิภาคเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดการทรัพยากร โดยให้อยู่มาตรฐานเดียวกันและประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ฉะนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังสามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถและการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้^{๔๓}

^{๔๑} สิทธิพันธ์ พุทธหิน, ทางเลือกมวลประชา, อ้างแล้ว, หน้า ๑๓-๑๕.

^{๔๒} วรณธรรม กาญจนสุวรรณ, วัฒนธรรมทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง, เอกสารการสนทนาวิชาการและกระบวนการทางการเมือง หน่วยที่ ๖, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (นนทบุรี : มสธ., ๒๕๔๘), หน้า ๔๒๖.

^{๔๓} จันทนา สุทธิจारी, “การมีส่วนร่วมของประชาชน”, ในการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิเวก พรินต์, ๒๕๖๐), หน้า ๔๑๐.

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมยึดหลักพื้นฐานว่า “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนสามารถใช้อำนาจได้เสมอ แม้ว่าได้อำนาจให้กับผู้แทนของประชาชนไปใช้ในฐานะที่เป็นตัวแทนก็ตาม แต่ประชาชนก็สามารถเฝ้าดู ตรวจสอบ ควบคุมและแทรกแซงการทำหน้าที่ของตัวแทนของประชาชนได้เสมอ” ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบ่งออกได้เป็น ๔ ลักษณะ คือ

๑) การเรียกอำนาจคืนโดยการถอดถอน/ปลดออกจากตำแหน่ง เป็นการควบคุมการใช้ อำนาจของผู้แทนของประชาชนในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองแทนประชาชน ถ้าหากผู้แทนของ ประชาชนใช้อำนาจในฐานะ “ตัวแทน” มิใช่เป็นไปเพื่อหลักการที่ถูกต้องหรือเพื่อผลประโยชน์ ส่วนรวมที่แท้จริง กลับเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ มีการทุจริตหรือกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัวเป็น หลัก ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย สามารถเรียกร้องอำนาจที่ได้มอบไปนั้นคืนกลับมาโดย การถอดถอน/ปลดออกจากตำแหน่งได้

๒) การริเริ่มเสนอแนะ เป็นการทดแทนการทำหน้าที่ของผู้แทนของประชาชนหรือเป็น การเสริมการทำหน้าที่ของตัวแทนประชาชน ประชาชนสามารถเสนอแนะนโยบาย ร่างกฎหมาย รวมทั้งมาตรการใหม่ๆ เองได้ หากว่าตัวแทนของประชาชนไม่เสนอหรือเสนอแล้วไม่ตรงกับกับความต้องการของประชาชน

๓) การประชาพิจารณา เป็นการแสดงออกของประชาชนในการเฝ้าดู รวมทั้งตรวจสอบ และควบคุมการทำงานของตัวแทนประชาชน ในกรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารเตรียมออก กฎหมายหรือกำหนดนโยบายหรือมาตรการใดๆก็ตาม อันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่หรือสิทธิ เสรีภาพของประชาชน ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยสามารถที่จะเรียกร้องให้มีการชี้แจง ข้อเท็จจริงและผลดีผลเสีย ก่อนออกหรือบังคับใช้กฎหมาย นโยบายหรือมาตรการนั้นๆ

๔) การแสดงประชามติ ประชาชนสามารถแสดงประชามติได้ ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย สำคัญหรือการออกกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน อย่างมาก เช่น การรับร่างรัฐธรรมนูญ การขึ้นภาษี การสร้างเขื่อนหรือโรงไฟฟ้า เป็นต้น ประชาชนใน ฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย สามารถเรียกร้องให้รัฐรับฟังมติของประชาชนเสียก่อนที่จะตรากฎหมาย หรือดำเนินการสำคัญๆ โดยการจัดให้มีการลงประชามติเพื่อถามความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ อันจะเป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้าย^{๘๔}

๒.๓.๓ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

นักวิชาการหลายได้กล่าวถึงขั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถเข้าถึงสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานได้ในลักษณะที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมประชาชนใน พื้นที่นั้น ๆ อาทิเช่น

อคิน รพีพัฒน์ และเจิมศักดิ์ ปิ่นทองได้สรุปว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงน่าจะมีขั้นตอนคือ

- ๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ
- ๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
- ๓) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน

^{๘๔} บุญเสริม นาคสาร, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ผลในทางปฏิบัติเมื่อครบรอบ หกปีของการปฏิรูปการเมือง, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.pub-law.net/article/ac060347a.htm> [๒๖ กันยายน ๒๕๖๔].

๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล^{๘๕}

ตารางที่ ๒.๕ สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ	การมีส่วนร่วมเป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้แก่สมาชิกในสังคม
ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ	การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ
อรทัย กึกผล และคณะ	เป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ
วิรัช วิรัชนิภาวรรณ	การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องไม่สอดคล้องกับชีวิตความเป็นความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย
นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา	การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา
ไพรัตน์ เดชะรินทร์	กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชนสมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการในเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน
UnitedNation	โดยการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนารวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค
Mc Closky	การกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจซึ่งอาจเป็นไปในทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้

^{๘๕} อคิน รพีพัฒน์ และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, อังนิน จเร ปานจิน, การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน
 กิจการบริหารงานเทศบาล ศึกษา : กรณีเทศบาลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่. สงขลา :
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

ตารางที่ ๒.๕ สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Milbrath	การมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า “เป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันในสัมพันธภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน
Huntington	กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชน ที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลโดยที่การกระทำเป็นไปได้อันถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ	การมีส่วนร่วมในการกระทำ (Activity) ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล
สิทธิพันธ์ พุทธหิน	เป็นกิจกรรมที่ราษฎรโดยส่วนตัวเองที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล
Myon Weiner	การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือการปฏิบัติทางการเมืองและเป็นกิจกรรมทุกชนิดที่เป็นการเมือง
มยุรี ถนอมสุข	การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคม
โกวิท วงศ์สุรวัฒน์	เมื่อประชาชนเลือกตั้งเข้ามาได้ประชาชนก็สามารถที่จะปลดหรือถอดถอนได้เช่นกัน
จันทนา สุทธิจารี	การมีส่วนร่วมของประชาชนยังสามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรี
บุญเสริม นาคสาร	ประชาชนสามารถแสดงประชามติได้ ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายสำคัญหรือการออกกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก
อคิน รพีพัฒน์ และคณะ	การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วันชัย พลเมืองดี การพัฒนาและเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของกลุ่มอารยธรรม ๕ เชียงกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง พบว่า กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของกลุ่มอารยธรรม ๕ เชียงได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้จาก ปัจจัยที่สำคัญ ๓

ส่วน ได้แก่ ๑) ผ่านกระบวนการทางการเมืองพบว่ากลุ่มอารยธรรม ๕ เชียงได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย เชียงตุง เชียงรุ้ง และเชียงทอง ชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ เป็นชาวไท ที่เรียกตัวเองว่า ไต ลื้อ ไตยวน ไตน้อย และไตซิ่น โดยกระบวนการทางการเมืองจากตระกูลลาวจก นับตั้งแต่พญาเจือง พญามังราย และพระเจ้ากาวิละ จากอาณาจักรล้านนาสู่ล้านช้าง ๒) ผ่านกระบวนการทางศาสนา โดยเฉพาะ พระพุทธศาสนาฝ่ายนิคายเถรวาท ซึ่งได้หล่อหลอมวิถีชีวิตของกลุ่มอารยธรรม ๕ เชียงเกิด การเรียนรู้ และสร้างคุณภาพชีวิตในการการเป็นพลเมืองที่ดี โดยการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประเพณี และ ๓) ผ่านกระบวนการทางชาติพันธุ์เผ่าไต ปัจจุบันชุมชนกลุ่มอารยธรรมลุ่มน้ำโขง ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย เชียงตุง เชียงรุ้ง และเชียงทอง ถือกันเป็นบ้านพี่เมืองน้อง มีการอพยพจากกลุ่มชาติพันธุ์ ไตลื้อ ในเมืองจังหวัดและประเทศไทย จิน ลาว^{๘๖}

วลีษฐ์พล กุลพรม การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรม ของ เทศบาลตำบลตันธง อำเภอเมืองจังหวัดลาพูน พบว่า บริบทชุมชนเข้มแข็งของประชาชน เทศบาลตำบลตันธงด้านสภาพ สังคมมีการจัดระบบการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนมี สถานศึกษาในระดับอนุบาล จนถึงระดับอุดมศึกษา ด้านการสาธารณสุขมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ประจำตำบล ด้านโครงสร้าง พื้นฐานและการคมนาคมมีไฟฟ้า น้ำประปา ถนนสัญญาณจราจร ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ มีแม่น้ำปิง แม่น้ำกว๊ม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม มีภาษาพูด เป็นของตนเอง เรียกว่า คำเมือง และคำยอง และมีแหล่งท่องเที่ยวภายในวัด การพัฒนาโดยใช้ กระบวนการทางทฤษฎี terms ๑. technology ด้านเทคโนโลยีนั้น นำมาใช้ในการพัฒนาเป็นเรื่อง สำคัญที่ภาครัฐต้องนำมาใช้ เพื่อบริการประชาชนเพื่อความสะดวก รวดเร็ว ๒. Economic ด้าน เศรษฐกิจ มีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เศรษฐกิจดี ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ทำให้ประชาชนกินดี อยู่ดี ประชาชนไม่มีหนี้สิน ชุมชนก็เข้มแข็ง ๓. Resource ด้านทรัพยากรบุคคล ถือว่าสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาต่าง ๆ ต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อประสิทธิภาพด้าน การบริหารจัดการ ๔. Mental ด้านจิตใจความเข้มแข็งของชุมชน เริ่มต้นที่จิตใจเป็นสำคัญถ้า ประชาชนมีจิตใจที่อ่อนแอไม่เข้มแข็งก็พ่ายแพ้แก้ปัญหาชีวิต ไม่สามารถ แก้ไขปัญหาที่มีความ สลับซับซ้อนได้ ๕. Socio-cultural system ด้านระบบสังคมและวัฒนธรรม ยังคงอนุรักษ์ไว้ซึ่ง ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ให้ความสำคัญกับกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาทำให้ประชาชนมี ศีลธรรม นอกจากนั้นก็มีการพัฒนากระบวนการสร้างความเข้มแข็งด้วยหลักพุทธธรรมจักร ๔ (ธรรม นำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุลลอนารถไปสู่ที่หมาย หลักจักร ๔ มีการประยุกต์ใช้เพื่อความ เข้มแข็งของชุมชน คือ จักร ๔ ได้แก่ ๑.ปฏิรูปเทสวาสะ (อยู่ในถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม) ชุมชน ตำบลตันธงถือว่าตั้งอยู่ในถิ่นที่เหมาะสมทั้งด้านอาณาเขตที่สะดวกสบายด้านการสัญจร เอื้ออำนวย

^{๘๖} วันชัย พลเมืองดี, การพัฒนาและเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมธรรมของกลุ่มอารย ธรรม ๕ เชียง กับ การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

ต่อหลายๆ ด้าน ๒.สัปปุริสอุปนิสัย (สมาคมกับสัตว์บุรุษ) คือการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการเสวนา คบหาบุคคลอื่นที่เป็นคนดีมีกัลยาณมิตร ๓.อัตตสัมมาปณิธิ (ตั้งตนไว้ชอบ, ตั้งจิตคิดมุ่งหมาย นำตน ไปถูกต้อง) ในตำบลต้นธงดังกล่าวมาแล้วว่ามีโครงการฝึกอบรมธรรมะแก่ประชาชน หลายโครงการ เช่น พระธรรมทูตสัญจร อ.ป.ต.สัญจร พบประชาชนโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า เป็นต้น ๔.บุพเพกต บุญญา (ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว, มีพื้นเดิมดี, ได้สร้างสมคุณความดีเตรียมพร้อมไว้แต่ ต้น) ถือได้ว่าเป็นการเสริมสร้างคุณความดีจากการประพฤติปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องนั้น นับได้ว่าเป็น พื้นเดิมของสังคมที่ได้สั่งสมความดีมาก่อน จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมในตำบลต้นธงมีความเข้มแข็ง สงบสุข ตามแบบของชุมชน สังคมวิถีพุทธ^{๔๗}

ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุลและคณะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดน่าน พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ชายแดนของจังหวัดน่านนั้น ในภาพรวม ภาคประชาชนและภาคเอกชนยังไม่ค่อยมีโอกาสในการมี ส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ชายแดนภาคเหนือของจังหวัดน่านไม่ว่าจะเป็น ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ซึ่งมาจากการที่ประชาชนไม่ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแผน ดังกล่าว ๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นเนื่องจากภาครัฐยังขาดการกระตุ้นให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วม ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัด น่าน ซึ่งรัฐบาลยังขาดนโยบายในการส่งเสริมให้ประชาชน และหน่วยงานอื่นๆ ได้เข้าใจในเนื้อหา เกี่ยวกับจัดทำแผน ภาครัฐขาดการสื่อสารให้ประชาชนทราบปัญหา และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วมใน การวิเคราะห์แผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจของจังหวัดน่าน ซึ่งประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการ วิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบตั้งแต่ต้นจนจบอย่างเปิดเผยจนครบทุกภาคส่วนและยังไม่มี คณะทำงานระดับจังหวัด และกลุ่มจังหวัด ที่มีสัดส่วนของภาคประชาสังคม ๒. การวิเคราะห์การมี ส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดน่านนั้นปรากฏว่าการมีส่วนร่วมใน การจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนภาคเหนือของจังหวัดน่านนั้น ด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วม มากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมให้ข้อมูลอยู่ในระดับ การมีส่วนร่วมน้อย ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๒.๓๒ และมี ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ ๐.๘๐ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมวิเคราะห์แผนพัฒนา เขตเศรษฐกิจชายแดนภาคเหนืออยู่ในระดับการมีส่วนร่วมน้อย ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๒.๑๔ และมีค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ ๐.๘๕ ส่วนด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการมี ส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนภาคเหนืออยู่ในระดับ การมีส่วนร่วมน้อย ค่าเฉลี่ย อยู่ที่ ๒.๐๐ และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ ๑.๐๒ ๓. แนวทางการมีส่วนร่วมในการ จัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนภาคเหนือ ของจังหวัดน่าน ในแต่ละด้านทั้งผู้ตอบ แบบสอบถามและผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก ได้เสนอแนวทางไว้ในแต่ละด้าน ดังนี้ ๑) แนวทางการมีส่วน

^{๔๗} วชิษฐ์พล กุลพรม, การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรมของ เทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

ร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจภาคเหนือของจังหวัดน่าน ด้านการให้ ข้อมูล ได้เสนอให้ ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชน และหน่วยงานทุกภาคส่วนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ในการให้ ข้อมูลที่หลากหลายช่องทางมากยิ่งขึ้น ๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้เสนอให้ รัฐบาล หรือหน่วยงานราชการต้องพยายามสร้างเครือข่ายการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาแผนเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ชายแดนภาคเหนือ ของจังหวัดน่าน ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ชายแดน ภาคเหนือของจังหวัดน่าน ได้เสนอให้ ผู้จัดทำแผนควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปรับรู้ใน ทุกๆ ขั้นตอน นอกจากนั้นควรมีการติดตามประเมินผลของแผนฯ เพื่อนำไปประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่าย ทราบ โดยสร้าง แรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจอย่าง ต่อเนื่อง ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์แผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนภาคเหนือของจังหวัด น่าน ได้เสนอให้ ภาครัฐควรส่งเสริมงบประมาณในการสัมมนาเกี่ยวกับแผนการจัดทำแผนวิเคราะห์ แผน การติดตามผลการดำเนินงาน ตามแผนอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง รวมทั้งทำประชาพิจารณ์หรือ สร้างกิจกรรมให้คนในชุมชนหรือท้องถิ่นใน จังหวัดได้เข้ามามีส่วนร่วม^{๘๘}

ไทยน้อย ญาณเมธี และคณะ นโยบายและกลไกการจัดการป่าชุมชนของภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ๑. นโยบายและกลไกการจัดการ ป่าชุมชนของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำเป็นต้อง อาศัยความร่วมมือความต้องการของชุมชนเป็นหลักโดยให้ชุมชนเป็นผู้วางแผนและควบคุมการ ดำเนินงานตามที่ชุมชนต้องการโดยอาศัยกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นผลมาจากขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ ของชุมชน บนพื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรม ศาสนา วัฒนธรรม ตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมภายในชุมชน รวมถึงการรักษาทรัพยากรส่วนรวมของชุมชนผสมผสานกับ การตั้งกฎกติกา เพื่อดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในป่า ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมกระบวนการ จัดการป่าชุมชน การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการใช้กระบวนการวิจัยช่วยสนับสนุนเชื่อมโยงกิจกรรม ของป่าชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ^{๘๙}

พระโสภณพัฒนบัณฑิต และคณะ (๒๕๖๑) การขับเคลื่อนระบบสุขภาพโดยใช้ธรรมานุญ สุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบท ชุมชน ตำบลหนองตาไก้ เป็นตำบลที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน กว่า ๑๐๐ ปี มีทุนทางสังคมที่ หล่อหลอมด้วยพระพุทธศาสนา ผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนไป

^{๘๘} อีรทัตน์ โรจน์กิจจากุลและคณะ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เขต เศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดน่าน, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๖๐.

^{๘๙} ไทยน้อย ญาณเมธี และคณะ, นโยบายและกลไกการจัดการป่าชุมชนของภาคประชาชน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

ต่างคนต้องออกไปทำมาหากินต่างพื้นที่ทำให้เด็กและคนชราต้องดูแลกันเองความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดลงก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อนและปัญหาสุขภาพตามมาการแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางสังคมเสริมมาตรการทางวิชาการและกฎหมายของภาครัฐโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังนำจุดแข็งคือวิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวิถีพุทธมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาในระดับกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะหรือมาตรการทางสังคมในรูปแบบธรรมนูญตำบลที่เรียกว่า “ธรรมนูญสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก่” ด้วยปรัชญาและแนวคิดที่ว่า “ชุมชนเข้มแข็งด้วยจิตอาสาบนพื้นฐานศีล ๕ พัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” เมื่อผ่านความเห็นชอบจากประชาชนแล้วประกาศใช้การขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติทำในรูปแบบคณะกรรมการที่เป็นภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐเอกชนประชาชนโดยอาศัยหลักการบริหารจัดการที่ประสิทธิภาพเชื่อมโยงกับแผนงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้มีผลงานแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมโดยมีกลไกการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อธรรมนูญฯ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด^{๙๐}

^{๙๐} พระโสภณพัฒนบัณฑิต และคณะ, การขับเคลื่อนระบบสุขภาพโดยใช้ธรรมนูญสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก่ อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) สภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๒) พัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย และ ๓) เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม การวิจัยในครั้งนี้จึงใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

๓.๑.๑ การศึกษาในเชิงเอกสาร (Document research) ทำการทบทวนจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์หาสภาพปัญหาการจัดการ วัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยเหตุนี้การคัดเลือกเอกสาร เพื่อนำมาวิเคราะห์จึงเป็นเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกเอกสารมาใช้ในการวิจัย ซึ่งเกณฑ์ที่สำคัญประกอบด้วย ๑) ความจริง ๒) ความถูกต้อง น่าเชื่อถือ ๓) การเป็นตัวแทน ๔) ความหมาย ความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูลในเอกสารที่นำมาวิเคราะห์^๑ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความวิจัย เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์หา ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการยกระดับชุมชนวิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีกระบวนการดังนี้

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสมาชิกชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย ๔ แห่ง ประกอบด้วย ๑) ชุมชนบ้านอาฮี ตำบลอาฮี อำเภอท่าลี่ ๒) ชุมชนบ้านท่าดีหมี่ ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน ๓) ชุมชนบ้านแสงภา ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว ๔) ชุมชนบ้านสงาว ตำบลห้วยพิชัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วยกลุ่ม ๑) กลุ่มผู้นำชุมชน ๒) กลุ่มผู้นำศาสนา ๓) กลุ่มนักพัฒนาชุมชน ๔) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาครัฐ ๕) กลุ่มภาคี

^๑ Scoott, J. , A Matter of Record, Documentary Sources in Social Research ZCambridge: Polity Press, 1990), pp. 1-2.

เครือข่ายภาคประชาสังคม ๕) กลุ่มภาคประชาชน ๖) กลุ่มภาคีเครือข่ายด้านวัฒนธรรม และ ๗) กลุ่มอื่นๆที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๖๐ รูปหรือคน เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนตามแนวชายแดน เพื่อนำไปพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ

๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๐ รูปหรือคน ประกอบด้วย ตัวแทนภาครัฐ ภาคประชาสังคม นักวิชาการท้องถิ่นและปราชญ์ท้องถิ่นในการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธอย่างสร้างสรรค์ จากรูปแบบการพัฒนาที่สังเคราะห์ขึ้นจากผลการวิจัย เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์หาลักษณะร่วม และข้อสรุปร่วม

๓) การประชุมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (key stakeholders) โดยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น โดยใช้เทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ และในการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ จากตัวแทนที่อยู่ในท้องที่ตัวแทนท้องถิ่น นักวิชาการท้องถิ่นและปราชญ์ท้องถิ่น โดยจำแนกตามพื้นที่เป้าหมาย ประกอบด้วย บริบทของชุมชนตามแนวชายแดน ชุมชนบ้านอาฮี ชุมชนบ้านท่าดีหมี่ ชุมชนบ้านแสงภา ชุมชนบ้านสงาว ชุมชนชนละ ๑๐ คน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๔๐ คน

๓.๒ พื้นที่การวิจัย

๓.๒.๑ **พื้นที่การวิจัย** คือ พื้นที่ชุมชนตามแนวชายแดนในจังหวัดเลยที่มีความแตกต่างทางด้านบริบทเชิงพื้นที่ และการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ชุมชนบ้านอาฮี ตำบลอาฮี อำเภอท่าลี่ ชุมชนบ้านท่าดีหมี่ ตำบลปากชม อำเภอเชียงคาน ชุมชนบ้านแสงภา ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว ชุมชนบ้านสงาว ตำบลห้วยพิชัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย

๓.๒.๒ **ประชากร** คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนตามแนวชายแดน ชุมชนบ้านอาฮี ตำบลอาฮี อำเภอท่าลี่ ชุมชนบ้านท่าดีหมี่ ตำบลปากชม อำเภอเชียงคาน ชุมชนบ้านแสงภา ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว ชุมชนบ้านสงาว ตำบลห้วยพิชัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย จำนวน ๑๙,๑๕๙ คน

๓.๒.๓ **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** (key informants) โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๖๐ รูป/คน ประกอบด้วยกลุ่ม ๑) กลุ่มผู้นำชุมชน ๒) กลุ่มผู้นำศาสนา ๓) กลุ่มนักพัฒนาชุมชน ๔) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาครัฐ ๕) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม ๕) กลุ่มภาคประชาชน ๖) กลุ่มภาคีเครือข่ายด้านวัฒนธรรม และ ๗) กลุ่มอื่นๆที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๖๐ รูปหรือคน เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนตามแนวชายแดน เพื่อนำไปพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

๑. ชุมชนบ้านแสงภา ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย

กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์นักพัฒนา จำนวน ๓ รูป

ลำดับที่ ๑	พระครูโพธิจริยาภิวัฒน์	เจ้าคณะอำเภอนาแห้ว เจ้าอาวาสวัดศรีโพธิ์ชัย
ลำดับที่ ๒	พระปลัดธีระวุฒิ สนตมโน	เจ้าคณะตำบลนาแห้ว
ลำดับที่ ๓	พระอธิการเฮื่อน ปญญาโณ	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดินแทน
กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๔	นายสมบัติ ชิดทิด	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแสงภา
ลำดับที่ ๕	นายสุทัศน์ ทานุมมา	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแสงภา

ลำดับที่ ๖	นางนงลักษณ์ สติภัย	ครูชำนาญการพิเศษ
กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๗	นายวิรัตน์ กาลภูมิ	กำนันตำบลแสงภา
ลำดับที่ ๘	นายอำพร สิงห์รักษ์	ผู้ใหญ่บ้านบ้านแสงภา
ลำดับที่ ๙	นายคำไพล เนตรแสงศรี	ผู้ใหญ่บ้านบ้านปาก่อ
กลุ่มตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๐	นายกุลล สิงห์รักษ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแสงภา หมู่ ๓
ลำดับที่ ๑๑	นางสมพิศ พลนาคุ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแสงภา หมู่ ๓
ลำดับที่ ๑๒	นายประสิทธิ์ ลีทับขาว	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแสงภา หมู่ ๓
กลุ่มตัวแทนปราชญ์ชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๓	นายหลิน มั่นมา	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านแสงภา
ลำดับที่ ๑๔	นายสว่าง พุทธิรักษ์	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านแสงภา
ลำดับที่ ๑๕	นางสุพัตตรา กมลรัตน์	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านแสงภา

๒.ชุมชนบ้านท่าดีหมี ตำบลปากกม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย

กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์นักพัฒนา จำนวน ๓ รูป		
ลำดับที่ ๑	พระครูปริยัติธรรมโกศล	เจ้าคณะอำเภอยางชุมน้อย วัดสันติวนาราม
ลำดับที่ ๒	พระครูปริยัตินันทวิสุทธิ	รองเจ้าคณะอำเภอยางชุมน้อย วัดป่าศรีภูทอง
ลำดับที่ ๓	พระครูปลัดประดิษฐ์ ธมมธโร	เจ้าคณะตำบลยางชุมน้อยเขต ๑
กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๔	นายอภิรักษ์ สุวรรณโค	นายอำเภอยางชุมน้อย
ลำดับที่ ๕	นางพิสมัย ปาเปย์	ผอ.กลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
ลำดับที่ ๖	นางสาวธนิยากร สิงอุดม	ข้าราชการครู
กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๗	นายเจษฎาภรณ์ สอนเสียง	ผู้ใหญ่บ้านบ้านท่าดีหมี
ลำดับที่ ๘	นายไพศาล สอนเสียง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านท่าดีหมี
ลำดับที่ ๙	นางบัวลี สาครเจริญ	กรรมการชุมชนบ้านท่าดีหมี
กลุ่มตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๐	ดาบตำรวจบุญเรือง สีดาพิมพ์	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านท่าดีหมี
ลำดับที่ ๑๑	นายจัต ศรีสงคราม	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านท่าดีหมี
ลำดับที่ ๑๒	นายคง พรหมสาสน์	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านท่าดีหมี
กลุ่มตัวแทนปราชญ์ชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๓	นางพรสวรรค์ แสนชัย	ประธาน อสม. บ้านท่าดีหมี
ลำดับที่ ๑๔	นางอรพรรณ สืบสาย	กรรมการชุมชนท่าดีหมี
ลำดับที่ ๑๕	นายประทีป อุทาพร	กรรมการวิสาหกิจชุมชนท่าดีหมี

๓.ชุมชนบ้านอาฮี ตำบลอาฮี อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย

กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์นักพัฒนา จำนวน ๓ รูป		
ลำดับที่ ๑	พระครูประสิทธิ์วิธาน	เจ้าคณะอำเภอท่าลี่
ลำดับที่ ๒	พระครูปริยัติเจติยคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอท่าลี่

ลำดับที่ ๓	พระครูพิพิธธรรมจักร	รองเจ้าคณะอำเภอท่ง
กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๔	นายสัญญา สุวณัฏ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี
ลำดับที่ ๕	นายภาคภูมิ นอแสงศรี	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี
ลำดับที่ ๖	นายอภิชาติ บุญงาม	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านอาฮี
กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๗	นายจิระเดช เปาวนา	อดีตสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี
ลำดับที่ ๘	นายสุริทัต วรรณสาร	ผู้ใหญ่บ้านบ้านอาฮี หมู่ ๑
ลำดับที่ ๙	นายณัฐวัฒน์ สันหาชนานันท์	อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี
กลุ่มตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๐	นายรำไพ กาแก้ว	ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลอาฮี
ลำดับที่ ๑๑	นายปัญญาผล จำปานิล	ข้าราชการบำนาญ บ้านอาฮี ตำบลอาฮี
ลำดับที่ ๑๒	นางเสลียง สิทธิเทียมทอง	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านอาฮี ตำบลอาฮี
กลุ่มตัวแทนปราชญ์ชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๓	นายสัญญา สิทธิ	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านอาฮี
ลำดับที่ ๑๔	นางบุญมา โกศรีวงศ์	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านอาฮี
ลำดับที่ ๑๕	นางสาวอภิขญา ชัยบุตร	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านอาฮี

๔.ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของพื้นที่ชุมชนตำบลห้วยพิชัย จังหวัดเลย ประกอบด้วย

กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์นักพัฒนา จำนวน ๓ รูป		
ลำดับที่ ๑	พระครูอินทรสารวิจักษ์	รองเจ้าคณะอำเภอปากชม วัดอินทร์แปลง
ลำดับที่ ๒	พระครูสถิตวิธานคุณากร	เจ้าคณะตำบลห้วยพิชัยเขต ๒ วัดสถิตวิธาน
ลำดับที่ ๓	พระครูกิตติขยาภิวัฒน์	เจ้าคณะตำบลห้วยพิชัยเขต ๑ วัดศรีพิชัยมงคล
กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๔	นางอรุณรัตน์ อินตา	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยพิชัย
ลำดับที่ ๕	นางสาวประไพพร นาภูทัต	ครูโรงเรียนบ้านห้วยพิชัย
ลำดับที่ ๖	นางสาวผานิต ตาระบัตร	ครูโรงเรียนบ้านห้วยพิชัย
กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๗	นายตี ศรีบุรินทร์	กำนันตำบลห้วยพิชัย
ลำดับที่ ๘	นายโยเอ็ด ภักดี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖
ลำดับที่ ๙	นางมนูรี อินทะผิว	อาสาสมัครชุมชน
กลุ่มตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๐	นางวาสนา แสงแก้ว	ข้าราชการบำนาญ
ลำดับที่ ๑๑	นางรัตนาพร ดนุพร	อาสาสมัครชุมชน
ลำดับที่ ๑๒	นางบรรจง ผาดจันทร์	อาสาสมัครชุมชน
กลุ่มตัวแทนปราชญ์ชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๓	นายสมบัติ คุณาอ่อน	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านสงาว
ลำดับที่ ๑๔	นางคำฟอง บาเรือน	ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ลำดับที่ ๑๕	นางอมร กัปปโก	ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓.๒.๔ ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ จำนวน ๑๐ รูปหรือคนประกอบด้วย

ผู้ทรงคุณวุฒิพระสงฆ์นักพัฒนา จำนวน ๓ รูป	
ลำดับที่ ๑ พระครูปริยัติเจตียคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอท่าลี่ วัดพระธาตุสัจจะ
ลำดับที่ ๒ พระครูปริยัตินันทวิสุทธิ	รองเจ้าคณะอำเภอเชียงคาน
ลำดับที่ ๓ พระครูลัทธิวันคุณากร	เจ้าคณะตำบลห้วยพิชัยเขต ๒ วัดลัทธิวัน
ผู้ทรงคุณวุฒิหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน ๓ คน	
ลำดับที่ ๔ ดร.ณัฏฐา มั่งคละศิริ	วัฒนธรรมจังหวัดเลย
ลำดับที่ ๕ นางพิสมัย ปาเปี้ย	ผอ.กลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
ลำดับที่ ๖ นายธรรมนุญ ภาครูป	ผู้จัดการสำนักงานพื้นที่พิเศษเลย (อพท.๕)
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม จำนวน ๔ คน	
ลำดับที่ ๗ นายทนงค์ สุวรรณสิงห์	ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย
ลำดับที่ ๘ ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ	กรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย
ลำดับที่ ๙ ดร.อุตร จันทวัน	วิทยาลัยสงฆ์เลย
ลำดับที่ ๑๐ รศ.ดร.ธงชัย สิงอุดม	อนุกรรมการศึกษาธิการจังหวัดเลย

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

สำหรับงานวิจัยนี้ใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ข้อมูลรอบด้านครอบคลุมประเด็นในการศึกษา คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บข้อมูล เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้แบ่งเครื่องมือวิจัยออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๓.๓.๑ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) สำหรับกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ((In-depth Interview) ประกอบด้วยกลุ่ม ๑) กลุ่มผู้นำชุมชน ๒) กลุ่มผู้นำศาสนา ๓) กลุ่มนักพัฒนาชุมชน ๔) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาครัฐ ๕) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม ๕) กลุ่มภาคประชาชน ๖) กลุ่มภาคีเครือข่ายด้านวัฒนธรรม และ ๗) กลุ่มอื่นๆที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๖๐ รูปหรือคน เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนตามแนวชายแดน เพื่อนำไปพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ

๑) ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interviews Form)

๑.๑) นำผลจากการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ความรู้และการพัฒนายกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หนังสือ ตำรา ดุษฎีนิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความวิจัย มาเป็นกรอบในการตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์ การกำหนดประเด็นและตัวแปรที่จะศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์รวมทั้งนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วย

๑.๒) กำหนดโจทย์ หรือคำถามการวิจัย (Research Question) คือ คำถามที่ต้องการคำตอบจากการวิจัยหรือเป็นสิ่งที่ต้องตอบโจทย์ของวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาจาก

ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นและเกี่ยวเนื่องกันกับการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน

๑.๓) สร้างแบบสัมภาษณ์จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด และข้อค้นพบจากผลงานวิจัย เอกสาร ตำราในบริบทปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกและปัจจัยสนับสนุนที่ส่งผลต่อการพัฒนายกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายเสริมเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ ข้อโต้แย้งต่างๆ ให้ละเอียด และเสริมให้มียุทธศาสตร์ความรู้ และความเข้าใจในปรากฏการณ์นี้ให้มีความกระจ่างและชัดเจนยิ่งขึ้นไป

๒) ลักษณะของแบบสัมภาษณ์

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interviews Form) ตามกรอบการวิเคราะห์ (SWOT) แบ่งออกเป็น ๖ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ สภาพทั่วไปปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรม ตามแนวชายแดนในชุมชนของท่าน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เป็นอย่างไร

ตอนที่ ๓ การพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน ที่ปรากฏในชุมชนของท่าน มีรายละเอียดสำคัญอะไรบ้าง

ตอนที่ ๔ กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน เป็นอย่างไร

ตอนที่ ๕ มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชนของท่านควรเป็นอย่างไรบ้าง

ตอนที่ ๖ จะสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนได้อย่างไรบ้าง

๓.๓.๒ แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ (Expert) เพื่อการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ โดยสร้างแบบฟอร์มและนำเข้าสู่การสนทนากลุ่มเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายเสริมสนับสนุน ข้อโต้แย้งต่างๆ ให้ละเอียด และเสริมสร้างให้มีความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นไป โดยแบ่งเป็น ๕ ข้อคำถาม

๑) หากเราจะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนวิถีพุทธควรจัดหมวดหมู่วัฒนธรรมชุมชนและยกระดับวัฒนธรรมประเภทอะไรบ้าง

๒) หากเราจะดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน ตามหมวดหมู่ เช่น พระพุทธศาสนา ภูมิปัญญา การอยู่ร่วมกันตามแนวชายแดน เกษตร ครัวเรือนวัฒนธรรมกิจกรรมอะไรบ้าง

๓) หากเราจะดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธให้ยั่งยืนเราควรยกระดับการพัฒนาวัฒนธรรมอย่างไร

๔) หากเราจะเสริมสร้างเครือข่ายและสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่าย เราควรยกระดับการพัฒนาวัฒนธรรมอย่างไร

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านกระบวนการ ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

การลงพื้นที่เพื่อไปเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต โดยการไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง ผู้สังเกตจะต้องเฝ้ามองพฤติกรรมผู้ถูกสังเกตอยู่ห่างๆ โดยไม่เข้าไปร่วมกิจกรรมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้แล้วแต่การสังเกต ซึ่งถ้าผู้ถูกสังเกตรู้ตัวก็จะทำให้ข้อมูลที่ได้บิดเบือนไป ผู้วิจัยไม่กำหนดเฉพาะเรื่องที่จะสังเกตอย่างเดียว แต่จะทำการสังเกตเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย จึงไม่สามารถกำหนดรูปแบบที่แน่นอนได้โดยไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึก ระวังเพราะอาจทำให้พฤติกรรมผิดไปจากปกติได้

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ (Interviews Form)

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์นั้น ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้ที่มีความรู้หรือมีข้อมูลในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาทำการวิจัยในประเด็นต่างๆตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยนั้น และข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องมากที่สุด โดยเลือกจากแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย ๑) กลุ่มผู้นำชุมชน ๒) กลุ่มผู้นำศาสนา ๓) กลุ่มนักพัฒนาชุมชน ๔) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาครัฐ ๕) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม ๖) กลุ่มภาคประชาชน ๗) กลุ่มภาคีเครือข่ายด้านวัฒนธรรม และ ๘) กลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจาก ๔ พื้นที่เป้าหมาย ประกอบด้วย จำนวน ๖๐ รูปหรือคน เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนตามแนวชายแดน เพื่อนำไปพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ

๓.๔.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุม

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมในพื้นที่เป้าหมาย ๔ แห่ง ประกอบด้วย ในเขตพื้นที่ตามแนวชายแดน คือ บ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน และบ้านแสงภา ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว บ้านอาฮี ตำบลอาฮี อำเภอท่าลี่ และบ้านห้วยพิชัย ตำบลห้วยพิชัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย รวม ๖๐ รูปหรือคน

๓.๔.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเป็นการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน จำนวน ๑๐ รูปหรือคน และสรุปผลเป็นรูปแบบการยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนได้อย่างยั่งยืน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ตามลำดับขั้นตอนการวิจัย ได้แก่

๓.๕.๑ การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร

การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร จากการการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการที่มีความเกี่ยวข้อง โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร กฎหมาย ระเบียบ บทความ และงานวิจัย ในหน่วยงาน ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลจากการ

ศึกษาวิจัยในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องมากที่สุด โดยใช้นัยสำคัญของคำในข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวคิดที่ปรากฏขึ้นตามประเด็นที่กำหนด และสรุปตามประเด็นของกรอบการวิจัย

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับความเป็นไปได้ วิธีการ และกลไกการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของการวิเคราะห์การจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดเลย เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

๓.๕.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ

การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อนำไปกำหนดแนวทางการจัดการเครือข่ายการพัฒนาวัฒนธรรม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ด้วยวิธีการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ลักษณะแบบมีส่วนร่วม และวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบเป็นบริบทโดยรวม

๓.๕.๔ การวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลจากการวิจัย

การวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลจากการวิจัยทั้งจากผลการทำวิจัย ผลจากแบบสอบถาม ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยใช้วิธีการประมวลสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อปรับปรุงการวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง และเชื่อถือได้

โดยผู้วิจัย จะนำข้อมูลจากผลการวิจัยในแต่ละขั้นตอน มาวิเคราะห์จัดรวบรวมข้อมูล พร้อมอธิบายความหมาย แล้วทำการสร้างข้อสรุป ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย ตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากผลการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์โดยการจัดระบบจำแนกชนิดข้อมูล เปรียบเทียบและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อให้การสรุปข้อมูลผลการวิจัยเกิดความสมบูรณ์ สามารถนำมาตีความ สร้างข้อสรุปจากผลการวิจัย และนำผลงานวิจัยไปเผยแพร่สู่สาธารณะชนต่อไป

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

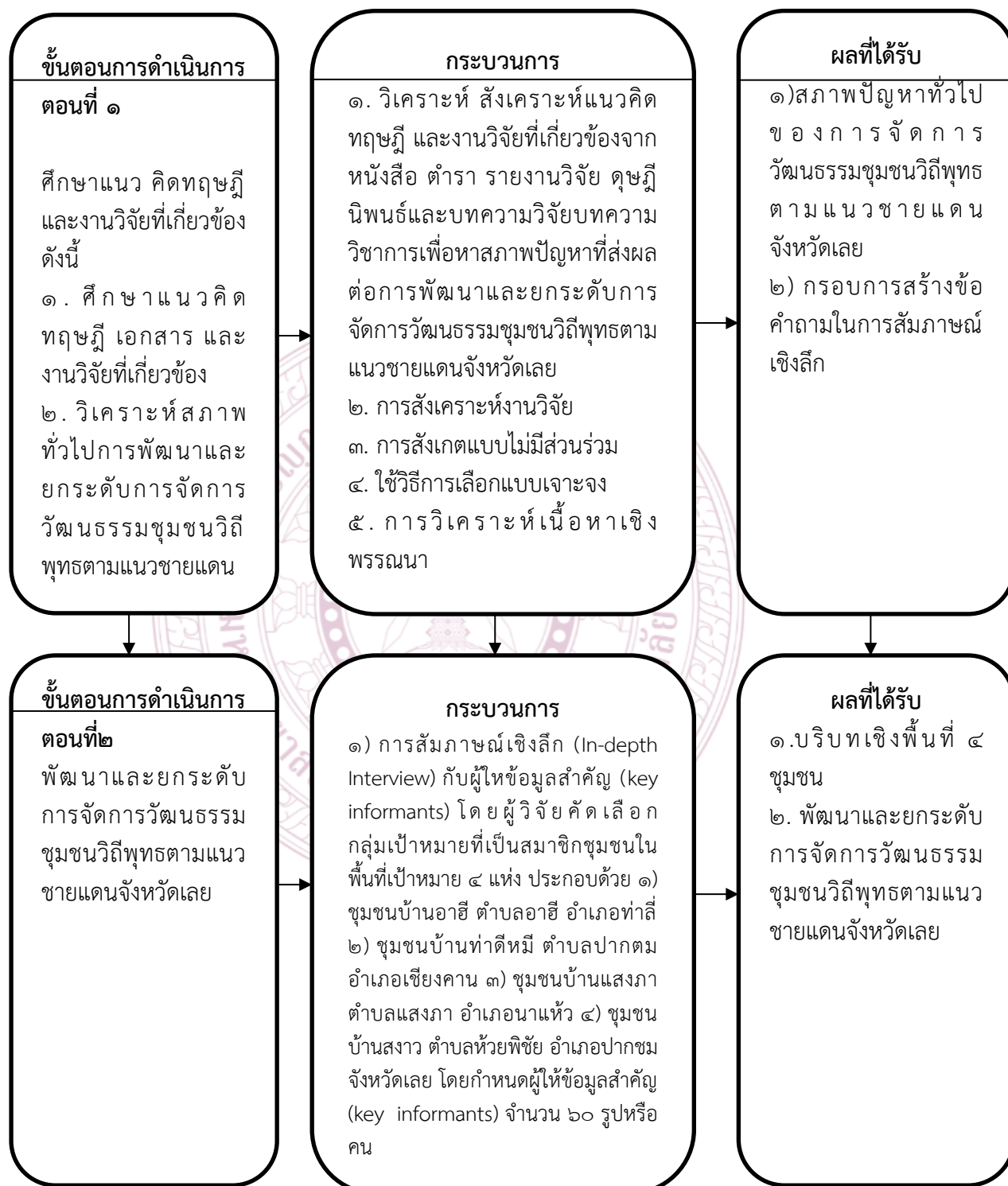
เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นไปอย่างมีระบบและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอนการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

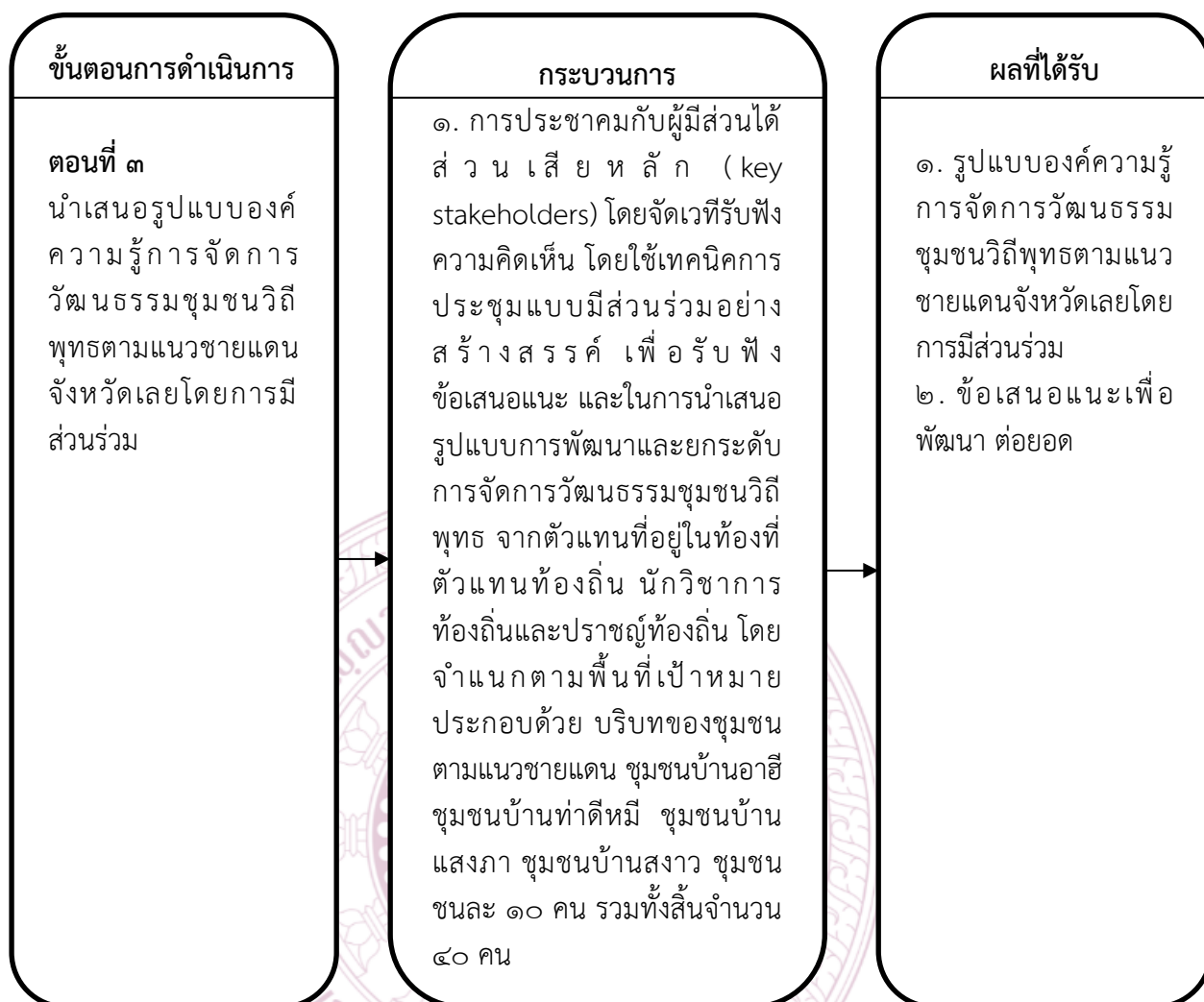
๓.๖.๑ ขั้นการเตรียมการ

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตำรา เอกสารวิชาการ ข้อมูลสารสนเทศ งานวิจัยต่างๆ และการดำเนินการสำรวจและศึกษาชุมชน การเข้าสู่ชุมชนและการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มชุมชนกับนักวิจัย ตลอดจนการนัดหมายเพื่อชี้แจงจุดมุ่งหมายของการดำเนินการวิจัย รวมทั้งการประสานเพื่อขอความร่วมมือในการทำการวิจัย และนอกจากนั้นยังมีการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็น และประชุมเตรียมความพร้อมของคณะผู้วิจัยเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๓.๖.๒ ขั้นตอนการดำเนินการ

เป็นขั้นตอนของการดำเนินการเพื่อตอบวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อ ทั้งนี้ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ ๒ นี้จะประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ ๓.๑ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๒) เพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย และ ๓) เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอ ดังนี้

๔.๑ สภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย

๔.๒ พัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย

๔.๓ เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพทั่วไปปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” โดยได้ตอบวัตถุประสงค์ครบทั้งสามข้อที่มาจาก เชิงคุณภาพ (Qualitative research) และวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม บัดนี้ผู้วิจัยจะได้แสดงการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและการสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ สภาพปัญหาทั่วไปด้านองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อชุมชน

๑. เนื่องจากสภาพพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายวิถีพุทธนั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้อย่างสืบเนื่องจากการกำลังคนที่ไม่มีความชำนาญการเฉพาะด้านส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลความเจริญ บางพื้นที่ต้องส่งกำลังของเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญการเฉพาะด้านไปช่วย จึงทำให้การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่นั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้อย่าง ประกอบกับผู้ที่มาช่วยปฏิบัติราชการแทนไม่ใช่คนในพื้นที่ด้วย ทำให้ส่วนหนึ่งย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมและอีกส่วนหนึ่งย้ายไปอยู่หน่วยงานอื่นซึ่งไม่ใช่หน่วยงานที่มีความใกล้เคียง เช่น ย้ายไปอยู่ในสังกัดเทศบาลเมือง ฯลฯ เมื่อย้ายออกไปแล้วจากต้นสังกัดเดิมก็ไม่มีกำลังอัตรามาทดแทนให้ ทำให้กำลังพลของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่หลักจะขาดแคลนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น^๑

^๑ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๖๕.

๒. การจะพัฒนาเจ้าหน้าที่วัฒนธรรมตามนโยบายวิธิพุทธ จึงเป็นไปค่อนข้างยากกว่าหน่วยงานอื่น หากกำลังพลส่วนที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ตามทูลกันดารจะเข้ารับการฝึกอบรม ต้องมีกำลังเจ้าหน้าที่มาทำหน้าที่ทดแทน ในการที่จะพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่นั้นๆ หากเป็นไปได้ก็ควรที่จะพัฒนาตั้งแต่การรับสมัครคนที่สอบแข่งขันไปเป็นเจ้าหน้าที่เฉพาะด้านมีความรู้ความสามารถด้านต่างๆที่ได้กำหนดไว้ เช่นมีความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านใดบ้าง และต้องกำหนดด้วยว่าเป็นข้าราชการด้านวัฒนธรรมกี่ปี ถึงจะย้ายไปอยู่หน่วยอื่นได้ ไม่เช่นนั้นปัญหาด้านการขาดแคลนกำลังเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านจะเป็นเช่นนี้ตลอดไป^๒

๓. ความแตกต่างระหว่างสภาพพื้นที่การปฏิบัติงาน ปัญหาของเจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัด ในแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกันไป เช่น ในพื้นที่ชาวมุสลิมก็จะมีปัญหาอีกรูปแบบหนึ่ง ปัญหาด้านเชิงพื้นที่ในเมืองก็จะเป็นปัญหาอีกรูปแบบหนึ่ง ปัญหาชุมชนเทศบาลที่อยู่นอกเมืองก็จะเป็นปัญหาอีกรูปแบบหนึ่ง ปัญหาทางพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่นอกเมืองก็จะมีปัญหาอีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น การแก้ปัญหาของเจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัดนั้นย่อมต้องแก้ปัญหาเป็นพื้นที่ ๆ ไป พื้นที่ห่างไกลทูลกันดาร จะมีปัญหาเรื่องยาเสพติด ปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่ ปัญหาของหนีภาษี จะต้องเอาเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่มาฝึกอบรมในเรื่องของการส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับแหล่งชุมชนต่างๆในด้านประเพณีวัฒนธรรม และอีกปัญหาด้านการตัดไม้ทำลายป่า โดยเฉพาะไม้พยูงซึ่งเป็นไม้ที่มีราคาแพง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการส่งเสริมและพัฒนาด้านวัฒนธรรมตามเขตแนวชายแดนอย่างมาก ดังนั้นการพัฒนาหรือการขับเคลื่อนวัฒนธรรมมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการฝึกให้เจ้าหน้าที่ด้านวัฒนธรรมจังหวัดให้มีความรู้ความเข้าใจถึงบริบทตามแนวชายแดนของจังหวัดเลยให้มาก^๓

๔. ควรเอาเจ้าหน้าที่ด้านวัฒนธรรมและการเจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องในพื้นที่มาเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพด้านการสร้างนวัตกรรมที่หลากหลายในด้านการพัฒนาวัฒนธรรม การฝึกอบรมการรักษาวรรณธรรมและการคงไว้ซึ่งหลักจารีตประเพณีอย่างเอนเอียงไปกับสื่อสมัยใหม่ที่จ้องจะทำลายในประเพณีวัฒนธรรมด้านความเชื่อต่างๆ ซึ่งทางเจ้าหน้าที่วัฒนธรรมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความชำนาญในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนมากกว่า และฝ่ายวัฒนธรรมจังหวัดจะมีความรอบรู้บริบทในแต่ละพื้นที่ของชุมชนต่างๆในจังหวัดเลย ปัญหาทางพื้นที่ของชุมชนตามแนวชายแดน ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาการค้าประเวณี ยาเสพติดให้โทษ ก็ควรนำเอาเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่อยู่ในพื้นที่มาเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการค้ามนุษย์ พระราชบัญญัติการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งการสืบสวนสอบสวนคดียาเสพติดให้โทษ ดังนั้นการพัฒนาเจ้าหน้าที่วัฒนธรรมเพื่อรองรับการเข้าสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ นั้นควรพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่วัฒนธรรมเป็นชุมชน ๆ ไป^๔

๕. การพัฒนาวัฒนธรรมตามแนวชายแดนมักเป็นไปในรูปแบบการส่งเสริมในประเพณีวัฒนธรรมที่แต่ละพื้นที่เคยสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน มีรูปแบบการพัฒนาในด้านสื่อต่างๆให้ทันต่อเหตุการณ์และประชาชนตลอดจนผู้ที่ให้ความสนใจมีนักท่องเที่ยวหรือบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจจริงที่

^๒ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๖๕.

^๓ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^๔ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๕.

จะศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ นั้นก็จะติดตามสื่อต่างๆ ที่ทางวัฒนธรรมจังหวัดได้ให้เป็นนโยบายในการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ เช่น โครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ธารรงค์ สร้างการรับรู้ เพื่อการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ เช่น มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้ศิลปินพื้นบ้านและเครือข่ายด้านวัฒนธรรมได้มีพื้นที่ในการจัดแสดงผลงานด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น^๕

๖. ประชาชนในพื้นที่ตามแนวชายแดนมีการรับรู้ด้านการพัฒนาวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ผ่านสื่อที่ทางหน่วยงานวัฒนธรรมจังหวัดเลยเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลโดยแท้จริงผ่านช่องทางต่างๆ เช่น มีการประชุมปรึกษาหารือหรือการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ การจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ โดยมีการติดต่อประสานงานศิลปิน จัดเตรียมอุปกรณ์ โดยดำเนินการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ (วีดิทัศน์) และ Infographic ธารรงค์ สร้างการรับรู้เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งนอกจากนั้นยังมีสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดเลยได้ให้ความร่วมมือกับวัฒนธรรมจังหวัดเลยในการขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรมของชุมชนตามแนวชายแดนเพื่อยกระดับให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเข้าถึงประเพณีวัฒนธรรมอันเก่าแก่ที่เคยมีมานานเข้าถึงอย่างแท้จริง เช่น ประเพณี เทศกาลศิลปะร่วมสมัยลุ่มแม่น้ำโขง ตำบลอาฮี อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย เพื่อให้การสนับสนุนและการพัฒนาขับเคลื่อนให้ศิลปินและเครือข่ายได้มีพื้นที่ในการจัดแสดงศิลปะ ตามพันธกิจของสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย และกระทรวงวัฒนธรรม^๖

๗. เมื่อมีการประชาสัมพันธ์เป็นวงกว้างทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวและได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมงานส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นตามแนวชายแดน ซึ่ง งานศิลป์บนผืนผ้า ภูมิปัญญาสู่อาภรณ์ จังหวัดเลย ภายใต้โครงการเทศกาลศิลปะร่วมสมัย ลุ่มแม่น้ำโขง เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยของจังหวัดเลย การพัฒนาวัฒนธรรมได้สร้างค่านิยมความภาคภูมิใจจิตสำนึกที่ดั่งงามทางศิลปะและวัฒนธรรม ได้เห็นคุณค่าและประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในมิตินานศิลปะร่วมสมัย พร้อมเสริมสร้างความสัมพันธ์และกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน^๗

๘. นอกจากนั้นศิลปินด้านศิลปะร่วมสมัยและเครือข่ายวัฒนธรรมผ้าร่วมสมัย ได้มีพื้นที่ในการสาธิตจำหน่ายและจัดแสดงผลงานรวมถึงมีแนวความคิดสร้างสรรค์ให้สาธารณชนตลอดจนนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างภูมิภาคต่างถิ่นได้ชมงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยที่มีความแปลกหูแปลกตาและมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นแรงจูงใจและสนับสนุนให้มีการพัฒนาตัวศิลปินทั้งด้านศิลปวัฒนธรรมและความคิดที่สร้างสรรค์อยู่อย่างต่อเนื่อง^๘

^๕ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^๖ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๕.

^๗ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๕.

^๘ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

๙. การพัฒนาขับเคลื่อนวัฒนธรรมตามแนวชายแดนบางครั้งอาจจะต้องใช้สื่อป้ายโฆษณาก็ได้ เพราะบางครั้งศิลปินร่วมสมัยและเครือข่ายวัฒนธรรมผ้าร่วมสมัย ได้มีพื้นที่ในการสาธิตจำหน่ายและจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสานสัมพันธ์อันดีงามด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีอย่างต่อเนื่องและยาวนาน จึงทำให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวจะรู้กันดีว่าจะมีเทศกาลในแต่ปีจะจัดขึ้นในช่วงไหน ฤดูอะไร จึงทำให้มีการประชาสัมพันธ์ไปในตัว เพราะการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งจะเป็นลักษณะเป็นเทศกาล จึงทำให้กลุ่มพ่อค้าประชาชนและนักท่องเที่ยว ตลอดจนหน่วยงานราชการที่มีความเกี่ยวข้องจะรู้จักกันดี เช่น งานดอกฝ้ายเมืองเลย งานผีตาโขน กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ต่างๆ เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา ตลอดจนงานส่งเสริมทางด้านพุทธศาสนา โดยจัดให้มีการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุ สามเณรและบวชศีลจาริณี เป็นต้น^๙

๑๐. การส่งเสริมและการพัฒนาวัฒนธรรมจะมีหน่วยงานต่างๆเข้ามาร่วมบูรณาการเพื่อสร้างเครือข่ายร่วมกัน ประกอบไปด้วย หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่จังหวัดเลย มี ที่ทำการปกครองจังหวัดเลย อำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเลย สถาบันอาชีวศึกษาจังหวัดเลย ประชาสัมพันธ์จังหวัดเลย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเลย ประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาวัฒนธรรม คือ เกิดการเสริมสร้างอัตลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมกันของเครือข่ายศิลปะร่วมสมัยในพื้นที่จังหวัดเลย โดยผ่านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของศิลปินด้านศิลปะและวัฒนธรรมผ้าร่วมสมัย เครือข่ายต่างๆและผู้ประกอบการผ้า เกิดการบูรณาการและสามารถต่อยอดทุนจากงานศิลปะและวัฒนธรรมร่วมสมัย สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ^{๑๐}

๑๑. การตื่นตัวทางด้านการพัฒนาและการขับเคลื่อนวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเลยโดยภาพรวมค่อนข้างตื่นตัวในทางวัฒนธรรมมากในการรับฟังจากการพูดคุยเรื่องการเข้ากิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในระดับสถาบันครอบครัวถึงระดับสถาบันการศึกษา ศาสนา รวมไปถึงกลุ่มผู้นำระดับท้องถิ่นต่างๆ และเนื่องด้วยปัจจุบันมีการเข้าถึงในเทคโนโลยี และการเปิดประตูไปสู่โลกภายนอกทำให้ประชาชนในจังหวัดเลยเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางด้านประเพณีวัฒนธรรมมากกว่าในอดีต ก่อให้เกิดการตื่นตัวทางด้านสังคมวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องในสังคมปัจจุบัน นอกจากนั้นยังทำให้บรรดากลุ่มคนรุ่นใหม่สนใจเข้าร่วมกับกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรมโดยเคลื่อนไหวทั้งในโลกโซเชียลมีเดีย โลกอินเทอร์เน็ต และมีการรวมกลุ่มกันภายใต้อุดมการณ์แห่งประชาธิปไตยเพื่อเรียกร้องความถูกต้องและเคลื่อนไหวทางสังคมประเพณีวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง คลื่นความตื่นตัวทางด้านการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมประจำจังหวัดของกลุ่มคนรุ่นใหม่เหล่านี้จึงเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของระบบการพัฒนาวัฒนธรรมที่ดีขึ้น^{๑๑}

๑๒. การตื่นตัวด้านการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมของประชาชนในเวทีกิจกรรมด้าน

^๙ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๐} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

การพัฒนาท้องถิ่นทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าสถิติการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดเลยมีประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในด้านประเพณีวัฒนธรรมในระดับปานกลาง เมื่อเทียบกับจำนวนประชาชนในจังหวัดทั้งหมด จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนพัฒนาด้านวัฒนธรรม พบว่า เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจถดถอยสินค้าและค่าเชื้อเพลิงต่างๆ มีราคาขึ้นสูงเมื่อเทียบกับรายได้ปัจจุบัน เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นตลอดจนถึงผู้นำระดับประเทศรุ่นเก่าๆ ยังใช้วัฒนธรรมแบบเดิมๆ เช่น มีการจัดกิจกรรมในภูมิภาคหรือในระดับท้องถิ่นตลอดจนระดับจังหวัด ก็ได้เชิญผู้นำในทางการเมืองเข้ามาเป็นประธานในการเปิดกิจกรรมภายในงาน ทำให้ประชาชนรู้สึกเบื่อการเมืองในรูปแบบเก่าๆ ส่งผลให้ประชาชนไม่มีความตื่นตัวในด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาวัฒนธรรม ทำให้สถิติประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย^{๑๒}

๑๓. การติดตามข่าวสารทางด้านการพัฒนาวัฒนธรรม และมีความเชื่อมโยงในระบอบประชาชนยังคงมีความติดตามข่าวสารทางด้านกิจกรรมต่างๆในด้านประเพณีวัฒนธรรมตามสื่อต่างๆอยู่ในระดับหนึ่ง ซึ่งประชาชนยังมีความคิดที่ว่าเมื่อไหร่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นแนวใหม่ที่จะมีการพัฒนาจากรูปแบบเก่าๆที่เคยจัดกิจกรรมกันมา โดยให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องจริงๆหรือผู้ที่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมเข้ามาช่วยเหลือเรื่องปากเรื่องท้องของประชาชนโดยแท้จริง ประชาชนยังรักและศรัทธาในประเพณีวัฒนธรรมที่เคยมีมาอย่างยาวนานและอยากเห็นสิ่งแปลกใหม่ที่ประชาชนในสังคมได้ประโยชน์อย่างแท้จริง เพราะมีความเชื่อว่าตัวแทนที่เป็นผู้นำของชุมชนและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรมจังหวัดโดยแท้จริงจะทุ่มเทและทำงานเสียสละเพื่อพี่น้องโดยแท้จริง^{๑๓}

๑๔. การตื่นตัวในทางการพัฒนาวัฒนธรรมและการขับเคลื่อนในเรื่องต่างๆและการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้นำชุมชนในการดำเนินตามนโยบายของรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐกับ ประชาชนมองว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมในการขับเคลื่อนและพัฒนาวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง เพราะการขับเคลื่อนวัฒนธรรมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาวัฒนธรรม และเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การพัฒนาวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งตามแนวชายแดนกลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนที่อยู่ตามแนวชายแดนกลุ่มแม่น้ำโขง ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการธำรงและรักษาวัฒนธรรมอันเก่าแก่ และสามารถพัฒนาไปสู่ระดับจังหวัดได้ นอกจากนั้นเป็นการสร้างความชอบธรรมทางวัฒนธรรมจังหวัด โดยการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสามารถได้เข้าไปทำงานทางด้านวัฒนธรรม แต่ยังมีประชาชนบางส่วนที่มองว่าเมื่อวัฒนธรรมได้พัฒนาสู่ระดับสากลแล้ว เมื่อนั้นประชาชนจะถูกทอดทิ้ง จึงทำให้ประชาชนบางกลุ่มมองภาพการพัฒนาวัฒนธรรมเป็นกลุ่มของผู้หวังผลประโยชน์มากกว่าที่จะพัฒนาให้ยั่งยืนจริงๆ จึงทำให้ประชาชนมองภาพที่เป็นลบ^{๑๔}

๑๕. ประชาชนเข้าที่มีส่วนร่วมในทางด้านกิจกรรมต่างๆที่วัฒนธรรมจังหวัดได้จัดและให้มีขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่มองว่าเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตัวประชาชนเองและเพื่อชุมชนโดยถูกต้อง

^{๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๕.

การเสียสละ มีความร่วมรับผิดชอบร่วมกันระหว่างมนุษย์ภายในสังคม ด้วยความตระหนักว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องเสียสละหรือร่วมกันช่วยเหลือสังคม แต่เป็นหน้าที่ มีความสำนึกในการวางแผนในชุมชนของตนเอง แต่ด้วยการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมจึงไม่มีความเอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถ้าข้าราชการประจำยึดหลักความถูกต้องภายใต้รัฐธรรมนูญ และกติกาที่ได้วางเอาไว้ ประชาชนก็ยังให้ความรักและความสามัคคียินดีให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ที่วัฒนธรรมจังหวัดได้จัดทำขึ้น เพื่ออนาคตของลูกหลานในภายภาคหน้า ประชาชนส่วนใหญ่จะมองในลักษณะเป็นวงกว้างมากกว่าที่จะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว^{๑๕}

๔.๑.๒ สภาพปัญหาทั่วไปด้านองค์ความรู้ของประชาชนที่มีต่อวัฒนธรรม

๑. ปัจจุบันการรับรู้ของประชาชนบางที่บางแห่งยังขาดภาวะผู้ตามที่ดีที่ไม่สามารถจะเป็นแบบอย่างที่ดีได้ จึงควรที่จะสร้างจิตสำนึกให้เกิดภาวะผู้ตามก่อน ต้องเคารพกฎระเบียบวินัย มีกระบวนการด้านกาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งทั้งหมดล้วนจะเกิดขึ้นก็ต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นหรือหน่วยงานทางราชการทั้งสิ้น ที่จะเห็นดีเห็นงามตามลักษณะของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะในฐานะที่เป็นนายกเทศมนตรีการเข้ามาสมัยแรก ๆ ต้องยอมรับว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางด้านการพัฒนาวัฒนธรรมน้อยมาก จึงทำให้ประชาชนบางกลุ่มบางส่วนไม่มีความสนใจและไม่ได้รับความรู้จากสื่อโฆษณาต่างๆ ในด้านการพัฒนาวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง^{๑๖}

๒. มองภาพรวมถึงการส่งเสริมให้มีการพัฒนาด้านวัฒนธรรมตามแนวชายแดนเพราะโดยส่วนใหญ่มีนโยบายเน้นเรื่องโครงสร้างพื้นฐานความสะดวกสบาย การก่อสร้างถนนหนทางเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้มองมิติการพัฒนาคน จิตใจคน เมื่อเปลี่ยนผู้นำคนใหม่จะต้องมาสร้างแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการพัฒนาวัฒนธรรมในทุกระดับกันใหม่ เพราะนายกเทศมนตรีคนเดิมบางท่านไม่ได้มุ่งเน้นและจับมือกับวัฒนธรรมจังหวัด เมื่อมาสร้างการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมการขับเคลื่อนวัฒนธรรมกันใหม่ก็ต้องเหนื่อยน้อยมากหน่อย แต่จะเน้นในสิ่งที่ดี ๆ เน้นทั้งของผู้นำองค์กร ถ้าขาดภาวะผู้นำก็ไร้ประโยชน์ ทางองค์กรก็ได้ทำอะไรมากมาย ตลอดจนประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ก็ขาดบริการสาธารณะเกี่ยวกับวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน^{๑๗}

๓. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการขับเคลื่อนวัฒนธรรม โดยใช้สื่อต่างๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้นำท้องถิ่น จะต้องมองไปที่พื้นฐานสำคัญที่สุดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพราะไม่ได้มีผู้นำเพียงผู้เดียวที่สามารถเป็นต้นแบบทางด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการขับเคลื่อนวัฒนธรรมโดยใช้สื่อต่างๆ สำหรับปัญหาหลักก็คือการผลัดเปลี่ยนกันตำแหน่งของผู้นำที่มีความเกี่ยวข้อง ส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่มีความต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ทำให้นโยบายต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามตัวบุคคลมากกว่าหลักการหรือบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบาย และพันธกิจแต่ก็ไม่สามารถจะดำเนินตามพันธกิจนั้นได้ ดังนั้นกิจกรรมต่างๆ ที่

^{๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖๖ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

จะต้องอาศัยจากสื่อ ในการขับเคลื่อนเพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวดูได้รับรู้โดยทั่วกัน ปัจจัยหลักส่วนหนึ่งมาจากผู้นำที่มีความเกี่ยวข้องว่าจะมีการทำงานต่อเนื่องกับผู้นำคนก่อนหรือไม่^{๑๘}

๔. การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อสื่อต่างๆเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งประชาชนยังขาดระบบพัฒนาที่ชัดเจน เมื่อขาดระบบพัฒนาแล้วไม่มีการดำเนินการที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้เป็นรูปธรรม ซึ่งจะกำหนดผลทางการปฏิบัติให้เกิดผลอย่างไรในส่วนของการบูรณาการที่จะส่งเสริมให้ผลเกิดขึ้นจริง ๆ ก็อยู่ที่ระบบการพัฒนาวัฒนธรรมและการขับเคลื่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อาศัยความร่วมมือกันหลายฝ่าย^{๑๙}

๕. การสนับสนุนการตื่นตัวของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามชุมชนวิถีพุทธ โดยให้การมีส่วนร่วมจะต้องให้ความสำคัญที่ตัวของผู้นำมาอันดับแรก ๆ เพราะสภาพปัญหาส่วนใหญ่มาจากผู้นำองค์กร ดังนั้น การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องกำหนด คุณลักษณะของผู้นำที่ดี ให้สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนและประชาชนได้ นอกจากนั้นผู้นำในระดับต่างๆ จะต้องมีความสามัคคีและเข้าถึงกันได้ทุกสายงาน ทั้งผู้นำทางศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ตลอดจนผู้นำในสถานศึกษาต่างๆ^{๒๐}

๖. ปัญหาด้านการตื่นตัวเกี่ยวกับการรับรู้ด้านสื่อป้ายโฆษณาของประชาชนในจังหวัดเลย ถ้ามองในภาพรวมที่ยังขาดอยู่ คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงพุทธด้วยการสนับสนุนคุณธรรมจริยธรรมทางด้านภาวะผู้นำของผู้นำระดับท้องถิ่นที่มาจากการเป็นนักการเมืองบางครั้งก็มองไปที่ผลประโยชน์ส่วนตน และพวกพ้องมากเกินไปทำให้หลายพื้นที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุพันธกิจตามความต้องการของประชาชนได้โดยแท้จริง โดยเฉพาะภาครัฐควรให้การสนับสนุนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยแท้จริง เพราะประเพณีวัฒนธรรมในด้านต่างๆจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจริงๆควรตระหนักและใส่ใจให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม^{๒๑}

๗. แต่หากสามารถจะสร้างจิตสำนึกด้านการตื่นตัวในทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ก็ควรที่จะมองไปถึงความประพฤติด้านพื้นฐานของการทำงานที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ เช่น การแต่งกาย จะต้องเป็นตัวอย่างแก่ประชาชน เพราะผู้นำในระดับท้องถิ่นรวมไปถึงผู้นำชุมชน ตลอดจนข้าราชการทุกส่วนงาน การวางตัวให้ประชาชนนับถือและศรัทธา นักการเมืองก็ต้องแต่งกายให้เรียบร้อยหรือข้าราชการประจำเป็นระเบียบทั่วทั้งองค์กรให้เกิดความพร้อมเพรียงกัน การส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมด้านการรับรู้ของประชาชนจะเกิดแรงศรัทธาและให้การเคารพให้ความร่วมมือ^{๒๒}

๘. การรับรู้ถึงข้อมูลด้านวัฒนธรรมของประชาชน ถ้ามองถึงเรื่องการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐรวมไปถึงผู้นำท้องถิ่น หากเป็นเรื่องใหญ่โตหรือสามารถจะทำงานได้ก็ไม่ควรหยุดงานเพราะ ทุกคนต้องสำนึกให้ได้ว่า เราอาสาเข้ามาเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับประชาชน หากทำเราไม่เสียสละความสุขส่วนตนก็ไม่ควรที่จะเข้ามาให้เสียงบประมาณของรัฐและไม่ทำให้ความรู้สึกเชื่อมั่นให้

^{๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘๘ วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙๙ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๐ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๑ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

ลดน้อยลงไป ซึ่งจะเห็นได้ว่า การสนับสนุนงบประมาณไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรม และที่สำคัญจะต้องสร้างองค์กรเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมที่ข้าราชการและนักการเมืองสามารถปฏิบัติได้จริง^{๒๓}

๙. ฝ่ายการเมือง และฝ่ายข้าราชการประจำที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลในองค์กรทั้งหมด จากระดับผู้นำไปจนถึงพนักงานรักษาความปลอดภัย ที่จะต้องให้ความใส่ใจต่อการประพฤติปฏิบัติการกระตือรือร้นการมีส่วนร่วมในจิตอาสาเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนได้เห็นทั้งภายในและภายนอกอย่างจริงจัง และที่ตัวของผู้นำทำเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชนหรือคนในหมู่บ้านในพื้นที่นั้น เพราะตนเองมานั่งตรงนี้ได้ก็เพราะประชาชนไว้วางใจ เชื่อมั่นในคุณความดีและความสามารถในการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เกิดความเจริญอย่างต่อเนื่องได้ต้องอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วน ทั้งพ่อค้าประชาชน นักการเมือง ข้าราชการประจำ ตลอดจนผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความเข้าใจในประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม^{๒๔}

๑๐. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเลย โดยการนำของผู้นำท้องถิ่นต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์สามารถมองทะลุไปไกลในการปกครอง สร้างความน่าเชื่อถือแก่ประชาชนในท้องถิ่นหากผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดีประชาชนก็จะกระทำตามเป็นไปตามหลักการปกครองของเบ๊องบนขึ้นมา ผู้นำจะต้องเป็นผู้นำจริง ๆ และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม โดยคำนึงถึงความผาสุกของประชาชนที่อยู่ในชุมชนเขตปกครองของตนเอง รับฟังความคิดเห็นที่มีความต่าง ทั้งทัศนคติ ความเชื่อ ความรับผิดชอบความคุ้มค่าที่สังคมตามแนวชายแดนพึงจะได้รับ^{๒๕}

๑๑. การตื่นตัวในความรู้หรือการรับรู้ของประชาชน ซึ่งยังมีเรื่องการส่งเสริมหลักคุณธรรมจริยธรรมทำให้ปัญหาของชุมชนมีมากมาย ซึ่งบางครั้งก็ต้องมองย้อนกลับไปดูหลักสูตรทางการอย่างปัจจุบันระบบการศึกษาจะต้องมีวิชาศีลธรรม วิชาหน้าที่พลเมือง และพยายามที่เสริมด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมให้กับประชาชนและเยาวชนคนรุ่นใหม่ และประชาชนได้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในระดับพื้นที่แห่งความเป็นประชาธิปไตย โดยเฉพาะเรื่องการแสดงความคิดเห็นในการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามที่เคยมีมา สิ่งไหนควรยกเลิกก็ควรยกเลิก สิ่งไหนที่ควรบัญญัติใหม่ ก็ควรบัญญัติใหม่โดยไม่กระทบหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนหรือคนที่อยู่ในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและถูกต้องบนพื้นฐานความจริง^{๒๖}

๑๒. สำหรับทางหน่วยงานภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องจะต้องมองการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามภารกิจหลักในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมในชุมชนให้มีศักยภาพการจัดตั้งกลุ่มการณรงค์เรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้นเพื่อให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาตนเองนำไปสู่ความเข้มแข็งได้ แต่ส่วนใหญ่ผู้บริหารท้องถิ่นต่างๆจะมุ่งเน้นไปที่การสร้างโครงสร้างพื้นฐานมากกว่า เพราะเป็นการนำงบประมาณมาทำผลงานเพื่อคะแนนเสียงในอีก ๔ ปี ข้างหน้า เช่น การก่อสร้างถนนหนทาง การปรับปรุงสวนสาธารณะ แต่ลืมไปว่าการขับเคลื่อนและพัฒนาวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับ

^{๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๓ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๕.

ประชาชนมาอย่างยาวนาน ฉะนั้น ผู้นำในท้องถิ่นทุกระดับตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องในการพัฒนาวัฒนธรรมควรตระหนักและให้ความสำคัญในหลักการนี้อย่างเท่าเทียมกัน^{๒๗}

๑๓. การพัฒนาวัฒนธรรมตามแนวพุทธ ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชาชนยังเคารพสักการะสถาบันศาสนาและยังมีกลุ่มที่ยังนับถือเรื่องไสยศาสตร์อยู่ ทำให้ผู้นำท้องถิ่นได้จัดให้มีกลุ่มชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านให้ประชาชนออกมาปกป้องสถาบันศาสนา จึงทำให้จิตใจของคนเกิดความอ่อนโยนในเรื่องของการพัฒนาวัฒนธรรมและการสร้างจิตสำนึกที่ดีของประชาชนที่มีต่อสถาบันหลักของชาติ จึงมีการจัดตั้งของศูนย์เด็กเล็กและเยาวชนซึ่งเป็นการปลูกฝังด้านวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามเกี่ยวกับพุทธศาสนา แต่งบประมาณก็ยังไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะมองว่า ผลการเติบโตทางด้านวัฒนธรรมมันไกลเกินกว่าที่จะกำหนดลงไปได้หรือแม้แต่กลุ่มทางอำเภอต่างๆที่อยู่ตอนบนของจังหวัดเลย ได้จัดโครงการไปศึกษาดูงานทุกปีก็มีการตั้งงบประมาณไว้มากมาย แต่ผลกิจกรรมไม่เป็นไปตามที่มุ่งหวัง หรือแม้แต่ฝ่ายประชาชนก็มองไปในส่วนของสวัสดิการให้กับนักการเมืองมากกว่า สำหรับการสร้างโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน บางหน่วยงานก็อนุมัติงบประมาณให้กับชุมชน งบประมาณส่วนใหญ่ไปแฝงโครงการเล็ก ๆ ก็ยังมองไม่เห็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางด้านวัฒนธรรมที่จะเกิดขึ้น และแม้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน แต่การสร้างให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมต่างๆ เป็นการสร้างพื้นฐานที่เข้มแข็งให้กับสังคม ซึ่งเป็นแนวความคิดการป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น^{๒๘}

๑๔. ประชาชนและข้าราชการประจำตลอดจนข้าราชการเมืองรวมไปถึงผู้นำชุมชนต่างๆ ยังขาดความร่วมมือกันอย่างชัดเจนในหลายๆด้านจึงส่งผลให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมหรือการขับเคลื่อนที่ยั่งยืนของประชาชนโดยทั่วไปยังไม่มีความตื่นตัวทางวัฒนธรรมของสังคมมากเท่าที่ควร แต่ด้วยเหตุการณ์ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งด้านวัฒนธรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมในทางวัฒนธรรมของประชาชนในกลุ่มต่างๆจึงค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ

๑๕. การพัฒนาวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ รู้รักสามัคคี ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนได้อย่างแท้จริง ให้ประชาชนสามารถจัดกลุ่มมีเวทีเสวนาสำหรับประชาชนสนับสนุนด้วยงบประมาณในด้านการพัฒนาทางวัฒนธรรม ประเพณี และชุมชนเข้มแข็งตามแนวชายแดนต่างๆ นอกจากนั้นจัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนด้านการมีสิทธิมีเสียงการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่มีความเหมาะสมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งถึงสองครั้ง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญต่อการพัฒนาด้านความรู้ทางวัฒนธรรมอย่างตรงไปตรงมา

๔.๑.๓ สภาพปัญหาทั่วไปด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อนโยบายของรัฐ

๑. การรับรู้การตรวจสอบความถูกต้องเกี่ยวกับการสอดส่องดูแลการพัฒนาวัฒนธรรมจากหนังสือราชการ อาจจะเป็นไปในลักษณะการแจ้งเหตุหรือเบาะแสเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านวัฒนธรรม ซึ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นและการปกครองในส่วนภูมิภาคจะมีความใกล้ชิดกับชาวบ้าน โดยเฉพาะ

^{๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๗ วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๘ วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๕.

เยาวชนจะมีโรงเรียนในสังกัด ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ที่ใกล้ชิดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทางเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นจุดศูนย์กลางทางด้านการเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ถ้าหากจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน และโรงเรียน หรือกิจกรรมอื่น ๆ จะต้องให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อที่จะได้มีความสอดคล้อง เข้าใจในหลักการพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งการเข้าถึงนโยบายของรัฐทำให้ประชาชนยังขาดความรู้และทักษะในการเข้าถึงข้อมูล^{๒๙}

๒. การมีส่วนร่วมในการคัดค้านคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาบริหารจัดการการขับเคลื่อนการพัฒนาวัฒนธรรมตามแนวพุทธ นอกจากกฎหมาย เทศบัญญัติ พันธกิจ และนโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือให้บรรดากลุ่มผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมแล้วนั้น ประชาชนในพื้นที่ที่ต้องคอยสอดส่องดูแลการกระทำผิดของผู้ที่จะอาสาสมัครเข้ามา โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนักการเมืองที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามซึ่งกันและกันที่จะคอยจับผิดฝ่ายตรงข้ามที่กระทำ ความผิดกฎหมาย ซึ่งในการกิจของประชาชนโดยตรงนั้น จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการออกมาใช้สิทธิตามที่ได้รับมอบหมาย และกิจกระบวนการเพียงเท่านั้น แทบจะไม่มีที่จะมีประชาชนไปคอยจับผิดการกระทำผิดต่อกฎหมายใดๆเลย แต่สำหรับประชาชนมองว่าไม่ใช่เรื่องของตนเองจึงไม่ค่อยมีประชาชนที่จะจ้องจับผิดเหล่าบรรดานั้นๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเกิดช่องว่างขึ้นอย่างแท้จริง^{๓๐}

๓. การมีส่วนร่วมเพื่อปกป้องวัฒนธรรมอันดีงามของประชาชนในพื้นที่ตามแนวชายแดน ประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลยยังขาดการอบรมการให้ความรู้ด้านกฎหมายมากเท่าที่ควร จึงทำให้ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในระบบกฎหมายอย่างแท้จริง เมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายขึ้น ประชาชนโดยทั่วไปก็จะไม่ใส่ใจ จะปล่อยให้เป็นการอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความเกี่ยวข้อง ในการบังคับใช้กฎหมายเข้ามาจัดการกันเอง และอีกอย่างก็กลัวผลที่จะตามมาจะเกิดขึ้นกับครอบครัวตนเอง จึงไม่คิดที่จะสนใจในการติดตามการกระทำความผิดกฎหมายของนักการเมือง ข้าราชการประจำ ตลอดจนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในด้านวัฒนธรรมต่างๆ^{๓๑}

๔. การมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ในการพัฒนาวัฒนธรรมตามชุมชนต่างๆเพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของประชาชน ส่วนใหญ่จะมีประชาชนที่เป็นเครือญาติหรือบุคคลที่รู้จักมักคุ้นสนิทสนมกัน ทำให้การสังเกตการณ์ในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆมักผ่านไปด้วยความเรียบร้อยดี และนอกจากนั้นก็จะมียุทธศาสตร์ที่มีความสนใจในด้านวัฒนธรรมจริงๆเข้าไปร่วมสังเกตการณ์ด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ที่ไม่มีส่วนได้เสียใน จะพบน้อยมาก เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ยังคิดว่าใครก็ได้ที่เข้ามาเป็นผู้นำในการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองให้มีความเจริญรุ่งเรืองได้ ก็จะทำให้การสนับสนุน เพราะประชาชนคิดว่าจะไม่มีอะไรที่โดดเด่นและแตกต่างกันมากนัก เพราะยังคิดบุคคลหรือผู้นำที่จะเข้ามาขับเคลื่อนในการพัฒนาวัฒนธรรมก็จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับคนรุ่นก่อนๆ^{๓๒}

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๙ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๐ วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๑ วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๒ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๕.

๕. การรับรู้และการตรวจสอบความถูกต้อง เกี่ยวกับการสอดส่องดูแลการพัฒนาวัฒนธรรม เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ยังเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีความยากจน ทางด้านเศรษฐกิจ บวกกับยุคที่ข้าวยากหมากแพง การเลือกตั้งแต่ละครั้งประชาชนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้จึงมีความหวังที่ได้เงินจากการซื้อเสียงจากนักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ดังนั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการตรวจสอบความถูกต้องในการซื้อสิทธิขายเสียงประชาชนจะรู้ตัวเองดีว่าจะควรประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรในการให้ข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องในการตรวจจับนักการเมืองหรือหัวคะแนนในการซื้อสิทธิขายเสียง เพราะประชาชนจะระวังตัวเองดีมาก ส่งผลต่อเนื่องในระยะยาวเกี่ยวกับนโยบายในการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะประชาชนขาดความรอบขอบในประเด็นด้านการพัฒนาวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง จึงเปิดช่องทางให้กับนักการเมืองและผู้นำชุมชนในระดับต่างๆ ตามมา^{๓๓}

๖. การติดตามและการรับฟังคำปราชัยของผู้นำในการขับเคลื่อนการพัฒนาวัฒนธรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อได้ยื่นข่าวสารว่าจะมีการจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรม ประชาชนผู้นั้นจะชักชวนกลุ่มเพื่อนตนเองรวมไปถึงญาติพี่น้องที่มีความสนิทคุ้นเคยไปรับฟังและเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ ถึงแม้จะไม่ได้คำตอบแทนก็ตาม แต่ยังมีกลุ่มที่เข้าร่วมรับฟังเพื่อหวังผลตอบแทนที่จะได้รับจากกลุ่มองค์กรของรัฐโดยข่าวสารเหล่านี้จะผ่านผู้นำชุมชนและการประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน ส่วนประชาชนที่จะเข้าร่วมและติดตาม มักเป็นไปในลักษณะผู้ที่ให้ความสนใจและอยากเห็นการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงจริงๆ ซึ่งกลุ่มประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาวัฒนธรรมที่ถูกต้องตามกฎหมายจะเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในระดับกลางถึงระดับสูงเพราะประชาชนให้ความสนใจเข้ามาฟังนโยบายที่มีความแปลกใหม่^{๓๔}

๗. การมีส่วนร่วมช่วยรณรงค์ให้ประชาชนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่วัฒนธรรมได้จัดให้มีขึ้นถูกต้องตามหลักจารีตประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชนนั้นๆ ประชาชนยังยึดหลักการตามหลักประเพณีอันดีงาม ว่าด้วยการรณรงค์และการพัฒนาวัฒนธรรม ส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มโรงเรียนต่างๆ ที่ให้เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักเรียนได้ออกมาเคลื่อนไหวทำกิจกรรมร่วมกันในการรณรงค์เพื่อให้ประชาชนได้ทราบเกี่ยวกับการส่งเสริมประเพณีอันดีงามเพื่อรักษาขนบธรรมเนียมที่เคยประพฤติปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน ประชาชนจะให้การสนับสนุน เช่น น้ำดื่ม สิ่งอำนวยความสะดวกด้านจราจร เป็นต้น^{๓๕}

๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมตามแนวชายแดน มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นทั้งการประชาสัมพันธ์ การวิพากษ์วิจารณ์ในการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ร่วมคิดร่วมทำตามประกาศเทศบัญญัติ ว่าด้วยการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน มีการเชิญตัวแทนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มพ่อค้า รวมไปถึงภาคประชาชนได้ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ^{๓๖}

^{๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๓ วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๔ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๕ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๖ วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๕.

๙. ระบอบประชาธิปไตยที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัฒนธรรมมีการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดกว้างโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็นด้านการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งด้านนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น และท้องถิ่นจังหวัด เพราะนักการเมืองยังมีแนวความคิดข้อจำกัดด้านงบประมาณไม่ยอมให้ประชาชนได้รับรู้ และสิทธิประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับในด้านการบริการสาธารณะ ส่งผลต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนด้านวัฒนธรรม^{๓๗}

๑๐. ลักษณะการพัฒนาวัฒนธรรมที่ดี ให้ประชาชนมีอำนาจการตัดสินใจทางการเมืองบ้างเป็นครั้งคราว และการบริหารจัดการในเรื่องที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต และวิถีชีวิตของประชาชน ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี รวมไปถึงนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด อยากให้ผู้นำเหล่านี้มีการประชุมร่วมกัน โดยหยิบยกเรื่องการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อผลักดันให้เป็นนโยบายระดับจังหวัด ลงไปสู่กิจกรรมระดับท้องถิ่นตามแนวชายแดนอย่างเป็นรูปธรรม^{๓๘}

๑๑. การขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง แต่อยู่บนพื้นฐานความไม่ถูกต้อง เช่น การส่งเสริมให้มีการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง การฉ้อโกงและการละเมิดสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะผู้นำชาวบ้านหรือผู้นำท้องถิ่น ตลอดจนคณะกรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัคร หรือชุด อปพร. ที่ทำหน้าที่ดูแลความสงบสุขของชุมชนในหมู่บ้านของตน นักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นรวมถึงระดับชาติจะเล็งเห็นความสำคัญในการที่จะให้เป็นห้วคະແນ และกลุ่มผู้นำชุมชนเหล่านี้บางคนก็เห็นผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ จึงอาสาเข้าไปเป็นสมาชิกของกลุ่มนักการเมืองหรือพรรคการเมือง ดังนั้นเพื่อไม่ให้เป็นการทำลายการเมืองที่ดีควรจัดอบรมด้านกฎหมายเลือกตั้งแก่ผู้นำกลุ่มต่างๆและสร้างจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องและปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้มีความเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และที่สำคัญคือ ควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในชุมชนวิถีพุทธที่มีความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างยิ่งยง เพื่อเป็นการต่อยอดในการพัฒนาวัฒนธรรมอันดีงามสืบต่อไป^{๓๙}

๑๒ องค์กรที่ควรมีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรม ของประชาชน สำนักงานวัฒนธรรมประจำจังหวัด สำนักงานพุทธศาสนาประจำจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด ฝ่ายปกครององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น บริษัทห้างร้านต่างๆ บูรณาการร่วมกัน โดยอาจจะจัดตั้งให้มีในรูปแบบองค์กรเฉพาะกิจ ซึ่งจัดให้มีในรูปแบบคล้ายๆกลุ่มเสื้อเหลืองเสื้อแดงหรือกลุ่มกบส. แต่ไม่ได้หมายความว่าให้ออกมาเรียกร้องเหมือนอย่างกลุ่มต่างๆที่กล่าวมา แต่ในที่นี้อยากให้เข้าใจในประเด็นเดียวกันคือ แคนำรูปแบบและโครงสร้างมาบูรณาการรวมกัน เช่น มีประธาน รองประธาน และคณะกรรมการ ทุกภาคส่วนต้องหันหน้าเข้าหากันจับมือร่วมแรงร่วมใจในการที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยแท้จริง^{๔๐}

^{๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๗ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๘ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๙ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๐ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

๑๓. การยึดติดกับรูปแบบของประชาธิปไตยระบบอุปถัมภ์ การแทรกแซงทางการเมืองของทหารไทย การบริหารราชการแผ่นดินแบบรัฐรวมศูนย์ การคอร์รัปชัน พรรคการเมืองไทยที่ขาดความเป็นสถาบันทางการเมืองอย่างแท้จริง การพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจของไทย ที่กล่าวมาทั้งหมดล้วนเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นตนเองของประชาชน เนื่องด้วยปัจจัยต่างๆที่ประชาชนจะเข้าถึงข้อมูลและการรับรู้ในกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม ล้วนมาจากการติดกับดักของกระบวนการทางการเมืองไทยทั้งสิ้น^{๔๑}

๑๔. การที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนพัฒนาวัฒนธรรม โดยไม่ทำให้ประชาชนขาดความรู้ในการพัฒนาท้องถิ่นตนเอง จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องพัฒนาการส่งเสริมกิจกรรมทางด้านพุทธศาสนา ท้องถิ่นถือว่าเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาทางด้านประเพณีวัฒนธรรมโดยตรง โดยเฉพาะพัฒนาการด้านวัฒนธรรมให้เป็นประชาธิปไตย คือการแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางการของประชาชนของบุคคลในสังคม กิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม การเมือง ตลอดจนด้านเศรษฐกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม การแสดงออกซึ่งกิจกรรมทางด้านชุมชนเหล่านี้ คือกระบวนการทางการพัฒนาสังคมวัฒนธรรมซึ่งนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ประชาชนต้องการ^{๔๒}

๑๕. ความขัดแย้งทางด้านโครงสร้างที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ตั้งแต่ระดับผู้บังคับบัญชาลงมาสู่ระดับผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้ประชาชนไม่มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับท้องถิ่นรวมไปถึงข่าวสารทางด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับนโยบายที่เป็นประโยชน์และเข้าถึงประชาชนโดยแท้จริง กระบวนการต่างๆเหล่านี้ทำให้ประชาชนขาดความรู้จากหน่วยงานราชการที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง และนอกจากนั้นอำนาจเงินทุนที่มีส่วนเชื่อมโยงกับนักการเมืองท้องถิ่น ตลอดจนผู้นำชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความจงรักภักดีต่อตัวบุคคลและนโยบายของพรรค ทำให้การพัฒนาวัฒนธรรมตามความประสงค์ที่ประชาชนปรารถนาอาจไม่เป็นไปตามที่ประชาชนต้องการ^{๔๓}

๔.๑.๔ สภาพปัญหาทั่วไปด้านทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัฒนธรรม

๑. การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาวัฒนธรรมกับบุคคลอื่น โดยสุจริต ส่วนใหญ่แล้วประชาชนเมื่อพบปะพูดคุยกับคนที่รู้จักกันจะไม่ค่อยเปิดเผยข้อมูลมากนัก เนื่องจากเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ควบคุมและดูแลในปัจจุบัน ได้แบ่งข้างและแบ่งสีกันอย่างชัดเจน จึงทำให้ประชาชนไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลที่แน่ชัดว่าตนเองชอบ นโยบายการขับเคลื่อนวัฒนธรรมแบบไหนระหว่างประชาธิปไตยกับเผด็จการอำนาจนิยม จะเปิดเผยและแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเมืองที่แน่ชัดก็ต่อเมื่อได้พูดคุยกันมีความเคยชินกันพอสมควร กล่าวที่จะเล่าเรื่องของตนเองให้อีกฝ่ายได้รับทราบถึงความลึกต้นหนาบ้างก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เอื้ออำนวย^{๔๔}

๒. การเข้าร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมกับกลุ่มทางสังคมต่างๆ การเข้าร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมักจะมีในกลุ่มต่าง เช่นกลุ่มของนิสิตนักศึกษา มักจะพูดถึงการเมืองในยุคปัจจุบันและกลุ่มพ่อค้าประชาชนทั่วไปจะมีการถกเถียงกันในกลุ่มเฉพาะตนเอง

^{๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๑ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๒ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๓ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๔ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๕.

คุ่นเคย เช่นกลุ่มพ่อค้าในตลาด กลุ่มประชาชนที่ขายหอยล่อเตอริ กลุ่มข้าราชการท้องถิ่นตลอดจนกลุ่มอื่นๆ การเข้าร่วมแลกเปลี่ยนแนวความคิดทางด้านประเพณีวัฒนธรรมมักจะเห็นไปในทิศทางเดียวกันในเรื่องเศรษฐกิจที่อยู่ในยุคข้าวยากหมากแพงและจะแลกเปลี่ยนความชอบของพรรคการเมืองมากกว่าตัวบุคคล ดังนั้นการพูดคุยแลกเปลี่ยนในกลุ่มต่างๆจะเป็นลักษณะการสนทนาการเมืองในรัฐบาลปัจจุบันมากกว่าที่จะเล่าเรื่องการขับเคลื่อนการพัฒนาวัฒนธรรมของกลุ่มตนเองที่จะได้รับ^{๔๕}

๓. การสนทนากับผู้คนและจะพยายามโน้มน้าวให้คนอื่นเห็นด้วยกับความคิดเห็นทางด้านวัฒนธรรมของท่านเสมอ ก็จะมีประชาชนบางกลุ่มที่ยึดหลักอนุรักษนิยมในกลุ่มของที่ตนเองชื่นชอบเมื่อมีการสนทนากับบุคคลอื่นก็จะพยายามใช้จิตวิทยาโน้มน้าวให้ฝ่ายตรงข้ามมีความเห็นด้วยกับนโยบายของกลุ่มที่ตนเองชื่นชอบหรือตัวบุคคลที่ตนเองชื่นชอบ ในการสนทนาจะหยิบยกความดีความชอบและการทำเพื่อประโยชน์ชาติบ้านเมืองรวมไปถึงการปกป้องสถาบันเบื้องสูงมาเป็นตัวกำบังเพื่อให้การสนทนาด้านวัฒนธรรมมีความคล้อยตามสำหรับผู้ฟัง^{๔๖}

๔. การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นๆเสมอแม้ว่าจะแตกต่างจากตนเอง ความแตกต่างในทางความคิดโดยเฉพาะในด้านนโยบายการขับเคลื่อนวัฒนธรรมมักจะมีข้อจำกัดหลายประการ เนื่องด้วยสถานการณ์การเมืองปัจจุบันตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ เป็นต้นมาได้เปลี่ยนจากชั่วคราวประชาธิปไตยมาสู่อำนาจนิยมเผด็จการและมีการสืบทอดอำนาจในระบอบประชาธิปไตย แต่ประชาชนยังปลุกฝังในเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในด้านต่างๆที่ถูกกลืนลง ส่งผลทำให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยแท้จริง ไม่ยอมรับฟังการเมืองในชั่วอำนาจนิยม ส่งผลให้การพัฒนาวัฒนธรรมยังเป็นเรื่องของการเมืองระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง^{๔๗}

๕. การปฏิเสธความคิดเห็นของผู้อื่นถึงจะแตกต่างจากตนหรือพวกพ้อง ถึงแม้จะได้รับฟังในสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ แต่ถ้าหากเป็นเรื่องการพัฒนาวัฒนธรรมที่มีการบริหารท้องถิ่นในการเมืองแบบเดิมๆ ประชาชนในกลุ่มเหล่านี้จะปฏิเสธเข้าร่วมในทางการเมือง และคิดเสมอว่าอยากเห็นชั่วการเมืองที่ตนเองชื่นชอบเข้ามาบริหารประเทศ การจะเป็นผู้รับฟังความคิดเห็นจากคนอื่นหรือกลุ่มอื่น จะต้องเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์ในทางเดียวกัน หรือกลุ่มการเมืองที่มีนโยบายคล้ายคลึงกัน จึงจะกล้าเปิดใจในการยอมรับ และการขับเคลื่อนในด้านนโยบายต่างๆที่อาศัยความร่วมมือของประชาชนก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่ดี^{๔๘}

๖. การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมกับบุคคลอื่นโดยสุจริต การแลกเปลี่ยนความคิดทางนโยบายต่างๆจะเป็นลักษณะแบบกลุ่มและแบบเฉพาะบุคคลจะแลกเปลี่ยนจริงก็เมื่อได้มีการจัดกิจกรรมต่างๆภายในชุมชนหรือภายในหมู่บ้าน เช่นมีการประชุมประจำเดือนของตำบลอำเภอหรือหมู่บ้านในช่วงเวลาเย็น เมื่อมีการประชุมในสาระสำคัญของหมู่บ้านเสร็จ ชาวบ้านก็จะพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในด้านวัฒนธรรมบ้างก็แล้วแต่จะมีประเด็นนั้นๆ โดยส่วนมากจะพูดถึงสิทธิประโยชน์ที่พึงจะได้รับ เช่น เงินเดือนผู้สูงอายุ บัตรสวัสดิการ

^{๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๕ วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๖ วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๗ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๘ วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๕.

แห่งรัฐ รวมไปถึงสิทธิประโยชน์อื่นๆ ก็จะมีการเชื่อมโยงไปถึงเรื่องการเมืองอื่นๆ ตามมา เช่น เรื่อง เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม งานประจำปีที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดตาม แนวชายแดนต่างๆเพื่ออนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม^{๔๙}

๗. การเข้าร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการต่างๆที่ส่งเสริมให้ ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อสร้างรูปแบบร่วมกันกับกลุ่มทางสังคมต่างๆ ส่วนใหญ่ที่เข้าแลกเปลี่ยนอภิปรายในทางสังคมชุมชนในหมู่บ้านจะเอนเอียงไปในผู้แทน ตัวบุคคลที่มีความคิดทางด้านการเมืองที่สุโตง และกลุ่มต่างๆทางสังคม มักจะพบในลักษณะผู้นำชุมชน กลุ่ม พ่อค้า แม่ค้า ผู้นำหมู่บ้าน กลุ่มเยาวชนที่เป็นนิสิตนักศึกษาที่เรียนทางด้านการเมืองการปกครอง ตลอดจนสถานศึกษาที่ได้จัดเสวนาวิชาการ บางช่วงบางตอนก็จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมรับฟังเสวนา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นในการพัฒนาวัฒนธรรม^{๕๐}

๘. การสนทนากับผู้คนและจะพยายามโน้มน้าวให้คนอื่นเห็นด้วยกับความคิดเห็นด้าน นโยบายของท่านเสมอ การสนทนาทางด้านนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องชุมชนวิถีพุทธบางครั้งจะเป็น ลักษณะตัวต่อตัวหรือในกลุ่มสภากาแฟ เมื่อมีการพบปะสังสรรค์กัน ก็จะหยิบยกเหตุบ้านการเมืองมา เป็นประเด็นในทางพุทธศาสนาที่กำลังโด่งดังเป็นที่จับตาของประชาชน โดยเฉพาะเรื่องของตัวบุคคล และผู้นำทางศาสนาที่ตนเองชื่นชอบและเป็นสมาชิกอยู่ในสังกัดตลอดจนญาติของตนที่ได้อาศัยรับใช้ พุทธศาสนาในระดับท้องถิ่นเพื่อให้คนอื่นที่รับฟังการสนทนาชื่นชอบกับสิ่งที่ตนเองพูดออกมา^{๕๑}

๙. การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นๆเสมอแม้ว่าจะแตกต่างจากตนเอง กลุ่มบุคคลที่ ยอมรับฟังความคิดเห็นทางด้านวัฒนธรรมของบุคคลอื่นส่วนมากมักจะเป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาในระดับ ปริญญาตรีขึ้นไปที่สามารถแยกแยะเหตุและผลทางด้านวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สามารถแยกประเด็นออกได้ นอกจากนั้นยังมีกลุ่มชาวบ้านที่เป็นผู้หญิงที่ชอบเข้าวัดปฏิบัติธรรม จะ ยอมรับฟังความคิดเห็นทางด้านการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมต่างๆได้ด้วยความสมัครใจ ถึงแม้เหตุผล ทางด้านวัฒนธรรมที่ตนเองชื่นชอบจะอยู่เหนือความถูกต้อง ทั้งเหตุและผล^{๕๒}

๑๐. การปฏิเสธความคิดเห็นของผู้อื่นถึงจะแตกต่างจากตนหรือพวกพ้อง การปฏิเสธ ความคิดเห็นของบุคคลอื่นนั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นความไม่รู้จำมักคุ้นกัน ความคิดเห็นบางประการจึง ไม่ตรงประเด็นและไม่มีความจริงใจมากเท่าที่ควร การถูกปฏิเสธในเหตุผลทางการเมืองจึงทำให้เกิดขึ้น ได้ง่าย และการรับรู้เหตุผลจากคนอื่นในทางการเมืองก็เช่นกัน ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน หรืออาจจะเป็นลักษณะการละลายพฤติกรรม โดยให้หน่วยงานท้องถิ่นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องมากที่สุด จัดโครงการหรือกิจกรรมให้มีขึ้นภายในชุมชนของตน นอกจากนั้นจะเป็นการรวมชุมนุมให้ประชาชน ได้รู้จักมักคุ้นกันเพิ่มมากขึ้น^{๕๓}

๑๑. การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการขับเคลื่อนและพัฒนา วัฒนธรรมกับบุคคลอื่นโดยสุจริต บางครั้งจะมองเป็นเรื่องละเอียดอ่อนมากสำหรับบุคคลที่ไม่มีความ

^{๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๙ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๐ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๑ วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๒ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๓ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๕.

สนิทสนมหรือรู้จักมักคุ้นกันเป็นการส่วนตัว เพราะประชาชนคนในพื้นที่ยังมีความคิดที่ว่า วัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หลังจาก ๑๐ ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าการแบ่งฝ่ายกันอย่างเห็นได้ชัดเจน ดังนั้นการจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในด้านวัฒนธรรมสำหรับคนที่ไม่สนิทสนมกันก็จะเป็นการยากมากเท่าที่ควร เพราะประชาชนพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองและครอบครัว^{๕๔}

๑๒. การเข้าร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมกับกลุ่มทางสังคมต่างๆ ประชาชนกลุ่มผู้ที่มีความสนใจตื่นตัวในทางด้านวัฒนธรรมจริงๆ ก็จะออกมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นส่วนใหญ่จะพบกลุ่มชาวบ้านที่เป็นพ่อค้าแม่ค้าในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ตามแนวชายแดน กลุ่มสามล้อ รวมไปถึงกลุ่มรถโดยสารสองแถว กลุ่มต่างๆ เหล่านี้เมื่อว่างเว้นจากการขับรถส่งผู้โดยสารประจำทางเพื่อรับส่งนักท่องเที่ยว ในขณะที่รอผู้โดยสารจะมีเวลาพบปะพูดคุยเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีหรืองานเทศกาลต่างๆ ที่จะมีการจัดให้มีขึ้นเพื่อเป็นดึงดูดนักท่องเที่ยว ยิ่งเป็นช่วงฤดูแห่งการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น จะพบว่ากลุ่มต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะมีบทบาทแลกเปลี่ยนพบปะพูดคุยกันถึงสถานการณ์การเลือกตั้ง รวมไปถึงผู้โดยสารที่มีความสนใจในวัฒนธรรมทางการเมืองจะร่วมลงมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันทางกลุ่มสังคมที่ตนเองคุ้นเคย^{๕๕}

๑๓. การโน้มน้าวให้บุคคลอื่นเห็นด้วยกับความคิดของตนเอง จะเป็นลักษณะในช่วงที่มีการหาเสียงการเลือกตั้ง ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมของชุมชน โดยพรรคการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นจะลงพื้นที่พบปะกับประชาชนแทบทุกวันในช่วงที่คณะกรรมการจัดให้มีการหาเสียง แต่ถ้ามองไปในระดับบุคคลจะสนใจเกี่ยวกับเรื่องการเมืองที่ตนเองชอบเท่านั้น เป็นแบบลักษณะเครือข่ายที่อยู่ใกล้ชิดกัน มักจะสนทนาตามกระแสข่าวที่ได้ยินจากสื่อทีวีวิทยุและสื่อทางออนไลน์ เมื่อได้ยินได้ฟังมากก็จะนำมาเปิดประเด็นในทางการเมืองกับกลุ่มญาติๆ ของตนเองเท่านั้น ในระหว่างการแลกเปลี่ยนทัศนคติกันก็จะมีประเด็นต่างๆ เข้ามาเป็นการเฉพาะ ซึ่งประเด็นดังกล่าวก็อยากจะเห็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวให้ตอบโจทย์กับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมประเพณีวัฒนธรรมตามแนวตะเข็บชายแดน ให้เกิดความประทับใจมาแล้วอยากกลับมาอีก^{๕๖}

๑๔. การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นๆ เสมอแม้ว่าจะแตกต่างจากตนเอง การเข้าร่วมรับฟังแต่ละครั้งส่วนมากจะไปในลักษณะที่ได้รับผลตอบแทนเป็นค่าจ้าง ซึ่งจะมีการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติเข้ามาแทรกและบทบาทมาก ถ้าหากเป็นช่วงที่มีการเลือกตั้ง เพราะกลุ่มนักการเมืองจะอาศัยช่วงที่ประชาชนมารวมกลุ่มกันในช่วงวันพระหรือวันที่มีการประชุมหมู่บ้าน ซึ่งนักการเมืองเมื่อออกหาเสียงเลือกตั้งจะมีเวทีปราศรัย และรถแห่หาเสียงตามประจำหมู่บ้าน ประกาศให้ชาวบ้านได้รับทราบว่าจะมีเวทีปราศรัย ผ่านหวัคเนนและรายละเอียดผลตอบแทนสำหรับผู้เข้ารับฟังการปราศรัยจะได้รับก็จะแจ้งกันในลักษณะปิด ซึ่งการกระทำแบบดังกล่าวเป็นวัฒนธรรมการเลือกตั้งในท้องถิ่นที่มีกันมาอย่างยาวนาน และประชาชนก็ให้การยอมรับในลักษณะดังกล่าว เป็นวิถีวัฒนธรรมที่

^{๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๔ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๕ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๖ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๕.

ประชาชนมีความหวังว่าเมื่อมีการเลือกตั้งทุกครั้งจะต้องได้รับคำตอบแทนจากพรรคการเมืองไม่มากนัก น้อย ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะแผ่มาด้วยการปลูกฝังวัฒนธรรมต่อชุมชนในสังคมตามแนวชายแดน^{๕๗}

๑๕. การปฏิเสธความคิดเห็นของผู้อื่นถึงจะแตกต่างจากตนหรือพวกพ้อง บางครั้งการปฏิเสธความคิดเห็นของบุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่น นำมาซึ่งการไม่ปฏิบัติหน้าที่ในการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่นตนเอง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงในการปฏิบัติตามนโยบายของผู้บังคับบัญชา แต่ด้วยการปฏิบัติงานที่มีความเคยชินในระบบราชการ จึงทำให้นโยบายนำมาปฏิบัติต่อประชาชนไม่เข้าถึงได้อย่างที่ควร ส่งผลให้การรับข้อมูลข่าวสารของประชาชนอาจเป็นไปได้ในทางปฏิเสธไม่อยากจะรับรู้เกี่ยวกับการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ^{๕๘}

๔.๒ พัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัด

เลย

จากวัตถุประสงค์ข้อ ๒. เพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย มีการพัฒนาและยกระดับโดยกระบวนการด้านต่าง ดังต่อไปนี้ ๑) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธที่หมวดหมู่ที่ประเภท ๒) ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนตามหมวดหมู่ ๓) การดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ๔) เสริมสร้างเครือข่ายและสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่าย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย ๑) กลุ่มผู้นำชุมชน ๒) กลุ่มผู้นำศาสนา ๓) กลุ่มนักพัฒนาชุมชน ๔) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาครัฐ ๕) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม ๕) กลุ่มภาคประชาชน ๖) กลุ่มภาคีเครือข่ายด้านวัฒนธรรม และ ๗) กลุ่มอื่นๆที่เกี่ยวข้อง จาก ๔ พื้นที่เป้าหมาย ประกอบด้วย จำนวน ๖๐ รูปหรือคน เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนตามแนวชายแดน เพื่อนำไปพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ

๔.๒.๑ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามหมวดหมู่ ดังต่อไปนี้

๑. ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมสำหรับประชาชนโดยให้สำนักพุทธศาสนาและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นเจ้าของเรื่องในการขับเคลื่อนการพัฒนาวัฒนธรรม มีการสอดแทรกด้านคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในกิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นโดยลงพื้นที่อย่างจริงจังภายใต้การนำของหน่วยงานด้านพุทธศาสนา ให้สำนักงานพุทธศาสนาเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมในการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความรู้ด้านการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในนโยบายชุมชนวิถีพุทธอย่างแท้จริงที่เป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้^{๕๙}

๒. ให้ผู้นำท้องถิ่นทุกส่วนงานที่มีความเกี่ยวข้องลงพื้นที่ตรวจสอบสำรวจประชาชนผู้ที่มีความต้องการอยากจะทำพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมไปถึงระดับชาติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จริงจังแล้วนำมาสู่กระบวนการจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมขึ้นใน

^{๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๗ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๘ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๙ วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๕.

ชุมชนและท้องถิ่นนั้น โดยเชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายท้องถิ่น จารัตประเพณีในท้องถิ่นนั้นๆ มาบรรยายหรือให้ความรู้แก่ประชาชน^{๖๐}

๓. ในเรื่องของการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการส่งเสริมในเรื่องของการทำงานดี ความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ มีวินัย และการต้อนรับประชาชน การส่งเสริมบุคลากรดีเด่น การตอบแทนด้วยความดี ความชอบโดยเน้นไปที่การทำงานกิจกรรมกลุ่มแนวอื่นๆ ให้พนักงานมีความผูกพัน ความสามัคคี ก็มีอยู่ เช่น ทักษะศึกษาดูงาน กิจกรรมแข่งขันกีฬาเทศบาลจังหวัด และกีฬาภายในตำบล เยาวชน ผู้สูงอายุ กีฬาพื้นบ้าน ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี ให้มากที่สุด สิ่งที่กำลังมาเบื่องต้นล้วนเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้ประชาชนได้มีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นกับบุคคลอื่นโดยสุจริตผ่านกิจกรรมดังกล่าว^{๖๑}

๔. เป็นการช่วยเหลือให้ความรู้แก่ประชาชนและส่งเสริมให้พนักงานหรือกลุ่มบุคคลในพื้นที่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ เพราะกระบวนการส่งผ่านความรู้เรื่องท้องถิ่นจะส่งผ่านบุคคลที่มีอำนาจในการสั่งการอย่างมาก เพราะการพัฒนาคนในพื้นที่ทั้งบุคลากรและประชาชนจะต้องมองไปที่ศักยภาพในการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีความรู้ในการแสดงทัศนคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง และสร้างให้มีจิตสำนึกทางสังคม ชุมชน และกติกาในการบริหารท้องถิ่น รวมทั้งการช่วยเหลือให้บุคลากรมีความรู้ทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อการปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมต่อไป^{๖๒}

๕. การสนทนากับผู้คนและจะพยายามโน้มน้าวให้คนอื่นเห็นด้วยกับความคิดเห็นทางด้านหมู่บ้านและวัฒนธรรมตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ควรส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีจริยธรรมสำหรับการปฏิบัติงาน รวมทั้งการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามปกติสุข ซึ่งแนวทางดังกล่าวผู้เชี่ยวชาญต่างก็พยายามมุ่งไปที่ภาวะผู้นำของชุมชน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นแบบอย่างให้กับชุมชน ทั้งฝ่ายข้าราชการการเมือง และข้าราชการประจำจะต้องตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างไม่มีข้อขัดข้องแต่ประการใด^{๖๓}

๖. การชักชวนโดยการพูดและพยายามเชิญชวนให้ญาติพี่น้องคนสนิทและบุคคลอื่นไปเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่วัฒนธรรมจังหวัดและสำนักงานพุทธศาสนาประจำจังหวัด ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะปฏิบัติเป็นประจำทุกครั้งที่หากถึงช่วงเทศกาลส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมประจำปี ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการพัฒนาในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ซึ่งการเชิญชวนทุกครั้งจะเป็นการพูดคุยถึงหลักกฎหมายตามครรลองครองธรรมไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงามตามราชประเพณีของชุมชนพื้นที่นั้น^{๖๔}

๗. ข้อมูลข่าวสารของทางราชการเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ในหน่วยงานมีความชัดเจน จะเห็นได้ว่าประชาชนมีความเชื่อและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ถึงแม้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะได้ระบุถึงรูปแบบการปกครองของ

^{๖๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖๐ วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๖๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๖๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๖๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕.

ไทย ในลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยในแบบสากลโลก ทั้งสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค แต่ในทางปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยมีข้อจำกัดหลายอย่าง อาทิเช่น ผู้นำท้องถิ่นที่นำระบบของตนเองมาปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้านความเสมอภาคเป็นระบบอุปถัมภ์ เอื้อให้กับกลุ่มเครือข่าย ความเชื่อและศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตยจึงถูกเมินเฉยจากประชาชนโดยแท้จริง ทำให้ข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนาวัฒนธรรมก็มีการเปิดเผยไม่ทั่วถึงและไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมวิถีพุทธยังไม่เป็นรูปธรรม^{๖๕}

๘. ลักษณะการส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ดี เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อในการพัฒนาวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ผู้นำท้องถิ่นและนักการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในพื้นที่ของตนเอง พยายามลงพื้นที่พบปะกับประชาชนในพื้นที่ของตนเองเพื่อเยี่ยมเยียนและดูแลความเดือดร้อนของประชาชน จัดให้มีกิจกรรมในพื้นที่ที่มีการแลกเปลี่ยนร่วมกับชุมชน สำรวจความต้องการของประชาชน สร้างความเสมอภาคในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาวัฒนธรรมต้องเป็นแม่ข่ายหรือเจ้าภาพในการออกแบบในการพัฒนาวัฒนธรรมโดยวิธีการ เช่น ลงพื้นที่ศึกษาหาข้อมูลความเป็นไปได้และนำข้อมูลที่ได้จากประชาชนมาพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นนโยบายต่อท้องถิ่นนั้นๆ^{๖๖}

๙. ข้อมูลข่าวสารของทางราชการเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ในหน่วยงานมีความชัดเจนแบบใด ที่เป็นตัวการทำลายการวัฒนธรรมที่ดี การส่งเสริมการพัฒนาข้อมูลเชิงนโยบายวิถีพุทธที่เป็นลักษณะระบบอุปถัมภ์ มีการลอบบี้หน่วยงานราชการต่างๆที่เป็นสถานที่ราชการที่มีชื่อเสียง มีการเล่นพรรคเล่นพวกไม่มีความเป็นกลางในทางสังคม มีการใส่ร้ายป้ายสีฝ่ายตรงข้าม ดึงสถาบันเบื้องสูงลงมาเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงนโยบายที่ขายฝัน มีการจ้างวานให้ฝ่ายตรงข้ามลงแข่งขันกันเองเพื่อดึงคะแนนในพื้นที่ของตนเอง การกระทำความผิดกล่าวมีผลกระทบต่อการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ^{๖๗}

๑๐. องค์กรที่ควรมีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธของประชาชนมากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลทุกระดับ และองค์การบริหารส่วนจังหวัด และขาดไม่ได้ คือ สำนักงานวัฒนธรรมประจำจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่มีความเกี่ยว อาทิเช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจังหวัดเลย ซึ่งองค์กรต่างๆเหล่านี้สามารถจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบหรืออาจจะจัดร่วมกันในเวทีสานเสวนาแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน สามารถจัดร่วมกันได้^{๖๘}

๑๑. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในนโยบายพัฒนาวัฒนธรรมตามหลักพุทธธรรม คือรู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งต่างๆที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติกิจหน้าที่และการดำเนินกิจการต่างๆ รู้ในสิ่งตนจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ตำแหน่งหน้าที่ ฐานะอาชีพ การงานของตนมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไรมีหลักการอะไรที่เป็นเหตุให้บรรลุถึงผลสำเร็จที่

^{๖๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๖๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๖๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๖๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๕.

เป็นไปตามหน้าที่รับผิดชอบนั้นๆ นอกจากนั้นยังรู้เท่าทันกฎธรรมชาติหรือกฎธรรมดา เพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้องมีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ต้องตกเป็นทาสของโลกและชีวิต^{๖๙}

๑๒. หลักพุทธธรรมใดที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธของประชาชน การที่จะส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธได้เป็นอย่างดีนั้น จะต้องพัฒนาผู้นำในท้องถิ่นของตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในทางการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ด้วยหลักสัปปริสธรรม เพื่อให้ผู้ที่เป็นผู้นำควรรู้จักเหตุและผลของปัญหานั้น และควรมีเหตุและผลมากกว่าตัวบุคคล โดยจะต้องยอมรับทัศนะของบุคคลอื่น ถ้าปัญหาเกิดจากเหตุก็ต้องใช้เหตุเข้ามาแก้รวมถึงผลของเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ผู้นำต้องเป็นบุคคลที่เป็นแบบอย่างให้กับชุมชนของตนเองเป็นบุคคลที่มีความน่าเคารพเชื่อถือ มีจิตใจที่เลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย^{๗๐}

๑๓. เยาวชนมีความเชื่อต่อผู้นำการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ เป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมด้านนโยบายการพัฒนาวัฒนธรรมส่วนหนึ่งผู้นำจะต้องรู้จักผลของงานว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสียอันไหนให้โทษอันให้ผลที่ดี ผู้นำจะต้องมีการพิจารณาวิเคราะห์ออก และหลังจากนั้นก็มีการวางแผนกำหนดเป็นนโยบายแล้วก็ให้บุคลากรนำไปปฏิบัติ ผู้นำจะต้องสำรวจติดตามการทำงานของบุคลากรอยู่ตลอดเวลาว่ามีการทำงานตามแผนนโยบายที่ได้วางไว้หรือไม่ โดยไม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเองรู้ตัว^{๗๑}

๑๔. นอกจากนั้นคอยให้การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณว่ามีการขาดตกบกพร่องมาน้อยแค่ไหนรวมไปถึงการเอาใจเขามาใส่ใจเราในเรื่องของกฎเกณฑ์ข้อบังคับระเบียบต่างๆไม่ตึงเกินไป อาจทำให้เกิดภาวะตึงเครียดทั้งสองฝ่ายและไม่หย่อนจนเกินงานไม่มีความก้าวหน้าผู้นำควรนำหลักสายกลางคือแบบควบคุมอย่างกลางๆจะทำให้ไม่เสียสละในการบังคับบัญชา เพื่อสร้างความเป็นมืออาชีพให้กับองค์กร และอยู่ในสายตาของประชาชนด้วยความศรัทธาจริงในหลักสิทธิและความเที่ยงตรงต่อการบริหารจัดการตามนโยบายด้านการพัฒนาวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน^{๗๒}

๑๕. การพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธของประชาชนในด้านของความเชื่อที่มีต่อระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีความเชื่อที่ว่าอันดับแรกของการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ จะต้องมีการเป้าหมายแห่งชีวิตเพื่อให้เป็นเข็มทิศในชีวิตการทำงานจะต้องมีการเป้าหมายในการทำงานและแผนการที่จะบรรลุในภารกิจที่ตั้งไว้ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้การพัฒนาวัฒนธรรมส่งต่อถึงรุ่นสู่รุ่นเพื่อความต่อเนื่องและยั่งยืนตามเจตนารมณ์ของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดน^{๗๓}

๔.๒.๒ ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนตามหมวดหมู่

๑. ประชาชนในชุมชน รวมถึงคนในหมู่บ้านมีความสนใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองในชุมชนตนเอง ผู้นำชุมชน ผู้นำหมู่บ้านเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม

^{๖๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๗๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๗๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๗๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๗๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕.

การเมืองในชุมชนโดยจัดให้มีการรวมกลุ่มกันสานต่อในเรื่องเศรษฐกิจชุมชนทั้งขนาดกลางและขนาดย่อม นอกจากนั้นยังขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้านหรือในชุมชนเป็นหูเป็นตาช่วยเหลือดูแลกันภายในหมู่บ้านหากพบเห็นคนแปลกหน้าเข้ามาในหมู่บ้านให้แจ้งต่อกรรมการหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชน เมื่อพบเห็นการค้ายาเสพติดภายในหมู่บ้าน ให้แจ้งต่อผู้นำชุมชนหรือถ้าหากไม่สะดวกก็ร้องเรียนเป็นการส่วนตัว เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมประจำหมู่บ้านให้สังคมในชุมชนเป็นสังคมที่เข้มแข็ง และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม^{๗๔}

๒. ประชาชนในชุมชน รวมถึงคนในหมู่บ้านมีความยึดหลักความมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต การพูด การเขียนอย่างเป็นอิสระ ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ไม่ชอบการปกครองในระบอบเผด็จการแบบอำนาจนิยม เนื่องจากไม่สามารถพูด เขียน และวิพากษ์วิจารณ์การเมืองได้ จึงเป็นเหตุที่ทำให้ประชาชนไม่ศรัทธาการปกครองแบบอำนาจนิยม นอกจากนั้นประชาชนปรารถนาให้หน่วยงานของรัฐมีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาเหมาะสม ให้มีความกระจำจัดแจ้งต่อหน้าและลับหลังเพื่อการันตีความเชื่อมั่นต่อระบบราชการไทยที่อยู่คู่ประชาชนมาอย่างยาวนาน^{๗๕}

๓. ประชาชนในชุมชน รวมถึงคนในหมู่บ้านมีอุดมคติคิดเสมอว่าเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เป็นผู้ทรงอำนาจอิสระ เนื่องด้วยประชาชนโดยพื้นฐานที่มีการศึกษาจะเข้าใจในบริบทว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยแท้จริง แต่ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดเลย ยังขาดความรู้และทักษะในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงส่งผลให้ประชาชนที่ระดับการศึกษาไม่สูงยังไม่รู้ว่าตนเองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยแท้จริง จึงคิดอยู่เสมอว่าผู้นำในทางการเมืองคือเจ้าของอำนาจอธิปไตยและผู้ทรงอำนาจอิสระ ส่งผลให้ประชาชนมีทัศนคติต่อหน่วยงานท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐไม่มีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาเหมาะสม ทำให้ประชาชนยังเชื่อในวัฒนธรรมท้องถิ่นว่าผู้นำเป็นผู้ที่มีอำนาจ^{๗๖}

๔. ประชาชนในชุมชน รวมถึงคนในหมู่บ้าน ว่ารัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชนหรือโดยยินยอมจากประชาชน รัฐบาลปัจจุบันประชาชนยังสับสนในผลการเลือกตั้งที่ผ่านมาเนื่องจากผลการเลือกตั้งไม่มีความชอบธรรมในผลการนับคะแนน จึงทำให้ประชาชนคิดอยู่เสมอว่ารัฐบาลไม่ได้มาจากความยินยอมของประชาชน เช่น ส.ว.ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นต้น เมื่อประชาชนมีความเชื่อเช่นนั้น ทำให้หน่วยงานมีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาเหมาะสมขาดความเชื่อมั่นและขาดศรัทธาต่อประชาชนที่มีต่อหน่วยงานของรัฐเนื่องจากรัฐบาลกลางขาดความชอบธรรมต่อประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่ผ่านมา^{๗๗}

๕. ประชาชนในชุมชน รวมถึงคนในหมู่บ้านมีอุดมการณ์ทางการเมืองเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย ทุกครั้งที่มีการประชุมในหมู่บ้านหรือในอำเภอเกี่ยวกับเรื่องพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมการเมือง ประชาชนจะให้ความสนใจอย่างมาก เพราะประชาชนเขาเคยคิดอยู่เสมอว่า หน่วยงานภาครัฐจะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มาสู่ท้องถิ่นตนเอง และยังมีความคิดอยู่ตลอดว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐจะอำนวยความสะดวก

^{๗๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๗๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๓ วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๗๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๗๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๕.

ความสะดวกให้ประชาชนโดยเสมอภาคเท่าเทียมกัน เช่น มีโครงการชุดบ่อน้ำบาดาลหรือชุดสระน้ำเลี้ยงปลา จัดโดยหน่วยงานภาครัฐ ถึงแม้การได้รับสิทธิมีข้อจำกัดในบางประการ แต่หน่วยงานของรัฐก็จะมีวิธีการที่มีความยุติธรรมสำหรับประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน จึงนำมาซึ่งการเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย^{๗๘}

๖. หน่วยงานมีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาเหมาะสม ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างทั่วถึง เนื่องด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมาจากพื้นฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ผู้นำชุมชนนักการเมืองท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยการมีส่วนร่วมหน่วยงานต่างๆของภาครัฐมีความร่วมมือกันในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นถึงความสำคัญการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยการจัดงานในแต่ละครั้งจะสอดคล้องด้วยรูปพระบรมฉายาลักษณ์และเปิดเพลงสรรเสริญเพื่อให้ประชาชนผู้เข้าร่วมงาน มีความสำนึกถึงสถาบันพระมหากษัตริย์^{๗๙}

๗. หน่วยงานมีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาเหมาะสม ในทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กล่าวคือ ผู้นำชุมชนหรือผู้นำหมู่บ้านมีส่วนร่วมอย่างมากในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม มีการปฏิบัติกับประชาชนคนในชุมชนร่วมงานในทางสร้างสรรค์ก่อน ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันโดยอาศัยหลักคุณธรรมจริยธรรมมาเป็นเครื่องกำหนดในการคบหากันเพื่อเป็นบทพิสูจน์ได้ว่าบุคคลใดมีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนในกลุ่มมากน้อยแค่ไหนและบุคคลใดกล้าที่จะทำลายชุมชนสังคมของตนเองโดยการประจานในเรื่องความเสียหายต่างๆที่ทำให้ชุมชนสังคมถูกมองไปในภาพลบซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้นำชุมชนและบุคคลที่อยู่ภายในหมู่บ้านหรือชุมชนจะต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกันโดยการกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ร่วมกันแล้วนำออกมาเป็นนโยบายภายในชุมชนหมู่บ้านของตนแล้วให้ประชาชนทุกคนนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้^{๘๐}

๘. นี่เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ผู้นำจะต้องมีการทำงานร่วมกันกับประชาชนที่อยู่ภายในชุมชนหรือหมู่บ้านของตน เพื่อให้เห็นความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนของตนเอง ดังนั้นประชาชนที่อยู่ภายในชุมชนควรรับทราบข้อปฏิบัติร่วมกันแล้วก็สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้ โดยไม่มีอคติใดๆสามารถทำงานร่วมกันได้ด้วยความสามัคคีในชุมชน เรียนรู้ร่วมกันภายใต้นโยบายของชุมชนเดียวกัน แต่หากมีประชาชนกลุ่มใดไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ผู้นำชุมชนควรนำนโยบายกลับมาคิดพิจารณาให้ถี่ถ้วนว่าประชาชนกลุ่มที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ตามนโยบายนั้นเขาติดขัดตรงไหนมีปัญหาอะไร หรือเป็นเพราะวัฒนธรรมไม่ตรงกันหรือไม่ ถ้านำนโยบายมาคิดพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วประชาชนท่านอื่นๆที่มีโครงสร้างการดำเนินชีวิตคล้ายกับกลุ่มดังกล่าวที่มีปัญหาสามารถปฏิบัติตามนโยบายได้ ก็แสดงว่าประชาชนกลุ่มดังกล่าวเป็นบุคคลที่คอยจะก่อความไม่สงบภายในสังคมชุมชนตนเอง^{๘๑}

^{๗๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๗๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๗ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๘๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๘ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๘๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๙ วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๕.

๙. ผู้นำชุมชนสังคมจะต้องเข้ามาจัดการโดยด่วนเพราะปล่อยไว้นานอาจเป็นผลเสียต่อชุมชนโดยภาพรวมได้ เรื่องดังกล่าวที่เกิดขึ้นผู้นำชุมชนและประชาชนในหมู่บ้านควรจะเลือกคนส่วนมากหรือภาพลักษณ์ของชุมชนในหมู่บ้านเป็นอันดับแรกแต่ก็ให้โอกาสสำหรับบุคคลส่วนน้อยได้แก้ไขปรับปรุงตนเองโดยมีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนแน่นอนเพื่อเป็นการสร้างจุดแข็งให้กับชุมชนหมู่บ้านของตนและก็สามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่มีการกำหนดร่วมกันของบุคคลที่อยู่ภายในชุมชนหมู่บ้านร่วมกัน ทำให้หน่วยงานมีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาเหมาะสมได้ตามวัตถุประสงค์ที่ปรารถนา^{๘๒}

๑๐. การทำงานของผู้นำชุมชนที่มีต่อประชาชนนั้นจะต้องเจอปัญหาอุปสรรคค่อนข้างเยอะนอกจากจะมีปัญหาเรื่องการทำงานแล้วสิ่งหนึ่งที่ผู้นำชุมชนจะต้องพบเจอคือเพื่อนร่วมงานมีทั้งดีและไม่ดีมีทั้งอิจฉาและริษยา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นของมนุษย์อยู่แล้วตาบใดที่ยังไม่สิ้นอาสวะกิเลสจึงไม่แปลกที่การทำงานในทุกๆองค์กรจะต้องมีบุคคลประเภทเหล่านี้ ดังนั้นผู้นำชุมชนควรเปิดใจให้กว้างเป็นบุคคลที่พร้อมรับมือได้ทุกสถานการณ์ มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม และมีความเสียสละเป็นที่ตั้ง ทุกครั้งที่มีการบริการนโยบายสาธารณะในการขับเคลื่อนการพัฒนาวัฒนธรรมบุคคลแรกที่ผลประโยชน์ก่อนคือผู้นำทุกภาคส่วน เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับประชาชนที่อยู่ในชุมชนของตนเอง แม้หน่วยงานที่มีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาที่เหมาะสมก็ตาม แต่สิ่งที่ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐจะต้องคำนึงเป็นประการแรกคือ การบริการนโยบายสาธารณะต่อประชาชนทุกหมู่เหล่าให้มีความทั่วถึงและเสมอภาคเท่าเทียมกัน^{๘๓}

๑๑. หากผู้นำที่มีการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีความรู้เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงาน เพราะถ้าหากไม่มีความรู้ในการปฏิบัติงานแล้วโดยอาศัยบุคคลอื่นคอยช่วยเหลือมาโดยตลอดจึงน่าเป็นห่วงอย่างมากที่จะโดนสกัดกั้นไม่ให้ขึ้นสู่ตำแหน่งงานที่สูงขึ้นไปอีกระดับหนึ่งแต่ก็ต้องยอมรับตนเองว่าตนเองนั้นไม่มีความรู้ความสามารถ แต่ถ้าหากผู้นำชุมชนมีการทุ่มเทและเสียสละอุทิศตนเพื่องานสาธารณะ ลงพื้นที่พบปะประชาชนอยู่เป็นนิตย์ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจชุมชน สังคม และการเมืองไม่ขาดตกบกพร่อง การที่จะทำให้ประชาชนและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีความเคารพและนับถือก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยากอะไร^{๘๔}

๑๒. การมีส่วนร่วมในทางด้านการพัฒนาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประชาชนให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้นต้องอาศัยหลักการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนหลายฝ่ายมาร่วมกันจึงไม่ใช่เรื่องที่ยากหากจะมีการกระทบกระทั้งกันของประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในชุมชนสังคมนั้นเพราะต่างคนต่างมีที่มาไม่เหมือนกันบางกลุ่มมาจากสถาบันเดียวกันก็จะดีหน่อยในการจับกลุ่มกันได้เร็วกว่าบุคคลที่มาจากเพียงคนเดียวแล้วไม่สามารถจับกลุ่มได้ จึงต้องอาศัยความซื่อสัตย์อ่อนน้อมถ่อมตนเป็นพื้นฐานในการปรับตัวเข้าหาเพื่อนใหม่ ถึงจะอย่างไรก็ตาม นี่เป็นเพียงส่วนหนึ่งในการทำงานภายในชุมชนสังคมที่มีทุกแห่งหนในลักษณะแบบนี้ ดังนั้นบุคคลที่เป็นผู้นำชุมชนจะต้องคอยตรวจสอบอยู่ตลอดเวลาว่าประชาชนที่อยู่ภายใต้การนำของตนเองนั้นมีบุคคลใดบ้าง

^{๘๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๐ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๘๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๑ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๘๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๒ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

ที่มีการทำงานที่ผิดปกติ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาเหมาะสมให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลจริงๆ วัฒนธรรมองค์กรด้านการให้ข้อมูลข่าวสารจะต้องรวดเร็ว ถูกต้อง ทันต่อสถานการณ์ความต้องการของประชาชน^{๘๕}

๑๓. ผู้นำชุมชนหมู่บ้านสังคมต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้กับชุมชนที่ตนเองควบคุมและดูแลอยู่ โดยการการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่มีความต้องการของประชาชนโดยทั่วถึงอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน อาจจะเป็นในเรื่องเศรษฐกิจ การส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ในชุมชนหมู่บ้าน หากประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ ควรจัดให้มีการโครงการขึ้น เช่น การจัดการฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆที่มีความแปลกใหม่โดยการจัดแต่ละครั้งให้มองเห็นถึงการตอบรับผู้มาเข้าร่วมรับการฝึกอบรมว่ามีความตื่นตัวมากน้อยแค่ไหนและเสี่ยงตอบรับมีความต้องการอยากให้มีการพัฒนาการจัดการฝึกอบรมในลักษณะอย่างนี้เพิ่มอีกไหม มีการประเมินการเริ่มต้นและหลังจบการอบรมเพื่อให้หน่วยงานมีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาเหมาะสมแม่นยำต่อความต้องการของประชาชนโดยแท้จริง และสามารถสร้างความศรัทธาให้ประชาชนในชุมชนตามแนวตะเข็บชายแดนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน^{๘๖}

๑๔. นอกจากนั้นผู้นำชุมชนจะต้องจัดให้มีการสรุปผลการประเมินทุกครั้งแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขจากข้อเสนอแนะเพื่อเป็นการในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมเป็นลำดับต่อไปและการจัดกิจกรรมทุกครั้งผู้นำจะต้องบริการอำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้ารับฟังในการฝึกอบรมแบบเป็นกันเองเพื่อสร้างความคุ้นเคยให้กับชุมชน สังคมของตนเอง ตลอดจนการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นไปในลักษณะรูปขนานควบคู่กันไป เพื่อส่งต่อให้หน่วยงานมีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาเหมาะสม^{๘๗}

๑๕. ประชาชนในชุมชน หมู่บ้านมีความสนใจในการพัฒนาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคมการเมืองในชุมชนของตนเองผ่านกระบวนการลักษณะมีผู้นำชุมชนเป็นบุคคลตัวอย่าง กล่าวคือ ผู้นำมีทั้งระดับครอบครัวหมู่บ้านชุมชนตำบลอำเภอจังหวัดรวมไปถึงระดับประเทศชาติและผู้นำทางศาสนาต่างๆซึ่งผู้นำเหล่านี้ล้วนมีพื้นฐานความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันออกไปและความถนัดความเชี่ยวชาญก็ต่างกันด้วย การที่ผู้นำมีความรู้ความสามารถที่ต่างกันนั้นก็ขึ้นอยู่กับการสะสมองค์ความรู้ของแต่ละบุคคลบางท่านไม่มีโอกาสได้เล่าเรียนศึกษาหาความรู้ที่สูงๆขึ้นไป แต่บางท่านมีโอกาสเป็นถึงระดับผู้นำประเทศ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำที่มีความแตกต่างกันออกไปในลักษณะของผู้นำในแต่ละบุคคล ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาในเบื้องต้นนี้ คือ การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองทั้งระดับหมู่บ้าน ชุมชน รวมถึงระดับอำเภอ ล้วนต้องการผู้นำที่มีความรู้ความสามารถและคนดีมีคุณธรรมเข้ามานำพาประชาชนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ร่วมกัน โดยให้หน่วยงานมีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาเหมาะสมได้^{๘๘}

^{๘๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๓ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๘๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๔ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๘๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๕ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๘๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๖ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕.

๔.๒.๓ การดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ดังนั้นการที่จะเป็นผู้นำได้นั้นไม่ว่าจะในระดับที่ต่ำหรือที่สูงสิ่งหนึ่งที่ผู้นำจะต้องมีเป็นพื้นฐานก็คือองค์ความรู้ในการจัดการกับชุมชนของตนเองต้องรู้ถึงทิศทางความต้องการของประชาชนที่ตนได้ปฏิบัติงานอยู่ว่ามีความต้องการแบบไหนลักษณะใดแล้วเราจะปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่ประชาชนต้องการหรือไม่ ผู้นำบางท่านมีความรู้มากแต่ไม่สามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาปรับใช้กับประชาชนของตนเองได้เพราะผู้นำบางท่านยังไม่รู้ถึงบริบทของความต้องการของประชาชนว่ามีการกำหนดทิศทางไปในลักษณะไหน ฉะนั้นผู้นำต้องมีความเข้าใจทิศทางของประชาชนเป็นหลักก่อนจึงจะสามารถพัฒนาตามที่ตนเองกำหนดได้ คำนี้ถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน คิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบมีวิสัยทัศน์คำนึงถึงบ้านเมืองชุมชนตนเองเป็นหลัก แยกแยะความถูกต้อง ยึดหลักความเสมอภาคเท่าเทียมกันภายในสังคม เลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตยเป็นที่ตั้ง กล้าเผชิญกับความจริงมองประชาชนเป็นเจ้านายเสมอ พร้อมทั้งจะพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองได้ตลอดเวลา และความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องสามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างถูกต้องและแม่นยำสามารถตรวจสอบได้^{๘๙}

๒. ดังนั้นความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ทั้งประชาชนและคนในชุมชนหมู่บ้าน มีการยึดหลักความมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต การพูดการเขียนอย่างเป็นอิสระ แต่เนื่องด้วยผู้นำชุมชนที่เคยอยู่กับประชาชนมายาวนานส่วนใหญ่คงไม่ต้องปรับตัวมากนักเพราะพื้นฐานมีความเข้าใจในลักษณะทิศทางของประชาชนเป็นอย่างดีอยู่แล้ว สิ่งที่จะปรับก็คือทัศนคติกับตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งเนื่องด้วยมีผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งให้สูงขึ้น ที่ผ่านๆมาส่วนใหญ่จะลืมนึกตัวเองว่าพื้นฐานนั้นมาจากที่ใดจึงทำให้บุคคลที่เป็นผู้นำนั้นมีความกระตือรือร้นในการใช้อำนาจไปในทางที่ผิดส่งผลให้การปฏิบัติงานร่วมกันกับบุคลากรหรือประชาชนที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาไม่มีความราบรื่นเท่าที่ควร นำมาซึ่งภาพพจน์ขององค์กรถูกมองไปในทางที่เป็นลบ ทำให้ประชาชนยังมีความคิดว่าการดำเนินชีวิตในปัจจุบันยังไม่อิสระเสรีภาพ เพราะเนื่องจากมีผู้นำชุมชนได้มีการปรับเปลี่ยนเข้ามาใหม่อยู่อย่างต่อเนื่อง^{๙๐}

๓. แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งของผู้นำที่หลงระเหิดในเรื่องอำนาจ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีผู้นำที่มีความรักความหวงแหนชื่อเสียงขององค์กรโดยจะเคารพรักษาชื่อเสียงขององค์กรไว้อย่างดีเนื่องจากตนเองเป็นบุคคลที่ทำงานมานานกับองค์กรและมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับประชาชนจึงมีความผูกพันในองค์กรและในชุมชน จึงไม่กล้าที่จะสร้างความเสียหายให้แก่องค์กรและประชาชนได้เห็นภาพที่ไม่ดี มีแต่ความรักที่จะมอบให้กับประชาชน และพร้อมที่จะก้าวไปพร้อมกันกับบุคลากรและประชาชนที่เคยร่วมกันต่อสู้มาสิ่งเหล่านี้เป็นการดีสำหรับผู้นำที่มีความสำนึกที่ดีต่อองค์กรและประชาชน เมื่อผู้นำองค์กรได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาใหม่จึงจำเป็นอย่างมากที่จะต้องเรียนรู้ในเรื่องของการบริหารงานโดยอย่างละเอียดถี่ถ้วน โดยเฉพาะการจัดการกับตนเองให้เป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือมีความเกรงอกเกรงใจต่อประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองของตนโดยผู้นำจะต้องรู้จักการวางตัวให้เหมาะสมในสถานที่ต่างๆและผู้นำจะต้องศึกษาลักษณะนิสัยของผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครองของตนให้เกิดความเห็นเด่นชัดว่าบุคคลใดมีลักษณะนิสัยเป็นเช่นไรสิ่งเหล่านี้ผู้นำจะต้องมองให้ลึกซึ้งและต้อง

^{๘๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๗ วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๙๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๘ วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๕.

มองให้ออกและนอกจากนั้นแล้วผู้นำจะต้องศึกษาเกี่ยวกับชุมชน หมู่บ้านและสังคมของตนว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนหากจะมีการพัฒนาไปในทางที่ดีสูงขึ้นมีคุณภาพในการบริหารจัดการให้มากกว่าเดิมเท่าที่เป็นอยู่ ดังนั้นความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อประชาชน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ^{๙๑}

๔. การออกเสียงประชามติ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางการพัฒนาวัฒนธรรม ความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ เพื่อการพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความสำนึกกรึกในระบอบประชาธิปไตย ที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิและหน้าที่ความเป็นพลเมืองหรือการพูดเป็นกระบอกเสียงผ่านผู้นำชุมชนทุกระดับ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกเสียงประชามติ เพราะภาคการบริการของผู้นำชุมชนเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการ ผู้นำชุมชนต้องพูดจาอ่อนหวานต่อประชาชนที่เข้ามาใช้บริการภายในกิจกรรมที่มีขึ้น รวมถึงการต้อนรับที่เป็นมิตร มีการสื่อสารต้องให้เกียรติประชาชนโดยเสมอภาคเท่าเทียมกันเพื่อตอบสนองความต้องการด้านการลงประชามติโดยแท้จริง^{๙๒}

๕. การตรวจสอบรายชื่อของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งประชาชนและคนในหมู่บ้าน มีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์และสอดคล้องไปในทางที่ดี โดยจะต้องสร้างให้เป็นผู้ที่ทำงานกับผู้อื่นได้ดีมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ไม่ผูกความขัดแย้งต่อใคร ๆ หรืออาจจะส่งบุคลากรไปอบรมด้านการเลือกตั้งในท้องถิ่นทุกระดับรวมถึงระดับชาติในสถานอบรมที่มีศักยภาพในการเพิ่มทักษะในด้านการบริการการเลือกตั้ง รวมทั้งการสื่อสารในเชิงการประชาสัมพันธ์ การประสานงาน การติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ โดยเฉพาะการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในงานด้านการบริการถือได้ว่าเป็นภารกิจหลักเป็นผู้รับใช้ชาวบ้าน เพราะว่าชาวบ้านเป็นผู้ที่ถูกเสมอห้ามต่อเถียงกับชาวบ้านซึ่งถือว่าต้องเป็นนโยบายที่หน่วยงานของรัฐต้องกำหนดไว้ในค่านิยมขององค์กร ดังนั้นความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธเป็นสิ่งที่จะต้องเข้าถึงประชาชนโดยแท้จริง^{๙๓}

๖. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลักดันให้ประชาชนมีความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ การประชาสัมพันธ์กับประชาชนในเชิงลึกคือการพูดจาอ่อนหวานกับชาวบ้านเป็นกันเองไม่มีเนื้อหาที่เป็นวิชาการมากนักไม่สลับซับซ้อนพูดแบบตรงไปตรงมา จะแตกต่างกับการพูดกับหัวหน้าและจะไม่เหมือนกับการพูดกับเจ้านายใหญ่ ๆ หรือผู้มีตำแหน่งสูง ๆ ฉะนั้น การประชาสัมพันธ์กับชาวบ้านเป็นการพูดแบบธรรมดามากที่สุด เป็นการพูดหรือการสื่อสารให้มีความสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น ไม่ใช่การพูดแบบระบบราชการเป็นเจ้าขุนมูลนายแบบสมัยเก่า เพราะการบริการให้กับชาวบ้านจะต้องให้ตั้งความรู้สึกไว้ว่าตนเองก็เป็นชาวบ้านเหมือนกันอย่าไปคิดว่าชาวบ้านพูดไม่ค่อยรู้เรื่อง พูดจาไม่ดี^{๙๔}

๗. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลักดันให้ประชาชนมีความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธของประชาชนในชุมชนและในหมู่บ้าน สิ่งหนึ่งที่สำคัญ คือการ

^{๙๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๙ วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๙๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๐ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๙๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๑ วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๙๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๒ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕.

พูดของบุคลากรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเป็นไปเพื่อการสร้างความพึงพอใจ เพื่อการสร้างความสามัคคีในชุมชน ให้มีการพูดจามีมิตรไมตรีต่อกัน จริงใจต่อกัน ที่สำคัญการพูดของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีต่อประชาชนจะต้องเน้นย้ำอยู่ตลอดเวลา และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน โดยมุ่งไปที่การบริการให้กับชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ ส่วนการฝึกการทักษะการพูดอาจจะต้องจัดโครงการฝึกอบรมให้กับบุคลากรฝ่ายประชาสัมพันธ์หรือทุก ๆ คน อาจจะจัดที่วัด ในท้องถิ่นนั้น ๆ แต่ก็ควรมุ่งไปที่ทั้งกาย และทางใจด้วยไปพร้อม ๆ กันเพื่อให้เกิดความสมดุลในการฝึกฝนอบรมต่อไป^{๙๕}

๘. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลักดันของผู้นำชุมชนให้ประชาชนมีความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธต่อประชาชนในชุมชนและในหมู่บ้าน คือ การบูรณาการนำเอาองค์ความทางขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นจุดแข็งของสังคมไทยในจังหวัดเลย นอกจากนี้การนำหลักพุทธธรรมมาเสริมองค์ความรู้ต่อกระบวนการทางสังคมเพราะประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาย่อมให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตตามแนวทางวิถีระบอบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง และบทบาทของสถาบันทางครอบครัวถือว่าเป็นแหล่งกำเนิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการผลักดันให้ประชาชนมีความสนใจที่อยากเห็นการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และจะต้องสร้างให้ครอบครัวเข้มแข็งในการเลี้ยงดูบุตรธิดาของตนพร้อมทั้งการเสริมองค์ความรู้ในการเลี้ยงบุตรธิดาให้สามารถออกมาสู่สังคมอย่างปลอดภัย เพื่อจะเป็นเด็กและเยาวชนที่มีความ plugged ในระบบการพัฒนาและรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามในอนาคตสืบไป^{๙๖}

๙. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลักดันของผู้นำชุมชนให้ประชาชนมีความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ต่อประชาชนในชุมชนและในหมู่บ้าน ปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการส่งเสริมความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ คือ บทบาทของสถาบันทางการศึกษาซึ่งอยู่กับหลักสูตรการเรียนรู้อยู่ที่ผนวกกับหลักการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งในทางสังคมที่จะต้องประพฤติปฏิบัติโดยเฉพาะวิชาความเป็นพลเมืองที่ดี วิชาศีลธรรม วิชาประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย และวิชาที่เกี่ยวกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สถาบันทางการเมืองและรัฐธรรมนูญ เป็นต้น รวมถึงการประสานการทำงานกับเครือข่ายทางภาครัฐที่ได้รับการส่งเสริมจากภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมแต่ละครั้งเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ในการผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายการขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธ และการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับหน่วยงานของรัฐที่มีศักยภาพในการกำหนดพฤติกรรม และสามารถจะดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ^{๙๗}

๑๐. การออกเสียงประชามติ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมประชาชนให้มีความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ เพื่อผลักดันจากบุคคลอื่น ซึ่งเป็นการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านทางกระแสเชิงพุทธศาสตร์ เพราะหลักทางวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเลยเกือบทั้งหมดจะผูกโยงไปด้วยหลักทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผลักดันเพื่อให้มีการพัฒนาระบบการพัฒนาวัฒนธรรมที่ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์และ

^{๙๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๓ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๙๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๔ วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๙๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๕ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕.

สามารถตรวจสอบได้อย่างถูกต้องเพราะจะต้องมุ่งไปที่การนำหลักพุทธธรรมมาเป็นกรอบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมของประชาชนในชุมชนมากกว่าจะมุ่งไปที่การสร้างวัตถุที่มากจนเกินไป^{๙๘}

๑๑. นอกจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมให้มีการผลักดันในการพัฒนาวัฒนธรรมแล้วคือการกำหนดค่านิยม ทศนคติทางพุทธศาสตร์ ซึ่งจะต้องกำหนดด้วยประชาสังคมทั้งหมดเพราะประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนาบางครั้งการนำหลักการมีส่วนร่วมในทางสังคมมาใช้กับฝ่ายประชาชนก็ไม่ทราบถึงหลักการดังกล่าว แต่หากฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงเพราะมีการทำประชาคมติมาก่อนและได้นำหลักทางพระพุทธศาสนาหรือกำหนดให้องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องในทางวัฒนธรรมจารีตประเพณีจะต้องบูรณาการหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติงานที่เพิ่มประสิทธิภาพให้กับชุมชนหมู่บ้านและฝ่ายประชาชนย่อมรับรู้รับทราบได้ว่า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐประกอบด้วยหลักพุทธธรรมหรือไม่ ย่อมเป็นการตัดสินใจต่อการพัฒนาวัฒนธรรมให้เข้ามาเป็นผู้นำชุมชนโดยการยอมรับจากประชาชนต่อไป^{๙๙}

๑๒. การกระตุ้นผ่านทางหน่วยงานคณะกรรมการวัฒนธรรมประจำจังหวัด และหน่วยงานของรัฐ เพราะบทบาทการปฏิบัติของหน่วยงานเหล่านี้ที่มีผลต่อการคัดเลือกภายหลังจากการนำนโยบายไปปฏิบัติกับท้องถิ่นตามแนวชายแดน แม้ว่าจะได้รับคะแนนมากมาย แต่กระบวนการเหล่านั้นเป็นกระบวนการตรวจสอบอันเนื่องมาจากการทุจริต การซื้อเสียงด้วยเงิน หรือด้วยกิจกรรมทางสังคมที่มีผลต่อคะแนนเสียงเหล่านั้น ซึ่งความเข้มแข็งและประสิทธิภาพในการตรวจสอบบางครั้งก็ไม่สามารถจะแสวงหาหลักฐานการกระทำผิดได้ เพราะข้อจำกัดในการปฏิบัติหน้าที่และบุคลากรมีน้อยจึงทำให้การลงพื้นที่การตรวจสอบทำได้ยาก ซึ่งเมื่อมีหน่วยงานภาครัฐปฏิบัติตามกฎหมายควรจะต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้นำชุมชนเพื่อแพร่กระจายข่าวสารไปยังประชาชนเพื่อกำหนดการควบคุมให้มีความซื่อสัตย์สุจริตมากที่สุดและปฏิบัติงานด้วยความเที่ยงตรง เป็นธรรมต่อทุกฝ่าย นโยบายเหล่านั้นจึงจะสมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ความต้องการของประชาชนโดยแท้จริง^{๑๐๐}

๑๓. การกระตุ้นเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมผ่านทางสถาบันทางการศึกษาหรือโรงเรียน เพราะสถาบันทางการศึกษาเป็นที่มาขององค์ความรู้พื้นฐานในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมอันดีงามทั้งหมด และเป็นปัจจัยหลักในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมศึกษาหาความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ หากสถาบันทางการศึกษามีอาจจะทำหน้าที่ในการให้ความรู้แก่เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไปได้ในทุกระดับ โดยเฉพาะระดับมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นแหล่งสุดท้ายต่อการเสริมสร้างระบบการพัฒนาส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม อันเป็นระบบการคัดกรองทางพื้นฐานด้านพุทธศาสนา ซึ่งบางแห่งก็มีการจัดอบรมด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้กับบัณฑิตที่จะจบออกไปสู่สังคม และออกไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างประชาชนจะต้องมีความรู้อย่างน้อยที่สุดความเป็นพลเมืองที่ดีซึ่งน่าจะอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาทุกระดับและอาจจะต้องมีการประเมินผลทางพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น

^{๙๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๖ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๙๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๗ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๘ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

สถาบันทางการศึกษา ได้มีหลักสูตรการเรียนการสอนตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ ตามหลักจรรยาบรรณ ตามหลักวัฒนธรรม และตามหลักพระพุทธศาสนา^{๑๐๑}

๑๔. ปัจจัยที่ส่งเสริมประชาชนมีความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ คือการกระตุ้นผ่านทางสถาบันครอบครัว เพราะสถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของการให้สิทธิเสรีภาพของคนในครอบครัวผ่านทางสังคมที่หล่อหลอมความรู้สึกนึกคิด และจิตสำนึกที่ดีที่จะตามมาด้วยพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้น การส่งเสริมให้ระบบครอบครัวมีความเข้มแข็งจะต้องมองผ่านกิจกรรมการสร้างให้ครอบครัวมีความอบอุ่นอยู่เสมอ รวมทั้งองค์ความรู้ของบิดามารดาให้มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรธิดาให้อยู่ในโอวาทของผู้หลักผู้ใหญ่และการเป็นแบบอย่างที่ดี ของผู้บิดามารดา ดังนั้น การจัดโครงการส่งเสริมให้ครอบครัวมีความเข้มแข็งจะแรงกระตุ้นให้เข้าใจในบริบทรอบๆ โดยทางตรงเพราะความเห็นของผู้เชี่ยวชาญพยายามมองไปที่การปลูกฝังการมีส่วนร่วมในสังคมให้กับตัวของเด็กเยาวชนเป็นหลัก^{๑๐๒}

๑๕. และนอกจากนั้นปัจจัยอีกประการคือการกระตุ้นผ่านองค์กรที่เป็นเครือข่ายทางสังคมในการเฝ้าระวังพฤติกรรมทางสังคมที่เข้มแข็ง เพราะเครือข่ายทางสังคมเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนในพื้นที่ อาจจะต้องสนับสนุนด้านงบประมาณโดยการวางกรอบใหญ่ ๆ เพื่อกำหนดมาตรฐานหลักการส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมให้กับสังคมว่าควรจะเป็นลักษณะอย่างไร นอกจากนี้การทำงานร่วมกันอาจจะจะต้องมีการประชุมกันบ่อย ๆ มากยิ่งเพื่อประยุกต์ศาสตร์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมสำหรับการดำเนินชีวิตของประชาชนให้เป็นวิถีชีวิตแบบฉบับทางสังคมจังหวัดเลย อีกทั้งมองไปที่การดึงเครือข่ายอื่น ๆ ที่สามารถจะบูรณาการทำงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเลยต่อไป^{๑๐๓}

๔.๒.๔ เสริมสร้างเครือข่ายและสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่าย

๑. ประชาชนในชุมชนรวมถึงคนในหมู่บ้านมีความรู้จากสื่อโทรทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ การกระตุ้นเพื่อการพัฒนาจริยธรรมด้านกายสุจริตอยู่ที่การสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพซึ่งมุ่งเน้นไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับเยาวชนและประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ คือการกระตุ้นด้วยการใช้ระบบการศึกษาจะเป็นการลงทุนที่ได้ผลในทางปฏิบัติมากที่สุด เพราะเป้าหมายมิได้มองเพียงแค่ภาคทฤษฎีที่ไม่สามารถจะนำมาพัฒนาจริยธรรมให้กับประชาชน แต่การกระตุ้นทางศึกษาตามหลักสูตรที่ควรจะเป็น อย่างเช่น วิชาความเป็นพลเมืองที่ดี วิชาศีลธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาจะช่วยให้การพฤติกรรมทางกายของประชาชนเกิดความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการกระตุ้นให้เกิดการปลูกฝังเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ ซึ่งอาจจะเริ่มที่ศูนย์เด็กเล็กที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและค่อยขยายไปสู่กลุ่มประชาชนอื่น ๆ ต่อไปเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติต่อกฎหมายเลือกตั้งให้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับต่างๆ

ประชาชนในหมู่บ้านมีการสนทนาเรื่องวัฒนธรรม ซึ่งมีตั้งแต่ระดับผู้นำชุมชน คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้สูงอายุ และเยาวชน ดังนั้น ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในเรื่องของ

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๙ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๐ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๑ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕.

การสร้างพฤติกรรมใหม่ ๆ เกี่ยวกับเรื่องประเพณีวัฒนธรรม จึงเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีของเยาวชนและประชาชนทั่วไป จากการเป็นต้นแบบของผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่นั้น และป้องกันค่านิยมที่ผิด ๆ เช่น การสนทนาเรื่องวัฒนธรรมที่ส่งผลด้านลบต่อชุมชน เช่น คุญเรื่องการสร้างวัฒนธรรมในทางการเมืองที่เป็นด้านลบ เช่น การซื้อเสียง มีการโน้มน้าวให้เชียร์พรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ มีการตั้งกลุ่มสนทนาทางวัฒนธรรม ประชาชนได้รับข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะกลุ่มวัยกลางคน ส่งผลให้กลุ่มที่มีความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรม คือคนรุ่นเก่าไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้เนื่องจากไม่มีทักษะในการใช้เครื่องมือสื่อสาร ความรู้ความเข้าใจของปราชญ์ชาวบ้านจึงไม่ปรากฏพบเห็นมากเท่าที่ควร^{๑๐๔}

๒. ประชาชนในชุมชนรวมถึงทุกคนในหมู่บ้านได้รับความรู้จากสื่อโทรทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนาปัจจัยการผลิตให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางสังคมโดยขั้นพื้นฐาน จึงมุ่งการจะกำหนดนโยบายด้านสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ อันพึงประสงค์ที่ประชาชนจะได้รับ เพื่อเป็นต้นแบบทางสังคมหรือการมุ่งไปสู่การบัญญัติการประเพณีปฏิบัติที่ดี ให้เยาวชนคนรุ่นหลังเอาเป็นแบบอย่าง ทำให้เป็นบรรทัดฐานทางสังคมเดียวกันเพื่อกำหนดเป็นหลักสูตรสำหรับการฝึกฝนให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในหลักการตามนโยบายสาธารณะ บางครั้งการกำหนดเงื่อนไขอาจจะไม่ได้รับการตอบสนองมากเท่าที่ควร แต่การปลูกฝังในลักษณะการปฏิบัติให้จะถูกโยงไปในส่วนของวัฒนธรรมชุมชนที่ถูกต้องเหมาะสมกับสังคมนั้น ๆ และอย่างน้อยการใช้บรรทัดฐานทางการปฏิบัติให้จะช่วยทำให้ประชาชน เด็กเยาวชนเกิดความรักในความเป็นท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการใช้วัฒนธรรมทางการประเพณีปฏิบัติจะเป็นการกระตุ้นคุณธรรมของประชาชนในระบบการพัฒนาวัฒนธรรมทุกครั้งต่อไปการสร้างวัฒนธรรมปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทน ผ่านระบบหัวคะแนนมีทุกระดับการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ถือว่าเมื่อมีเงินสังคมจะยอมรับจึงเอาเงินเป็นตัวตั้งจึงทำให้วิถีความเป็นอยู่ของประชาชน เยาวชน และรวมทั้งการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองเปลี่ยนแปลงไป ทั้งความสามัคคี ทั้งการมีส่วนร่วม ทั้งการอ่อนน้อมถ่อมตน และระเบียบวินัยของสังคมเริ่มที่จะอ่อนลงไป อย่างเห็นได้ชัดเจน รวมทั้งความหลังไหลของวัฒนธรรมการเมืองแบบซื้อเสียงกระจายอยู่ทั่วทุกมุมหญ้า ทำให้ชนบทรู้นิยมประเพณีวัฒนธรรมเก่าไม่ค่อยที่จะส่งเสริมกันมากนักความเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำก็มีน้อยโดยเฉพาะระบบการศึกษาระดับพื้นฐานด้านจิตใจ ความรู้ ความเข้าใจหรือความเป็นผู้ที่มีหลักธรรมาภิบาลการเมืองบางคนแทบจะหาไม่ได้^{๑๐๕}

๓. ประชาชนในชุมชนรวมถึงคนในหมู่บ้านได้รับความรู้จากสื่อโทรทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ มีการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นในจิตสำนึกเป็นการนำเอาสถาบันชาติ สถาบันทางพระพุทธศาสนา และสถาบันของพระมหากษัตริย์มาเป็นกรอบทางความคิดเพื่อสร้างความมั่นคงแห่งจิตใจให้ระลึกถึงสิ่งดีงามที่เกิดจากสถาบันหลักของสังคมไทย ให้เป็นหลักชัยแห่งความเคารพและประเพณีปฏิบัติตนเองที่ดีด้วยความเป็นพลเมืองของชาติไทย ซึ่งทางชุมชนและหมู่บ้านจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อเทิดทูลสถาบันอย่างสม่ำเสมอพร้อมการนำแนวคิดต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนเพื่อการดำรงชีวิตที่ดีงาม และถูกต้อง โดยเฉพาะหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๒ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๓ วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๕.

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อสร้างจิตสำนึกและปลูกฝังให้ประชาชนจะมีจิตสำนึกออกมาขับเคลื่อนนโยบายด้านการพัฒนาวัฒนธรรมและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมทุกครั้งถ้าหากมีโครงการหรือการจัดกิจกรรมให้มีขึ้น ผู้เชี่ยวชาญบางกลุ่มมีความเชื่อว่าการสนทนาเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองเกี่ยวกับนโยบายชายฝั่งในชุมชนในหมู่บ้านของกลุ่มประชาชนเป็นเรื่องการซื้อเสียงในช่วงที่มีการจัดการเลือกตั้ง เพราะบริบททางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี จึงทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงของกลุ่มพรรคการเมือง และประเด็นสำคัญตัวละครหลักจะเป็นหัวคะแนนที่เอื้ออำนวยในการสื่อสารทางการเมืองกับประชาชน ส่งผลให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความเชื่อมั่นและเชื่อถือหัวคะแนน จึงเป็นไปได้ว่า หากสามารถจะปรับรูปแบบการสร้างวัฒนธรรมในระบอบประชาธิปไตยให้ประชาชนไม่ขายเสียงต้องเริ่มที่พรรคการเมืองและหัวคะแนนห้ามมิให้มีการซื้อเสียง แต่อาจจะมีการส่งเสริมจริยธรรมได้ตามความเหมาะสมสำหรับชุมชนที่มีความต้องการของชุมชนนั้น ๆ^{๑๐๖}

๔. การกระตุ้นเป็นปัจจัยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการให้ความรู้จากสื่อโทรทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ โดยผ่านการปลูกฝังเด็กเยาวชน และศูนย์เด็กเล็กที่อยู่ในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องในการส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรม โดยการจัดหลักสูตรการปลูกฝังการส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรม มีการให้ความรู้อย่างต่อเนื่องในลักษณะชั้นนำประกอบกับเหตุผลที่สามารถจะสื่อสารไปยังเด็กและเยาวชนรวมทั้งการจัดอบรมเป็นครั้งคราวเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การปฏิบัติกิจกรรมทางสังคมให้เด็กและเยาวชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และเพื่อการฝึกภาคปฏิบัติจริง อย่างเช่น ความเสียสละ การสัจมาคารวะ ความอดทน ความกตเวทิต์บุญต่อผู้มีพระคุณ สืบไป ในเบื้องหน้า เด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็จะเป็นเสาหลักในการพัฒนาวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและหมู่บ้านต่อไป ประชาชนในชุมชนรวมถึงคนในหมู่บ้านตามแนวชายแดน มีการติดตามข่าวสารการสร้างวัฒนธรรมอยู่เป็นประจำ เมื่อมีจัดประชุมปรึกษาหารือภายในหมู่บ้านและในระดับท้องถิ่นรวมไปถึงระดับชาติ ประชาชนในพื้นที่ตามแนวชายแดนจะให้ความสนใจในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่น ติดตามโครงการและกิจกรรมต่างๆที่ตนเองชื่นชอบและมีความหวังว่าการพัฒนาวัฒนธรรมหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน^{๑๐๗}

๕. ปัจจัยการส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมโดยการกระตุ้นด้วยการส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย ภายใต้พื้นฐานระบอบประชาธิปไตยมีเสรีภาพ ความเสมอภาคอย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ เพราะสังคมไทยในจังหวัดเลยจะมีวัฒนธรรมที่งดงามมากมาย รวมทั้งองค์ความรู้ทางวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์ชนชาติ ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย และหน่วยงานภาครัฐต่างๆ มีการสนับสนุนการรื้อฟื้นประเพณี วัฒนธรรมเก่า ๆ ขึ้นมาเพื่อกำหนดกิจกรรมทางสังคมให้มากขึ้นพร้อมการสร้างระบบการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่เป้าหมายให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการปลูกฝังค่านิยม ทศนคติที่ดีงามของสังคม นอกจากนี้การรื้อฟื้นวัฒนธรรมดังกล่าวน่าจะต้องอาศัยสถาบันทางการศึกษาเข้ามาชี้แนะแนวทางให้กับชุมชนหมู่บ้านรวมทั้งหน่วยงานภาครัฐเพื่อความถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๔ วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๕ วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๕.

อย่างรวดเร็ว ประชาชนในชุมชนรวมถึงคนในหมู่บ้านตามแนวชายแดน มีการรับรู้ข่าวสารทางด้านวัฒนธรรม นอกจากติดตามดูข่าวสารในทางารเมืองตามสื่อต่างๆ แล้ว ยังมีการติดตามข่าวสารทางด้านประเพณีวัฒนธรรม ผ่านสื่อต่างๆ อาทิ เช่น โทรทัศน์ วิทยุชุมชน และสื่อออนไลน์ทุกประเภท นอกจากนี้ยังมีการรับรู้ข่าวสารทางด้านวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่น จากผู้นำชุมชนมีกำนันผู้ใหญ่บ้านจะประกาศเสียงตามสาย ตามที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากอำเภอก็นำข่าวสารบอกกล่าวเล่าต่อให้ประชาชนในหมู่บ้านของตนเองได้รับรู้ ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องในการพัฒนานโยบายขั้นพื้นฐานอันพึงประสงค์ที่ประชาชนจะได้รับ^{๑๐๘}

๖. การกระตุ้นเพื่อการส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรม ของประชาชนผ่านองค์กรพระพุทธศาสนาเป็นการนำเอาจุดแข็งทางสังคมไทยมาสร้างเป็นระบบการกระตุ้นไปสู่ประชาชน ซึ่งจะต้องได้รับการสนับสนุนร่วมกับหน่วยงานของรัฐและประชาชนที่อยู่ในชุมชนและหมู่บ้านเป็นสำคัญอย่างอิสระโดยวางพื้นที่ไปที่จิตใจให้เข้มแข็งต่อความต้องการหรือเห็นลากสักการะมากกว่าจริยธรรม เพราะบางครั้งการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นย่อมทำให้จิตใจของประชาชนอ่อนแอลงไปอย่างมาก ดังนั้น การสร้างระบบการรับรู้ และเรื่องบุญบาปในการกระทำความผิดที่ร้ายแรง ซึ่งการรับรู้ และการเรียนรู้ดังกล่าวอาจจะทำได้ง่ายโดยการบรรยายธรรม หรือเทศนาธรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ประชาชนในหมู่บ้านมีความเชื่อที่ว่าสื่อต่างๆ คือปัจจัยหลักของการให้ข้อมูลทางวัฒนธรรม จึงทำให้ประชาชนมีความเชื่อในเรื่องของสื่อที่เป็นผู้กระจายข่าวในทางารเมืองให้ประชาชนรับรู้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางวัฒนธรรมอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้เข้าถึงประชาชนได้ง่าย ก็คือ สื่อประเภทต่างๆ จะเห็นได้ว่าสื่อทางทีวีจะมีรายงานเหตุการณ์เมืองทุกวันเป็นประจำอยู่แล้ว ประชาชนจะรับรู้ข่าวสารทางารประเพณีวัฒนธรรมและเชื่อมั่นในข่าวท้องถิ่นที่มีการกระจายข่าวตามภูมิภาคและท้องถิ่นมากที่สุด คือ สื่อ ประชาชนผู้รับรู้ข่าวสารทางวัฒนธรรมจะมีความเชื่ออย่างมากและก็จะติดตามข่าวช่องดังกล่าวอยู่เป็นประจำ และนอกจากนั้นแล้ว ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ของประชาชนในข่าวด้านวัฒนธรรมต่างๆจะเป็นในเรื่องการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆภายในจังหวัด ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีอันดีงาม เพราะประชาชนได้เข้ารับฟังมีหลากหลายเพศอายุและการศึกษา จึงทำให้ประชาชนกล้าเผชิญกับความจริง กิจกรรมและโครงการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมที่ได้จัดให้มีขึ้น เช่น โครงการส่งเสริมการจัดงานเทศกาลศิลปะสายหมอกและดอกไม้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเลยเป็นที่รู้มากขึ้น^{๑๐๙}

๗. การส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมผ่านช่องทางการสื่อสารทางารเมือง จะเห็นได้ว่าหน่วยงานภาครัฐพยายามผลักดันให้ระบอบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อยู่บนพื้นฐานในกิจกรรมของประชาชนที่มีการแลกเปลี่ยนทางการสื่อสารทางารเมือง เป็นกระบวนการทางารเมืองที่เกี่ยวข้องต่อการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทศนะ และความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ทางารเมืองระหว่างบุคคล เป็นกระบวนการพิเศษที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมือง และทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมการเมือง เป็นกิจกรรมที่แพร่หลายทั่วไป แต่การสื่อสารทางารเมืองยังต้องคำนึงถึงหลักพื้นฐานการพัฒนาวัฒนธรรมของท้องถิ่นควบคู่ไปด้วย เพราะประชาชนยังมีความรักและความหวง

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๖ วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๗ วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๕.

แทนในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแบบร่วมสมัย๗. การรับฟังความคิดเห็นในเรื่องการสนทนาจากคนอื่น เมื่อเปิดใจแล้วควรฟังอย่างตั้งใจ เช่นถ้าสมมติวันนี้เราทำงานมาหนักมากแล้วมีคนรับฟังเราคงรู้สึกดีมาก ขณะเดียวกันลองนึกถึงสถานการณ์ที่ลูกกำลังไถ่ชีวิตเต๋อรู้ค่าด้านประเพณีวัฒนธรรม พ่อแม่เข้าไปเห็น สอนเขาเลย แม้จะตั้งใจหวังดีอยากสอน ทว่าฝ่ายลูกที่อยากจะบ่น อยากจะเล่าจะคุย สุดท้ายก็เลยเลือกไม่คุย เพราะพูดแล้วมีแต่ผลลบ พูดแล้วเจ็บ ใครอยากจะพูด ฉะนั้นการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นรวมถึงคนในครอบครัว เพราะหลายคนคิดว่าการได้ยินเท่ากับการฟัง แต่จริงๆ การฟังนั้นลึกซึ้งกว่าแค่ได้ยิน ประกอบกับหลายๆ ครั้งเหมือนฟังเพื่อที่จะได้พูดต่อไม่ใช่การฟังอย่างแท้จริง แต่ถ้าเราฟังแล้วเข้าใจว่าอีกฝ่ายกำลังรู้สึกอะไร เขากำลังจะสื่อสารและแสดงออกอะไรกันแน่ จะพบว่าข้อความเดียวกันบางทีเขาสื่อความหมายไม่เหมือนกันโดยเฉพาะเรื่องการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่พยายามให้เป็นวัฒนธรรมภายในครอบครัวอาจเป็นเรื่องละเอียดอ่อนควรสนทนาและโต้ตอบอย่างมีศิลปะ^{๑๑๐}

๘. และนอกจากนั้นประชาชนในพื้นที่ยังมีความเข้าใจถึงลักษณะการสื่อสารทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่เผยแพร่ทั่วไปและเป็นการทำหน้าที่ทั้งหลายของระบบการเมืองมีกระบวนการที่เสริมสร้างให้ประชาชนมีความเข้าใจและรู้ถึงสังคมชุมชนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในระบบการเมืองเดียวกันมีการสร้างโครงข่ายผลประโยชน์ที่เป็นกิจกรรมของชุมชนในหมู่บ้าน และการประสานประโยชน์การสร้างกฎการประยุกต์ใช้กฎและการปรับเปลี่ยนกฎล้วนดำเนินไปโดยการสื่อสารทางการเมืองเป็นเครื่องมือ แต่อย่างไรก็ตามโครงการส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของสำนักงานวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดเลย ยังเป็นโครงการดีที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมผ่านช่องทางการสื่อสารทางการเมืองของผู้นำระดับจังหวัดตลอดจนผู้นำระดับท้องถิ่นนั้นๆ ในเมื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ต้องคุย แต่จะคุยอย่างไร เมื่อมีการนำเสนอข่าวเรื่องหนึ่งให้ตั้งสติ และวางใจสงบเปิดใจรับฟังซึ่งกันและกัน พอสมองส่วนอารมณ์สงบ สมองส่วนความคิดจะทำงานมากขึ้น คนเห็นต่างเห็นหลากหลายชวนกันมานั่งคุยเลยว่าข่าวนี้จริงมากแค่ไหน อะไรคือสิ่งที่ทำให้เราจริง คิดว่าจริงก็เปอร์เซ็นต์ และไม่จริงก็เปอร์เซ็นต์ ถ้าจริงแล้วจะมีทางออกหรือทิศทางไปต่ออย่างไร การสนทนาทางด้านการพัฒนาวัฒนธรรมที่ประชาชนสนทนากับบุคคลอื่นที่ไม่รู้จักมักคุ้นควรคิดวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน^{๑๑๑}

๙. ลักษณะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมประจำจังหวัดผ่านการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นที่ควรจะเป็น คือมีลักษณะเป็นระบบของการแพร่ข่าวสารจากสื่อต่างๆ ไปยังสมาชิกของสำนักงานวัฒนธรรมประจำจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดจึงเป็นแบบแผน หรือกระบวนการแพร่ข่าวทางการพัฒนาวัฒนธรรมและการส่งเสริมทางด้านหลักพุทธศาสนา ระหว่างสมาชิกกับหน่วยต่างๆ ในระบบความต้องการของประชาชน หรือมีบทบาทเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาล โดยเป็นช่องทางในการเสนอข่าวสารข้อมูลทางวัฒนธรรมและหลักธรรมทางพุทธศาสนาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ และนโยบายของรัฐบาลให้ประชาชนได้รับรู้ ขณะเดียวกัน ก็เป็นกระบวนการในการนำเอาข้อเรียกร้อง และความต้องการของประชาชนไปสู่รัฐบาลที่จะกำหนดนโยบายและตัดสินใจให้สอดคล้อง และสนองตอบความต้องการของประชาชน ๙. การให้พื้นที่

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๘วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๙วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๕.

ประชาชนในการสนทนาในทางวัฒนธรรม คือการที่เราอนุญาตให้อีกฝ่ายได้มีโอกาสทำหรือได้เชื่อในแบบที่เขาอยากจะเป็น ต้องเหลือพื้นที่ให้กันบ้าง ให้ได้แสดงออกอย่างเหมาะสม ถ้าทุกอย่างถูกบังคับกำกับ ผลที่ได้อาจจะแสดงออกในเชิงลบ การฝึกรู้กับความแตกต่าง ยอมรับว่าความแตกต่างคือเรื่องปกติ มองว่าความหลากหลายเป็นเรื่องสวยงาม การฝึกรู้กับความแตกต่างเป็นเรื่องที่ต้องทำซ้ำๆ เพื่อให้เกิดเป็นความชำนาญ กลายเป็นทักษะ จนกลายเป็นตัวเราโดยที่ไม่ต้องฝึกแล้วในตอนท้าย ซึ่งเรื่องการสนทนาทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ต้องให้อีกฝ่ายได้มีพื้นที่ในการพบปะพูดคุยอย่างเปิดเผย และกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่อหน้าสาธารณะด้วยความสัตย์จริง นำมาสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของชุมชนและประชาชนเป็นลำดับต่อไป^{๑๒๒}

๑๐. ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทนผ่านช่องทางการสื่อสารทางวัฒนธรรมอันดีงาม การสื่อสารทุกรูปแบบที่ดำเนินโดยนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมหรือสำนักพุทธศาสนาโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่เจาะจงเพื่อผลประโยชน์ต่อตนเองและกลุ่มพวกพ้องผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงคือประชาชน นอกจากนั้นการสื่อสารที่สื่อมวลชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐส่งถึงนักการเมืองปราศจากการตรวจสอบความถูกต้อง ทำให้ช่องทางการสื่อสารด้านวัฒนธรรมและหลักพุทธศาสนามีกระบวนการที่สลับซับซ้อนหลายขั้นตอน ประชาชนไม่ได้รับความจริงใจมากเท่าที่ควร และกิจกรรมการสื่อสารที่สื่อมวลชนนำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบอาจต้องมาคำนึงถึงหลักความถูกต้องการแสดงความเห็นเชื่อว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาและส่งเสริมนโยบายแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาในรอบสิบปีที่ผ่านมา การเลือกปฏิบัติเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นนั้น สามารถกระทำได้โดยไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ดังนั้น หากทุกภาคส่วนมีความประสงค์ที่จะแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำอันเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของสังคมตามแนวชายแดนในปัจจุบัน ทางออกประการหนึ่งของปัญหานี้คือการนำหลักความเสมอภาคมาใช้เป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการกระจายความเป็นธรรมในสังคม เพราะส่วนหนึ่งประชาชนยังมีความเชื่อว่าตนยังไม่มีสิทธิเสรีภาพในการเข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับหมู่บ้าน ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับชาติ ได้อย่างแท้จริง^{๑๒๓}

๑๑. ประชาชน คือการใช้วาทวิทยา การโฆษณาชวนเชื่อผสมผสานในการสื่อสารเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางด้านวัฒนธรรม และการสื่อสารผ่านช่องทางสื่อโทรทัศน์และวิทยุยังทำหน้าที่สร้างทัศนคติทางวัฒนธรรมที่คับแคบ ในรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ ไฟร์ฟ้า หรือไฟร์ฟ้ามีส่วนร่วม สร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแบบอำนาจนิยม ประชาธิปไตยแบบไทยๆ ข้ามไม่พ้นการเมืองแบบน้ำเน่า การทุจริตคอร์รัปชัน การสมคบคิดระหว่างผู้มีอำนาจกับนายทุนแย่งชิงทรัพยากรงบประมาณ และทรัพยากรธรรมชาติจากประชาชน โดยอ้าง ทำเพื่อชาติ หรือ เพื่อความมั่นคง เป็นสำคัญ ประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยแท้จริงจาก วาทกรรมการเมืองนี้๑๑. ประชาชนมีการปฏิบัติตนให้ความร่วมมือ มีความเชื่อว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสามารถสร้างความกลมเกลียวเหนียวแน่นให้กับประชาชนคนในชาติได้อย่างเหมาะสม เพราะ

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖๐ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๕.

ประชาชนผู้ที่อยู่ในระดับการศึกษาปานกลางจะมองหลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเป็นหลักการสำคัญที่สุดของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และในแง่หนึ่งกล่าวได้ว่าเป็นหลักการสำคัญของสังคมชุมชนและมนุษยชาติต้องประพฤติปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะยากดีมีจน ถ้าหากขึ้นชื่อว่าอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเดียวกันความเท่าเทียมกันต้องอยู่บนพื้นฐานหลักความถูกต้องนำมาซึ่งความสามัคคีกลมเกลียวกัน เมื่อทุกคนให้ความเคารพยึดหลักกฎกติกาทางสังคม การพัฒนานโยบายที่เป็นสาธารณะและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมตามแนวชายแดนประชาชนก็สามารถเข้าถึงนโยบายในด้านการพัฒนาได้อย่างง่าย^{๑๑๔}

๑๒. มีการอบรมส่งเสริมความรู้ในเรื่องการพัฒนาหมู่บ้านให้ส่วนราชการเป็นเจ้าหน้าหลักในการส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรม ที่สามารถพูดคุยพบปะแลกเปลี่ยนทัศนคติได้ ซึ่งจัดให้มีการฝึกอบรมให้ผู้นำชุมชนได้พบปะสังสรรค์กันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกัน ให้ประชาชนมีความรู้ในการครองชีพจัดตั้งหน่วยครูอาสาพัฒนาชุมชน เช่นผู้นำท้องถิ่น ครูในโรงเรียน ผู้ใหญ่บ้าน จัดหาอุปกรณ์การสอน สถานที่ ทดสอบความรู้ความสามารถจากการดำเนินชีวิตในสังคม ใส่ใจในรายละเอียดต้องรู้จักว่าควรบริหารอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าต้องกระทำเหตุอันอย่างไร ตามหลักการอย่างไรให้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อให้ประชาชนเกิดความพอใจในชุมชน รวมไปถึงผู้บริหารในชุมชน ผู้เข้าร่วมจะต้องรู้จักเหตุรู้จักหลักนำไปใช้ได้ ซึ่งมีการส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรม ในชุมชนผ่านประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมโดยแท้จริง ประชาชนในพื้นที่ตามแนวชายแดนทุกคนปฏิบัติตามและคิดว่าการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม ทำให้ได้ผู้แทนที่ถูกต้องตามแนวคิดของประชาธิปไตยอันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวม กล่าวได้ว่าถ้าหากการเลือกตั้งมีความบริสุทธิ์ยุติธรรม ผู้แทนของประชาชนซึ่งเป็นตัวแทนที่จะเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนจะทำงานด้วยความโปร่งใสถูกต้อง โดยมีหลักประชาธิปไตยอยู่บนพื้นฐาน และเชื่อว่าทุกคนมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยในขั้นต้นด้วย เช่น เชื่อว่าทุกคนมีสิทธิที่จะเลือกนับถือและศรัทธาคำสอนของศาสนาและลัทธิอื่นใด トラบเท่าที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้อื่น หรือผิดศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นภัยต่อสังคม บุคคลซึ่งมีความแตกต่างในทางเพศ เช่น เพศชาย และเพศหญิง ย่อมมีความเสมอภาคกัน และบุคคลที่เป็นเพศหญิงก็ย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกับเพศชายในส่วนที่ไม่ขัดต่อธรรมชาติ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคนี้ยังรวมไปถึงภาระของรัฐและของสังคมโดยรวมที่ต้องให้ความสงเคราะห์และคุ้มครองกับบุคคลที่เสียเปรียบ เมื่อประชาชนมีความคิดที่ลึกซึ้งมองการพัฒนาวัฒนธรรมระดับท้องถิ่น เป็นพื้นฐานสำคัญมาจากระบบการเลือกตั้งให้ผู้นำชุมชนที่เป็นประชาธิปไตยและสิ่งต่างๆจะเป็นผลพวงตามมา^{๑๑๕}

๑๓. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางวัฒนธรรมผ่านช่องทางการสื่อสาร การขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นเชิงพุทธ โดยคือหลักการความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของชุมชนที่ตนกำลังจะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ความต้องการของประชาชน สื่อสารให้ประชาชนเข้าใจโดยแท้จริงเกี่ยวกับกิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐกำลังดำเนินการ จัดกิจกรรมที่ไหน เมื่อไหร่ ใครคือผู้ได้รับประโยชน์โดยแท้จริง มีการกำหนดเป้าหมายอย่างไร กิจกรรมที่ตนกำลังทำอยู่ในขณะนี้เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างเป็นผลดีหรือผลเสียอย่างไร เพื่อประสงค์ประโยชน์ที่จะบรรลุถึงผลที่เรากำหนดเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตได้อย่างไร ประชาชนมีความเชื่อว่าประชาธิปไตยต้องคำนึงถึงเสียง

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

ส่วนใหญ่ของประชาชนเพื่อให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคสามารถดำรงได้ในทางปฏิบัติ เช่น บุคคลผู้สูงอายุ บุคคลที่มีความพิการทางร่างกาย บุคคลที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ ย่อมจะมีสิทธิในการที่จะได้รับนโยบายสาธารณะและการสนับสนุนเป็นพิเศษด้วย มาตรการต่างๆ เช่น คนพิการย่อมได้รับสิทธิในการที่จะมีการจัดที่ทางเพื่อให้เกิดความสะดวกในการเดินทาง เช่น ที่ทางสำหรับผู้ที่นั่งรถเข็นสามารถเข้าอาคารได้ ขึ้น-ลงยานพาหนะได้ และมีห้องสุขาซึ่งจัดขึ้นเป็นพิเศษสำหรับที่มีความพิการทางร่างกาย มีทางเดินพิเศษสำหรับผู้ที่มีความพิการทางสายตา เป็นต้น บุคคลเหล่านี้มีสิทธิที่จะได้รับการสงเคราะห์จากรัฐ หรือจากบริษัทเอกชนที่ดำเนินกิจกรรมอันเป็นการบริหารสาธารณะ ถึงแม้บุคคลเหล่านี้จะไม่มีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมต่างๆ ในลักษณะที่เป็นกายภาพ แต่หลักประชาธิปไตยโดยแท้ต้องเคารพและให้สิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และเป็นนโยบายการบริหารการจัดการสาธารณะที่กลุ่มเหล่านี้จะมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์^{๑๑๖}

๑๔. ประชาชนในชุมชนมีการปฏิบัติตนรวมถึงคนในหมู่บ้านมีการสนทนาเรื่องการพัฒนาวัฒนธรรมผ่านช่องทางการสื่อสารของผู้นำชุมชนกับประชาชน พอพูดถึงเรื่องของความแตกต่างในทางวัฒนธรรม หลายคนก็ไม่อยากจะพูดคุย โดยเฉพาะเรื่องของการนำหลักพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินนโยบาย เพราะหวั่นจะนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้ง เรื่องพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ทว่าในปัจจุบันการพัฒนาวัฒนธรรมตามหลักพุทธศาสนาจะมีอยู่ในทุกระดับ ในทุกๆ วัย โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ให้ความสนใจเรื่องของการพัฒนาวัฒนธรรมตามแนวพุทธอย่างมาก จึงหนีไม่พ้นที่จะมีบทสนทนาเรื่องความคิดเห็นทางด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรม แต่จะคุยกันในเรื่องความแตกต่างพร้อมกับรักษาความสัมพันธ์เอาไว้ด้วย การพูดคุยเรื่องศาสนาจะเป็นลักษณะความคุ้นเคยกันระหว่างกลุ่ม ระหว่างบุคคลที่มีความสนใจในทางพุทธศาสนา เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิดใหม่ๆ นำมาซึ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ท่านปฏิบัติตนและเชื่อว่าประชาธิปไตยต้องคำนึงถึงเสียงส่วนใหญ่ของประชาชน เพราะสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคที่กล่าวมาแล้วนี้ ถ้าจะกล่าวโดยสังเขปก็ได้แก่ ความเสมอภาคที่เป็นประชาชนภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งหมายความว่าทุกคนที่เกิดมาเป็นคนไทยย่อมมีความเสมอภาคกันในการเป็นประชาชน หรือความเสมอภาคต่อกฎหมาย และความเสมอภาคทางการเมือง ทุกคนไม่ว่าจะมีฐานะทางสังคมต่างกันอย่างไรก็มีสิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือความเสมอภาคทางกฎหมายและทางการเมือง ดังนั้น หลักประชาธิปไตยต้องคำนึงถึงเสียงส่วนใหญ่ของประชาชนและเคารพการตัดสินใจเสียงส่วนน้อย โดยอยู่บนพื้นฐานหลักความชอบธรรมศีลธรรมของบ้านเมืองเป็นที่ตั้ง เมื่อระบบการปกครองอยู่บนพื้นฐานกฎหมายกติกาทางสังคม ชุมชน สังคมตามแนวชายแดนก็พึงได้รับสิทธิเช่นนี้อย่างเท่าเทียมกัน^{๑๑๗}

๑๕. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางพุทธศาสนาผ่านการสนทนากับคนในครอบครัว คือการเปิดใจเพื่อแลกเปลี่ยนประเด็นในทางความเชื่อหลักพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอยู่ในกรอบความถูกต้อง การเปิดใจ ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดเปรียบเหมือนการติดกระดุมเม็ดแรก ถ้าติดถูกก็ไปต่อได้ ต้องเข้าใจก่อนว่าชีวิตของเราไม่ได้มีแค่เรื่องศาสนาเท่านั้น แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะไม่คุยเรื่อง

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๕.

ศาสนาเลยเพราะไม่ใช่เรื่องของเรา การเปิดใจจึงเป็นการยอมรับว่าชีวิตเรามีทั้งเรื่องถูกใจบ้าง ไม่ถูกใจบ้าง นี่คือการปกติในครอบครัวควรเปิดใจยอมรับก่อนว่าลูกของเรากำลังเติบโต เขาเป็นยุคไหน เขาเป็นคนวัยไหน เราเลี้ยงเขามาจนเขาเก่งและคิดเองได้ ต้องชื่นชมเขา ชื่นชมตัวเองด้วยว่าเลี้ยงลูกมาดี ขณะเดียวกันเด็กก็ต้องเปิดใจว่า พ่อแม่เขาไม่ได้โถมมาพร้อมกับเรา จะให้มาคิดเหมือนกันก็คงไม่ใช่นัก หากในครอบครัวอยากจะคุยกันเรื่องนี้ก็ต้องเปิดใจเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันก่อน โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่เด็กสมัยใหม่ที่มีการพัฒนาการเรื่องความเชื่อและศรัทธา ท่านปฏิบัติตนและมีความเชื่อไว้ในระบอบการปกครองประชาธิปไตยประชาชนทุกคนมีเสียงหนึ่งเสียงเท่าเทียมกัน และนำพาสุขมาสู่มวลรวม ประชาชนคนในพื้นที่จังหวัดเลย เชื่อในสิทธิโดยธรรมชาติ ในฐานะที่มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ ย่อมมีสิทธิที่จะมีสิทธิเสรีภาพดังกล่าวได้ และแม้จะต้องอยู่กันเป็นชุมชนภายใต้การปกครองบริหารที่เรียกว่ารัฐนั้น รัฐหรือตัวแทนของรัฐคือรัฐบาล หรือกลไกการบริหารที่เรียกว่าระบอบราชการ หรือรัฐการ ก็ตาม จะไม่มีอำนาจในการออกกฎหมายและกฎเกณฑ์อันใดที่จะละเมิดต่อสิทธิขั้นมูลฐานดังกล่าว เช่น การจับคนไปกักขังโดยไม่มีเหตุผลและไม่มีอำนาจตามกฎหมาย เพราะมีความเชื่อที่ว่า การอยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยคือการนำพาสุขมาสู่มวลรวมของชุมชน การจัดกิจกรรมต่างๆภายในชุมชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนสามารถจัดกิจกรรมนั้นได้ หากกิจกรรมนั้นไม่ก่อให้เกิดความวุ่นวายและเดือดร้อนคนในสังคม ไม่ผิดศีลธรรมอันดีงาม ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง^{๑๑๘}

๔.๓ เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม

จากวัตถุประสงค์ข้อ ๓. นำเสนอรูปแบบองค์ความรู้การจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม ได้แก่ ๑) กระบวนการสร้างรูปแบบวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน ๒) มาตรการในการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชน ๓) เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดน ๔) บทบาทการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากตัวแทนผู้นำชุมชน/ผู้นำศาสนา ตัวแทนอาสาสมัครนักพัฒนาชุมชน ตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตัวแทนภาคประชาชน รวมทั้งสิ้น จำนวน ๖๐ รูปหรือคน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่มีความชัดเจนสามารถอธิบายสนับสนุนรวมทั้งให้ข้อคิดเห็นโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕.

๔.๓.๑ กระบวนการสร้างรูปแบบวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน

๑. ประชาชนมีการปฏิบัติตนให้มีความร่วมมือ มีความเชื่อว่ากระบวนการระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยสามารถสร้างความกลมเกลียวเหนียวแน่นให้กับประชาชนคนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม และประชาชนมีความเชื่อและความศรัทธาในสถาบันศาสนา ยอมรับในกฎกติกาบ้านเมือง ถึงแม้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น อาจจะมีข้อจำกัดบางประการ แต่กระบวนการสร้างวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นก็ยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพราะประชาชนยังมีความหวังและเชื่อว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มีข้อจำกัด บางประการจะกลับมาคืนอำนาจสูงสุดให้กับประชาชนอีกครั้ง กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธเป็นกิจกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการและแผนการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อตระหนักรู้ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล รวมถึงบทบาทหน้าที่ของราชการ พนักงานราชการและลูกจ้างในสังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย^{๑๑๙}

๒. ประชาชนมีการปฏิบัติตนโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน ซึ่งประชาชนในชุมชนมีแนวความคิดแบบส่วนร่วมว่าการยกระดับนโยบายของชุมชนจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม ประชาชนยังยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยและยังยึดหลักความถูกต้องยุติธรรม เพราะประชาชนมีความเชื่อสนิทใจในการทำหน้าที่ของผู้นำที่มาจากฐานเสียงของประชาชน เพราะผู้นำดังกล่าวกล้าตัดสินใจมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ บริการสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ด้านวัฒนธรรมจังหวัด ที่จะเข้ามาทำงานจะเป็นคนดีมีศีลธรรม ยอมรับฟังเสียงประชาชน กระบวนการในการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อชุมชนและเข้าถึงประชาชนโดยแท้จริง^{๑๒๐}

๓. กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนประชาชนจะเล็งเห็นความสำคัญในกระบวนการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผ่านกระบวนการชักจูงจากผู้นำชุมชน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนกลุ่มแม่บ้าน เมื่อมีผู้นำชุมชนต่างๆ ได้ออกมาขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้านหรือในท้องถิ่นที่ตนเองอยู่ก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะประชาชนมีความเชื่อที่ว่าเมื่อพลังของประชาชนที่ออกมาขับเคลื่อนในการสร้างนโยบายการพัฒนาชุมชนมีคนจำนวนมากจะเป็นการดี ซึ่งการยอมรับในกติกาการแสดงความคิดเห็นจะนำมาซึ่งได้ตัวแทนที่มาจากเสียงประชาชนโดยแท้จริงและนอกจากนั้นคนส่วนมากก็จะให้การเคารพเสียงเสียงส่วนน้อย เพราะมันเป็นวิถีประชาธิปไตยของประชาชนตามแนวชายแดน^{๑๒๑}

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๒ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๓ วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๔ วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๕.

๔. กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน ประชาชนทุกคนมีเสียงหนึ่งเสียงเท่าเทียมกัน และนำผาสุมาสู่มวลรวมประชาชนมีการปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตยทุกชั้นตอนถ้าหากมีกิจกรรมในทางวิถีประชาธิปไตย การเลือกนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นหรือการหยั่งเสียงส่วนมากในการคัดเลือกนโยบายที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งประชาชนมีความเชื่อและเคารพกฎหมายหลักจารีตประเพณีวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดกันมา ยอมรับว่าหนึ่งคนหนึ่งเสียงเท่าเทียมกันและจะไม่ทำผิดกติกา เพราะประชาชนคิดเสมอว่าถ้าหากทำผิดกฎกติกาจะต้องได้รับโทษตามหลักจารีตประเพณีของชุมชนนั้นๆ และเชื่อว่าการเคารพสิทธิผู้อื่นและกฎกติกาของสังคมจะนำความผาสุมาสู่ให้^{๑๒๒}

๕. ท่านปฏิบัติตนและแสดงความคิดเห็นเชื่อว่ากระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการสร้างวัฒนธรรมในชุมชนวิถีพุทธอย่างมาก พื้นฐานทางด้านนโยบายของท้องถิ่นของประชาชนยังวังวนอยู่กับการได้รับสิทธิอันพึงจะได้รับตามนโยบายของรัฐที่มีการประกาศโดยทั่วไป แต่ยังมีอีกเยอะที่ประชาชนส่วนมากที่ยังไม่รู้ถึงการมีส่วนร่วมในเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น ถึงแม้จะมีการลงประชามติ การวิพากษ์วิจารณ์การในระดับท้องถิ่น การใช้สิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสิ่งเหล่านี้หน่วยงานภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องต้องลงพื้นที่สำรวจและจัดให้มีโครงการให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมด้านการสร้างวัฒนธรรมของประชาชนโดยแท้จริง^{๑๒๓}

๖. กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชนเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในมิติวัฒนธรรมจังหวัดเลย เพราะสมาชิกเครือข่ายทางวัฒนธรรมมีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เด็กเยาวชน และประชาชน โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อผลักดันยกระดับเป็นนโยบายโดยการขยายเครือข่ายเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น และจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม กระบวนการ มีการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมในมิติทางวัฒนธรรม มีการกำหนดแผนการดำเนินการจัดอบรม แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ เสนอโครงการเพื่อขอความเห็นชอบอนุมัติโครงการ จัดทำหนังสือประสานกลุ่มเป้าหมาย จัดเตรียมเอกสาร วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง จัดเตรียมสถานที่ฝึกอบรม ดำเนินการจัดอบรม เด็กและเยาวชนตลอดจนประชาชนทั่วไปได้รับความรู้แนวทางการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนได้แก่นำชุมชนวิถีพุทธ^{๑๒๔}

๗. กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน เป็นกิจกรรมขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายใต้กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนด้านศาสนศึกษา และพัฒนาบุคลากรด้านศาสนศึกษา ส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการอุปถัมภ์ศาสนาและสนับสนุนให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ถูกต้อง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้มีหน่วยงาน เครือข่ายที่ร่วมบูรณาการ มีวิธีและกระบวนการในการดำเนินการเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ซึ่งมีวัด

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๕ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๖ วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๗ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕.

ต่างๆในชุมชนให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบาย เช่น การเผยแพร่พระพุทธศาสนาทางศีลธรรม จริยธรรมสู่สังคม เยาวชนกล้าธรรม เป็นต้น^{๑๒๕}

๘. กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดน ของชุมชน การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมไทย เป็นการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจเพิ่ม ศักยภาพในการแข่งขันเชิงพาณิชย์สามารถสร้างคุณค่าทางสังคมและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ส่งเสริม ให้ชุมชนนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ และกระตุ้นให้ชุมชนเกิด จิตสำนึกในการอนุรักษ์ หวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชุมชน เป็น การเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ชุมชนมีความ เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน วัฒนธรรมได้รับการพัฒนารูปแบบแต่ยังคง ความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ให้มีความสวยงามร่วมสมัย เพื่อเป็นของฝากของที่ระลึกสำหรับ นักท่องเที่ยว^{๑๒๖}

๙. กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดน ของชุมชน มีการจัดส่งข้อมูลไปยังกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ มี ศักยภาพด้านการแข่งขันเชิงพาณิชย์ ประชาชนในพื้นที่มีความรักความสามัคคีโดยพร้อมเพรียงกัน เกิดความหวงแหนเชิงอนุรักษ์ ประชาชนในชุมชนมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของท้องถิ่นเป็น รูปธรรมจับต้องได้ นอกจากนั้นประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมงาน ส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น เป็นการสร้างค่านิยมให้กับผู้คนที่มาท่องเที่ยวเกิดความภาคภูมิใจ จิตสำนึก ที่ดีงามทางศิลปะและวัฒนธรรม^{๑๒๗}

๑๐. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย ร่วมสนับสนุนและบูรณาการส่งเสริมงานประเพณีที่ สำคัญตามแนวชายแดนของอำเภอเชียงคานและอนุรักษ์สืบสานประเพณีใส่บาตรข้าวเหนียว เพื่อให้ เกิดความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมที่ถูกต้อง ให้เกิดการนำเสนอข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว และส่งเสริม การท่องเที่ยวเมืองเชียงคาน เพื่อให้ชุมชนเชียงคานมุ่งสู่เป้าหมายพัฒนาในการเสนอชื่อเข้ารับรางวัล ตามเกณฑ์ กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดน ของชุมชน เป็นกระบวนการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เพื่ออนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมให้คงอยู่ สืบไปและรักษาสืบทอดวิถีวัฒนธรรมการใส่บาตรข้าวเหนียวได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน^{๑๒๘}

๑๑. กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนว ชายแดนของชุมชน กิจกรรมต่างๆที่ทางด้านวัฒนธรรมจังหวัดหรือผู้นำชุมชนท้องถิ่นตามแนว ชายแดนได้จัดให้มีขึ้น ล้วนเป็นกระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับการพัฒนาไม่มากก็น้อย ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของผู้นำและความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ เช่น การจัดทำพิพิธภัณฑ์ ท้องถิ่น เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน จัดทำทะเบียนวัตถุโบราณในพิพิธภัณฑ์ ท้องถิ่น จัดแสดงวัตถุ สิ่งของ องค์ความรู้ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้มีความน่าสนใจ โดยให้ประชาชนมี

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๘ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒๙ วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๐ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๑ วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๕.

ส่วนร่วมในการจัดทำพินิจภัณฑ์ท้องถิ่น โดยมีการจัดนิทรรศการเป็นหมวดหมู่ มีการบันทึกข้อมูล องค์ความรู้ ทะเบียนวัตถุ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน^{๑๒๙}

๑๒. กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลยร่วมกับชุมชนตามแนวชายแดนได้จัดโครงการคัดเลือกเด็กเพื่อเข้ารับประกาศเกียรติคุณ “วัฒนธรรมวินิต” เนื่องในวันเด็กแห่งชาติประจำปี ๒๕๖๔ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติเด็กที่มีความประพฤติดีมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต อยู่บนหลักพื้นฐานศีลธรรมอันดีงาม เป็นการสร้างแรงบันดาลใจและปรับกระบวนการความคิดให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการมีคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ยังเป็นการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลยและชุมชนที่อยู่ตามแนวชายแดนลุ่มแม่น้ำโขง กระบวนการสร้างวัฒนธรรมในสถานศึกษาได้ส่งเสริมการเรียนรู้การอนุรักษ์และสืบทอด งานศิลปะวัฒนธรรม^{๑๓๐}

๑๓. กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน ทุกคนสามารถปฏิบัติตนและทำงานร่วมกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างกันทางการศึกษา สังคมและวัฒนธรรมได้โดยไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ การไม่เลือกปฏิบัติทางเพศ เชื้อชาติ สถานะการเข้าเมือง ศาสนา หรือชาติพันธุ์ในการรับนักเรียนเข้าเรียนนอกจากนั้น ในทางกายภาพสถานศึกษาควรตั้งอยู่ในระยะทางที่เหมาะสมจากชุมชนเพื่อให้นักเรียนสามารถเดินทางมาโรงเรียนได้ ถ้าชุมชนอยู่ห่างไกลอาจจะจัดการศึกษาระยะไกลได้ ส่วนในด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ รัฐควรจะทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้โดยการทยอยขยายจัดการศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายในทุกระดับ^{๑๓๑}

๑๔. กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชนให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในชุมชนของท่าน และรู้จักรักษาสិทธิของตนเองเคารพสิทธิของผู้อื่น รัฐควรจัดให้มีโรงเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงครูผู้สอนและบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมมาอย่างเหมาะสม ให้พอเพียงแก่ความต้องการเพื่อให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างทั่วถึง เพื่อเป็นกระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชนอย่างยั่งยืน^{๑๓๒}

๑๕. กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน มีความเชื่อว่าประชาชนทุกคนควรมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายของรัฐบาล ผ่านวิถีทางสังคมที่เท่าเทียมกัน การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น รัฐจะต้องไม่ออกกฎหมายจำกัดเสรีภาพในการนับถือศาสนา หรือไม่ดำเนินนโยบายที่จะส่งเสริมให้บริการขั้นพื้นฐานของรัฐ เช่น ด้านสาธารณสุขและการศึกษาเป็นกิจการเชิงพาณิชย์ซึ่งจะส่งผลต่อการเข้าถึงบริการเหล่านั้นของผู้มีรายได้น้อยหรือผู้ที่ยากลำบากในสังคม กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนว

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๒ วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๓ วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๔ วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๕ วันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๕.

ชายแดนของชุมชนจะเป็นบรรทัดฐานเดียวกันของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคกัน^{๑๓๓}

๔.๓.๒ มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชน

๑. มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชน ทุกคนสามารถปฏิบัติตนและทำงานร่วมกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างกันทางการศึกษา สังคมและวัฒนธรรมได้โดยไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ เนื่องด้วยประชาชนในจังหวัดเลยส่วนมากเป็นประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นบริบทภายในองค์กรทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจะเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่จะมีศาสนาอื่นก็น้อยมากในบางองค์กร บางหน่วยงานแทบไม่มีเลย การอยู่ร่วมกันและงานร่วมกับคนอื่นจึงเป็นเรื่องง่าย เพราะมีภาษาละวัฒนธรรมเดียวกัน ส่วนบางกลุ่มอาจจะมีการมาตรการด้านกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อยู่กันมาก่อน^{๑๓๔}

๒. มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชน ทุกคนปฏิบัติตนและให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ ทุกคนรู้จักรักษาสีทิวทัศน์ของตนเองเคารพสิทธิของผู้อื่น เมื่อมีการจัดการการลงประชามติตลอดจนการแสดงความคิดเห็นในทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลยจะมีความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวเพื่อแสดงสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคที่ตนเองจะได้รับ นับเป็นมาตรการด้านประชาธิปไตยที่ทุกคนจะต้องเคารพสิทธิของผู้อื่นเพื่อให้การขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธมีความยั่งยืนตลอดไป^{๑๓๕}

๓. มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชน การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีจิตใจที่ดีงาม อยู่ในกรอบของศีลธรรม และมีจิตสำนึกสาธารณะ การสร้างและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความพร้อมด้านสติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม พัฒนาสมรรถนะและทักษะแรงงานให้เกิดพลังในชุมชน^{๑๓๖}

๔. มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชน การเสริมสร้างสุขภาพคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สนับสนุนให้คนไทย ลด ละ เลิกพฤติกรรมกลุ่มเสี่ยงทางสุขภาพ การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้อย่างสันติสุขโดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเสริมสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีความปลอดภัย น่าอยู่และสงบสุขในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฯ จะมีส่วนช่วย ในการกำหนดแนวทางป้องกัน และแก้ไข

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๖ วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๗ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๘ วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓๙ วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๕.

ปัญหาวัฒนธรรมภายในองค์กรที่เป็นระบบอุปถัมภ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย^{๑๓๗}

๕. มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชน การกำหนดพื้นที่เป้าหมายหลัก – รอง ตามสภาพกระบวนการพัฒนาวัฒนธรรมการจัดทำแผน ยุทธการพัฒนาวัฒนธรรมและการขับเคลื่อนตามแนวชายแดนแบบบูรณาการ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่หมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวชายแดน จัดกลไกบริหารจัดการตามแนวชายแดนเฉพาะพื้นที่ อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ศาสนิกชนในชุมชนตามแนวชายแดน มีจิตสำนึกที่ดีและตั้งใจปฏิบัติ ตนตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนา สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กร ภาคเอกชน สร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ^{๑๓๘}

๖. มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ การ ประชุมประชาคม การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างเสริมความเข้าใจและปรับทัศนคติชาวบ้านในชุมชน ระดับแกนนำ สรรหาผู้นำทั้งทางการและผู้นำธรรมชาติ พัฒนาศักยภาพโดยฝึกอบรม/ศึกษาชาวบ้าน ในชุมชนกระบวนการจัดทำแผน การแปลงแผนสู่การปฏิบัติ รวมทั้ง การบูรณาการงบประมาณจาก ทุกแหล่งให้มุ่งไปสู่เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์เสริมความเข้มแข็งให้กับกลไกอำนวยการและกลไก ปฏิบัติการให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาการพัฒนามาตรการสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพและ ทันท่วงทีกับการปฏิบัติการ เช่น งานวิชาการ งานประเมินผล งานพัฒนาบุคลากร การเสริม ประสิทธิภาพและพัฒนากลไกเฝ้าระวังระดับพื้นที่^{๑๓๙}

๗. มาตรการการให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในชุมชนของท่าน และรู้จักรักษาสិทธิของตนเองเคารพสิทธิของผู้อื่น ถึงแม้ว่าแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนจะเชื่อว่ามนุษย์ ทุกคนมีสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์โดยเท่าเทียมกันโดยกำเนิด แต่ในทางปฏิบัติ สิทธิเหล่านั้นอาจจะถูก ละเมิดหรือรุกรานเนื่องจากการที่เราเป็นพลเมืองซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองโดยอำนาจรัฐ โดยที่แต่ละ รัฐมีแนวคิดทางการเมืองการปกครองหรือการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม การเมืองที่ต่างกันไป ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนบางกลุ่มของประเทศ เช่น ผู้นำชุมชนหรือผู้มีอำนาจไม่อนุญาตให้ประชาชนของตนแสดงความคิดเห็นที่ตรงข้ามกับรัฐบาล ซึ่งในกรณีนี้ถือว่าการละเมิดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน เป็นต้น^{๑๔๐}

๘. มาตรการมีความเชื่อว่าประชาชนทุกคนควรมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วม กำหนดนโยบายของรัฐบาล ผ่านวิถีทางสังคมที่เท่าเทียมกันหรือการที่รัฐบาลมีแผนการพัฒนาทาง เศรษฐกิจที่ส่งผลให้มีการไต่เรือที่อยู่อาศัยหรือที่ทำกินของชุมชนโดยที่ชุมชนไม่สมัครใจ หรือไม่มีการ ชดเชยให้เหมาะสมกับความเสียหายที่คนในชุมชนได้รับซึ่งถือว่าการที่รัฐบาลละเมิดสิทธิมนุษยชน ของประชาชนเช่นกัน หรือในสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐบางหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงไม่สนใจดูแล ประชาชนพลเมืองบางกลุ่มของตน เช่น ในพื้นที่ที่มีคนจากหลายเชื้อชาติหลายเผ่าพันธุ์อาศัยอยู่ ร่วมกัน ชนกลุ่มน้อยหรือชนพื้นเมืองบางกลุ่มอาจจะไม่ได้รับการดูแล หรือถูกละเมิดสิทธิในด้านต่างๆ

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๐ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๑ วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๒ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๓ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

เช่น ถูกบังคับใช้แรงงาน นอกจากนั้นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็อาจจะทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้เช่นกัน^{๑๔๑}

๙. มาตรการการให้เกียรติประชาชนในชุมชนของท่าน และยอมรับบทบาทหน้าที่ของนักการเมืองผู้อื่น และปฏิบัติต่อบุคคลอื่นด้วยความเคารพเช่น ในกรณีที่บริษัทหรือเอกชนเข้าแอบอ้างสิทธิและยึดครองที่ดินทำกินหรือที่อยู่อาศัยของชาวบ้านเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือทำอุตสาหกรรม หรือการที่บริษัทเอกชนไม่จ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรมให้กับลูกจ้าง หรือไล่ลูกจ้างหญิงที่ตั้งครรภ์ออกจากงาน หรือการที่สามีทุพภิกขภัย หรือพ่อแม่ทำทารุณกรรมต่อลูก ซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนเช่นกัน ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นสิ่งที่ผู้นำชุมชนจะให้ความสนใจและเอาใจใส่ดูแลประชาชนที่อยู่ในการปกครองของท่านอย่างเท่าเทียมกันและเสมอภาคกันทั้งด้านความคิดและโอกาส^{๑๔๒}

๑๐. มาตรการการยอมรับกฎกติกาภายในชุมชนสังคม ถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยไม่มีอคติใดๆต่อประชาชนผู้คิดต่างจากท่าน เพราะประชาธิปไตยค่อนข้างเป็นพลวัต เพราะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และยังมีการอภิปรายกันถึงความหมายที่แท้จริงอย่างกว้างขวาง แต่มิติที่สำคัญของประชาธิปไตยก็คือการแข่งขัน การมีส่วนร่วม และเสรีภาพในทางการเมือง การเป็นประชาธิปไตยและความยั่งยืนของประชาธิปไตยจึงเป็นสิ่งที่จะทำให้การบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากตราบไคที่ไม่เป็นเผด็จการ ประชาชนย่อมมีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย มีการตรวจสอบการดำเนินการของรัฐ ทำให้เกิดความโปร่งใส ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนตลอดหน่วยงานต่างๆ มีสำนึกรับผิดชอบ ประชาธิปไตยจึงมีข้อดี คือเป็นวิธีส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคลกลุ่มต่างๆ เพื่อหาแนวทางแก้ไขความขัดแย้งแทนการใช้ความรุนแรง กระบวนการเป็นประชาธิปไตยนำมาสู่การส่งเสริมสันติวิธีในชาติและระหว่างชาติได้^{๑๔๓}

๑๑. มาตรการการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีจิตใจที่ดีงาม อยู่ในกรอบของศีลธรรม และมีจิตสำนึกสาธารณะ การสร้างและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความพร้อมด้านสติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม พัฒนาสมรรถนะและทักษะแรงงานให้เกิดพลังในชุมชน สนับสนุนให้คนไทย ลด ละ เลิกพฤติกรรมกลุ่มเสี่ยงทางสุขภาพทางจิตที่หลงมกยในวัฒนธรรมที่ผิดแผก ส่งเสริมให้มีการเสริมสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีความปลอดภัย น่าอยู่และสงบสุข^{๑๔๔}

๑๒. มาตรการการปราบปรามและบังคับใช้กฎหมายที่มีจุดอ่อนที่สำคัญการทำลายโครงสร้าง บางครั้งวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีความเป็นอยู่ศาสนาที่อยู่อาศัยอาหาร การทำงานการศึกษาการดูแลสุขภาพ การใช้ทรัพยากรและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและวัฒนธรรมนั้นๆ ดังนั้นสิทธิทางวัฒนธรรมคือสิทธิที่ทุกคนจะสามารถมีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบของวัฒนธรรมของแต่ละคนตราบไคที่การปฏิบัติตามสิทธิเหล่านี้ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น^{๑๔๕}

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๔ วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๕ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๖ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๗ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๘ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

๑๓. มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ มีความเชื่อว่าประชาชนทุกคนควรมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายของรัฐบาล ผ่านวิถีทางสังคมที่เท่าเทียมกัน นอกจากนั้นสิทธิทางวัฒนธรรมยังรวมถึงสิทธิของบุคคลที่จะได้รับประโยชน์จากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และประโยชน์จากการได้รับความคุ้มครองผลงานทางวิทยาศาสตร์ วรรณคดี หรือศิลปะที่บุคคลนั้นได้สร้างขึ้น รัฐบาลมีหน้าที่ที่จะอนุรักษ์ พัฒนา และเผยแพร่วัฒนธรรมเหล่านั้น^{๑๔๖}

๑๔. มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ การยอมรับบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น และปฏิบัติต่อบุคคลอื่นด้วยความเคารพ ทุกคนควรได้รับสิทธิในการมีที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะคนจนและกลุ่มคนที่อยู่ในสถานะเปราะบาง ทุกคนมีสิทธิที่จะมีที่อยู่อาศัยที่มีความมั่นคงปลอดภัยในที่ดินที่ครอบครอง ซึ่งจะช่วยป้องกันการถูกไล่ที่ การข่มขู่ และคุกคามในรูปแบบต่างๆ นอกจากนั้นที่อยู่อาศัยควรจะมีสาธารณูปโภคที่เหมาะสมรวมทั้งมีน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย มีบริการด้านสุขอนามัยและการบริการด้านพลังงานที่เหมาะสม ที่กล่าวมาข้างต้น คือ บทบาทและหน้าที่ของตัวแทนของประชาชนที่ควรกระทำและปฏิบัติต่อชุมชนของตนเอง และปฏิบัติทั้งต่อหน้าและลับหลังด้วยความเคารพ^{๑๔๗}

๑๕. มาตรการการสร้างจิตสำนึกภายในตนเอง การทำงานด้วยรอยยิ้ม จะส่งผลให้คุณทำงานอย่างมีความสุข และทำให้คุณพร้อมที่จะรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพียงมีสติ สมาธิ และปัญญาในการวางแผนงานและตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น คุณไม่จำเป็นต้องรอให้บุคคลอื่นมาร้องขอให้คุณช่วยก่อน คุณสามารถอาสาช่วยเหลือในการทำงานหรือการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ เพราะความจริงใจที่คุณแสดงออกมานั้นย่อมสร้างความประทับใจและทัศนคติที่ดีจาก บุคคลรอบข้างตัวคุณ แน่แน่นอนว่าการทำงานร่วมกันนั้นย่อมต้องมีปัญหาหรือความขัดแย้งเกิดขึ้น ซึ่งอาจเนื่องมาจากทัศนคติและความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน คุณควรเป็นผู้ทำให้เกิดความสามัคคีด้วยการสร้างความประนีประนอมระหว่างกัน เพื่อลดสถานการณ์ตึงเครียด ด้วยการสร้างสถานการณ์ในลักษณะของการยอมรับเสียงที่ประชาชนตัดสินใจเลือกและปราศจากอคติใดๆ นั่นคือไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบหรือเสียเปรียบ^{๑๔๘}

๔.๓.๓ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดน

๑.การสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นการจัดทำทะเบียนวัตถุโบราณในพิพิธภัณฑ์ จัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการประชุมวางแผน บอกแนวทางเพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ แก่นักวิชาการวัฒนธรรมและผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการลงพื้นที่สร้างความเข้าใจกับชุมชน มีการรายงานผลการดำเนินงาน ประชาชนตามแนวชายแดนและในท้องถิ่นใกล้เคียงตลอดจนนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔๙ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๐ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๑ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕.

ความสำคัญ รู้จักวิถีชีวิต รู้ถึงคุณค่าประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น สร้างความภาคภูมิใจและจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น^{๑๔๙}

๒. ชุมชนวิถีพุทธ มีการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ดำเนินไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ภายในระยะเวลาที่กำหนด และเสริมสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ ให้ประชาชนและผู้ประกอบกิจการร้านเกม ร้านอินเทอร์เน็ต และร้านค้ารายโอเคตามแนวชายแดนลุ่มแม่น้ำโขง ได้ทราบแนวทางการปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับและเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติ การดำเนินการ เช่น กิจกรรมการพิจารณาการออกใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติ การออกตรวจสอบสถานที่ตามวันเวลาที่แจ้ง เพื่อสร้างเป็นวิถีธรรม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมในทางเดียวกันของชุมชนได้อย่างยั่งยืน^{๑๕๐}

๓. สร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ หน่วยงานของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรม ได้ดำเนินการจัดการคุ้มครองป้องกันอนุรักษ์บำรุงรักษาฟื้นฟูส่งเสริมสร้างสรรค์เผยแพร่ศึกษาค้นคว้าวิจัยพัฒนาสืบทอดศิลปะและทรัพย์สินมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อธำรงคุณค่าและเอกลักษณ์ของความเป็นท้องถิ่นอันจะนำไปสู่การพัฒนา ที่ยั่งยืนของสังคมลุ่มแม่น้ำโขงและความมั่นคงของท้องถิ่นชุมชนตามแนวชายแดน โดยให้มีอำนาจหน้าที่และมีการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ^{๑๕๑}

๔. การปฏิบัติตนและมีความเชื่อว่าปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนของท่านเกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกติกาและรับฟังเสียงข้างเดียว เป็นบางส่วนและเป็นส่วนน้อยที่ประชาชนไม่ยอมรับในกติกาสาเหตุมาจากข้าราชการประจำบางส่วนไม่มีการวางตัวเป็นกลาง ผักใฝ่การเมืองช่วยหาเสียงบางครั้งลงมาเป็นหัวคะแนนเอง จึงทำให้ประชาชนที่ผู้ที่ยึดหลักความถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม ทำให้เกิดการโต้แย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เอนเอียงไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้ออกมาเรียกร้องกติกาในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ที่เขาไม่สนใจที่จะเรียกร้องความถูกต้อง เพราะคิดว่าจะเอาอะไรไปสู้กับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนคิดว่าถึงสู้ไปก็แพ้ ปลอบให้เป็นกฎของธรรมชาติ ดังนั้นจึงมีประชาชนสองฝ่ายที่คอยตรวจสอบถ้าหากอีกฝ่ายไม่ยึดตามกฎกติกา ก็จะออกมาเรียกร้อง^{๑๕๒}

๕. หน่วยงานของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรม ได้จัดพิธีมหามงคลรวมศาสนา เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าอยู่หัว ส่งเสริมการรวมพลังศาสนานิกชนทุกศาสนา แสดงความจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนตามแนวชายแดน มีจิตสำนึกที่ดีและตั้งใจปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนา เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรภาคเอกชน สร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนตามแนวชายแดน

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๒ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๓ วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๔ วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๕ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๕.

ลุ่มแม่น้ำโขงทั้งฝั่งไทย ลาว ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมสองฝั่งโขงที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์มาอย่างยาวนาน^{๑๕๓}

๖.การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ เป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากด้วยการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมตามแผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมการสร้างสินค้าและบูรณาการและบริการรูปแบบใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ตรงตามความต้องการของตลาด เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อส่งเสริมการสืบสาน รักษา ต่อยอดวัฒนธรรมไทย สู่ความยั่งยืนของชุมชนตามแนวชายแดน และนอกจากนั้นผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมชุมชนไทยได้รับการส่งเสริมการสร้างสินค้าและบริการรูปแบบใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้น เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน^{๑๕๔}

๗.วัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ การขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม เพื่อให้หน่วยงานทุกภาคส่วนตามแนวชายแดน ได้มีส่วนร่วมขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรม โดยมีเป้าหมายให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ได้ร่วมทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรม บุคลากรในหน่วยงานทุกภาคส่วน ร่วมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม นำหลักธรรมทางศาสนา หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และค่านิยมแบบไทย มาเป็นแนวทาง^{๑๕๕}

๘.การขับเคลื่อนนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดเลย เป็นนโยบายเพื่อสืบสานรักษาต่อยอดวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเลย เพื่อเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ผ่านการจัดนิทรรศการ การสาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนการนำทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายมาพัฒนาและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นการส่งเสริมการทำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจนำไปสู่การสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน^{๑๕๖}

๙.ให้หน่วยงานภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องและภาคเอกชน ตลอดจนประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม ได้ร่วมสืบสานรักษาต่อยอด วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเลยมีการเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ผ่านการจัดนิทรรศการ การสาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนการนำทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายมาพัฒนา ต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ จากผู้ผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาต่อยอดเกิดแนวคิดเกิดการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ สร้างรายได้และเกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับครอบครัว ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเครือข่ายที่ให้การสนับสนุน ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย สถานศึกษาเครือข่ายเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม เครือข่ายชุมชนคุณธรรม^{๑๕๗}

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๖ วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๗ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๘ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕๙ วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖๐ วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕.

๑๐. กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในเทศกาลวันมาฆบูชา เพื่อพัฒนาเป็นวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา โดยการรณรงค์ให้เด็ก เยาวชน ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นการปลูกฝังให้ผู้ปกครองเด็กเยาวชนและประชาชนได้ร่วมกันลดละเลิกอบายมุขปฏิบัติตนอยู่ในวิถีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมให้ศาสนิกชนได้ปฏิบัติตามค่านิยมของคนไทย สืบสานประเพณีวัฒนธรรมด้วยการเข้าวัดปฏิบัติธรรม ทำบุญตักบาตร เวียนเทียน จรจรโลงสังคมไทยให้เป็นสังคมที่ดีมีคุณธรรม จริยธรรมอย่างยั่งยืน โดยใช้มิติทางศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน^{๑๕๘}

๑๑. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์กลางของชุมชนโดยเน้นให้พระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอนให้เด็กและเยาวชนได้รับการอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ได้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และสนับสนุนให้วัดมีบทบาทในการปฏิบัติการกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์และเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนให้เป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตในสังคม ชุมชน ท้องถิ่นตลอดไป ผู้ร่วมกิจกรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ เกิดความรักความภูมิใจรู้คุณค่าว่าเป็นศูนย์กลางส่งเสริมการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งเป็นศูนย์รวมใจร่วมเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์^{๑๕๙}

๑๒. กิจกรรมขับเคลื่อนการเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาภายใต้กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนด้านศาสนศึกษา เป็นการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านศาสนศึกษา เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการอุทิศศาสนา เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ถูกต้อง เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ถูกต้อง ซึ่งสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลียบรวบรวมผลการดำเนินงานโครงการให้กรมศาสนาทราบ และนอกจากนั้นยังเป็นการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เว็บไซต์สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย และเพจสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย และผ่านสื่อสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเลย^{๑๖๐}

๑๓. ได้ส่งเสริมสนับสนุนศาสนทายาทสืบสานและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ภายใต้กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบสานและเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่กลุ่มคนต่างๆในสังคมโดยสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับพระภิกษุและสามเณร มีการถวายทุนการศึกษาแก่ภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษาอยู่ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ส่งเสริมสนับสนุนพระภิกษุสามเณรที่ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคมได้มีโอกาสศึกษาในระดับที่สูงขึ้นนอกจากนั้นเป็นการสร้างความร่มเย็นในสังคมด้วยการส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรได้เผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง พระภิกษุ สามเณรที่ได้รับทุนการศึกษา เป็นผู้ทดสอบบาลีสนามหลวงได้ตั้งแต่เปรียญธรรม ๓ ประโยคถึงเปรียญธรรม ๘ ประโยค^{๑๖๑}

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๖๕.

๑๔. จัดกิจกรรมจิตอาสารวมใจเพื่อคนทั้งมวลภายใต้โครงการปันน้ำใจ คนไทยไม่ทิ้งกัน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนในสถานการณ์แพร่ระบาด เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (โควิด๑๙) กลุ่มเปราะบาง ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ คนด้อยโอกาส และคนในกระบวนการยุติธรรม เพื่อจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคและยารักษาโรค เพื่อช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ เพื่อเป็นองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเชิงพุทธ ผู้ที่ได้รับผลกระทบได้รับความรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ คนด้อยโอกาสและคนในกระบวนการยุติธรรมผู้ได้รับผลกระทบได้รับมอบถุงปันน้ำใจ เครื่องอุปโภคบริโภคและยารักษาโรค ภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงเครือข่ายทางวัฒนธรรมได้ร่วมกันจัดกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ กิจกรรมจิตอาสาหรือกิจกรรมช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ^{๑๖๒}

๑๕. มีการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลยในการอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น เสริมสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการทางวัฒนธรรมให้แก่หน่วยงานเครือข่าย วัฒนธรรมและสภาวัฒนธรรมในระดับจังหวัด เป็นการส่งเสริมสนับสนุนดำเนินงานสภาวัฒนธรรมในระดับจังหวัด ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องให้มี ศักยภาพในการดำเนินงานวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาศักยภาพให้กับกลุ่ม คน ชุมชน องค์กรให้มีความรู้ความเข้าใจตระหนักถึงความสำคัญและสร้างแนวทางในการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมอนุรักษ์ ประเพณีและรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นระบบมีมาตรฐานยั่งยืนและมีคุณภาพ^{๑๖๓}

๔.๓.๔ บทบาทการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาารูปแบบวัฒนธรรมตามนโยบาย ชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน

๑. มีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนให้เห็นชัดเจน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลยร่วมกับสภาวัฒนธรรมประสานงานการจัด กิจกรรมการประชุมเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการ ประชุมตามกำหนดการจัดทำสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการให้สำนักงาน ปลัดกระทรวงวัฒนธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ^{๑๖๔}

๒. มีการวางแผนการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธภายในหน่วยงานที่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้จริง โดยมีเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย และผู้เกี่ยวข้องได้รับการ พัฒนาศักยภาพได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม ให้เกิดความรู้ความ เข้าใจในการทิศทางการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินงานด้านอนุรักษ์ สืบสาน ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตลอดจนกิจกรรมด้านการส่งเสริมงานประเพณีวัฒนธรรมอื่นๆ ใน พื้นที่ตามแนวชายแดนจังหวัดเลยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาในทุกมิติ ข้าราชการ

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๖๕.

พนักงาน/ลูกจ้างสังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย และเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย ตลอดจนหน่วยงานเอกชน พ่อค้าประชาชนคนทั่วไป^{๑๖๕}

๓. หน่วยงานของท่านได้รับความร่วมมือ ในการปฏิบัติการตามแผนการพัฒนาวัฒนธรรม ตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธภายในชุมชน สำนักงานวัฒนธรรมได้รับความร่วมมือกับชุมชนโดยศึกษา แนวทางของเอกสารที่เกี่ยวข้องการเอื้ออำนวยวัสดุอุปกรณ์และสถานที่เพื่อจัดทำโครงการโดยมี นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ๑๐๐ คน นักท่องเที่ยวและประชาชนมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ สืบทอดพระพุทธศาสนา ตลอดทั้งเกิดการสร้างรายได้ในชุมชน วัด/ศาสนสถาน โบราณสถาน มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในวิถีพุทธ^{๑๖๖}

๔. การติดตามแผนการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนทำให้ เกิดการบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างวัด ศาสนสถาน ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ เพื่อเป็นเครือข่าย ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในมิติศาสนาอย่างยั่งยืนตลอดทั้งเกิดการสร้างรายได้ในชุมชน และเกิดการอนุรักษ์สืบทอดพระพุทธศาสนาและปฏิบัติศาสนกิจนำหลักธรรมทางศาสนาไปสู่การ ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน^{๑๖๗}

๕. มีการประเมินผลการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธครอบคลุมทุกคน ภายในชุมชนตามชายแดนเนื่องจากได้รับประโยชน์จากการสนับสนุนให้มีแนวทางหรือแผนการบูรณา การของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในจังหวัดและสร้างความเท่าเทียมในการแสวงหาโอกาสบนพื้นฐาน ของการพัฒนาการท่องเที่ยวในมิติศาสนาอย่างยั่งยืน เกิดการสนับสนุนและส่งเสริมให้วัด ศาสนสถาน โบราณสถาน ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่^{๑๖๘}

๖. การนำเสนอผลการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธภายในชุมชนตามแนว ชายแดนอย่างโปร่งใสเนื่องจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ดูแล และส่งเสริมด้านประเพณีวัฒนธรรม ดังนั้นจึงมีระเบียบและขั้นตอนในการพัฒนาวัฒนธรรมตาม นโยบาย เช่น มีการศึกษาแนวทางการดำเนินงานโครงการและขออนุมัติโครงการ มีแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินงาน มีการประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน จัดทำ แผนการดำเนินงาน และรายงานผลการดำเนินงาน จัดสรรเงินอุดหนุนให้วัด ศาสนสถาน เพื่อเป็น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการต่างๆ ^{๑๖๙}

๗. มีการประชาสัมพันธ์การพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธภายในชุมชนตาม แนวชายแดนโดยการประชุมที่เน้นความสุจริตใน หน่วยงานเป็นสิ่งสำคัญ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีการจัดการออกเป็นหนังสือราชการ ประชาสัมพันธ์ ผ่านทางกลุ่มไลน์ ศาสนา สวจ.เลย และกลุ่มไลน์ ศูนย์ (ศพออ.)และกลุ่มไลน์ พลังบวร ประชาสัมพันธ์ผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดเลย มีหน่วยงานเครือข่ายให้การสนับสนุน บ้าน วัด โรงเรียน หน่วยงานราชการในเขตพื้นที่^{๑๗๐}

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๕.

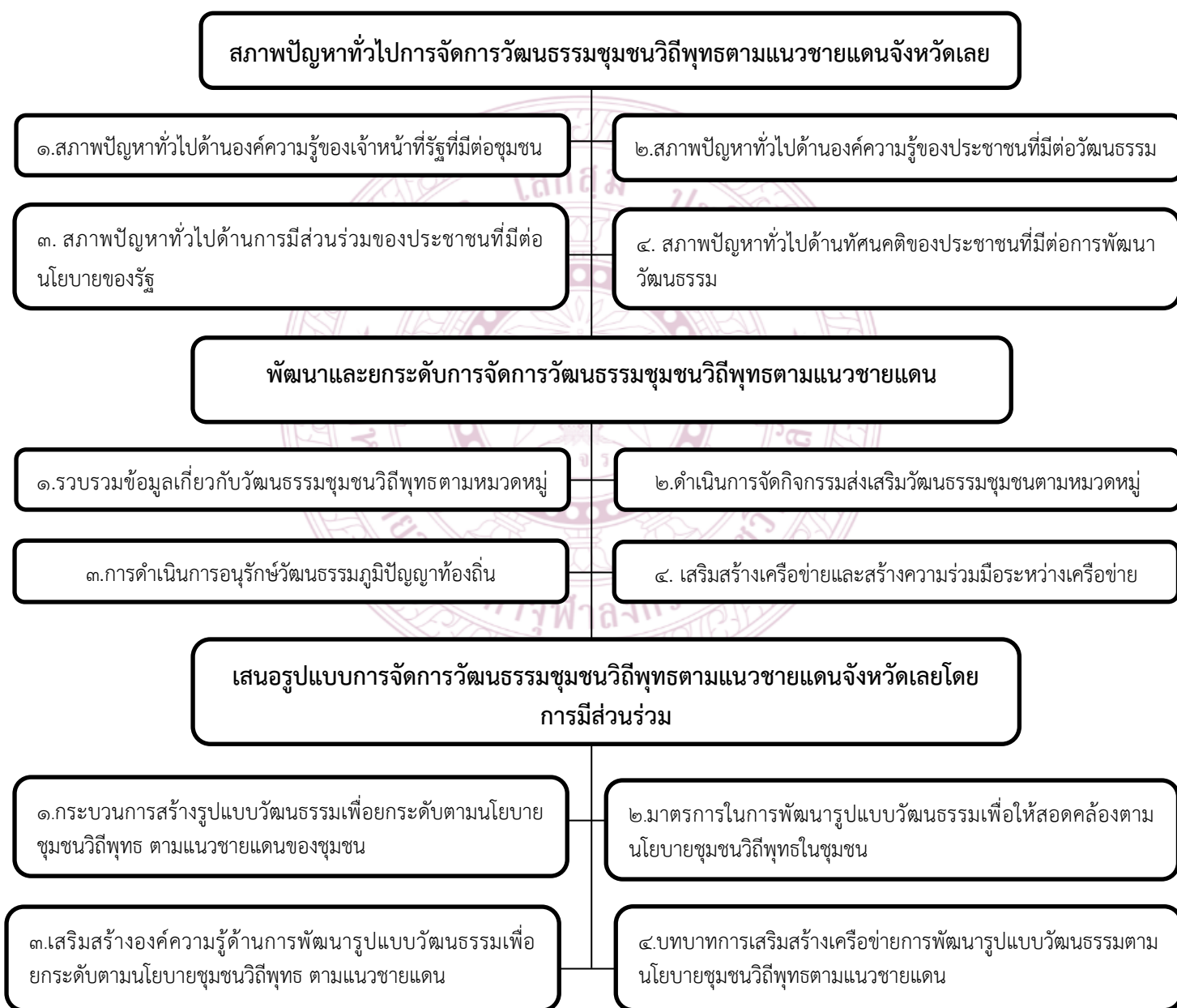
^{๑๖๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๕.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๕.

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๒) เพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย และ ๓) เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอผังแผนภาพ ต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย

๑.สภาพปัญหาทั่วไปการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย

ประชาชนในจังหวัดเลยมีการตื่นตัวในทางด้านวัฒนธรรมแต่ขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมจึงทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตนเองส่งผลให้ประชาชนไม่สนใจติดตามการปฏิบัติงานของฝ่ายข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ประชาชนในจังหวัดเลย ตามแนวชายแดน ทั้ง ๔ อำเภอ เป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลเชิงลึก ประชาชนมีความตื่นตัวในทางด้านวัฒนธรรมก็จริง แต่ประชาชนในพื้นที่ทั้งหมดส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในทางวัฒนธรรมจึงทำให้ประชาชนมองวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ไกลตัว ทั้งที่ความเป็นวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวมากที่สุด เพราะกิจวัตรประจำวันทุกคนล้วนพบเจอในทางวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะฉะนั้นประชาชนจะคลุกคลีในเรื่องวัฒนธรรมทุกระดับ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เนื่องจาก ปัญหาและอุปสรรคที่ประชาชนจะพบเจอและมีความคุ้นเคยมาก คือ ปัญหาพฤติกรรมและความเชื่อของประชาชนยังขาดการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นโดยกว้าง เพราะระบบราชการมีการยึดหลักระบบอุปถัมภ์ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและไม่ศรัทธาในชุมชนวิถีพุทธ นำมาซึ่งทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวในวัฒนธรรม แต่ขาดความรู้ในระบบประชาธิปไตยที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือขับเคลื่อนวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมในทางนโยบายการพัฒนาวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

ถึงแม้สภาพทั่วไปของประชาชนจะสร้างความสามัคคีในหมู่คณะได้เป็นอย่างดี แต่ยังขาดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในทางการขับเคลื่อนวัฒนธรรมวิถีพุทธ กล่าวคือ เนื่องจากประชาชนในเขตตามแนวชายแดนทั้ง ๔ อำเภอ ประชาชนยังมีความยากจนจึงทำให้เกิดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางสังคมในชนบท ประชาชนตามแนวชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงทั้ง ๔ อำเภอ ผู้ที่มีรายได้น้อยหรือครอบครัวที่ยากจนต่างก็ยินยอมปฏิบัติตามผู้นำที่มีรากฐานทางฐานะที่ดีกว่าเนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจยังยากจนอยู่ ส่งผลให้ประชาชนยังขาดการสร้างจิตสำนึกให้เลื่อมใสในระบอบการพัฒนาการขับเคลื่อนวัฒนธรรมโดยแท้จริง และนอกจากนั้นข้าราชการบางกลุ่มยังทำงานไม่สนองความต้องการของประชาชน เช่น ยังทำงานเข้าขามเย็นขาม ขาดความรวดเร็ว ทำให้ประชาชนเบื่อหน่ายในระบบราชการ ข้าราชการประจำยังทำงานสนองนโยบายของนักการเมืองมากกว่าประชาชน ส่งผลให้ประชาชนขาดความรู้ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมตามท้องถิ่นตนเอง ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีความใกล้ชิดกับหน่วยงานของรัฐและผู้นำทางศาสนา เช่น โรงเรียน วัด กลุ่มผู้นำชุมชน และภาคประชาชน ทำให้ประชาชนไม่สนใจเข้าร่วมอบรมในกิจกรรมต่างๆที่ทางหน่วยงานรัฐจัดขึ้น

เมื่อประชาชนไม่ได้ผ่านการอบรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมการให้ความรู้ในทางการพัฒนาวัฒนธรรมของหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้ประชาชนขาดทักษะการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ขาดการเคารพการตัดสินใจร่วมกัน เพราะประชาชนยังมองระบบการพัฒนาหรือการขับเคลื่อนวัฒนธรรมและการยกระดับการพัฒนานโยบายเชิงพุทธเป็นระบบอุปถัมภ์ข้าราชการถ้อยศถิสศักดิ์ และประชาชนยังมองว่าเป็นเรื่องของหน่วยงานราชการเท่านั้นที่มีอำนาจในการขับเคลื่อนเรื่องดังกล่าว ทำให้ประชาชนไม่มีความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความศรัทธาในการขับเคลื่อนพัฒนาวัฒนธรรม ส่งผลให้ประชาชนไม่มีความสนใจในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายข้าราชการและผู้นำของชุมชน ทำให้กลุ่มข้าราชการบางกลุ่มและกลุ่มผู้นำชุมชนบางกลุ่มทำงานตามอำเภอใจ ไร้การ

ตรวจสอบจากภาคประชาชน ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ถึงแม้ประชาชนจะมีความตื่นตัวในทางวัฒนธรรม แต่ในหลักความเป็นจริงประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม หน่วยงานภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องมีความพยายามผลักดันให้ประชาชนในท้องถิ่นของตนเองเข้ามามีส่วนร่วมในทางด้านการพัฒนาและยกระดับนโยบายในการพัฒนาวัฒนธรรมให้มากที่สุด โดยกำหนดนโยบายให้ข้าราชการประจำพบปะประชาชนให้ความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของประชาชน ถึงแม้จะขอความร่วมมือให้กลุ่มนายทุนเข้ามาขับเคลื่อนก็ตามที แต่ก็ไม่พ้นกลุ่มผลประโยชน์ที่ถือโอกาสเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกิจกรรมทางการวัฒนธรรมในการพบปะประชาชนในพื้นที่ ส่งผลทำให้ประชาชนเข้าไม่ถึงการบริการทางด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

๒. พัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน

เนื่องจากสภาพพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายวิถีพุทธนั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้อย่าง สืบเนื่องจากกำลังคนที่ไม่มีความชำนาญการเฉพาะด้านส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ บางครั้งชุมชนต้องการโดยอาศัยกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นผลมาจากขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อต่างๆ ของชุมชน บนพื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรม ศาสนา วัฒนธรรม ตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมภายในชุมชน รวมถึงการรักษาทรัพยากรส่วนรวมของชุมชนผสมผสานกับการตั้งกฎกติกา เพื่อดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในป่า ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมกระบวนการจัดการป่าชุมชน การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการใช้กระบวนการวิจัยช่วยสนับสนุนเชื่อมโยงกิจกรรมของป่าชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ บางพื้นที่ต้องส่งกำลังของเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญการเฉพาะด้านไปช่วย จึงทำให้การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่นั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้อย่าง ประกอบกับผู้ที่มาช่วยปฏิบัติราชการแทนไม่ใช่คนในพื้นที่ด้วย ทำให้ส่วนหนึ่งย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมและอีกส่วนหนึ่งย้ายไปอยู่หน่วยงานอื่นซึ่งไม่ใช่หน่วยงานที่มีความใกล้เคียง เช่น ย้ายไปอยู่ในสังกัดเทศบาลเมือง ฯลฯ เมื่อย้ายออกไปแล้วจากต้นสังกัดเดิมก็ไม่มีกำลังอัตรามาทดแทนให้ ทำให้กำลังพลของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่หลักจะขาดแคลนเป็นจำนวนมาก

การรับรู้การตรวจสอบความถูกต้องเกี่ยวกับการสอดส่องดูแลการพัฒนาวัฒนธรรมจากหนังสือราชการ อาจจะเป็นไปได้ในลักษณะการแจ้งเหตุหรือเบาะแสเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านวัฒนธรรม ซึ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นและการปกครองในส่วนภูมิภาคจะมีความใกล้ชิดกับชาวบ้าน โดยเฉพาะเยาวชนจะมีโรงเรียนในสังกัด ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ที่ใกล้ชิดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทางเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นจุดศูนย์กลางทางด้านการเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ถ้าหากจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน และโรงเรียน หรือกิจกรรมอื่น ๆ จะต้องให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อที่จะได้มีความสอดคล้อง เข้าใจในหลักการพัฒนาวัฒนธรรม

ปัจจุบันการรับรู้ของประชาชนบางที่บางแห่งยังขาดภาวะผู้ตามที่ดีที่ไม่สามารถจะเป็นแบบอย่างที่ดีได้ จึงควรที่จะสร้างจิตสำนึกให้เกิดภาวะผู้ตามก่อน ต้องเคารพกฎระเบียบวินัย มีกระบวนการด้านกาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งทั้งหมดล้วนจะเกิดขึ้นก็ต้องอาศัย

การสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นหรือหน่วยงานทางราชการทั้งสิ้น ที่จะเห็นดีเห็นงามตามลักษณะของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะในฐานะที่เป็นนายกเทศมนตรีการเข้ามาสมัยแรก ๆ ต้องยอมรับว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางด้านการพัฒนาวัฒนธรรมน้อยมาก จึงทำให้ประชาชนบางกลุ่มบางส่วนไม่มีความสนใจและไม่ได้รับความรู้จากสื่อโฆษณาต่างๆ ในด้านการพัฒนาวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง

การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาวัฒนธรรมกับบุคคลอื่นโดยสุจริต ส่วนใหญ่แล้วประชาชนเมื่อพบปะพูดคุยกับคนที่ไม่รู้จักกันจะไม่ค่อยเปิดเผยข้อมูลมากนัก เนื่องจากเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ควบคุมและดูแลในปัจจุบัน ได้แบ่งข้างและแบ่งสีกันอย่างชัดเจน จึงทำให้ประชาชนไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลที่แน่ชัดว่าตนเองชอบนโยบายการขับเคลื่อนวัฒนธรรมแบบไหนระหว่างประชาธิปไตยกับเผด็จการอำนาจนิยม จะเปิดเผยและแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเมืองที่แน่ชัดก็ต่อเมื่อได้พูดคุยกันมีความเคยชินกันพอสมควร กล้าที่จะเล่าเรื่องของตนเองให้อีกฝ่ายได้รับทราบถึงความลึกต้นหน้างานก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เอื้ออำนวย

ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมสำหรับประชาชนโดยให้สำนักพุทธศาสนาและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นเจ้าของเรื่องในการขับเคลื่อนการพัฒนาวัฒนธรรม มีการสอดแทรกด้านคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในกิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นโดยลงพื้นที่อย่างจริงจัง ภายใต้การนำของหน่วยงานด้านพุทธศาสนา ให้สำนักงานพุทธศาสนาเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมในการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความรู้ด้านการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในนโยบายชุมชนวิถีพุทธอย่างแท้จริงที่เป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้ ให้ผู้นำท้องถิ่นทุกส่วนงานที่มีความเกี่ยวข้องลงพื้นที่ตรวจสอบสำรวจประชาชนผู้ที่มีความต้องการอยากจะทำพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมถึงระดับชาติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จริงจังแล้วนำมาสู่กระบวนการจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมขึ้นในชุมชนและท้องถิ่นนั้น โดยเชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายท้องถิ่น จารัตประเพณีในท้องถิ่นนั้นๆ มาบรรยายหรือให้ความรู้แก่ประชาชน

การใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นจุดแข็งให้เป็นโอกาสในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรม ผ่านการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มบุคลากรเทศบาลมาเพิ่มเติมและเรียนรู้ มาศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักการในการโน้มน้าวคนอื่นให้มองการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องสาธารณะสืบไป และตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่อย่างถูกต้องตรงต่อธรรม ข้อมูลข่าวสารทางราชการควรเปิดเผยให้ประชาชนสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ด้านวัฒนธรรมอย่างเปิดเผย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่การให้บริการข้อมูลสามารถพัฒนาด้านเทคโนโลยีวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเป็นหลักประกันให้ประชาชนผู้ที่มีความสนใจข้อมูลที่สำคัญทันต่อเหตุการณ์

ประชาชนในชุมชน รวมถึงคนในหมู่บ้านมีความสนใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมการเมืองในชุมชนตนเอง ผู้นำชุมชน ผู้นำหมู่บ้านเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมการเมืองในชุมชนโดยจัดให้มีการรวมกลุ่มกันสานต่อในเรื่องเศรษฐกิจชุมชนทั้งขนาดกลางและขนาดย่อม นอกจากนั้นยังขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้านหรือในชุมชนเป็นหูเป็นตาช่วยเหลือดูแลกันภายในหมู่บ้านหากพบเห็นคนแปลกหน้าเข้ามาในหมู่บ้านให้แจ้งต่อกรรมการหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชน

เมื่อพบเห็นการค้ายาเสพติดภายในหมู่บ้าน ให้แจ้งต่อผู้นำชุมชนหรือถ้าหากไม่สะดวกก็ร้องเรียนเป็นส่วนตัว เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมประจำหมู่บ้านให้สังคมในชุมชนเป็นสังคมที่เข้มแข็ง และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ความรู้จากสื่อวิทยุ ผู้นำบางท่านมีความรู้มากแต่ไม่สามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาปรับใช้กับประชาชนของตนเองได้เพราะผู้นำบางท่านยังไม่รู้ถึงบริบทของความต้องการของประชาชนว่ามีการกำหนดทิศทางไปในลักษณะไหน ฉะนั้นผู้นำต้องมีความเข้าใจทิศทางของประชาชนเป็นหลักก่อนจึงจะสามารถพัฒนาตามที่ตนเองกำหนดได้ คำนี้ถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน คติวิเคราะห์อย่างรอบคอบมีวิสัยทัศน์คำนึงถึงบ้านเมืองชุมชนตนเองเป็นหลัก แยกแยะความถูกต้อง ยึดหลักความเสมอภาคเท่าเทียมกันภายในสังคม เลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตยเป็นที่ตั้ง กล้าเผชิญกับความจริง มองประชาชนเป็นเจ้านายเสมอ พร้อมทั้งจะพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองได้ตลอดเวลา และความรู้จากสื่อวิทยุเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องสามารถพัฒนาและส่งเสริมให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างถูกต้องและแม่นยำสามารถตรวจสอบได้

ประชาชนในชุมชนรวมถึงคนในหมู่บ้านมีความรู้จากสื่อโทรทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ การกระตุ้นเพื่อการพัฒนาจริยธรรมด้านกายสุจริตอยู่ที่การสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณภาพซึ่งมุ่งเน้นไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้กับเยาวชนและประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ คือการกระตุ้นด้วยการใช้ระบบการศึกษาจะเป็นการลงทุนที่ได้ผลในทางปฏิบัติมากที่สุด เพราะเป้าหมายมิได้มองเพียงแค่ภาคทฤษฎีที่ไม่สามารถจะนำมาพัฒนาจริยธรรมให้กับประชาชน แต่การกระตุ้นทางศึกษาตามหลักสูตรที่ควรจะเป็น อย่างเช่น วิชาความเป็นพลเมืองที่ดี วิชาศีลธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาจะช่วยให้การพฤติกรรมทางกายของประชาชนเกิดความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการกระตุ้นให้เกิดการปลูกฝังเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีตั้งแต่เด็กเล็กๆ ซึ่งอาจจะเริ่มที่ศูนย์เด็กเล็กที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและค่อยขยายไปสู่กลุ่มประชาชนอื่น ๆ ต่อไปเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติต่อกฎหมายเลือกตั้งให้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับต่างๆ

ประชาชนในหมู่บ้านมีการสนทนาเรื่องวัฒนธรรม ซึ่งมีตั้งแต่ระดับผู้นำชุมชน คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้สูงอายุ และเยาวชน ดังนั้น ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในเรื่องของการสร้างพฤติกรรมใหม่ ๆ เกี่ยวกับเรื่องประเพณีวัฒนธรรม จึงเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีของเยาวชนและประชาชนทั่วไป จากการเป็นต้นแบบของผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่นั้น และป้องกันค่านิยมที่ผิด ๆ เช่น การสนทนาเรื่องวัฒนธรรมที่ส่งผลด้านลบต่อชุมชน เช่น คุยเรื่องการสร้างวัฒนธรรมในทางการเมืองที่เป็นด้านลบ เช่น การซื้อเสียง มีการโน้มน้าวให้เชียร์พรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ มีการตั้งกลุ่มสนทนาทางวัฒนธรรม ประชาชนได้รับข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะกลุ่มวัยกลางคน ส่งผลให้กลุ่มที่มีความรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรม คือคนรุ่นเก่าไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้เนื่องจากไม่มีทักษะในการใช้เครื่องมือสื่อสาร ความรู้ความเข้าใจของปราชญ์ชาวบ้านจึงไม่ปรากฏพบเห็นมากเท่าที่ควร

๓. เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยมีส่วนร่วม

กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนประชาชนจะเล็งเห็นความสำคัญในกระบวนการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผ่านกระบวนการชักจูงจากผู้นำชุมชน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนกลุ่มแม่บ้าน เมื่อมีผู้นำชุมชนต่างๆ ได้ออกมาขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้านหรือในท้องถิ่นที่ตนเองอยู่ก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะประชาชนมีความเชื่อที่ว่าเมื่อพลังของประชาชนที่ออกมาขับเคลื่อนในการสร้างนโยบายการพัฒนาชุมชนมีคนจำนวนมากจะเป็นการดี ซึ่งการยอมรับในกติกาการแสดงความคิดเห็นจะนำมาซึ่งได้ตัวแทนที่มาจากเสียงประชาชนโดยแท้จริงและนอกจากนั้นคนส่วนมากก็จะให้การเคารพเสียงส่วนน้อย

มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ การประชุมประชาคม การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างเสริมความเข้าใจและปรับทัศนคติชาวบ้านในชุมชนระดับแกนนำ สรรหาผู้นำทั้งทางการและผู้นำธรรมชาติ พัฒนาศักยภาพโดยฝึกอบรม/ศึกษาชาวบ้านในชุมชนกระบวนการจัดทำแผน การแปลงแผนสู่การปฏิบัติ รวมทั้ง การบูรณาการงบประมาณจากทุกแหล่งให้มุ่งไปสู่เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์เสริมความเข้มแข็งให้กับกลไกอำนวยการและกลไกปฏิบัติการ ให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาการพัฒนามาตรการสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพและทันเวลากับการปฏิบัติการ เช่น งานวิชาการ งานประเมินผล งานพัฒนาบุคลากร การเสริมประสิทธิภาพและพัฒนา กลไกเฝ้าระวังระดับพื้นที่

การสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นการจัดทำทะเบียนวัตถุโบราณในพิพิธภัณฑ์ จัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการประชุมวางแผน บอกแนวทางเพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ แก่นักวิชาการวัฒนธรรมและผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการลงพื้นที่สร้างความเข้าใจกับชุมชน มีการรายงานผลการดำเนินงาน ประชาชนตามแนวชายแดนและในท้องถิ่นใกล้เคียงตลอดจนนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ความสำคัญ รู้จักวิถีชีวิต รู้ถึงคุณค่าประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น สร้างความภาคภูมิใจและจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น

บทบาทการสร้างการพัฒนาวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลยร่วมกับสภาวัฒนธรรมประสานงานการจัดกิจกรรมการประชุมเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการประชุมตามกำหนดการจัดทำสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการให้สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ มีการวางแผนการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธภายในหน่วยงานที่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้จริง โดยมีเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในทิศทางการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินงานด้านอนุรักษ์ สืบสานประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนกิจกรรมด้านการส่งเสริมงานประเพณีวัฒนธรรมอื่นๆ ในพื้นที่ตามแนวชายแดนจังหวัดเลยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาในทุกมิติ ข้าราชการ พนักงาน/ลูกจ้างสังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย และเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย ตลอดจนหน่วยงานเอกชน พ่อค้าประชาชนคนทั่วไป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๒) เพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๓) เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม ทีมวิจัยจึงใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนซึ่งประกอบด้วย ทีมวิจัย ที่ปรึกษา ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชน เรียนรู้ปัญหา วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาและทดลองปฏิบัติการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วยกลุ่ม ๑) กลุ่มผู้นำชุมชน ๒) กลุ่มผู้นำศาสนา ๓) กลุ่มนักพัฒนาชุมชน ๔) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาครัฐ ๕) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม ๕) กลุ่มภาคประชาชน ๖) กลุ่มภาคีเครือข่ายด้านวัฒนธรรม และ ๗) กลุ่มอื่นๆที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๖๐ รูปหรือคน เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนตามแนวชายแดน เพื่อนำไปพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ โดยการนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ พร้อมทั้งนำเสนอผลสรุปการวิจัยและอภิปรายผลต่อไป

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทำให้ผู้วิจัยสามารถตอบปัญหาการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” ได้ดังนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย

๑. สภาพปัญหาทั่วไปด้านองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อชุมชน เนื่องจากสภาพพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายวิถีสันติสุขนั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้ยาก สืบเนื่องมาจากกำลังคนที่ไม่มีความชำนาญการเฉพาะด้านส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ บางพื้นที่ต้องส่งกำลังของเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญการเฉพาะด้านไปช่วย จึงทำให้การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่นั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้ยาก การจะพัฒนาเจ้าหน้าที่วัฒนธรรมตามนโยบายวิถีสันติสุข จึงเป็นไปค่อนข้างยากกว่าหน่วยงานอื่น หากกำลังพลส่วนที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ตามทุรกันดารจะเข้ารับการศึกษาฝึกอบรม ต้องมีกำลังเจ้าหน้าที่มาทำหน้าที่ทดแทน ในการที่จะพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่นั้นๆ หากเป็นไปได้ก็ควรที่จะพัฒนาตั้งแต่การรับสมัครคนที่จะสอบแข่งขันไปเป็นเจ้าหน้าที่เฉพาะด้านมีความรู้ความสามารถด้านต่างๆที่ได้กำหนดไว้ ส่วนความแตกต่างระหว่างสภาพพื้นที่การปฏิบัติงานปัญหาของเจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัด ในแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกันไป เช่น ในพื้นที่ชายแดนจะมี

ภูเขาล้อมรอบก็จะมีปัญหาอีกรูปแบบหนึ่ง ปัญหาด้านเชิงพื้นที่ในเมืองก็จะเป็นปัญหาอีกรูปแบบหนึ่ง ปัญหาชุมชนเทศบาลที่อยู่นอกเมืองก็จะเป็นปัญหาอีกรูปแบบหนึ่ง ปัญหาทางพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่นอกเมืองก็จะมีปัญหาอีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น การแก้ปัญหของเจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัดนั้นย่อมต้องแก้ปัญหเป็นพื้นที่ ๆ ไป พื้นที่ทางไกลทุรกันดาร จะมีปัญหาเรื่องยาเสพติด ปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่ ปัญหาของหนีภาษี จะต้องนำพาเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่มาฝึกอบรมในเรื่องของการส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับแหล่งชุมชนต่างๆในด้านประเพณี วัฒนธรรม และอีกปัญหาด้านการตัดไม้ทำลายป่า โดยเฉพาะไม้พยูงซึ่งเป็นไม้ที่มีราคาแพง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการส่งเสริมและพัฒนาด้านวัฒนธรรมตามเขตแนวชายแดนอย่างมาก

ดังนั้นการพัฒนาหรือการขับเคลื่อนวัฒนธรรมมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการฝึกให้เจ้าหน้าที่ด้านวัฒนธรรมจังหวัดให้มีความรู้ความเข้าใจถึงบริบทตามแนวชายแดนของจังหวัดเลยให้มาก ควรเอาเจ้าหน้าที่ด้านวัฒนธรรมและการเจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องในพื้นที่มาเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพด้านการสร้างนวัตกรรมที่หลากหลายในด้านการพัฒนา วัฒนธรรม การฝึกอบรมการรักษาวินัยวัฒนธรรมและการคงไว้ซึ่งหลักจารีตประเพณีอย่างเอนเอียงไปกับสื่อสมัยใหม่ที่จ้องจะทำลายในประเพณีวัฒนธรรมด้านความเชื่อต่างๆ การพัฒนาวัฒนธรรมตามแนวชายแดนมักเป็นไปในรูปแบบการส่งเสริมในประเพณีวัฒนธรรมที่แต่ละพื้นที่เคยสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน มีรูปแบบการพัฒนาในด้านสื่อต่างๆให้ทันต่อเหตุการณ์และประชาชนตลอดจนผู้ให้ความสนใจมีนักท่องเที่ยวหรือบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจจริงๆที่จะศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวประเพณีวัฒนธรรมต่างๆนั้นก็จะติดตามสื่อต่างๆที่ทางวัฒนธรรมจังหวัดได้ให้เป็นนโยบายในการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ เช่น โครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ วรรณคดี สร้างการรับรู้ เพื่อการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ เช่น มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้ศิลปินพื้นบ้านและเครือข่ายด้านวัฒนธรรมได้มีพื้นที่ในการจัดแสดงผลงานด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

๒. สภาพปัญหาทั่วไปด้านองค์ความรู้ของประชาชนที่มีต่อวัฒนธรรม ปัจจุบันการรับรู้ของประชาชนบางที่บางแห่งยังขาดภาวะผู้ตามที่ดีไม่สามารถจะเป็นแบบอย่างที่ดีได้ จึงควรที่จะสร้างจิตสำนึกให้เกิดภาวะผู้ตามก่อน ต้องเคารพกฎระเบียบวินัย มีกระบวนการด้านกาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งทั้งหมดล้วนจะเกิดขึ้นก็ต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นหรือหน่วยงานทางราชการทั้งสิ้น ที่จะเห็นดีเห็นงามตามลักษณะของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะในฐานะที่เป็นนายกเทศมนตรีการเข้ามาสมัยแรก ๆ ต้องยอมรับว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางด้านการพัฒนาวัฒนธรรมน้อยมาก จึงทำให้ประชาชนบางกลุ่มบางส่วนไม่มีความสนใจและไม่ได้รับความรู้จากสื่อโฆษณาต่างๆ ในด้านการพัฒนาวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง มองภาพรวมถึงการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวัฒนธรรมตามแนวชายแดนเพราะโดยส่วนใหญ่มีนโยบายเน้นเรื่องโครงสร้างพื้นฐานความสะดวกสบาย การก่อสร้างถนนหนทางเป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้มองมิติการพัฒนาคน จิตใจคน เมื่อเปลี่ยนผู้นำคนใหม่จะต้องมาสร้างแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการพัฒนาวัฒนธรรมในทุกระดับกันใหม่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการขับเคลื่อนวัฒนธรรม โดยใช้สื่อต่างๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้นำท้องถิ่น จะต้องมองไปที่พื้นฐานสำคัญที่สุดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพราะไม่ได้มีผู้นำเพียงผู้เดียวที่สามารถเป็นต้นแบบทางด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการขับเคลื่อนวัฒนธรรมโดยใช้สื่อต่างๆ สำหรับปัญหาหลักก็คือการผลัดเปลี่ยนกันตำแหน่งของผู้นำที่มีความ

เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่มีความต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาทำให้นโยบายต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามตัวบุคคลมากกว่าหลักการ ทำให้การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อสื่อต่างๆเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งประชาชนยังขาดระบบพัฒนาที่ชัดเจน สนับสนุนการตื่นตัวของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามชุมชนวิถีพุทธโดยให้การมีส่วนร่วมจะต้องให้ความสำคัญที่ตัวของผู้นำมาอันดับแรก ๆ เพราะสภาพปัญหาส่วนใหญ่มาจากผู้นำองค์กร หากสามารถจะสร้างจิตสำนึกด้านการตื่นตัวในทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ก็ควรที่จะมองไปถึงความประพฤติด้านพื้นฐานของการทำงานที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ เช่น การแต่งกาย จะต้องเป็นตัวอย่างแก่ประชาชน เพราะผู้นำในระดับท้องถิ่นรวมถึงผู้นำชุมชนตลอดจนข้าราชการทุกส่วนงาน การวางตัวให้ประชาชนนับถือและศรัทธาในการเมืองก็ต้องแต่งกายให้เรียบร้อยหรือข้าราชการประจำเป็นระเบียบทั่วทั้งองค์กรให้เกิดความพร้อมเพรียงกัน การส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมด้านการรับรู้ของประชาชนจะเกิดแรงศรัทธาและให้การเคารพให้ความร่วมมือ การขับเคลื่อนการพัฒนาวัฒนธรรมของประชาชนในจังหวัดเลย โดยการนำของผู้นำท้องถิ่นต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์สามารถมองทะลุอุปสรรคในการปกครอง สร้างความน่าเชื่อถือแก่ประชาชนในท้องถิ่น หากผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดีประชาชนก็จะกระทำตามเป็นไปตามหลักการปกครองของเบื้องบนขึ้นมา ผู้นำจะต้องเป็นผู้จริง ๆ และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม โดยคำนึงถึงความสุขของประชาชนที่อยู่ในชุมชนเขตปกครองของตนเองรับฟังความคิดเห็นที่มีความต่าง ทั้งทัศนคติ ความเชื่อ ความรับผิดชอบความคุ้มค่าที่สังคมตามแนวชายแดนพึงจะได้รับ

๓. สภาพปัญหาทั่วไปด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อนโยบายของรัฐ การตรวจสอบความถูกต้องเกี่ยวกับการสอดส่องดูแลการพัฒนาวัฒนธรรมจากหนังสือราชการ อาจจะไปในลักษณะการแจ้งเหตุหรือเบาะแสเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านวัฒนธรรม ซึ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นและการปกครองในส่วนภูมิภาคจะมีความใกล้ชิดกับชาวบ้าน โดยเฉพาะเยาวชนจะมีโรงเรียนในสังกัด ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ที่ใกล้ชิดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทางเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางทางด้านการเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ถ้าหากจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน และโรงเรียน หรือกิจกรรมอื่น ๆ จะต้องให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อที่จะได้มีความสอดคล้อง เข้าใจในหลักการพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งการเข้าถึงนโยบายของรัฐทำให้ประชาชนยังขาดความรู้และทักษะในการเข้าถึงข้อมูล การมีส่วนร่วมในการคัดค้านคุณสมบัติของผู้นำที่จะเข้ามาบริหารจัดการการขับเคลื่อนการพัฒนาวัฒนธรรมตามแนวพุทธ นอกจากกฎหมาย เทศบัญญัติ พันธกิจ และนโยบายที่กำหนดขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือให้บรรดากลุ่มผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรมแล้วนั้น ประชาชนในพื้นที่ก็ต้องคอยสอดส่องดูแลการกระทำผิดของผู้ที่จะอาสาสมัครเข้ามา โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนักการเมืองที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามซึ่งกันและกันที่จะคอยจับผิดฝ่ายตรงข้ามที่กระทำผิดกฎหมาย ซึ่งในการกิจของประชาชนโดยตรงนั้น จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการออกมาใช้สิทธิตามที่ได้รับมอบหมาย การมีส่วนร่วมเพื่อปกป้องวัฒนธรรมอันดีงามของประชาชนในพื้นที่ตามแนวชายแดนประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลยยังขาดการอบรมการให้ความรู้ด้านกฎหมายมากเท่าที่ควร จึงทำให้ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในระบบกฎหมายอย่างแท้จริง เมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายขึ้นประชาชนโดยทั่วไปก็จะไม่ใส่ใจ จะปล่อยให้เป็นการอำนางหน้าของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายเข้ามาจัดการกันเอง และอีกอย่างก็กลัวผลที่จะตามมาจะเกิดขึ้นกับครอบครัว

ตนเอง จึงไม่คิดที่จะสนใจในการติดตามการกระทำคามผิดกฎหมายของนักการเมือง ข้าราชการประจำ ตลอดจนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในด้านวัฒนธรรมต่างๆ

๔. สภาพปัญหาทั่วไปด้านทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัฒนธรรม การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาวัฒนธรรมกับบุคคลอื่นโดยสุจริต ส่วนใหญ่แล้วประชาชนเมื่อพบปะพูดคุยกับคนที่รู้จักกันจะไม่ค่อยเปิดเผยข้อมูลมากนักเนื่องจากเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ควบคุมและดูแลในปัจจุบัน ได้แบ่งข้างและแบ่งสีกันอย่างชัดเจน จึงทำให้ประชาชนไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลที่แน่ชัดว่าตนเองชอบนโยบายการขับเคลื่อนวัฒนธรรมแบบไหนระหว่างประชาธิปไตยกับเผด็จการอำนาจนิยม จะเปิดเผยและแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเมืองที่แน่ชัดก็ต่อเมื่อได้พูดคุยกันมีความเคยชินกันพอสมควร กล้าที่จะเล่าเรื่องของตนเองให้อีกฝ่ายได้รับทราบถึงความลึกตื้นหนาบางก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เอื้ออำนวย การเข้าร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมักจะพบในกลุ่มต่าง เช่นกลุ่มของนิสิตนักศึกษา มักจะพูดถึงการเมืองในยุคปัจจุบันและกลุ่มพ่อค้าประชาชนทั่วไปจะมีการถกเถียงกันในกลุ่มเฉพาะตนเองคุ้นเคย เช่นกลุ่มพ่อค้าในตลาด กลุ่มประชาชนที่ขายหอยล่อเตอ์ กลุ่มข้าราชการท้องถิ่นตลอดจนกลุ่มอื่นๆ การเข้าร่วมแลกเปลี่ยนแนวความคิดทางด้านประเพณีวัฒนธรรมมักจะเห็นไปในทิศทางเดียวกันในเรื่องเศรษฐกิจที่อยู่ในยุคข้าวยากหมากแพง การสนทนากับผู้คนและจะพยายามโน้มน้าวให้คนอื่นเห็นด้วยกับความคิดเห็นทางด้านวัฒนธรรมของท่านเสมอ ก็จะมีประชาชนบางกลุ่มที่ยึดหลักอนุรักษนิยมในกลุ่มของท่านเองชื่นชอบ เมื่อมีการสนทนากับบุคคลอื่นก็จะพยายามใช้จิตวิทยาโน้มน้าวให้ฝ่ายตรงข้ามมีความเห็นด้วยกับนโยบายของกลุ่มที่ท่านเองชื่นชอบหรือตัวบุคคลที่ท่านเองชื่นชอบ ในการสนทนาจะหยิบยกความดีความชอบและการทำเพื่อประโยชน์ชาติบ้านเมืองรวมไปถึงการปกป้องสถาบันเบื้องสูงมาเป็นตัวกำบัง เพื่อให้การสนทนาด้านวัฒนธรรมมีความคล้อยตามสำหรับผู้ฟัง การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นๆเสมอแม้ว่าจะแตกต่างจากตนเอง ความแตกต่างในทางความคิดโดยเฉพาะในด้านนโยบายการขับเคลื่อนวัฒนธรรมมักจะมีข้อจำกัดหลายประการ เนื่องด้วยสถานการณ์การเมืองปัจจุบันตั้งแต่ปี ๒๕๕๗ เป็นต้นมาได้เปลี่ยนจากขั้วประชาธิปไตยมาสู่อำนาจนิยมเผด็จการและมีการสืบทอดอำนาจในระบอบประชาธิปไตย แต่ประชาชนยังปลุกฝังในเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในด้านต่างๆที่ถูกกลืนกลอนลง ส่งผลทำให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยแท้จริง ไม่ยอมรับฟังการเมืองในขั้วอำนาจนิยม ส่งผลให้การพัฒนาวัฒนธรรมยังเป็นเรื่องของการเมืองระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง นำสู่การปฏิเสธความคิดเห็นของผู้อื่นถึงจะแตกต่างจากตนหรือพวกพ้อง ถึงแม้จะได้รับฟังในสิ่งที่ตนเองจะได้รับ แต่ถ้าหากเป็นเรื่องการพัฒนาวัฒนธรรมที่มีการบริหารท้องถิ่นในการเมืองแบบเดิมๆ ประชาชนในกลุ่มเหล่านี้จะปฏิเสธเข้าร่วม การจะเป็นผู้รับฟังความคิดเห็นจากคนอื่นหรือกลุ่มอื่น จะต้องเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์ในทางเดียวกัน หรือกลุ่มการเมืองที่มีนโยบายคล้ายคลึงกัน จึงจะกล้าเปิดใจในการยอมรับ และการขับเคลื่อนในด้านนโยบายต่างๆที่อาศัยความร่วมมือของประชาชนก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่ดี

การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมกับบุคคลอื่นโดยสุจริต การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางนโยบายต่างๆจะเป็นลักษณะแบบกลุ่มและแบบเฉพาะบุคคลจะแลกเปลี่ยนจริงก็เมื่อได้มีการจัดกิจกรรมต่างๆภายในชุมชนหรือภายในหมู่บ้าน เช่นมีการประชุมประจำเดือนของตำบลอำเภอหรือหมู่บ้านในช่วงเวลาเย็น เมื่อมีการประชุมในสาระสำคัญของหมู่บ้านเสร็จชาวบ้านก็จะพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในด้านวัฒนธรรมบ้างก็แล้วแต่จะมีประเด็นนั้นๆ โดย

ส่วนมากจะพูดถึงสิทธิประโยชน์ที่พึงจะได้รับ เช่น เงินเดือนผู้สูงอายุ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ รวมไปถึงสิทธิประโยชน์อื่นๆ ก็จะมีการเชื่อมโยงไปถึงเรื่องการเมืองอื่นๆ ตามมา เช่น เรื่อง เศรษฐกิจ สังคม การเข้าร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมกับกลุ่มทางสังคมต่างๆ ประชาชนกลุ่มผู้ที่มีความสนใจตื่นตัวในทางด้านวัฒนธรรมจริงๆ ที่จะออกมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นส่วนใหญ่จะพบกลุ่มชาวบ้านที่เป็นพ่อค้าแม่ค้าในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆตามแนวชายแดน กลุ่มสามล้อ รวมไปถึงกลุ่มรถโดยสารสองแถว กลุ่มต่างๆเหล่านี้เมื่อว่างเว้นจากการขับรถส่งผู้โดยสารประจำทางเพื่อรับส่งนักท่องเที่ยว ในขณะที่ผู้โดยสารจะมีเวลาพบปะพูดคุยเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณีหรืองานเทศกาลต่างๆที่จะมีการจัดให้มีขึ้นเพื่อเป็นดึงดูดนักท่องเที่ยว ยิ่งเป็นช่วงฤดูแห่งการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น จะพบว่ากลุ่มต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น จะมีบทบาทแลกเปลี่ยนพบปะพูดคุยกันถึงสถานการณ์การเลือกตั้ง รวมไปถึงผู้โดยสารที่มีความสนใจในวัฒนธรรมทางการเมืองจะร่วมลงมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันทางกลุ่มสังคมที่ตนเองคุ้นเคย การโน้มน้าวให้บุคคลอื่นเห็นด้วยกับความคิดของตนเอง จะเป็นลักษณะในช่วงที่มีการหาเสียงการเลือกตั้ง ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมของชุมชน โดยพรรคการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นจะลงพื้นที่พบปะกับประชาชนแทบทุกวันในช่วงที่คณะกรรมการจัดให้มีการหาเสียง ซึ่งจะมีการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติเข้ามาแทรกและบทบาทมาก ถ้าหากเป็นช่วงที่มีการเลือกตั้ง เพราะกลุ่มนักการเมืองจะอาศัยช่วงที่ประชาชนมารวมกลุ่มกันในช่วงวันพระหรือวันที่มีการประชุมหมู่บ้าน เป็นวิถีวัฒนธรรมที่ประชาชนมีความหวังว่าเมื่อมีการเลือกตั้งทุกครั้งจะต้องได้รับคำตอบแทนจากพรรคการเมืองไม่มากนักน้อย ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะแฝงมาด้วยการปลูกฝังวัฒนธรรมต่อชุมชนในสังคมตามแนวชายแดน

๕.๑.๒ การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย

จากวัตถุประสงค์ข้อ ๒. เพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย มีการพัฒนาและยกระดับโดยกระบวนการด้านต่าง ดังต่อไปนี้ ๑) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธที่หมวดหมู่ที่ประเภท ๒) ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนตามหมวดหมู่ ๓) การดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ๔) เสริมสร้างเครือข่ายและสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่าย ตามรายละเอียดดังนี้

๑. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามหมวดหมู่ ดังต่อไปนี้

ผู้นำท้องถิ่นทุกส่วนงานที่มีความเกี่ยวข้องลงพื้นที่ตรวจสอบสำรวจประชาชนผู้ที่มีความต้องการอยากจะพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเชิญผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายท้องถิ่น จาริตประเพณี ในท้องถิ่นนั้นๆ มาบรรยายหรือให้ความรู้แก่ประชาชน เป็นการช่วยเหลือให้ความรู้แก่ประชาชนและส่งเสริมให้พนักงานหรือกลุ่มบุคคลในพื้นที่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีจริยธรรมสำหรับการปฏิบัติงาน รวมทั้งการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามปกติสุข ซึ่งแนวทางดังกล่าวผู้เชี่ยวชาญต่างก็พยายามมุ่งไปที่ภาวะผู้นำของชุมชน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นแบบอย่างให้กับชุมชน การพัฒนาวัฒนธรรมก็มีการเปิดเผยไม่ทั่วถึงและไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมวิถีพุทธยังไม่เป็นรูปธรรมลักษณะการส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ดีเพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อในการพัฒนาวัฒนธรรมอย่างแท้จริง สำนักงานวัฒนธรรมประจำจังหวัดและสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้อง ได้วางนโยบายพัฒนาวัฒนธรรมตามหลักพุทธธรรม คือรู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งต่างๆที่ตนเข้าไป

เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติกิจหน้าที่และการดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตอย่างถูกต้องมีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ต้องตกเป็นทาสของโลกและชีวิต หลักพุทธธรรมใดที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธของประชาชน

๒. ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนตามหมวดหมู่

มีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาเหมาะสม ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างทั่วถึง เนื่องด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมาจากพื้นฐาน ผู้นำชุมชนนักการเมืองท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยการมีส่วนร่วมหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐมีความร่วมมือกันในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นถึงความสำคัญ หน่วยงานมีการเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามระยะเวลาเหมาะสม ในทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กล่าวคือ ผู้นำชุมชนหรือผู้นำหมู่บ้านมีส่วนร่วมอย่างมากในการพัฒนาท้องถิ่นทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม มีการปฏิบัติกับประชาชนคนในชุมชนร่วมงานในทางสร้างสรรค์ก่อน ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันโดยอาศัยหลักคุณธรรมจริยธรรมมาเป็นเครื่องกำหนดในการคบหากัน

ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้นำชุมชนและบุคคลที่อยู่ภายในหมู่บ้านหรือชุมชนจะต้องมีการปรึกษาหารือร่วมกันโดยการกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ร่วมกันแล้วนำออกมาเป็นนโยบายภายในชุมชนหมู่บ้านของตนแล้วให้ประชาชนทุกคนนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ ดังนั้นผู้นำชุมชนควรเปิดใจให้กว้างเป็นบุคคลที่พร้อมรับมือได้ทุกสถานการณ์ มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม และมีความเสียสละเป็นที่ตั้ง ทุกครั้งที่มีการให้บริการนโยบายสาธารณะในการขับเคลื่อนการพัฒนาวัฒนธรรม บุคคลแรกที่จะโผล่หน้าในงานก่อนคือผู้นำทุกภาคส่วน เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับประชาชนที่อยู่ในชุมชนของตนเอง แต่สิ่งที่ผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐจะต้องคำนึงเป็นประการแรกคือ การบริการนโยบายสาธารณะต่อประชาชนทุกหมู่เหล่าให้มีความทั่วถึงและเสมอภาคเท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในทางด้านการพัฒนาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประชาชนให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้นต้องอาศัยหลักการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนหลายๆ ฝ่ายมารวมกันจึงไม่ใช่เรื่องที่ย่างยากจะมีการกระทบกระทั่งกันของประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ภายในชุมชนสังคมนั้น

๓. การดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธของประชาชนในชุมชนและในหมู่บ้าน สิ่งหนึ่งที่สำคัญ คือการพูดของบุคลากรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเป็นไปเพื่อการสร้างความพึงพอใจ เพื่อการสร้างความสามัคคีในชุมชน ให้มีการพูดจามีมิตรไมตรีต่อกัน จริ่งใจต่อกัน ที่สำคัญการพูดของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีต่อประชาชนจะต้องเน้นย้ำอยู่ตลอดเวลา และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน โดยมุ่งไปที่การบริการให้กับชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ มีการบูรณาการนำเอาองค์ความรู้ทางขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นจุดแข็งของสังคมไทยในจังหวัดเลย การนำหลักพุทธธรรมมาเสริมองค์ความรู้ต่อกระบวนการทางสังคมเพราะประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาย่อมให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตตามแนวทางวิถีระบอบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง และบทบาทของสถาบันทางครอบครัวถือว่าเป็นแหล่งกำเนิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อการผลักดันให้ประชาชนมีความสนใจที่อยากเห็นการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และจะต้องสร้างให้ครอบครัวเข้มแข็งในการเลี้ยงดูบุตรธิดาของตนพร้อมทั้งการเสริมองค์

ความรู้ในการเลี้ยงบุตรธิดาให้สามารถออกมาสู่สังคมอย่างปลอดภัย เพื่อจะเป็นเด็กและเยาวชนที่มีความปลูกฝังในระบบการพัฒนาและรักษาไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามในอนาคตสืบไป

๔. เสริมสร้างเครือข่ายและสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่าย

การกระตุ้นเป็นปัจจัยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการให้ความรู้จากสื่อโทรทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ โดยผ่านการปลูกฝังเด็กเยาวชน และศูนย์เด็กเล็กที่อยู่ในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องในการส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรม โดยการจัดหลักสูตรการปลูกฝังการส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรม มีการให้ความรู้อย่างต่อเนื่องในลักษณะซึ่งนำประกอบกับเหตุผลที่สามารถจะสื่อสารไปยังเด็กและเยาวชน รวมทั้งการจัดอบรมเป็นครั้งคราวเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การปฏิบัติกิจกรรมทางสังคมให้เด็ก และเยาวชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และเพื่อการฝึกภาคปฏิบัติจริง อย่างเช่น ความเสียสละ การสัจมาคารวะ ความอดทน ความกตเวทิต์ถวายต่อผู้มีพระคุณ สืบไปในเบื้องหน้า เด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็จะเป็นเสาหลักในการพัฒนาวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและหมู่บ้านต่อไป ประชาชนในชุมชนรวมถึงคนในหมู่บ้านตามแนวชายแดน มีการติดตามข่าวสารการสร้างวัฒนธรรมอยู่เป็นประจำ เมื่อมีจัดประชุมปรึกษาหารือภายในหมู่บ้านและในระดับท้องถิ่นรวมถึงระดับชาติ ประชาชนในพื้นที่ตามแนวชายแดนจะให้ความสนใจในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่น ติดตามโครงการและกิจกรรมต่างๆที่ตนเองชื่นชอบและมีความหวังว่าการพัฒนาวัฒนธรรมหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน

๕.๑.๓ เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย โดยการมีส่วนร่วม

จากวัตถุประสงค์ข้อ ๓. นำเสนอรูปแบบองค์ความรู้การจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม ได้แก่ ๑) กระบวนการสร้างรูปแบบวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน ๒) มาตรการในการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชน ๓) เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดน ๔) บทบาทการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน ดังนี้

๑. กระบวนการสร้างรูปแบบวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของชุมชน ประชาชนมีการปฏิบัติตนให้มีความร่วมมือ มีความเชื่อว่ากระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตยสามารถสร้างความกลมเกลียวเหนียวแน่นให้กับประชาชนคนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม และประชาชนมีความเชื่อและความศรัทธาในสถาบันศาสนา ยอมรับในกฎกติกาบ้านเมือง ถึงแม้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น อาจจะมีข้อจำกัดบางประการ แต่กระบวนการสร้างวัฒนธรรมภายในท้องถิ่นก็ยังมี การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพราะประชาชนยังมีความหวังและเชื่อว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มีข้อจำกัด บางประการจะกลับมาคืนอำนาจสูงสุดให้กับประชาชนอีกครั้ง กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธเป็นกิจกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการและแผนการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปีของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อตระหนักรู้ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล รวมถึงบทบาทหน้าที่ของราชการ พนักงานราชการ

กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนประชาชนจะเล็งเห็นความสำคัญในกระบวนการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผ่านกระบวนการชักจูงจากผู้นำชุมชน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนกลุ่มแม่บ้าน เมื่อมีผู้นำชุมชนต่างๆได้ออกมาขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้านหรือในท้องถิ่นที่ตนเองอยู่ก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะประชาชนมีความเชื่อที่ว่าเมื่อพลังของประชาชนที่ออกมาขับเคลื่อนในการสร้างนโยบายการพัฒนาชุมชนมีคนจำนวนมากจะเป็นการดี ซึ่งการยอมรับในกติกาการแสดงความคิดเห็นจะนำมาซึ่งได้ตัวแทนที่มาจากเสียงประชาชนโดยแท้จริง และนอกจากนั้นคนส่วนมากก็จะให้การเคารพเสียงเสียงส่วนน้อย เพราะมันเป็นวิถีประชาธิปไตยของประชาชนตามแนวชายแดน

๒. มาตรการในการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชน มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชนทุกคนสามารถปฏิบัติตนและทำงานร่วมกับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างกันทางการศึกษา สังคมและวัฒนธรรมได้โดยไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ เนื่องด้วยประชาชนในจังหวัดเลยส่วนมากเป็นประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ ดังนั้นบริบทภายในองค์กรทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจะเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่จะมีศาสนาอื่นก็มีน้อยมากในบางองค์กร บางหน่วยงานแทบไม่มีเลย การอยู่ร่วมกันและงานร่วมกับคนอื่นจึงเป็นเรื่องง่าย เพราะมีภาษาละวัฒนธรรมเดียวกัน ส่วนบางกลุ่มอาจจะมีการมาตรการด้านกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อยู่กันมาก่อน การให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ ทุกคนรู้จักรักษาสีทิวทัศน์ของตนเองเคารพสิทธิของผู้อื่น เมื่อมีการจัดการการลงประชามติตลอดจนการแสดงความคิดเห็นในทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลยจะมีความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวเพื่อแสดงสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคที่ตนเองจะได้รับ นับเป็นมาตรการด้านประชาธิปไตยที่ทุกคนจะต้องเคารพสิทธิของผู้อื่นเพื่อให้การขับเคลื่อนชุมชนวิถีพุทธมีความยั่งยืนตลอดไป มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชน การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีจิตใจที่ดีงาม อยู่ในกรอบของศีลธรรม และมีจิตสำนึกสาธารณะ การสร้างและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความพร้อมด้านสติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม พัฒนาสมรรถนะและทักษะแรงงานให้เกิดพลังในชุมชน มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชน การเสริมสร้างสุขภาพคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่โดยมี กลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สนับสนุนให้คนไทย ลด ละ เลิกพฤติกรรมกลุ่มเสี่ยงทางสุขภาพ การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้อย่างสันติสุขโดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเสริมสร้างครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีความปลอดภัย น่าอยู่และสงบสุขในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฯ จะมีส่วนช่วย ในการกำหนดแนวทางป้องกัน และแก้ไขปัญหาวัฒนธรรมภายในองค์กรที่เป็นระบบอุปถัมภ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

๓. เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดน การสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นการจัดทำทะเบียนวัตถุโบราณในพิพิธภัณฑ์ จัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการประชุมวางแผน บอกแนวทางเพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ แก่นักวิชาการ

วัฒนธรรมและผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการลงพื้นที่สร้างความเข้าใจกับชุมชน มีการรายงานผลการดำเนินงาน ประชาชนตามแนวชายแดนและในท้องถิ่นใกล้เคียงตลอดจน นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ความสำคัญ รู้จักวิถีชีวิต รู้ถึงคุณค่าประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น สร้างความภาคภูมิใจและจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ชุมชนวิถีพุทธ มีการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ ดำเนินไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ภายในระยะเวลาที่กำหนด และเสริมสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ ให้ประชาชนและผู้ประกอบกิจการร้านเกม ร้านอินเทอร์เน็ต และร้านคาราโอเกะตามแนวชายแดนลุ่มแม่น้ำโขง ได้ทราบแนวทางการปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับและเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติ การดำเนินการ เช่น กิจกรรมการพิจารณา กลั่นกรองการออกไปอนุญาตตามพระราชบัญญัติ การออกตรวจสอบสถานที่ตามวันเวลาที่แจ้ง เพื่อสร้างเป็นวิถีธรรม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมในทางเดียวกันของชุมชนได้อย่างยั่งยืน สร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ หน่วยงานของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรม ได้ดำเนินการจัดการคุ้มครองป้องกันอนุรักษ์บำรุงรักษาฟื้นฟูส่งเสริมสร้างสรรค์เผยแพร่ศึกษาค้นคว้าวิจัยพัฒนาสืบทอดศิลปะและทรัพย์สินมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อธำรงคุณค่าและเอกลักษณ์ของความเป็นท้องถิ่นอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมลุ่มแม่น้ำโขงและความมั่นคงของท้องถิ่น ชุมชนตามแนวชายแดน โดยให้มีอำนาจหน้าที่และมีการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ การปฏิบัติตนและมีความเชื่อว่าปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนของท่านเกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกติกาและรับฟังเสียงข้างเดียว เป็นบางส่วนและเป็นส่วนน้อยที่ประชาชนไม่ยอมรับในกติกาสาเหตุมาจากข้าราชการประจำบางส่วนไม่มีการวางตัวเป็นกลางฝักใฝ่การเมืองช่วยหาเสียงบางครั้งลงมาเป็นหัวคะแนนเอง จึงทำให้ประชาชนที่ผู้ยึดหลักความถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม ทำให้เกิดการโต้แย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เอนเอียงไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้ออกมาเรียกร้อง กติกาในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ที่เขาไม่สนใจที่จะเรียกร้องความถูกต้อง เพราะคิดว่าจะเอาอะไรไปสู้กับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนคิดว่าถึงสู้ไปก็แพ้ ปล่อยให้เป็นกฎของธรรมชาติ ดังนั้นจึงมีประชาชนสองฝ่ายที่คอยตรวจสอบถ้าหากอีกฝ่ายไม่ยึดตามกฎกติกา ก็จะออกมาเรียกร้อง หน่วยงานของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรม ได้จัดพิธีมหามงคลรวมศาสนา เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าอยู่หัว ส่งเสริมการรวมพลังศานานิกชนทุกศาสนา

๔. บทบาทการเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน มีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนให้เห็นชัดเจน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลยร่วมกับสภาวัฒนธรรมประสานงานการจัดกิจกรรมการประชุมเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการประชุมตามกำหนดการจัดทำสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการให้สำนักงาน ปลัดกระทรวงวัฒนธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ มีการวางแผนการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธภายในหน่วยงานที่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้จริง โดยมีเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย และผู้เกี่ยวข้องได้รับการพัฒนาศักยภาพได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการทิศทางการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินงานด้านอนุรักษ์ สืบสานประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตลอดจนกิจกรรมด้านการ

ส่งเสริมงานประเพณีวัฒนธรรมอื่นๆ ในพื้นที่ตามแนวชายแดนจังหวัดเลยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาในทุกมิติ ข้าราชการ พนักงาน/ลูกจ้างสังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย และเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย ตลอดจนหน่วยงานเอกชน พ่อค้าประชาชนคนทั่วไป หน่วยงานของท่านได้รับความร่วมมือ ในการปฏิบัติการตามแผนการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธภายในชุมชน สำนักงานวัฒนธรรมได้รับความร่วมมือกับชุมชนโดยศึกษาแนวทางของเอกสารที่เกี่ยวข้องการเอื้ออำนวยวัสดุอุปกรณ์และสถานที่เพื่อจัดทำโครงการโดยมีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ๑๐๐ คน นักท่องเที่ยวและประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบทอดพระพุทธศาสนา ตลอดทั้งเกิดการสร้างรายได้ในชุมชน วัด/ศาสนสถาน โบราณสถาน มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในวิถีพุทธ การติดตามแผนการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนทำให้เกิดการบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างวัด ศาสนสถาน ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ เพื่อเป็นเครือข่ายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในมิติศาสนาอย่างยั่งยืนตลอดทั้งเกิดการสร้างรายได้ในชุมชน และเกิดการอนุรักษ์สืบทอดพระพุทธศาสนาและปฏิบัติศาสนกิจนำหลักธรรมทางศาสนาไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีการประเมินผลการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธครอบคลุมทุกคนภายในชุมชนตามชายแดนเนื่องจากได้รับประโยชน์จากการสนับสนุนให้มีแนวทางหรือแผนการบูรณาการของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในจังหวัดและสร้างความเท่าเทียมในการแสวงหาโอกาสบนพื้นฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวในมิติศาสนาอย่างยั่งยืน เกิดการสนับสนุนและส่งเสริมให้วัด ศาสนสถาน โบราณสถาน ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ การนำเสนอผลการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธภายในชุมชนตามแนวชายแดนอย่างโปร่งใสเนื่องจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลและส่งเสริมด้านประเพณีวัฒนธรรม ดังนั้นจึงมีระเบียบและขั้นตอนในการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบาย เช่น มีการศึกษาแนวทางการดำเนินงานโครงการและขออนุมัติโครงการ มีแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มีการประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน จัดทำแผนการดำเนินงาน และรายงานผลการดำเนินงาน จัดสรรเงินอุดหนุนให้วัด ศาสนสถาน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการต่างๆ มีการประชาสัมพันธ์การพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธภายในชุมชนตามแนวชายแดนโดยการประชุมที่เน้นความสุจริตใน หน่วยงานเป็นสิ่งสำคัญ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีการจัดการออกเป็นหนังสือราชการ ประชาสัมพันธ์ ผ่านทางกลุ่มไลน์ ศาสนา สวจ.เลย และกลุ่มไลน์ศูนย์ (ศพออ.)และกลุ่มไลน์ พลังบวร ประชาสัมพันธ์ผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดเลย มีหน่วยงานเครือข่ายให้การสนับสนุน บ้าน วัด โรงเรียน หน่วยงานราชการในเขตพื้นที่

๕.๒ อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการได้แก่ ๑.เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๒.เพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๓.เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม ทีมวิจัยจึงใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนซึ่งประกอบด้วย ทีมวิจัย ที่ปรึกษา ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชน เรียนรู้ปัญหา วิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ตลอดจนกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาและทดลองปฏิบัติการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วยกลุ่ม ๑) กลุ่มผู้นำชุมชน ๒) กลุ่มผู้นำศาสนา ๓) กลุ่มนักพัฒนาชุมชน ๔) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาครัฐ ๕) กลุ่มภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคม ๕) กลุ่มภาคประชาชน ๖) กลุ่มภาคีเครือข่ายด้านวัฒนธรรม และ ๗) กลุ่มอื่นๆที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๖๐ รูปหรือคน เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนตามแนวชายแดน เพื่อนำไปพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ โดยการนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ พร้อมทั้งนำเสนอผลสรุปการวิจัยและอภิปรายผลต่อไป

๕.๒.๑ อภิปรายผลสภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย

สภาพทั่วไปของประชาชนจะสร้างความสามัคคีในหมู่คณะได้เป็นอย่างดี แต่ยังขาดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในทางขับเคลื่อนวัฒนธรรมวิถีพุทธ กล่าวคือ เนื่องจากประชาชนในเขตตามแนวชายแดนทั้ง ๔ อำเภอ ประชาชนยังมีความยากจนจึงทำให้เกิดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางสังคมในชนบท ประชาชนตามแนวชายแดนกลุ่มแม่น้ำโขงทั้ง ๔ อำเภอ ผู้ที่มีรายได้น้อยหรือครอบครัวที่ยากจนต่างก็ยินยอมปฏิบัติตามผู้นำที่มีรากฐานทางฐานะที่ดีกว่าเนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจยังยากจนอยู่ ส่งผลให้ประชาชนยังขาดการสร้างจิตสำนึกให้เชื่อมโยงในระบอบการพัฒนาการขับเคลื่อนวัฒนธรรมโดยแท้จริง และนอกจากนั้นข้าราชการบางกลุ่มยังทำงานไม่สนองความต้องการของประชาชน เช่น ยังทำงานเข้าขามเย็นขาม ขาดความรวดเร็ว ทำให้ประชาชนเบื่อหน่ายในระบบราชการ ข้าราชการประจำยังทำงานสนองนโยบายของนักการเมืองมากกว่าประชาชน ส่งผลให้ประชาชนขาดความรู้ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมตามท้องถิ่นตนเอง ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีความใกล้ชิดกับหน่วยงานของรัฐและผู้นำทางศาสนา เช่น โรงเรียน วัด กลุ่มผู้นำชุมชน และภาคประชาชน ทำให้ประชาชนไม่สนใจเข้าร่วมอบรมในกิจกรรมต่างๆที่ทางหน่วยงานรัฐจัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระโสภณพัฒนบัณฑิต และคณะ** การขับเคลื่อนระบบสุขภาพโดยใช้ธรรมนูญสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่าด้านบริบทชุมชน ตำบลหนองตาไก้ เป็นตำบลที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน กว่า ๑๐๐ ปี มีทุนทางสังคมที่หล่อหลอมด้วยพระพุทธศาสนา ผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนเปลี่ยนไป ต่างคนต้องออกไปทำมาหากินต่างพื้นที่ทำให้เด็กและคนชราต้องดูแลกันเองความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดลงก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อนและปัญหาสุขภาพตามมาการแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องมีมาตรการทางสังคมเสริมมาตรการทางวิชาการและกฎหมายของภาครัฐโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังนำจุดแข็งคือวิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนวิถีพุทธมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหายกระดับกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะหรือมาตรการทางสังคมในรูปแบบธรรมนูญตำบลที่เรียกว่า “ธรรมนูญสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้” ด้วยปรัชญาและแนวคิดที่ว่า “ชุมชนเข้มแข็งด้วยจิตอาสาบนพื้นฐานศีล ๕ พัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” เมื่อผ่านความเห็นชอบจากประชาชนแล้วประกาศใช้การขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติทำในรูปแบบคณะกรรมการที่เป็นภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐเอกชนประชาชนโดยอาศัยหลักการบริหารจัดการ

ที่ประสิทธิภาพเชื่อมโยงกับแผนงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้มีผลงานแสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมโดยมีกลไกการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ ผลการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อธรรมนูญฯ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด^๑

๕.๒.๒ การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย

เนื่องจากสภาพพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายวิถีพุทธนั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้อย่าง สืบเนื่องจากกำลังคนที่ไม่มีความชำนาญการเฉพาะด้านส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ บางครั้งชุมชนต้องการโดยอาศัยกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นผลมาจากขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อต่างๆ ของชุมชน บนพื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรม ศาสนา วัฒนธรรม ตามวิถีชีวิต และวัฒนธรรมภายในชุมชน รวมถึงการรักษาทรัพยากรส่วนรวมของชุมชนผสมผสานกับการตั้งกฎ กติกา เพื่อดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในป่า ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมกระบวนการจัดการป่าชุมชน การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการใช้กระบวนการวิจัยช่วยสนับสนุนเชื่อมโยงกิจกรรมของป่าชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบบางพื้นที่ต้องส่งกำลังของเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญการเฉพาะด้านไปช่วย จึงทำให้การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่นั้นค่อนข้างที่จะกระทำได้อย่าง ประกอบกับผู้ที่มาช่วยปฏิบัติราชการแทนไม่ใช่คนในพื้นที่ด้วย ทำให้ส่วนหนึ่งย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมและอีกส่วนหนึ่งย้ายไปอยู่หน่วยงานอื่นซึ่งไม่ใช่หน่วยงานที่มีความใกล้เคียง เช่น ย้ายไปอยู่ในสังกัดเทศบาลเมือง ฯลฯ เมื่อย้ายออกไปแล้วจากต้นสังกัดเดิมก็ไม่มีกำลังอัตรามาทดแทนให้ ทำให้กำลังพลของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่หลักจะขาดแคลนเป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ไทน้อย ญาณเมธี และคณะ** นโยบายและกลไกการจัดการป่าชุมชนของภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ๑. นโยบายและกลไกการจัดการป่าชุมชนของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือความต้องการของชุมชนเป็นหลักโดยให้ชุมชนเป็นผู้วางแผนและควบคุมการดำเนินงานตามที่ชุมชนต้องการโดยอาศัยกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นผลมาจากขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อต่างๆ ของชุมชน บนพื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรม ศาสนา วัฒนธรรม ตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมภายในชุมชน รวมถึงการรักษาทรัพยากรส่วนรวมของชุมชนผสมผสานกับการตั้งกฎกติกา เพื่อดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในป่า ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมกระบวนการจัดการป่าชุมชน การเรียนรู

^๑ พระโสภณพัฒนบัณฑิต และคณะ, การขับเคลื่อนระบบสุขภาพโดยใช้ธรรมนูญสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

อย่างต่อเนื่อง และการใช้กระบวนการวิจัยช่วยสนับสนุนเชื่อมโยงกิจกรรมของป่าชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ^๒

๕.๒.๓ เสนอรูปแบบการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย โดยการมีส่วนร่วม

กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนประชาชนจะเล็งเห็นความสำคัญในกระบวนการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผ่านกระบวนการชักจูงจากผู้นำชุมชน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนกลุ่มแม่บ้าน เมื่อมีผู้นำชุมชนต่างๆ ได้ออกมาขอความร่วมมือประชาชนในหมู่บ้านหรือในท้องถิ่นที่ตนเองอยู่ก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะประชาชนมีความเชื่อที่ว่าเมื่อพลังของประชาชนที่ออกมาขับเคลื่อนในการสร้างนโยบายการพัฒนาชุมชนมีคนจำนวนมากจะเป็นการดี ซึ่งการยอมรับในกติกาการแสดงความคิดเห็นจะนำมาซึ่งได้ตัวแทนที่มาจากเสียงประชาชนโดยแท้จริงและนอกจากนั้นคนส่วนมากก็จะให้การเคารพเสียงเสียงส่วนน้อย เพราะมันเป็นวิถีประชาธิปไตยของประชาชนตามแนวชายแดน

มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ การประชุมประชาคม การณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างเสริมความเข้าใจและปรับทัศนคติชาวบ้านในชุมชนระดับแกนนำ สรรหาผู้นำทั้งทางการและผู้นำธรรมชาติ พัฒนาศักยภาพโดยฝึกอบรม/ศึกษาชาวบ้านในชุมชนกระบวนการจัดทำแผน การแปลงแผนสู่การปฏิบัติ รวมทั้ง การบูรณาการงบประมาณจากทุกแหล่งให้มุ่งไปสู่เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์เสริมความเข้มแข็งให้กับกลไกอำนวยการและกลไกปฏิบัติการ ให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาการพัฒนามาตรการสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพและทันเวลากับการปฏิบัติการ เช่น งานวิชาการ งานประเมินผล งานพัฒนาบุคลากร การเสริมประสิทธิภาพและพัฒนา กลไกเฝ้าระวังระดับพื้นที่

การสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นการจัดทำทะเบียนวัตถุโบราณในพิพิธภัณฑ์ จัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการประชุมวางแผน บอกแนวทางเพื่อให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ แก่นักวิชาการวัฒนธรรมและผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น มีการลงพื้นที่สร้างความเข้าใจกับชุมชน มีการรายงานผลการดำเนินงาน ประชาชนตามแนวชายแดนและในท้องถิ่นใกล้เคียงตลอดจนนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ความสำคัญ รู้จักวิถีชีวิต รู้ถึงคุณค่าประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น สร้างความภาคภูมิใจและจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วันชัย พลเมืองดี** การพัฒนาและเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมธรรมของกลุ่มอารยธรรม ๕ เชียง กับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง พบว่า กระบวนการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของกลุ่มอารยธรรม ๕ เชียงได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้จาก ปัจจัยที่สำคัญ ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) ผ่านกระบวนการทางการเมืองพบว่ากลุ่มอารยธรรม ๕ เชียงได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย เชียงตุง เชียง

^๒ ทรายน้อย ญาณเมธี และคณะ, นโยบายและกลไกการจัดการป่าชุมชนของภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

รัฐ และเชียงทอง ชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ เป็นชาวไต ที่เรียกตัวเองว่า ไต ลื้อ ไตยวน ไตน้อย และไตซิ่น โดยกระบวนการทางการเมืองจากตระกูลลาวจาก นับตั้งแต่พญาเจือง พญามังราย และพระเจ้ากาวิละ จากอาณาจักรล้านนาสู่ล้านช้าง ๒) ผ่านกระบวนการทางศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาฝ่าย นิกายเถรวาท ซึ่งได้หล่อหลอมวิถีชีวิตของกลุ่มอารยธรรม ๕ เชียงเกิด การเรียนรู้และสร้างคุณภาพ ชีวิตในการการเป็นพลเมืองที่ดี โดยการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ประเพณี และ ๓) ผ่านกระบวนการทางชาติพันธุ์เผ่าไต ปัจจุบันชุมชนกลุ่มอารย ธรรมลุ่มน้ำโขง ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย เชียงตุง เชียงรุ่ง และเชียงทอง ถือกันเป็นบ้านพี่เมืองน้อง มี การอพยพจากกลุ่มชาติพันธุ์ ไตลื้อ ในเมืองจังหวัดและประเทศไทย จีน ลาว^๓

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนว ชายแดนจังหวัดเลย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

๑. ควรมีการศึกษากระบวนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธให้เป็น หมดหมู่เชิงสร้างสรรค์

๒. ควรมีการศึกษาการสร้างเครือข่ายดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนตาม หมดหมู่

๓. ควรศึกษาเส้นทางการคมนาคม การดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. นโยบายการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนของชุมชนใน จังหวัดเลย ควรเริ่มจากความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชนที่จะเห็นความสำคัญของการป้องกัน และเฝ้าระวังปัญหาเสพติด การใช้อัตลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติด ควรให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ด้านการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติด

๒. สถาบันวัด หรือ ศาสนสถานที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจควรปรับบริบทของตนเองตาม สภาพการเปลี่ยนแปลงนโยบาย และยุทธศาสตร์ของภาครัฐ ที่ส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมวิถีพุทธที่ เป็นหัวใจของเศรษฐกิจชาติ

๓. หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำเสนออัตลักษณ์ในการ ประชาสัมพันธ์ ควรให้ความสำคัญกับการยกระดับการพัฒนาวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริม ให้คน ในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ส่งเสริมและสนับสนุนจุดที่ควรพัฒนาเช่น แผนผัง สภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก

๔. ควรจะมีการตั้งองค์กรเฉพาะกิจขึ้นมาเพื่อพัฒนาพื้นที่การพัฒนาและยกระดับการ จัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ โดยเฉพาะซึ่งองค์กรเฉพาะกิจนี้ บุคลากรอาจจะสังกัดกรมต่างๆ แล้ว คัดสรรบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้านมาร่วมทำงาน และบุคลากรเหล่านั้นอาจจะมาจากหลาย หน่วยงานที่มีความเกี่ยวเนื่องกับภารกิจการบริหารจัดการพื้นที่ตามแนวชายแดน โดยการเสริมสร้าง

^๓ วันชัย พลเมืองดี, การพัฒนาและเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของชุมชนกลุ่มอารย ธรรม ๕ เชียง กับ การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

เครือข่ายและสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่าย คล้ายกับมาปฏิบัติราชการในพื้นที่เดียวกันเป็น การบูรณาการทุกๆ องค์ความรู้ โดยขึ้นตรงต่อหัวหน้าชุดเฉพาะกิจ

ข้อจำกัดทางการศึกษาและข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

๑. การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่เมื่อมีการศึกษาในครั้งต่อไปควรเป็น การศึกษาที่มีลักษณะ และขอบเขตในการศึกษาที่กว้างขึ้นจะเป็นประการสำคัญในการศึกษาในครั้ง ต่อไปเกี่ยวกับการยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ

๒. ควรมีการศึกษาแนวนโยบายและกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วม ให้สถานที่ใน ชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของวัฒนธรรม ศาสนา ภาษา และประเพณีอันดีงาม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธจะดีเลิศอย่างไรหากไม่ปฏิบัติ ก็ไร้ผล แต่วิธีการที่ให้ได้มาซึ่งผลจากการปฏิบัติตามมาตรการที่ดีน่าจะเป็นทางออก และทางรอด สำหรับชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นตามแนวชายแดนนั้นๆ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า กระบวนการพัฒนา และยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธและระบบการปลูกฝังวัฒนธรรมโดยผ่านกลไกของ สถาบันทางการเมือง และองค์กรต่างๆ เช่น องค์กรสงฆ์ เป็นต้นที่ได้รับการยอมรับจากหลายฝ่าย น่าจะเป็นมิติของผลทางวัฒนธรรมให้กับชุมชนตามแนวชายแดนในยุคใหม่ผู้วิจัยจึงได้เสนอข้อปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

๑. วัฒนธรรมจังหวัดและหน่วยงานของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องควรนำแนวการพัฒนาและ ยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธไปปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับชุมชน เพื่อให้ประชาชน ในท้องถิ่นได้ยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดีได้ และเพื่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งตามคุณสมบัติที่สถาบันทาง การเมืองกำหนดไว้

๒. วัฒนธรรมจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นใจ ศักยภาพ และภาพลักษณ์ที่ดีในชุมชนของตนเพื่อที่สามารถใช้ลักษณะของการพัฒนาวัฒนธรรมมา บูรณาการกับความประพฤติปฏิบัติทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ให้ผนวกกับกิจกรรมทางสังคมโดยให้ องค์กรสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอบรมอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม

๓. ควรนำแนวทางการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธทั้งด้าน การศึกษาเรียนรู้ของประชาชนที่สามารถนำไปใช้เพื่อการพัฒนาในชุมชนให้เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งมุ่งเน้นไปสู่กระบวนการการขัดเกลาทางสังคมตามแนวคิดของ บวร คือ บ้าน วัด และโรงเรียน

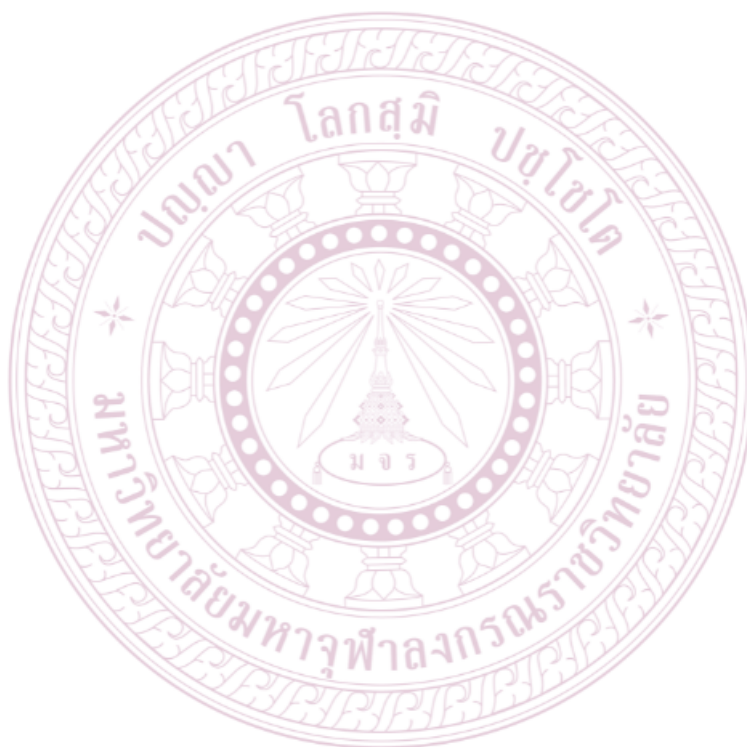
๔. ควรนำแนวการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธด้านการ สนับสนุน การช่วยเหลือ และการกระตุ้นเพื่อกำหนดมาตรฐานทางการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ ด้านการประพฤติปฏิบัติทางกายที่ดี ด้านวาจาที่ไพเราะ และด้านทางจิตใจที่ดีงามให้เกิดเป็น วัฒนธรรมของชุมชนตามแนวชายแดนนั้นๆ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษาการกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรม ชุมชนวิถีพุทธอื่นๆ เชิงสร้างสรรค์

๒. ควรมีการศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายและสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่าย กลุ่ม ชาติพันธุ์เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงในการยกระดับวัฒนธรรมวิถีพุทธภายในจังหวัด

๓. ควรศึกษาการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามหมวดหมู่ เพื่อไม่ให้ช่องทางธรรมชาติเกิดการกระจายโดยไม่มีสัดส่วนอยู่ในที่เข้าไม่ถึงสิ่งแวดล้อมให้มีความสอดคล้องกับประเด็นที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่การพัฒนาวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด โดยการหาข้อมูล เก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ตามความเป็นจริง พร้อมทั้งมีความตั้งใจจริงที่จะนำเอาปัญหาไปสู่การจัดทำนโยบายและประกาศ เป็นนโยบายในที่สุด

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย :

๑.๒.๑ หนังสือ

- กวี รัชชน, การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยทางรัฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์เอกสารทางวิชาการคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑)
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ ๒๑, (นครปฐม : โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน, ๒๕๔๖)
- คณะอนุกรรมการเศรษฐกิจฐานราก, คู่มือการส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก, สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน : สำนักสนับสนุนขบวนการองค์กรชุมชน และสำนักสื่อสารการพัฒนา, ๒๕๕๙.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์, การพัฒนาประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒).
- จันทนา สุทธิจारी, การมีส่วนร่วมของประชาชน, ในการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิเจ พริ้นติ้ง, ๒๕๖๐).
- จิตยา สุวรรณขุ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗).
- ไตรรัตน์ ยืนยง, รอบรู้เรื่องประชาคมอาเซียน, กรุงเทพมหานคร : บริษัทรวมสาส์น, ๒๕๕๘
- เตชิต บรรจงอักษร, การฝึกกองทัพบกในปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๘, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘).
- ทิพาพร พิมพ์พิสุทธิ, พัฒนาการทางการเมือง, กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่, มปป. หน้า ๒๕๗.
- บุญทวรรณ วิงวอน, การเป็นผู้ประกอบการยุคโลกาภิวัตน์, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา, การจัดการความรู้พื้นฐานและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมกมลการพิมพ์, ๒๕๔๗).
- พระราชวรมนี (ประยูรย์ ปยุตโต), ทางสายกลางของการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๗).
- พระบรมราชาบาท พระราชทานแก่ผู้นำเยาวชนและเจ้าหน้าที่ ณ สำนักจิตรลดาโรฐาน เมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๒.
- พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๑๗).
- _____, บรมธรรม กับการศึกษาของโลกปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : คณะธรรมทาน ไชยาจัดพิมพ์ ๒๕๑๒).
- _____, การศึกษาของโลก, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาจัดพิมพ์, ๒๕๑๘

ไพบูลย์ ช่างเรียน, **ลักษณะสังคมและการปกครองของไทย**, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๗.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์, **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, ๒๕๒๖

มานิต มานิตเจริญ, **พจนานุกรมไทย**, กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น, ๒๕๑๙.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, **วัฒนธรรมทางการเมือง**, เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมือง หน่วยที่ ๖, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗.

วิจิตร ศรีสอ้าน, **การศึกษากับการพัฒนา**, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๒๔.

วิทยากร เชียงกุล, **การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย**, กรุงเทพมหานคร : ฉบับแกระ, ๒๕๒๗.

วิรัช วิรัชนิการวรรณ, **ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน: ประชาชนข้าราชการและผู้นำรัฐบาล**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **ทฤษฎีองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕.

ศิระ โอภาสพงษ์, **ทุนมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร : เออาร์ บีซีเนส เพรส, ๒๕๔๓.

สถาบันพระปกเกล้า, **แผนพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

สนธยา พลศรี, **กระบวนการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สมเกียรติ ต้นสกุล, **สังคมวิทยาเบื้องต้น**, (สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๓๓.

สมบัติ อารังญวงศ์, **การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมอธรรม, ๒๕๔๕.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, **สังคมไทย : แนวทางวิจัยและการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, ๒๕๒๕.

สิทธิพันธ์ พุทธหนู, **ทางเลือกของมวลประชา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, **การพัฒนาองค์กรและบุคลากรแนวคิดใหม่ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร : ๒๑ เซ็นจูรี่, ๒๕๔๗),

อรุณี ต้นศิริ, **วัฒนธรรมถิ่นวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช), ๒๕๔๙.

อรรถัย กักพล และฉัตรระวี ปรีสุทธิญาณ, **บันทึกเรื่องเด่นรางวัลพระปกเกล้า ๕๒ ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๓.

Mc Closky , อังโน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, **สังคมวิทยาการเมือง**, ภาควิชาสังคมวิทยาและ

มานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานา, ๒๕๓๗)

Myon Weiner, อ้างใน นรนิติ เศรษฐบุตร, **แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง**, (เอกสารประกอบการประชุม สัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น, มปป.

๑.๒.๒ รายงานการวิจัย/วารสาร/ดัชนี/วิทยานิพนธ์

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ”, **รายงาน**

การศึกษา, (นนทบุรี: มูลนิธิเอเชีย สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒)

ไทยน้อย ญาณเมธี และคณะ, นโยบายและกลไกการจัดการป่าชุมชนของภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุลและคณะ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา เขตเศรษฐกิจชายแดนของจังหวัดน่าน, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

นรินทร์ชัย พัฒนาพงศ์, **แนวทางแนวการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๓๘

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, “การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร”, **ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรหน่วยที่ ๙**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔.

พระครูปลัด เกษภา ฝาทอง และคณะ, **วัฒนธรรมทางการเมือง: แนวคิดสู่การพัฒนาสังคมไทย** วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำ เดือนเมษายน – มิถุนายน, ๒๕๖๒

พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ, **วัฒนธรรมทางการเมืองกับประชาธิปไตยของไทย**, วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๒.

พระโสภณพัฒน์บัณฑิต และคณะ, การขับเคลื่อนระบบสุขภาพโดยใช้ธรรมานุสุขภาพชุมชนวิถีพุทธ ตำบลหนองตาไก้ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

มยุรี ถนอมสุข, การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, **รายงานการศึกษาวิจัย**, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๒๕๕๔.

วสิษฐ์พล กุลพรม, การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรมของ เทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมืองจังหวัดลาพูน, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

วันชัย พลเมืองดี, การพัฒนาและเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมธรรมของกลุ่มอารยธรรม ๕ เชียง กับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

อकिन รพีพัฒน์ และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, อ้างใน จเร ปานจิ้น, **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน
กิจการบริหารงานเทศบาล** ศึกษา : กรณีเทศบาลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา
จังหวัดกระบี่. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๕

Milbrath, อ้างใน อำพร สุคนธ์ตันสุข, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร
วิชาชีพชั้นสูงในจังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**,
(บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔

๒. ภาษาอังกฤษ

- Anderson nderson, James E., **Public Policy Making: An Introduction**, 2 nd, ed.
(Boston : Houghton Mifflin ,1975
- Batten, **Community and Their Deployment**, (London : Oxford University, 1959.
- Baker, R. J. S. **Administrative Theory and Public Administration**, (London :
Hutchinson University Library, 1972),
- Becker, G.S., **Human Capital** : A Theoretical and Empirical Analysis with Special
Reference to Education, (Chicago : The University of Chicago Press, 1994.
- Brookfield (บรูคฟิลด์), **สังคมวิทยาว่าด้วยการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : กิ่งจันทร์การพิมพ์,
๒๕๒๙.
- David Easton, **The Political System An Inquiry in to the State of Political Science**, (New York :
Alfred A. Knorf, 1953), p. 129.
- Dye, Thomas R. **Understanding Public Policy**. (5th Edition), (N.J. : Prentice-Hall, 1984.
- Eyestone R. **The Threads of Public Policy: A Study in Policy Leadership**.
(Indianapolis : Bobbs-Merril, 1971.
- Huntington, S. P. and G. Dominguez, “Political Development”, In Fred, G. and W.
N.Polsby (EDS.) **Handbook Political Science** : Non Government Politic. R,
(Massachusetts: Addison Wesley, 1975
- Hoogvelt, **The Manager’s Span of control**, (The Harvard Review may june, 1956)
- Homams และ Whyte, อ้างใน, กาญญา ไชยพันธุ์, **กระบวนการกลุ่ม**, (กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส.
พรินต์ติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๙.
- James E. Anderson, ed., **Politics and Economic**, (Policy making Reading Mass :
Addison Wesley, 1970.
- Leslie A.Weatherly, “**Human Capital-The Illusive Asset, Measuring and Managing
Human Capita l :A Strategic Imperative for HR**”, SHRM Research Quatery,
2003.
- Linton K. Caldwell, **Environment : A Challenge to Modern Society**, (New York :
Doubleday, 1970.
- Mc Closky, H., **Political Participation**, International Encyclopedia of the Social
Science, Vol 12, (New York: McMillan and Free Press, 1968
- Sandra Leggatt and Judith Dwyer, “**Factors supporting High Performance in Health**

- Care Organization”, in National Institute of Clinical Studies,(Melbourne : Health Management Group at La Trobe University, 2003.
- Schultz, T. W., “Investment in human capital”, The Role of Education and of Research, Vol.51 (New York : The Free Press, 1971.
- Sharkansky, Ira., **The Political Scientist & Policy analysis**, Policy Analysis in Political Science,ed, (Ira SharKansky Chicago : Markham, 1970.
- UnitedNation, **Department of Internation Economic and Social Affair**. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development. Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert. (New York :United Nation , 1981

๓. เว็บไซต์

- โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหนังสือและโฮมเพจ, คนหัวใจของการพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www2.swu.ac.th/royal/book4/b4c5t2.html> [๑ ก.ค.๖๔].
- บุญเสริม นาคสาร, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ผลในทางปฏิบัติเมื่อครบรอบหกปีของการปฏิรูปการเมือง, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.pub-law.net/article/ac060347a.htm> [๒๖ กันยายน ๒๕๖๔].
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การวิจัยและพัฒนาทางเทคโนโลยี(R&D), [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://school.obec.go.th/gtrg๑๐๒/krid/reserch_techno.doc.p.๒ [๑๒ ต.ค.๖๔].

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง “การพัฒนาวัฒนธรรมและยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย”

ประเด็นที่สัมภาษณ์ มีดังต่อไปนี้

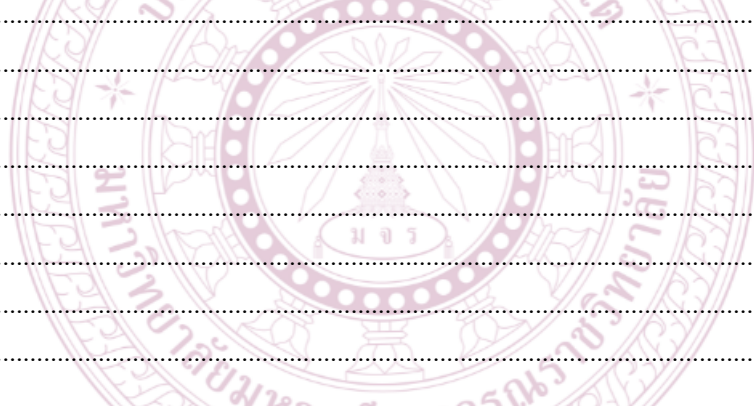
ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

วัน/เดือน/ปีที่ให้สนทนากลุ่ม.....เวลา.....น.

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....

อายุ.....ปี.....ตำแหน่ง.....ชุมชน.....

ตอนที่ ๒ สภาพทั่วไปปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรม ตามแนวชายแดนในชุมชนของท่าน ทั้งในอดีต
และปัจจุบัน เป็นอย่างไร

ตอนที่ ๓ การพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดน ที่ปรากฏใน
ชุมชนของท่าน มีรายละเอียดสำคัญอะไรบ้าง

[illegible]

ตอนที่ ๔ กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนของ
ชุมชน เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๕ มาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธในชุมชนของท่าน
ควรเป็นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๖ จะสร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนว
ชายแดนได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ตอบแบบสัมภาษณ์มา ณ โอกาสนี้

ภาคผนวก : ข

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย

ที่ อว. ๘๐๓๓/ว ๒๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เลย ๑๑๙ หมู่ ๕
ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย
๔๒๑๐๐

๑ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์วิจัย

เรียน พระครูโพธิจริยาภิวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอหนองหาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์

จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายศตวรรษ สงกาพันธ์ และคณะ นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย ได้รับอนุมัติโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” ซึ่งได้รับอนุมัติจากกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพในทางวิชาการ

ในการนี้ มหาวิทยาลัยพิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ในด้านวัฒนธรรมชุมชน จึงขอความอนุเคราะห์ให้นักวิจัย ได้สัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ น. และสามารถติดต่อประสานงานได้ที่ นายศตวรรษ สงกาพันธ์ หัวหน้าโครงการวิจัย โทร ๐๘๘-๓๘๐๘๖๐๖ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสุภวิชัย ปภสฺสโร, รศ.)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เลย

๑ เมษายน ๖๕

หมายเหตุ : หัวหน้าโครงการวิจัย นายศตวรรษ สงกาพันธ์ โทร ๐๘๘-๓๘๐๘๖๐๖

ที่ อว. ๘๐๓๓/ ๖ ๒๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์เลย ๑๑๙ หมู่ ๕
ตำบลศรีสองรัก อำเภอเมือง จังหวัดเลย
๔๒๑๐๐

๑ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตเคราะหส์ัมภาษณ์งานวิจัย

เจริญพร นายเชษฐาภรณ์ สอนเสียง ผู้ใหญ่บ้านท่าดีหมี่

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสัมภาษณ์

จำนวน ๑-ฉบับ

ด้วย นายศตวรรษ สงกาพันธ์ และคณะ นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย ได้รับอนุมัติโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” ซึ่งได้รับอนุมัติจากกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพในทางวิชาการ

ในการนี้ มหาวิทยาลัยพิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ในด้านวัฒนธรรมชุมชน จึงขออนุญาตเคราะหส์ัมภาษณ์งานวิจัย ได้สัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๖๕ เวลา ๑๓.๐๐ น. และสามารถติดต่อประสานงานได้ที่ นายศตวรรษ สงกาพันธ์ หัวหน้าโครงการวิจัย โทร ๐๘๘-๓๘๐๘๖๐๖ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เจริญพร

(พระมหาสุภวิชัย ปภสโร, รศ.)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์เลย

๑๓๓๓๓/๖ ๒๕
๑๓.๐๐ ๒๕

หมายเหตุ : หัวหน้าโครงการวิจัย นายศตวรรษ สงกาพันธ์ โทร ๐๘๘-๓๘๐๘๖๐๖

แบบสนทนากลุ่ม

เรื่อง การพัฒนาวัฒนธรรมและยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดน
จังหวัดเลย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

วัน/เดือน/ปีที่ให้สนทนากลุ่ม.....เวลา.....น.
ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....
อายุ.....ปี.....ตำแหน่ง.....ชุมชน.....

ตอนที่ ๒ หากเราจะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนวิถีพุทธควรจัดหมวดหมู่วัฒนธรรมชุมชนและยกระดับ
วัฒนธรรมประเภทอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ หากเราจะดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน ตามหมวดหมู่ เช่น พระพุทธศาสนา
ภูมิปัญญา การอยู่ร่วมกันตามแนวชายแดน เกษตร ควรยกระดับวัฒนธรรมกิจกรรมอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๔ หากเราจะดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธให้ยั่งยืนเราควรจะยกระดับการพัฒนา
วัฒนธรรมอย่างไร

ตอนที่ ๕ หากเราจะเสริมสร้างเครือข่ายและสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่าย เราควรยกระดับการ
พัฒนาวัฒนธรรมอย่างไร

ภาคผนวก : ค
รูปภาพกิจกรรมลงพื้นที่ในการวิจัย

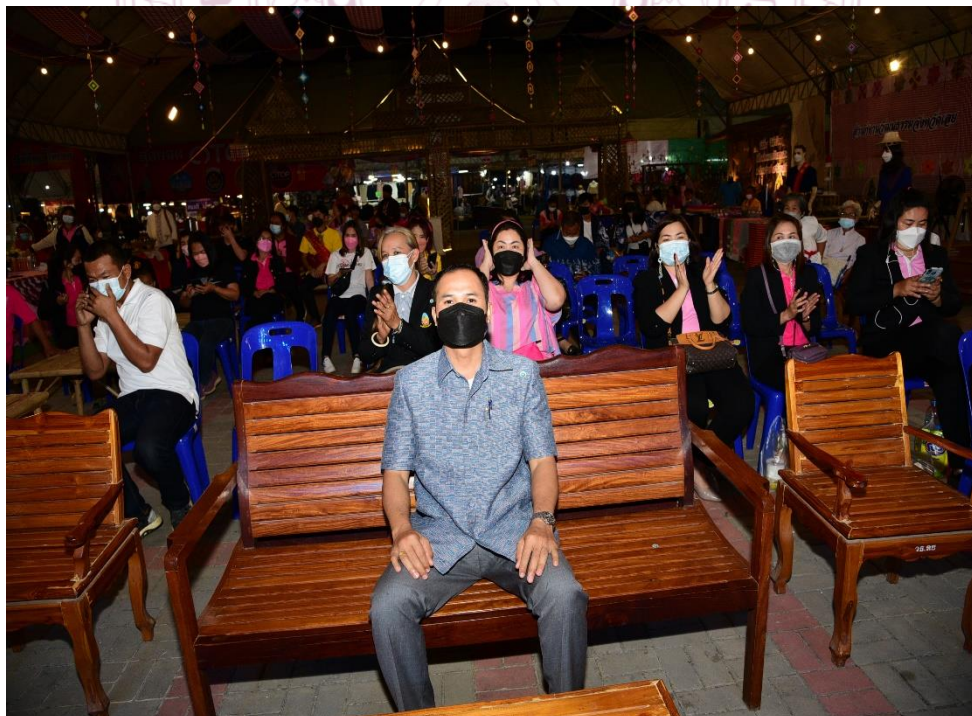

๑๗ มีนาคม ๒๕๖๕

พิธีเปิดโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ชุมชนบ้านอาฮี ตำบลอาฮี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา

รูปภาพลงพื้นที่เก็บข้อมูลในภาคสนามชุมชนบ้านอาฮี ตำบลอาฮี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดเลย

๑๗ มกราคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนชาวบ้านและวัฒนธรรมจังหวัดเลย
วัดศรีโพธิ์ชัย ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย

๒๐ มกราคม ๒๕๖๕

สัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนชาวบ้านและวัฒนธรรมจังหวัดเลย
วัดอินทร์แปลง ตำบลห้วยพิชัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย

รูปภาพกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญสัมภาษณ์เชิงลึก

ภาคผนวก : ง

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. ชุมชนบ้านอาฮี ตำบลอาฮี อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์นักพัฒนา จำนวน ๓ รูป		
ลำดับที่ ๑	พระครูประสิทธิ์วิธาน	เจ้าคณะอำเภอท่าลี่
ลำดับที่ ๒	พระครูปริยัติเจตียคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอท่าลี่
ลำดับที่ ๓	พระครูพิพิธธรรมจักร	รองเจ้าคณะอำเภอท่าลี่
กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๔	นายสัญญา สุวันฉั่ง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี
ลำดับที่ ๕	นายภาคภูมิ นอแสงศรี	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี
ลำดับที่ ๖	นายอภิชาติ บุญงาม	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านอาฮี
กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๗	นายจิระเดช เปาวนา	อดีตสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี
ลำดับที่ ๘	นายสุริทัต วรรณสาร	ผู้ใหญ่บ้านบ้านอาฮี หมู่ ๑
ลำดับที่ ๙	นายณัฐวัฒน์ สันหาชนานันท์	อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาฮี
กลุ่มตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๐	นายรำไพ กาแก้ว	ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลอาฮี
ลำดับที่ ๑๑	นายปัญญาพล จำปานิล	ข้าราชการบำนาญ บ้านอาฮี ตำบลอาฮี
ลำดับที่ ๑๒	นางเสลียง สิทธิเทียมทอง	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านอาฮี ตำบลอาฮี
กลุ่มตัวแทนปราชญ์ชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๓	นายสัญญา สิทธิ	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านอาฮี
ลำดับที่ ๑๔	นางบุญมา โกศรีวงศ์	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านอาฮี
ลำดับที่ ๑๕	นางสาวอภิขญา ชัยบุตร	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านอาฮี

๒. ชุมชนบ้านท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์นักพัฒนา จำนวน ๓ รูป		
ลำดับที่ ๑	พระครูปริยัติธรรมโกศล	เจ้าคณะอำเภอเชียงคาน วัดสันติวนาราม
ลำดับที่ ๒	พระครูปริยัตินันทวิสุทธิ	รองเจ้าคณะอำเภอเชียงคาน วัดป่าศรีภูทอก
ลำดับที่ ๓	พระครูปลัดประดิษฐ์ ธมมธโร	เจ้าคณะตำบลเชียงคานเขต ๑
กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๔	นายอภิรักษ์ สุวรรณโค	นายอำเภอเชียงคาน
ลำดับที่ ๕	นางพิสมัย ปาเปี้ย	ผอ.กลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
ลำดับที่ ๖	นางสาวธนิยากร สิงอุดม	ข้าราชการครู
กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๗	นายเจษฎาภรณ์ สอนเสียง	ผู้ใหญ่บ้านบ้านท่าดีหมี
ลำดับที่ ๘	นายไพศาล สอนเสียง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านท่าดีหมี
ลำดับที่ ๙	นางบัวลี สาครเจริญ	กรรมการชุมชนบ้านท่าดีหมี
กลุ่มตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๐	ดาบตำรวจบุญเรือง สีดาพิมพ์	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านท่าดีหมี
ลำดับที่ ๑๑	นายจัด ศรีสงคราม	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านท่าดีหมี
ลำดับที่ ๑๒	นายคง พรหมสาส์น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านท่าดีหมี
กลุ่มตัวแทนปราชญ์ชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๓	นางพรสวรรค์ แสนชัย	ประธาน อสม. บ้านท่าดีหมี
ลำดับที่ ๑๔	นางอรพรรณ สืบสาย	กรรมการชุมชนท่าดีหมี
ลำดับที่ ๑๕	นายประทีป อุทาพร	กรรมการวิสาหกิจชุมชนท่าดีหมี

๓. ชุมชนบ้านแสงภา ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์นักพัฒนา จำนวน ๓ รูป		
ลำดับที่ ๑	พระครูโพธิจริยาภินันท์	เจ้าคณะอำเภอนาแห้ว เจ้าอาวาสวัดศรีโพธิ์ชัย
ลำดับที่ ๒	พระปลัดธีระวุฒิ สนตมโน	เจ้าคณะตำบลนาแห้ว
ลำดับที่ ๓	พระอธิการเลื่อน ปญญาพล	เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดินแทน
กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๔	นายสมบัติ ชิตทิต	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแสงภา
ลำดับที่ ๕	นายสุทัศน์ ทานูมา	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแสงภา
ลำดับที่ ๖	นางนงลักษณ์ สติตย์	ครูชำนาญการพิเศษ
กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๗	นายวิรัตน์ กาลภูมิ	กำนันตำบลแสงภา
ลำดับที่ ๘	นายอำพร สิงห์รักษ์	ผู้ใหญ่บ้านบ้านแสงภา
ลำดับที่ ๙	นายคำไหล เนตรแสงศรี	ผู้ใหญ่บ้านบ้านปาก่อ
กลุ่มตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๐	นายกุศล สิงห์รักษ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแสงภา หมู่ ๓
ลำดับที่ ๑๑	นางสมพิศ พลนาคว	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแสงภา หมู่ ๓
ลำดับที่ ๑๒	นายประสิทธิ์ ลีทับขาว	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านแสงภา หมู่ ๓
กลุ่มตัวแทนปราชญ์ชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๓	นายหลิน มั่นมา	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านแสงภา
ลำดับที่ ๑๔	นายสว่าง พุทธรักษ์	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านแสงภา
ลำดับที่ ๑๕	นางสุพัตตรา กมลรัตน์	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านแสงภา

๔. ชุมชนบ้านสงาว ตำบลห้วยพิชัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	ตำแหน่ง
กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์นักพัฒนา จำนวน ๓ รูป		
ลำดับที่ ๑	พระครูอินทราสารวิจิษฐ์	รองเจ้าคณะอำเภอปากชม วัดอินทร์แปลง
ลำดับที่ ๒	พระครูสถิตฐิวัณคุณากร	เจ้าคณะตำบลห้วยพิชัยเขต ๒ วัดสถิตฐิวัณ
ลำดับที่ ๓	พระครูกิตติขยาภิวัฒน์	เจ้าคณะตำบลห้วยพิชัยเขต ๑ วัดศรีพิชัยมงคล
กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๔	นางอรุรรัตน์ อินธา	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยพิชัย
ลำดับที่ ๕	นางสาวประไพพร นาภูทัต	ครูโรงเรียนบ้านห้วยพิชัย
ลำดับที่ ๖	นางสาวฉานิต ตาระบัตร์	ครูโรงเรียนบ้านห้วยพิชัย
กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๗	นายดี ศรีบุรินทร์	กำนันตำบลห้วยพิชัย
ลำดับที่ ๘	นายโยเอ็ด ภักดี	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๖
ลำดับที่ ๙	นางมนูรี อินทะผิว	อาสาสมัครชุมชน
กลุ่มตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๐	นางวาสนา แสงแก้ว	ข้าราชการบำนาญ
ลำดับที่ ๑๑	นางรัตนพร ดนุพร	อาสาสมัครชุมชน
ลำดับที่ ๑๒	นางบรรจง ผาดจันทร์	อาสาสมัครชุมชน
กลุ่มตัวแทนปราชญ์ชุมชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๑๓	นายสมบัติ คุณาอ่อน	ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านสงาว
ลำดับที่ ๑๔	นางคำฟอง บาเรือน	ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ลำดับที่ ๑๕	นางอมร กัปปโก	ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒) ผู้ทรงคุณวุฒิสันทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	ตำแหน่ง
ผู้ทรงคุณวุฒิพระสงฆ์นักพัฒนา จำนวน ๓ รูป		
ลำดับที่ ๑	พระครูปริยัติเจตียคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอท่าลี่ วัดพระธาตุสัจจะ
ลำดับที่ ๒	พระครูปริยัตินันทวิสุทธิ	รองเจ้าคณะอำเภอเชียงคาน
ลำดับที่ ๓	พระครูฤทธิวัณคุณากร	เจ้าคณะตำบลห้วยพิชัยเขต ๒ วัดฤทธิวัณ
ผู้ทรงคุณวุฒิหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน ๓ คน		
ลำดับที่ ๔	ดร.ณัฏฐิญา มังคละศิริ	วัฒนธรรมจังหวัดเลย
ลำดับที่ ๕	นางพิสมัย ปาเปี้ย	ผอ.กลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
ลำดับที่ ๖	นายธรรมนุญ ภาคารูป	ผู้จัดการสำนักงานพื้นที่พิเศษเลย (อพท.๕)
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม จำนวน ๔ คน		
ลำดับที่ ๗	นายทงค์ สุวรรณสิงห์	ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย
ลำดับที่ ๘	ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ	กรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย
ลำดับที่ ๙	ดร.อุดร จันทวัน	วิทยาลัยสงฆ์เลย
ลำดับที่ ๑๐	รศ.ดร.ธงชัย สิงอุดม	อนุกรรมการศึกษาธิการจังหวัดเลย

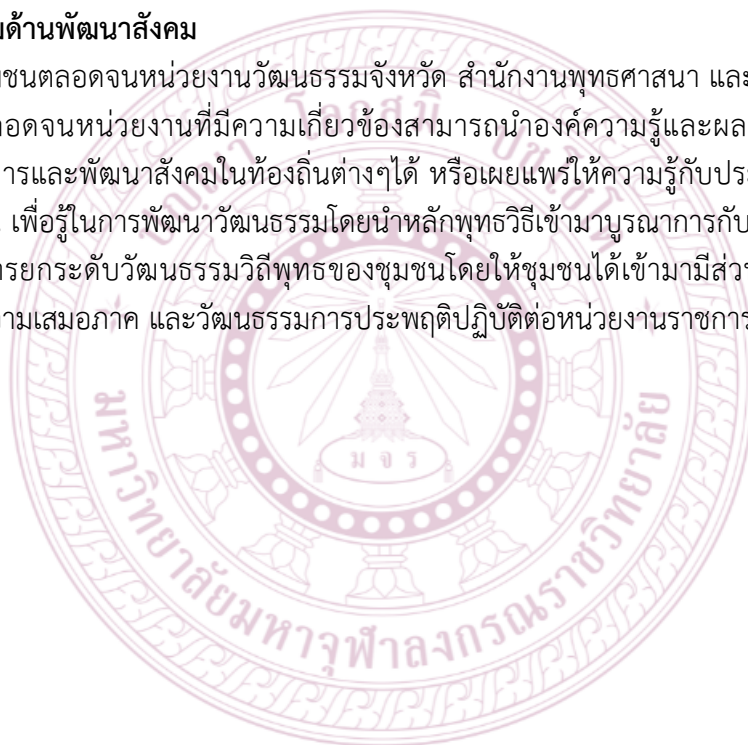
๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

๑) มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในศาสตร์วิชาต่างๆให้ผสมกลมกลืนกับวิทยาการสมัยใหม่ได้ และวิชาอื่นๆที่สามารถนำเอาหลักการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรม การยกระดับชุมชนวิถีพุทธ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาหรือรักษาขนบธรรมเนียมในการสร้างสรรค์จริยธรรมสังคมได้

๒) คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา ในสถาบันต่างๆสามารถนำข้อมูลความรู้ไปใช้ในการตอบปัญหาสังคมที่เกี่ยวกับการพัฒนาระดับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ ตอบข้อสงสัยของชาวบ้าน ชุมชน ท้องถิ่น ให้สามารถเข้าใจได้อย่างทอ้งแท้ ตลอดจนสามารถนำไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ในการดำเนินงานให้กับสังคมได้

๒. กิจกรรมด้านพัฒนาสังคม

ชุมชนตลอดจนหน่วยงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพุทธศาสนา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้และผลการวิจัยไปใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาสังคมในท้องถิ่นต่างๆได้ หรือเผยแพร่ให้ความรู้กับประชาชนที่อยู่ในชุมชน และท้องถิ่น เพื่อใช้ในการพัฒนาวัฒนธรรมโดยนำหลักพุทธวิธีเข้ามาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ และกระบวนการยกระดับวัฒนธรรมวิถีพุทธของชุมชนโดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม รวมไปถึงสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และวัฒนธรรมการประพฤติปฏิบัติต่อหน่วยงานราชการได้อย่างถูกต้อง

ภาคผนวก จ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ

ผลผลิต (Output) จากงานวิจัย

ประเภทผลงานที่ได้รับ:

- ☐ ต้นแบบผลิตภัณฑ์
- ☐ ต้นแบบเทคโนโลยี
- ☐ กระบวนการใหม่
- ☒ องค์ความรู้
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะ
- ☐ การพัฒนากำลังคน
- ☐ ทรัพยากรเส้นทางปัญญา
- ☒ บทความทางวิชาการ
- ☐ การประชุม/สัมมนาในระดับนานาชาติ
- ☐ การประชุม/สัมมนาในระดับชาติ

ระดับของผลงานที่ได้รับ:

- ☐ ระดับอุตสาหกรรม
- ☐ ระดับกึ่งอุตสาหกรรม
- ☒ ระดับภาคสนาม
- ☐ ระดับห้องปฏิบัติการ

รายละเอียดผลงาน:

โครงการวิจัยนี้ จะได้เอกสารผลงานทางวิชาการ รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ๓๐ เล่ม บทความวิจัย ๑ ชิ้น บทความวิชาการจำนวน ๑๐ ชิ้น นวัตกรรม จำนวน ๒ นวัตกรรม ชุดองค์ความรู้ จำนวน ๗ ชุด

ผลลัพธ์ (Outcome) ที่ได้ตลอดระยะเวลาโครงการ:

ชื่อผลลัพธ์ “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย”

ประเภท:

- ☐ เชิงปริมาณ
- ☐ เชิงคุณภาพ
- ☐ เชิงเวลา
- ☐ เชิงต้นทุน

รายละเอียด:

เชิงคุณภาพ

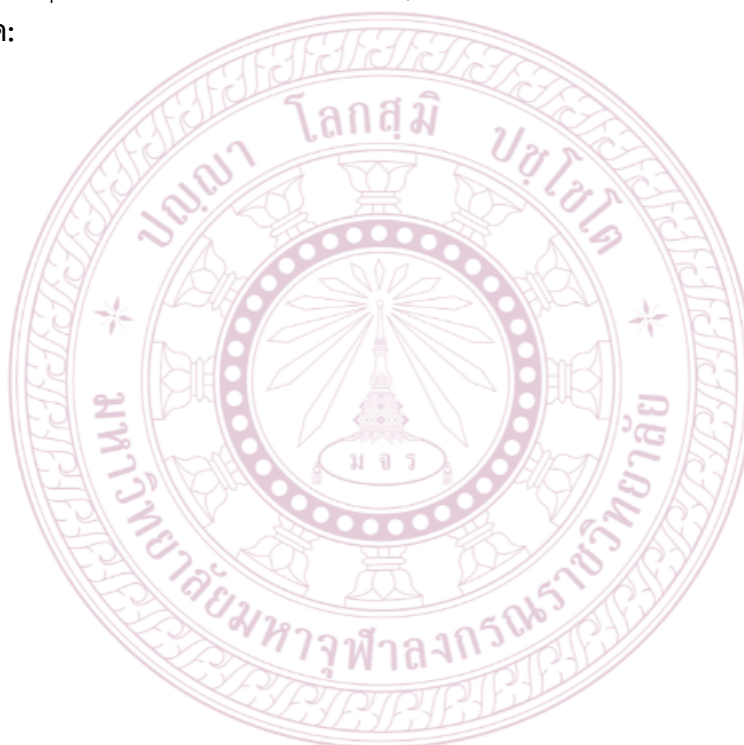
๑. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการ
๒. สร้างจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรมให้กับบุคลากร
๓. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้เป็นเยี่ยงอย่างกับบุคลากร
๔. จัดสวัสดิการให้กับพนักงาน
๕. เข้มงวดในระเบียบข้อบังคับ
๖. ให้มีการตรวจสอบจากภาครัฐและภาคประชาชนอย่างสม่ำเสมอ

เชิงปริมาณ

ผลกระทบจากการดำเนินโครงการ:

- ☐ ผลกระทบทางเศรษฐกิจของประเทศ
- ☐ ผลกระทบต่อภาคการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
- ☐ ผลกระทบต่อขีดความสามารถทาง วทน.
- ☐ ผลกระทบต่อการจ้างงาน
- ☐ ผลกระทบต่อสังคม
- ☐ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ☐ เพิ่มความสามารถการแข่งขันของเอกชนที่ร่วมโปรแกรม
- ☐ เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
- ☐ สนับสนุนให้เกิดวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup)

รายละเอียด:

ภาคผนวก ช แบบสรุปโครงการวิจัย

แบบสรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่ ว.024/2565 ชื่อโครงการ “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” หัวหน้าโครงการ ดร.ศตวรรษ สงคามัน สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย 119 หมู่ 5 ต.ศรีสองรัก อ.เมือง จ.เลย 42100 โทร 042-801213, มือถือ 088-3808606
ความเป็นมาและความสำคัญ การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย เกิดขึ้นจากความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย เพื่อจะนำเสนอรูปแบบการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ และเพิ่มพูนทางด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับวัฒนธรรมจังหวัดเลย สำนักงานพุทธศาสนา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดเป็นวงกว้าง บนพื้นฐานความเชื่อว่าการพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยถือเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต้องเก็บรักษาไว้ โดยการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนของคนในท้องถิ่น ซึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ ๑.เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๒.เพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย และ ๓.นำเสนอรูปแบบองค์ความรู้การจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม
วัตถุประสงค์โครงการ ๑.เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๒.เพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๓.นำเสนอรูปแบบองค์ความรู้การจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม
ผลการวิจัย การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” มีวัตถุประสงค์ ๑.เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๒.เพื่อพัฒนาและยกระดับการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ๓.นำเสนอรูปแบบองค์ความรู้การจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) สามารถนำเสนอข้อมูลผลการศึกษารับทบทวนและศักยภาพผู้นำชุมชน โดยการนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ พร้อมทั้งนำเสนอผลสรุปการวิจัยและอภิปรายผลดังต่อไปนี้ ๑.สภาพปัญหาทั่วไปการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย ถึงแม้สภาพทั่วไปของประชาชนจะสร้างความสามัคคีในหมู่คณะได้เป็นอย่างดี แต่ยังขาด

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในทางกำช้เคลื่อนวัฒนธรรมวิถีพุทธ กล่าวคือ เนื่องจากประชาชนในเขตตามแนวชายแดนทั้ง ๔ อำเภอ ประชาชนยังมีความยากจนจึงทำให้เกิดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางสังคมในชนบท ประชาชนตามแนวชายแดนลุ่มแม่น้ำโขงทั้ง ๔ อำเภอ ผู้ที่มีรายได้น้อยหรือครอบครัวที่ยากจนต่างก็ยินยอมปฏิบัติตามผู้นำที่มีรากฐานทางฐานะที่ดีกว่าเนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจยังยากจนอยู่ ส่งผลให้ประชาชนยังขาดการสร้างจิตสำนึกให้เลื่อมใสในระบอบการพัฒนากำช้เคลื่อนวัฒนธรรมโดยแท้จริง และนอกจากนั้นข้าราชการบางกลุ่มยังทำงานไม่สนองความต้องการของประชาชน เช่น ยังทำงานเข้าขำเยินขำ ขาดความรวดเร็ว ทำให้ประชาชนเปื้อนหน่ายในระบอบราชการ ข้าราชการประจำยังทำงานสนองนโยบายของนักการเมืองมากกว่าประชาชน ส่งผลให้ประชาชนขาดความรู้ไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาวัฒนธรรมตามท้องถิ่นตนเอง ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีความใกล้ชิดกับหน่วยงานของรัฐและผู้นำทางศาสนา เช่น โรงเรียน วัด กลุ่มผู้นำชุมชนและภาคประชาชน

๒. พัฒนาและยกระดับการกำจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน

การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามหมวดหมู่ เนื่องจากสภาพพื้นที่ทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการลงพื้นที่เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายวิถีพุทธนั้นค่อนข้างที่จะกระทำไ้ยาก สืบเนื่องจากกำลังคนที่ไม่มีความชำนาญการเฉพาะด้านส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่ทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ บางครั้งชุมชนต้องการโดยอาศัยกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นผลมาจากขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อต่างๆ ของชุมชน บนพื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรม ศาสนา วัฒนธรรม ตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมภายในชุมชน รวมถึงการรักษาทรัพยากรส่วนรวมของชุมชนผสมผสานกับการตั้งกฎกติกา เพื่อการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามหมวดหมู่ให้เป็นสัดส่วน โดยมีวิธีการและกระบวนการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนตามหมวดหมู่ในชุมชนตามแนวชายแดน เพื่อเป็นการดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยการเสริมสร้างเครือข่ายและสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายอย่างมีส่วนร่วม

๓. นำเสนอรูปแบบองค์ความรู้การกำจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลยโดยการมีส่วนร่วม

กระบวนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ ตามแนวชายแดนประชาชนจะเล็งเห็นความสำคัญในกระบวนการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผ่านกระบวนการชักจูงจากผู้นำชุมชน มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนกลุ่มแม่บ้าน โดยมีมาตรการในการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อให้สอดคล้องตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธ การประชุมประชาคม การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างเสริมความเข้าใจและปรับทัศนคติชาวบ้านในชุมชนระดับแกนนำ สรรหาผู้นำทั้งทางการและผู้นำธรรมชาติ พัฒนาศักยภาพโดยฝึกอบรม/ศึกษาชาวบ้านในชุมชนกระบวนการจัดทำแผน การแปลงแผนสู่การปฏิบัติ รวมทั้ง การบูรณาการงบประมาณจากทุกแหล่งให้มุ่งไปสู่เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์เสริมความเข้มแข็งให้กับกลไกอำนวยการและกลไกปฏิบัติการ สร้างองค์ความรู้ด้านการพัฒนาวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นการจัดทำทะเบียนวัตถุโบราณในพิพิธภัณฑ์ จัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น บทบาทการสร้างการพัฒนาวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลยร่วมกับสภาวัฒนธรรมประสานงานการจัดกิจกรรมการประชุมเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัด

ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการประชุมตามกำหนดการจัดทำสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานโครงการให้สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ มีการวางแผนการพัฒนาวัฒนธรรมตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธภายในหน่วยงานที่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติได้จริง โดยมีเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการทิศทางการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินงานด้านอนุรักษ์ สืบสานประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตลอดจนกิจกรรมด้านการส่งเสริมงานประเพณีวัฒนธรรมอื่นๆ ในพื้นที่ตามแนวชายแดน จังหวัดเลยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาในทุกมิติ ข้าราชการ พนักงาน/ลูกจ้างสังกัดสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย และเครือข่ายสภาวัฒนธรรมจังหวัดเลย ตลอดจนหน่วยงานเอกชน พ่อค้าประชาชนคนทั่วไป

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

๑) มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในศาสตร์วิชาต่างๆ ให้ผสมกลมกลืนกับวิทยาการสมัยใหม่ได้ และวิชาอื่นๆ ที่สามารถนำเอาหลักการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรม การยกระดับชุมชนวิถีพุทธ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาหรือรักษาขนบธรรมเนียมในการสร้างสรรค์โรงสังคมได้

๒) คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา ในสถาบันต่างๆ สามารถนำข้อมูลความรู้ไปใช้ในการตอบปัญหาสังคมที่เกี่ยวกับการพัฒนาระดับวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ ตอบข้อสงสัยของชาวบ้าน ชุมชน ท้องถิ่น ให้สามารถเข้าใจได้อย่างทอ้งแท้ ตลอดจนสามารถนำไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้ในการดำเนินงานให้กับสังคมได้

๒. กิจกรรมด้านพัฒนาสังคม

ชุมชนตลอดจนหน่วยงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพุทธศาสนา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้และผลการวิจัยไปใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาสังคมในท้องถิ่นต่างๆ ได้ หรือเผยแพร่ให้ความรู้กับประชาชนที่อยู่ในชุมชนและท้องถิ่น เพื่อรู้ในการพัฒนาวัฒนธรรมโดยนำหลักพุทธวิธีเข้ามามีบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ และกระบวนการยกระดับวัฒนธรรมวิถีพุทธของชุมชนโดยให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม รวมไปถึงสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และวัฒนธรรมการประพฤติปฏิบัติต่อหน่วยงานราชการได้อย่างถูกวิธี

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ นามสกุล : ดร.ศตวรรษ สงกาผั่น
- วัน/เดือน/ปีเกิด : ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๒๕
- สถานที่เกิด : ๑๘๓ หมู่ที่ ๗ บ้านสร้างฟาก ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร
- สถานที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๗๑ หมู่ที่ ๑๔ บ้านตัวน้อย ต.นาโป่ง อ.เมือง จ.เลย
- ประวัติการศึกษา :
 นักธรรมชั้นเอก จากแม่กองสนามหลวง กรมการศาสนา
 กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๕๕)
 รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย (๒๕๕๙)
 ศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์การปกครอง)
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (๒๕๕๕)
 กำลังศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 (๒๕๖๓ – ปัจจุบัน)
- ตำแหน่งปัจจุบัน: ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย โทร ๐๔๒-๘๐๑๒๐๓
 มือถือ ๐๘๘๓๘๐๘๖๐๖
- ประสบการณ์วิจัย:
 (๑) “การอนุรักษ์และการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนเลี้ยงโค
 ในจังหวัดเลย” ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.)
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ พ.ศ.
 ๒๕๕๙ (เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย)
 (๒) “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจผู้นำใน
 จังหวัดเลย” ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.)
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยปีงบประมาณพ.ศ.
 ๒๕๖๐ (เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย)
 (๓) “การติดตามบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์เลยรุ่นที่๒” ได้รับทุนอุดหนุนจาก
 วิทยาลัยสงฆ์เลย ปี พ.ศ ๒๕๖๑ (ผู้ร่วมวิจัย)
 (๔) “การพัฒนารูปแบบป้องกันการทุจริตเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน
 ของประชาชนในอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย” สำนักงานวิจัย

แห่งชาติ (วช.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ (เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย)

- (๕) “การพัฒนามาตรการการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดตามแนวชายแดนของชุมชนในจังหวัดเลย” ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ (เป็นผู้ร่วมวิจัย)
- (๖) ศตวรรษ สงกาพันธ์ “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอนาดัว จังหวัดเลย” ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ (เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย)
- (๗) นายกอปรลาภ อภัยศักดิ์, ศตวรรษ สงกาพันธ์, การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ (ผู้ร่วมวิจัย)
- (๘) ศตวรรษ สงกาพันธ์ “การพัฒนาวัฒนธรรมและยกระดับตามนโยบายชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดนจังหวัดเลย” ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปีงบประมาณ ๒๕๖๕ (เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย)

บทความทางวิชาการ

- (๑) ศตวรรษ สงกาพันธ์ “ระบอบการปกครองไทยในทศวรรษที่ ๘” บทความในการประชุมวิชาการระดับชาติ. มหาวิทยาลัยบูรพา ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๘, หน้า ๕๑.
- (๒) ศตวรรษ สงกาพันธ์. “การปฏิรูประบบราชการในทัศนะภาวะผู้นำไทย แห่งยุคศตวรรษที่ ๒๑” บทความในการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๙, หน้า ๔๑๙
- (๓) ศตวรรษ สงกาพันธ์ “คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำตามหลักพุทธธรรม”. บทความในการประชุมวิชาการระดับชาติ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๕๙, หน้า ๘๙-๙๐.
- (๔) ศตวรรษ สงกาพันธ์. “การศึกษาจริยธรรมของผู้นำกับการบริหารในหลักพุทธธรรม”. บทความในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ. อินเดีย. Shodh Drishti (An International Refereed Research Journal), Vol.7, No.1 , January-March, 2016 ISBN : 0976 – 6650.
- (๕) ศตวรรษ สงกาพันธ์, “วัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองของ

ผู้นำในศตวรรษที่ ๒๑” การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ และ
นานาชาติ ครั้งที่ ๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ขอนแก่น วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๐ หน้า ๒๓๖๘.

(๖) ศตวรรษ สงกาพันธ์. “การมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะตามระบอบ
ประชาธิปไตย”การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐, หน้า ๑๙๗.

(๗) ศตวรรษ สงกาพันธ์. “ภาวะผู้นำกับความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย”
บทความวิชาการในงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ .
วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช
กุมารี วันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๖๒, หน้า ๑๒๖๖

(๘) ศตวรรษ สงกาพันธ์. “จริยธรรมผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงในยุค ๔.๐” .
บทความวิชาการในงานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อย วันที่ ๒๒
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒. หน้า ๑๔๔๑.

(๙) ศตวรรษ สงกาพันธ์. “สังคมไทยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน
ระบอบประชาธิปไตย” การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑๒
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๔, หน้า ๗๒.

(๑๐) ศตวรรษ สงกาพันธ์ “การมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการ
พัฒนาระบอบประชาธิปไตย” วารสารศรีล้านช้าง ปริทรรศน์ TCI
กลุ่ม ๒ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๔
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บทความวิจัยเรื่อง

(๑) ศตวรรษ สงกาพันธ์. “การอนุรักษ์และการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของ
คนเลี้ยวโคในจังหวัดเลย”บทความวิชาการในงานประชุมวิชาการ
ระดับชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๒. หน้า ๑๓๖.

(๒) ศตวรรษ สงกาพันธ์. “การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง
แบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดเลย”การประชุม
วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๖ “งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ทาง
พระพุทธศาสนาเพื่อรับใช้สังคม” วันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓, หน้า ๔๒๓.

(๓) ศตวรรษ สงกาพันธ์. “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองและ
โครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย”วารสารปัญญาปณิธาน. TCI กลุ่ม ๒ ปี
ที่ ๕ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๓, หน้า ๑๒๓.

(๔) ศตวรรษ สงกาพันธ์. “การพัฒนารูปแบบป้องกันการทุจริตเพื่อ

สร้างอนาคตร่วมกันของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดเลย”

Journal of Modern Learning Development. TCI กลุ่ม ๒ ปี

ที่ ๕ ฉบับที่ ๕ กันยายน - ตุลาคม ๒๕๖๓, หน้า ๒๘ - ๔๑.

- (๕) ศตวรรษ สงกาพันธ์. “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนาด้วง จังหวัดเลย” วารสาร
ศรีล้านช้างปริทรรศน์ TCI กลุ่ม ๒ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม -
มิถุนายน ๒๕๖๔, หน้า ๒๕-๓๔.

ผู้ร่วมวิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล	รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สิงอุดม
วัน/เดือน/ปีเกิด	๒๙ เมษายน ๒๕๐๗
สถานที่เกิด	๗๐ หมู่ที่ ๕ บ้านหนองบุญชู ตำบลกู่ทอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ ๔๔ หมู่ ๑๒ ตำบลนาโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดเลย
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. ๒๕๒๙	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบาลีไตรปิฎกมอศึกษา
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๓๔	ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) การสอนสังคม
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. ๒๕๔๘	ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม) ไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา
	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
พ.ศ. ๒๕๕๗	ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด) รัฐประศาสนศาสตร์
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๖๔	ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด) รัฐศาสตร์
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานด้านบทความ

พ.ศ. ๒๕๕๖	บทความเรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา”. นิตยสารสารวิชา ธรรมทรรศน์. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ (พฤศจิกายน ๒๕๕๕ – กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖). ขอนแก่น : หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
พ.ศ. ๒๕๕๖	บทความเรื่อง “สัปปุริสธรรม ๗ หลักการบริหารวิถีพุทธ”. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ ๙ ฉบับพิเศษ (๒๑ – ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๖). กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด.

- พ.ศ. ๒๕๕๗ บทความเรื่อง “นโยบายการกำกับดูแลองค์กรภาครัฐที่ดี”. การประชุมวิชาการระดับชาติ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น (๒๒ – ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗). ขอนแก่น : หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา. (วารสารที่อยู่ในระบบ TCI ฐาน ๑)
- พ.ศ. ๒๕๕๘ บทความเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำของคณะสงฆ์ไทย”. สารนิพนธ์ พุทธศาสตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๗ – ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๘). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พ.ศ. ๒๕๕๘ บทความเรื่อง “การปฏิรูปพระพุทธศาสนาไทยในศตวรรษที่ ๒๑”. การประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕. (๔ – ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘).
- พ.ศ. ๒๕๕๘ บทความเรื่อง “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อการบริหารกิจการภาครัฐ”. วารสาร มหาจุฬาลงกรณ. ปีที่ ๒ ฉบับพิเศษ (๒๘ – ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๘). กรุงเทพมหานคร : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด. (วารสารที่อยู่ในระบบ TCI ฐาน ๑)
- พ.ศ. ๒๕๕๙ บทความเรื่อง “การมีส่วนร่วมตามแนวพระพุทธศาสนา” ในวารสารสถาบันวิจัยพุทธธรรม ปีที่ ๑ ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙
- พ.ศ. ๒๕๕๙ บทความเรื่อง “พรหมวิหารธรรมกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม”. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติพหุวัฒนธรรม ซีมูล ราชภัฏอุดรธานี ครั้งที่ ๑ (๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙). อุดรธานี : โรงพิมพ์บ้านเหล้าการพิมพ์.
- พ.ศ. ๒๕๕๙ บทความเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา” .ในการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์วิชาการครั้งที่ ๑ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสากล ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ก้าวสู่ยุคอาเซียน ระหว่างวันที่ ๔- ๖ มีนาคม ๒๕๕๙ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,
- พ.ศ. ๒๕๕๙ บทความเรื่อง “การจัดการพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กรตามแนวพระพุทธศาสนา” การรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ ระดับชาติ การบริหารการพัฒนาทางสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร , ในวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๙ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,

- พ.ศ. ๒๕๖๐ บทความเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ในการใช้หลักพุทธธรรมกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น, ตีพิมพ์บทความในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ในวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐,
- พ.ศ. ๒๕๖๐ บทความเรื่อง “แนวทางการพัฒนาประเทศกับความขัดแย้งในสังคม” ตีพิมพ์ในวารสารเรื่องการจัดการวัฒนธรรมเชิงพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน, ของวิทยาเขตแพร่ในวันเสาร์ที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๐,
- พ.ศ. ๒๕๖๐ บทความเรื่อง “สิทธิกับความมั่นคงของมนุษย์.” ตีพิมพ์ในงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. ๒๕๖๐,
- พ.ศ. ๒๕๖๐ บทความเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองตามวิถีพุทธ ตีพิมพ์ในวารสารลำพูนปริทรรศน์วิทยาลัยสงฆ์ลำพูนพ.ศ. ๒๕๖๐
- พ.ศ. ๒๕๖๐ บทความเรื่อง “เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธกับการเสริมสร้างความมั่นคงครอบครัวพอ - แม่มือใหม่”
- พ.ศ. ๒๕๖๐ บทความเรื่อง “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนิสิตในบริบทความแตกต่างทางการเมืองการปกครองในประเทศไทย”
- พ.ศ. ๒๕๖๑ บทความเรื่อง “จิตอาสาสู่การพัฒนาประชาธิปไตยในสังคม” ตีพิมพ์ในงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๕ และนานาชาติครั้งที่ ๓ วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๑ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
- พ.ศ. ๒๕๖๑ บทความเรื่อง “การเมืองภาคประชาสังคมในยุค ๔.๐”ตีพิมพ์ในงานการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคมอย่างยั่งยืน. ณ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี วันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๑
- พ.ศ. ๒๕๖๒ บทความเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาชุมชน “ตีพิมพ์ในงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ พระพุทธศาสนาและปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๒ ณ ห้องประชุมพระราชธรรมโสภณ (จำปี จันทมโม) วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

- พ.ศ. ๒๕๖๒ บทความเรื่อง “ภาวะผู้นำกับความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย” ตีพิมพ์ในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๓ INC 2019 MCU Nan นครน่าน: พระพุทธศาสนากับมรดกธรรมสู่มรดกโลก ณ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี วันที่ ๑๕ เดือน พฤษภาคม ๒๕๖๒
- พ.ศ. ๒๕๖๒ บทความเรื่องเรื่อง “การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนของชุมชนในจังหวัดเลย”
- พ.ศ. ๒๕๖๓ บทความเรื่อง “ผู้นำกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. ตีพิมพ์ในวารสาร มจร.เลย ปริทัศน์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ เดือน มกราคม- เมษายน ๒๕๖๓
- พ.ศ. ๒๕๖๓ บทความเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นตามหลักอภิธานิธรรม” ตีพิมพ์ในวารสาร มจร เลย ทัศน์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ เดือน พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๓
- พ.ศ. ๒๕๖๓ บทความเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการเมืองไทยในโลกปัจจุบัน” ตีพิมพ์ในงานทางวิชาการระดับชาติที่มีรายงานการประชุม เรื่องการเสริมสร้างเครือข่ายป่าชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามหลักนิเวศวิทยาเชิงพุทธ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยลำพูน วันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
- พ.ศ. ๒๕๖๓ บทความเรื่อง “การศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน”ตีพิมพ์ในวารสารปัญญาปณิธาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓) อยู่ในฐานข้อมูล Tci
- พ.ศ. ๒๕๖๔ บทความเรื่อง “ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเมืองการปกครองท้องถิ่น-วิถีใหม่” ตีพิมพ์ในวารสารมจร. เลย ทัศน์ ปีที่ ๒ ฉบับที่๑ เดือน มกราคม - เมษายน ๒๕๖๔
- พ.ศ. ๒๕๖๔ บทความเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย”ตีพิมพ์ในนิตยสารพุทธจักร ฉบับพิเศษ เนื่องในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาสิรินธรราชประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ๒๗ มีนาคม พ.ศ ๒๕๖๔
- พ.ศ. ๒๕๖๔ บทความเรื่อง “การพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย ตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ ผ่านการรับรองคุณภาพวารสารวิชาการไทยอยู่ในฐานข้อมูล tci กลุ่มที่ ๒

- พ.ศ. ๒๕๖๔ บทความเรื่อง “ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลยตามอภิธานิธรรม” ตีพิมพ์ในวารสารวิจัยวิชาการ ผ่านการรับคุณภาพวารสารวิชาการไทยอยู่ในฐานข้อมูล tci กลุ่ม ๒

ผลงานด้านวิจัย

- พ.ศ. ๒๕๔๖ ความพึงพอใจของผู้บริหารผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ และนิสิตต่อกระบวนการจัดการสอน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- พ.ศ. ๒๕๔๙ ปัญหาและอุปสรรคการใช้สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ช่วงชั้นที่ ๔ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑
- พ.ศ. ๒๕๕๑. ความต้องการการบริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาของประชาชนจังหวัดเลย กรณี ศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาลัยสงฆ์เลย
- พ.ศ. ๒๕๕๘ รูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาการเมืองการปกครองด้วยหลักอริยสัจของนิสิตปริญญาตรี
- พ.ศ. ๒๕๕๙ การอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาในกลุ่มแม่น้ำเลย
- พ.ศ. ๒๕๖๐ เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธกับการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวพ่อ-แม่มือใหม่
- พ.ศ. ๒๕๖๐ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนิสิตในบริบทความแตกต่างทางการเมืองการปกครองในประชาคมอาเซียน
- พ.ศ. ๒๕๖๓ การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนของชุมชนในจังหวัดเลย

ผลงานด้านเอกสารการสอน

- : รัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา, (เรียบเรียง) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย, พ.ศ. ๒๕๕
- : การเมืองการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นของไทย, (เรียบเรียง) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย, พ.ศ ๒๕๖๐
- : การเมืองว่าด้วยเรื่องจริยธรรม, (เรียบเรียง) มหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย,พ.ศ. ๒๕๖๐

ด้านการบริการแก่สังคม

- : คณะกรรมการบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์ สำนักงาน
ศึกษาธิการจังหวัดเลย
- : คณะกรรมการการเลือกตั้งท้องถิ่น ตำบลนาโปลัง อำเภอเมือง
จังหวัดเลย

ปีที่เข้าศึกษา

: ๙ มิถุนายน ๒๕๖๒

สถานที่ทำงาน

: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย
เลขที่ ๑๑๙ หมู่ ๕ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ๔๒๑๐๐

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา-นามสกุล	: พระนุชิต นาคเสโน (โพวิชัย), ดร. : PHRANUCHIT NACASENO (PHOWICHAI)
ปีเกิด	: พุทธศักราช พ.ศ. ๒๕๒๓
ที่อยู่ซึ่งสามารถติดต่อได้	: ๑๕๔ หมู่ ๑๓ ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๑๓๐
อุปสมบท	: ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ณ วัดพลับพลาไชย ตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๑๓๐
ประวัติการศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๕๗ นักธรรมชั้นเอก : พ.ศ. ๒๕๖๐ พธ.บ. (รัฐประศาสนศาสตร์) มจร : พ.ศ. ๒๕๖๒ รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มจร
ผลงานทางวิชาการ	- พระนุชิต นาคเสโน (โพวิชัย). “การประยุกต์หลักธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม”. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๕) : ๑๕๗-๑๖๖. - พระนุชิต นาคเสโน (โพวิชัย) และพระครูปริยัติวรเมธี (ทิพย์มณี). “การสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักพุทธธรรม”. วารสาร พุทธนวัตกรรมการจัดการ. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๕) : ๘๐-๘๘. - พระนุชิต นาคเสโน (โพวิชัย) และคณะฯ. “การปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในเขตพื้นที่ภาคใต้ : ข้อมูลจากพื้นที่วิจัย จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช”. วารสาร พุทธนวัตกรรมการจัดการ. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๕) : ๕๒-๖๖. - พระนุชิต นาคเสโน (โพวิชัย) และคณะฯ. “สถาบันการเมืองกับการสื่อสารทางการเมืองสมัยใหม่”. วารสาร วิชาการรัตนบุศย์. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๕) : ๑๘๖-๑๙๕. - พระนุชิต นาคเสโน (โพวิชัย) และคณะฯ. “การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วารสาร พุทธนวัตกรรมการจัดการ. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๖๖).
บทความวิจัย	- พระนุชิต นาคเสโน (โพวิชัย) และคณะฯ. “การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วารสาร พุทธนวัตกรรมการจัดการ. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๖๖).
เข้าศึกษา	: เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๓
ที่อยู่ปัจจุบัน	: ๑๗ หมู่ ๓ วัดสันติธรรมาราม ตำบลวังน้อย อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐ โทร ๐๖๓ - ๗๑๙ - ๒๙๘๓ Email. Nuchit.pho@mcu.ac.th